ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯୋ

ସଗାଥାୱଗ୍ଗୋ

୧। ଦେୱତାସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ନଳୱଗ୍ଗୋ

୧। ଓଘତରଣସୁତ୍ତଂ

୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''‘କଥଂ ନୁ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ଓଘମତରୀ’ତି? ‘ଅପ୍ପତିଟ୍ଠଂ ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ଅନାଯୂହଂ ଓଘମତରି’ନ୍ତି। ‘ଯଥା କଥଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ଅପ୍ପତିଟ୍ଠଂ ଅନାଯୂହଂ ଓଘମତରୀ’ତି? ‘ଯଦାଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ସନ୍ତିଟ୍ଠାମି ତଦାସ୍ସୁ ସଂସୀଦାମି ; ଯଦାଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ଆଯୂହାମି ତଦାସ୍ସୁ ନିବୁଯ୍ହାମି [ନିୱୁଯ୍ହାମି (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)]। ଏୱଂ ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ଅପ୍ପତିଟ୍ଠଂ ଅନାଯୂହଂ ଓଘମତରି’''ନ୍ତି।

''ଚିରସ୍ସଂ ୱତ ପସ୍ସାମି, ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପରିନିବ୍ବୁତଂ;

ଅପ୍ପତିଟ୍ଠଂ ଅନାଯୂହଂ, ତିଣ୍ଣଂ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକ''ନ୍ତି। –

ଇଦମୱୋଚ ସା ଦେୱତା। ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ସା ଦେୱତା – ''ସମନୁଞ୍ଞୋ ମେ ସତ୍ଥା''ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୨। ନିମୋକ୍ଖସୁତ୍ତଂ

୨। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଜାନାସି ନୋ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ସତ୍ତାନଂ ନିମୋକ୍ଖଂ ପମୋକ୍ଖଂ ୱିୱେକ''ନ୍ତି?

''ଜାନାମି ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ସତ୍ତାନଂ ନିମୋକ୍ଖଂ ପମୋକ୍ଖଂ ୱିୱେକ''ନ୍ତି।

''ଯଥା କଥଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ଜାନାସି ସତ୍ତାନଂ ନିମୋକ୍ଖଂ ପମୋକ୍ଖଂ ୱିୱେକ''ନ୍ତି?

''ନନ୍ଦୀଭୱପରିକ୍ଖଯା [ନନ୍ଦିଭୱପରିକ୍ଖଯା (ସ୍ୟା। କଂ।)], ସଞ୍ଞାୱିଞ୍ଞାଣସଙ୍ଖଯା, ୱେଦନାନଂ ନିରୋଧା ଉପସମା – ଏୱଂ ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ଜାନାମି ସତ୍ତାନଂ ନିମୋକ୍ଖଂ ପମୋକ୍ଖଂ ୱିୱେକ''ନ୍ତି।

୩। ଉପନୀଯସୁତ୍ତଂ

୩। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଉପନୀଯତି ଜୀୱିତମପ୍ପମାଯୁ,

ଜରୂପନୀତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ତାଣା;

ଏତଂ ଭଯଂ ମରଣେ ପେକ୍ଖମାନୋ,

ପୁଞ୍ଞାନି କଯିରାଥ ସୁଖାୱହାନୀ’’ତି।

‘‘ଉପନୀଯତି ଜୀୱିତମପ୍ପମାଯୁ,

ଜରୂପନୀତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ତାଣା;

ଏତଂ ଭଯଂ ମରଣେ ପେକ୍ଖମାନୋ,

ଲୋକାମିସଂ ପଜହେ ସନ୍ତିପେକ୍ଖୋ’’ତି।

୪। ଅଚ୍ଚେନ୍ତିସୁତ୍ତଂ

୪। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଅଚ୍ଚେନ୍ତି କାଲା ତରଯନ୍ତି ରତ୍ତିଯୋ,

ୱଯୋଗୁଣା ଅନୁପୁବ୍ବଂ ଜହନ୍ତି;

ଏତଂ ଭଯଂ ମରଣେ ପେକ୍ଖମାନୋ,

ପୁଞ୍ଞାନି କଯିରାଥ ସୁଖାୱହାନୀ’’ତି।

‘‘ଅଚ୍ଚେନ୍ତି କାଲା ତରଯନ୍ତି ରତ୍ତିଯୋ,

ୱଯୋଗୁଣା ଅନୁପୁବ୍ବଂ ଜହନ୍ତି;

ଏତଂ ଭଯଂ ମରଣେ ପେକ୍ଖମାନୋ,

ଲୋକାମିସଂ ପଜହେ ସନ୍ତିପେକ୍ଖୋ’’ତି।

୫। କତିଛିନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୫। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘କତି ଛିନ୍ଦେ କତି ଜହେ, କତି ଚୁତ୍ତରି ଭାୱଯେ;

କତି ସଙ୍ଗାତିଗୋ ଭିକ୍ଖୁ, ଓଘତିଣ୍ଣୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

‘‘ପଞ୍ଚ ଛିନ୍ଦେ ପଞ୍ଚ ଜହେ, ପଞ୍ଚ ଚୁତ୍ତରି ଭାୱଯେ;

ପଞ୍ଚ ସଙ୍ଗାତିଗୋ ଭିକ୍ଖୁ, ଓଘତିଣ୍ଣୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

୬। ଜାଗରସୁତ୍ତଂ

୬। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

''କତି ଜାଗରତଂ ସୁତ୍ତା, କତି ସୁତ୍ତେସୁ ଜାଗରା;

କତିଭି [କତୀହି (ସୀ।)] ରଜମାଦେତି, କତିଭି [କତୀହି (ସୀ।)] ପରିସୁଜ୍ଝତୀ''ତି।

''ପଞ୍ଚ ଜାଗରତଂ ସୁତ୍ତା, ପଞ୍ଚ ସୁତ୍ତେସୁ ଜାଗରା;

ପଞ୍ଚଭି [ପଞ୍ଚହି (ସୀ।)] ରଜମାଦେତି, ପଞ୍ଚଭି [ପଞ୍ଚହି (ସୀ।)] ପରିସୁଜ୍ଝତୀ''ତି।

୭। ଅପ୍ପଟିୱିଦିତସୁତ୍ତଂ

୭। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

''ଯେସଂ ଧମ୍ମା ଅପ୍ପଟିୱିଦିତା, ପରୱାଦେସୁ ନୀଯରେ [ନିଯ୍ୟରେ (କ।)];

ସୁତ୍ତା ତେ ନପ୍ପବୁଜ୍ଝନ୍ତି, କାଲୋ ତେସଂ ପବୁଜ୍ଝିତୁ''ନ୍ତି।

''ଯେସଂ ଧମ୍ମା ସୁପ୍ପଟିୱିଦିତା, ପରୱାଦେସୁ ନ ନୀଯରେ;

ତେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧା ସମ୍ମଦଞ୍ଞା, ଚରନ୍ତି ୱିସମେ ସମ''ନ୍ତି।

୮। ସୁସମ୍ମୁଟ୍ଠସୁତ୍ତଂ

୮। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

''ଯେସଂ ଧମ୍ମା ସୁସମ୍ମୁଟ୍ଠା, ପରୱାଦେସୁ ନୀଯରେ;

ସୁତ୍ତା ତେ ନପ୍ପବୁଜ୍ଝନ୍ତି, କାଲୋ ତେସଂ ପବୁଜ୍ଝିତୁ''ନ୍ତି।

''ଯେସଂ ଧମ୍ମା ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା, ପରୱାଦେସୁ ନ ନୀଯରେ;

ତେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧା ସମ୍ମଦଞ୍ଞା, ଚରନ୍ତି ୱିସମେ ସମ''ନ୍ତି।

୯। ମାନକାମସୁତ୍ତଂ

୯। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

''ନ ମାନକାମସ୍ସ ଦମୋ ଇଧତ୍ଥି,

ନ ମୋନମତ୍ଥି ଅସମାହିତସ୍ସ;

ଏକୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରଂ ପମତ୍ତୋ,

ନ ମଚ୍ଚୁଧେୟ୍ୟସ୍ସ ତରେୟ୍ୟ ପାର’’ନ୍ତି।

‘‘ମାନଂ ପହାୟ ସୁସମାହିତତ୍ତୋ,

ସୁଚେତସୋ ସବ୍ବଧି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ;

ଏକୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରଂ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ,

ସ ମଚ୍ଚୁଧେୟ୍ୟସ୍ସ ତରେୟ୍ୟ ପାର’’ନ୍ତି।

୧୦। ଅରଞ୍ଞସୁତ୍ତଂ

୧୦। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରନ୍ତାନଂ, ସନ୍ତାନଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନଂ;

ଏକଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜମାନାନଂ, କେନ ୱଣ୍ଣୋ ପସୀଦତୀ’’ତି।

‘‘ଅତୀତଂ ନାନୁସୋଚନ୍ତି, ନପ୍ପଜପ୍ପନ୍ତି ନାଗତଂ;

ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେନ ଯାପେନ୍ତି, ତେନ ୱଣ୍ଣୋ ପସୀଦତି’’।

‘‘ଅନାଗତପ୍ପଜପ୍ପାୟ, ଅତୀତସ୍ସାନୁସୋଚନା;

ଏତେନ ବାଲା ସୁସ୍ସନ୍ତି, ନଳୋୱ ହରିତୋ ଲୁତୋ’’ତି।

ନଳୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଓଘଂ ନିମୋକ୍ଖଂ ଉପନେୟ୍ୟଂ, ଅଚ୍ଚେନ୍ତି କତିଛିନ୍ଦି ଚ;

ଜାଗରଂ ଅପ୍ପଟିୱିଦିତା, ସୁସମ୍ମୁଟ୍ଠା ମାନକାମିନା;

ଅରଞ୍ଞେ ଦସମୋ ୱୁତ୍ତୋ, ୱଗ୍ଗୋ ତେନ ପୱୁଚ୍ଚତି।

୨। ନନ୍ଦନୱଗ୍ଗୋ

୧। ନନ୍ଦନସୁତ୍ତଂ

୧୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞତରା ତାୱତିଂସକାୟିକା ଦେୱତା ନନ୍ଦନେ ୱନେ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘପରିୱୁତା ଦିବ୍ବେହି ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତା ସମଙ୍ଗୀଭୂତା ପରିଚାରିୟମାନା [ପରିଚାରିୟମାନା (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ନ ତେ ସୁଖଂ ପଜାନନ୍ତି, ଯେ ନ ପସ୍ସନ୍ତି ନନ୍ଦନଂ;

ଆୱାସଂ ନରଦେୱାନଂ, ତିଦସାନଂ ଯସସ୍ସିନ’’ନ୍ତି।

‘‘ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ତଂ ଦେୱତଂ ଗାଥାଯ ପଚ୍ଚଭାସି –

‘‘ନ ତ୍ୱଂ ବାଲେ ପଜାନାସି, ଯଥା ଅରହତଂ ୱଚୋ;

ଅନିଚ୍ଚା ସବ୍ବସଙ୍ଖାରା [ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)], ଉପ୍ପାଦୱଯଧମ୍ମିନୋ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ତେସଂ ୱୂପସମୋ ସୁଖୋ’’ତି।

୨। ନନ୍ଦତିସୁତ୍ତଂ

୧୨। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ନନ୍ଦତି ପୁତ୍ତେହି ପୁତ୍ତିମା,

ଗୋମା [ଗୋମିକୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଗୋହି ତଥେୱ ନନ୍ଦତି;

ଉପଧୀହି ନରସ୍ସ ନନ୍ଦନା,

ନ ହି ସୋ ନନ୍ଦତି ଯୋ ନିରୂପଧୀ’’ତି।

‘‘ସୋଚତି ପୁତ୍ତେହି ପୁତ୍ତିମା,

ଗୋମା ଗୋହି ତଥେୱ ସୋଚତି;

ଉପଧୀହି ନରସ୍ସ ସୋଚନା,

ନ ହି ସୋ ସୋଚତି ଯୋ ନିରୂପଧୀ’’ତି।

୩। ନତ୍ଥିପୁତ୍ତସମସୁତ୍ତଂ

୧୩। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ନତ୍ଥି ପୁତ୍ତସମଂ ପେମଂ, ନତ୍ଥି ଗୋସମିତଂ ଧନଂ;

ନତ୍ଥି ସୂରିଯସମା [ସୁରିଯସମା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଆଭା, ସମୁଦ୍ଦପରମା ସରା’’ତି।

‘‘ନତ୍ଥି ଅତ୍ତସମଂ ପେମଂ, ନତ୍ଥି ଧଞ୍ଞସମଂ ଧନଂ;

ନତ୍ଥି ପଞ୍ଞାସମା ଆଭା, ୱୁଟ୍ଠି ୱେ ପରମା ସରା’’ତି।

୪। ଖତ୍ତିଯସୁତ୍ତଂ

୧୪। ‘‘ଖତ୍ତିଯୋ ଦ୍ୱିପଦଂ ସେଟ୍ଠୋ, ବଲୀବଦ୍ଦୋ [ବଲିୱଦ୍ଦୋ (ସୀ। ପୀ।), ବଲିବଦ୍ଦୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଚତୁପ୍ପଦଂ।

କୋମାରୀ ସେଟ୍ଠା ଭରିଯାନଂ, ଯୋ ଚ ପୁତ୍ତାନ ପୁଙ୍ବଜୋ’’ତି।

‘‘ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଦ୍ୱିପଦଂ ସେଟ୍ଠୋ, ଆଜାନୀଯୋ ଚତୁପ୍ପଦଂ;

ସୁସ୍ସୂସା ସେଟ୍ଠା ଭରିଯାନଂ, ଯୋ ଚ ପୁତ୍ତାନମସ୍ସଵୋ’’ତି।

୫। ସଣମାନସୁତ୍ତଂ

୧୫। ‘‘ଠିତେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ [ମଜ୍ଝନ୍ତିକେ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] କାଲେ, ସନ୍ନିସୀଵେସୁ ପକ୍ଖିସୁ।

ସଣତେଵ ବ୍ରହାରଞ୍ଞଂ [ମହାରଞ୍ଞଂ (କ। ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], ତଂ ଭଯଂ ପଟିଭାତି ମ’’ନ୍ତି।

‘‘ଠିତେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ କାଲେ, ସନ୍ନିସୀଵେସୁ ପକ୍ଖିସୁ;

ସଣତେଵ ବ୍ରହାରଞ୍ଞଂ, ସା ରତି ପଟିଭାତି ମ’’ନ୍ତି।

୬। ନିଦ୍ଦାତନ୍ଦୀସୁତ୍ତଂ

୧୬। ‘‘ନିଦ୍ଦା ତନ୍ଦୀ ଵିଜମ୍ଭିତା [ତନ୍ଦି ଵିଜମ୍ଭିକା (ସୀ। ପୀ।)], ଅରତୀ ଭତ୍ତସମ୍ମଦୋ।

ଏତେନ ନପ୍ପକାସତି, ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ଇଧ ପାଣିନ’’ନ୍ତି।

‘‘ନିଦ୍ଦଂ ତନ୍ଦିଂ ଵିଜମ୍ଭିତଂ, ଅରତିଂ ଭତ୍ତସମ୍ମଦଂ;

ଵୀରିଯେନ [ଵିରିଯେନ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ନଂ ପଣାମେତ୍ୱା, ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ଵିସୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

୭। ଦୁକ୍କରସୁତ୍ତଂ

୧୭। ‘‘ଦୁକ୍କରଂ ଦୁତ୍ତିତିକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅବ୍ୟତ୍ତେନ ଚ ସାମଞ୍ଞଂ।

ବହୂହି ତତ୍ଥ ସମ୍ବାଧା, ଯତ୍ଥ ବାଲୋ ଵିସୀଦତୀ’’ତି।

‘‘କତିହଂ ଚରେଯ୍ୟ ସାମଞ୍ଞଂ, ଚିତ୍ତଂ ଚେ ନ ନିଵାରଯେ;

ପଦେ ପଦେ ଵିସୀଦେଯ୍ୟ, ସଙ୍କପ୍ପାନଂ ଵସାନୁଗୋ’’ତି।

‘‘କୁମ୍ମୋଵ ଅଙ୍ଗାନି ସକେ କପାଲେ,

ସମୋଦହଂ ଭିକ୍ଖୁ ମନୋଵିତକ୍କେ;

ଅନିସ୍ସିତୋ ଅଞ୍ଞମହେଠଯାନୋ,

ପରିନିବ୍ବୁତୋ ନୂପଵଦେଯ୍ୟ କଞ୍ଚୀ’’ତି।

୮। ହିରୀସୁତ୍ତଂ

୧୮। ‘‘ହିରୀନିସେଧୋ ପୁରିସୋ, କୋଚି ଲୋକସ୍ମିଂ ଵିଜ୍ଜତି।

ଯୋ ନିଦ୍ଦଂ ଅପବୋଧତି [ଅପବୋଧେତି (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], ଅସ୍ସୋ ଭଦ୍ରୋ କସାମିୱା’’ତି।

‘‘ହିରୀନିସେଧା ତନୁଯା, ଯେ ଚରନ୍ତି ସଦା ସତା;

ଅନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପପ୍ପୁଯ୍ୟ, ଚରନ୍ତି ୱିସମେ ସମ’’ନ୍ତି।

୯। କୁଟିକାସୁତ୍ତଂ

୧୯।

‘‘କଚ୍ଚି ତେ କୁଟିକା ନତ୍ଥି, କଚ୍ଚି ନତ୍ଥି କୁଲାୱକା;

କଚ୍ଚି ସନ୍ତାନକା ନତ୍ଥି, କଚ୍ଚି ମୁତ୍ତୋସି ବନ୍ଧନା’’ତି।

‘‘ତଗ୍ଘ ମେ କୁଟିକା ନତ୍ଥି, ତଗ୍ଘ ନତ୍ଥି କୁଲାୱକା;

ତଗ୍ଘ ସନ୍ତାନକା ନତ୍ଥି, ତଗ୍ଘ ମୁତ୍ତୋମ୍ହି ବନ୍ଧନା’’ତି।

‘‘କିନ୍ତାହଂ କୁଟିକଂ ବ୍ରୂମି, କିଂ ତେ ବ୍ରୂମି କୁଲାୱକଂ;

କିଂ ତେ ସନ୍ତାନକଂ ବ୍ରୂମି, କିନ୍ତାହଂ ବ୍ରୂମି ବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

‘‘ମାତରଂ କୁଟିକଂ ବ୍ରୂସି, ଭରିଯଂ ବ୍ରୂସି କୁଲାୱକଂ;

ପୁତ୍ତେ ସନ୍ତାନକେ ବ୍ରୂସି, ତଣ୍ହଂ ମେ ବ୍ରୂସି ବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

‘‘ସାହୁ ତେ କୁଟିକା ନତ୍ଥି, ସାହୁ ନତ୍ଥି କୁଲାୱକା;

ସାହୁ ସନ୍ତାନକା ନତ୍ଥି, ସାହୁ ମୁତ୍ତୋସି ବନ୍ଧନା’’ତି।

୧୦। ସମିଦ୍ଧିସୁତ୍ତଂ

୨୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ତପୋଦାରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସମିଦ୍ଧି ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାଯ ଯେନ ତପୋଦା ତେନୁପସଙ୍କମି ଗତ୍ତାନି ପରିସିଞ୍ଚିତୁଂ। ତପୋଦେ ଗତ୍ତାନି ପରିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଏକଚୀୱରୋ ଅଟ୍ଠାସି ଗତ୍ତାନି ପୁବ୍ବାପଯମାନୋ। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ତପୋଦଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଆଯସ୍ମା ସମିଦ୍ଧି ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଠିତା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସମିଦ୍ଧିଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଅଭୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖସି ଭିକ୍ଖୁ, ନ ହି ଭୁତ୍ୱାନ ଭିକ୍ଖସି;

ଭୁତ୍ୱାନ ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖସ୍ସୁ, ମା ତଂ କାଲୋ ଉପଚ୍ଚଗା’’ତି।

‘‘କାଲଂ ୱୋହଂ ନ ଜାନାମି, ଛନ୍ନୋ କାଲୋ ନ ଦିସ୍ସତି;

ତସ୍ମା ଅଭୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାମି, ମା ମଂ କାଲୋ ଉପଚ୍ଚଗା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ସା ଦେୱତା ପଥୱିଯଂ [ପଠୱିଯଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସମିଦ୍ଧିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଦହରୋ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ, ପବ୍ବଜିତୋ

ସୁସୁ କାଳଅକେସୋ, ଭଦ୍ରେନ ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ପଠମେନ ୱଯସା, ଅନିକ୍କୀଳିତାୱୀ କାମେସୁ। ଭୁଞ୍ଜ, ଭିକ୍ଖୁ, ମାନୁସକେ କାମେ; ମା ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ହିତ୍ୱା କାଲିକଂ ଅନୁଧାୱୀ''ତି।

''ନ ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ହିତ୍ୱା କାଲିକଂ ଅନୁଧାୱାମି। କାଲିକଞ୍ଚ ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ହିତ୍ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଅନୁଧାୱାମି। କାଲିକା ହି, ଆୱୁସୋ, କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାଯାସା; ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିଯ୍ୟୋ। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେଯ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ''ତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୁ, କାଲିକା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାଯାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିଯ୍ୟୋ? କଥଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେଯ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ''ତି?

''ଅହଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ନୱୋ ଅଚିରପବ୍ବଜିତୋ ଅଧୁନାଗତୋ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ। ନ ତାହଂ [ନ ଖ୍ୱାହଂ (ସୀ। ପୀ।)] ସକ୍କୋମି ୱିତ୍ଥାରେନ ଆଚିକ୍ଖିତୁଂ। ଅଯଂ ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ରାଜଗହେ ୱିହରତି ତପୋଦାରାମେ। ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛ। ଯଥା ତେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରୋତି ତଥା ନଂ ଧାରେଯ୍ୟାସୀ''ତି।

''ନ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସୁକରୋ ସୋ ଭଗୱା ଅମ୍ହେହି ଉପସଙ୍କମିତୁଂ , ଅଞ୍ଞାହି ମହେସକ୍ଖାହି ଦେୱତାହି ପରିୱୁତୋ। ସଚେ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟାସି, ମଯମ୍ପି ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାମ ଧମ୍ମସ୍ସୱନାଯା''ତି। ''ଏୱମାୱୁସୋ''ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସମିଦ୍ଧି ତସ୍ସା ଦେୱତାଯ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସମିଦ୍ଧି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଇଧାହଂ , ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାଯ ଯେନ ତପୋଦା ତେନୁପସଙ୍କମିଂ ଗତ୍ତାନି ପରିସିଞ୍ଚିତୁଂ। ତପୋଦେ ଗତ୍ତାନି ପରିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଏକଚୀୱରୋ ଅଟ୍ଠାସିଂ ଗତ୍ତାନି ପୁବ୍ବାପଯମାନୋ। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ତପୋଦଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଠିତା ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ଅଭୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖସି ଭିକ୍ଖୁ, ନ ହି ଭୁତ୍ୱାନ ଭିକ୍ଖସି;

ଭୁତ୍ୱାନ ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖସ୍ସୁ, ମା ତଂ କାଲୋ ଉପଚ୍ଚଗା''ତି।

''ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ତଂ ଦେୱତଂ ଗାଥାଯ ପଚ୍ଚଭାସିଂ –

''କାଲଂ ୱୋହଂ ନ ଜାନାମି, ଛନ୍ନୋ କାଲୋ ନ ଦିସ୍ସତି;

ତସ୍ମା ଅଭୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାମି, ମା ମଂ କାଲୋ ଉପଚ୍ଚଗା''ତି।

''ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସା ଦେୱତା ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଦହରୋ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ପବ୍ବଜିତୋ ସୁସୁ କାଳଅକେସୋ, ଭଦ୍ରେନ ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ପଠମେନ ୱଯସା, ଅନିକ୍କୀଳିତାୱୀ କାମେସୁ। ଭୁଞ୍ଜ, ଭିକ୍ଖୁ, ମାନୁସକେ କାମେ; ମା ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ହିତ୍ୱା କାଲିକଂ ଅନୁଧାୱୀ'''ତି।

''ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାହଂ, ଭନ୍ତେ, ତଂ ଦେୱତଂ ଏତଦୱୋଚଂ – 'ନ ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ହିତ୍ୱା କାଲିକଂ ଅନୁଧାୱାମି; କାଲିକଞ୍ଚ ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ହିତ୍ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଅନୁଧାୱାମି। କାଲିକା ହି, ଆୱୁସୋ, କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାଯାସା; ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିଯ୍ୟୋ। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେଯ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ'''ତି।

''ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭନ୍ତେ, ସା ଦେୱତା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – 'କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୁ, କାଲିକା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାଯାସା; ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିଯ୍ୟୋ? କଥଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେଯ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ'ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାହଂ, ଭନ୍ତେ , ତଂ ଦେୱତଂ ଏତଦୱୋଚଂ – 'ଅହଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ନୱୋ ଅଚିରପବ୍ବଜିତୋ ଅଧୁନାଗତୋ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ, ନ ତାହଂ ସକ୍କୋମି ୱିତ୍ଥାରେନ

ଆଚିକ୍ଖିତୁଂ। ଅଯଂ ସୋ ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ରାଜଗହେ ୱିହରତି ତପୋଦାରାମେ। ତଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛ। ଯଥା ତେ ଭଗଵା ବ୍ୟାକରୋତି ତଥା ନଂ ଧାରେଯ୍ୟାସୀ'''ତି।

''ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭନ୍ତେ, ସା ଦେୱତା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ନ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସୁକରୋ ସୋ ଭଗଵା ଅମ୍ହେହି ଉପସଙ୍କମିତୁଂ, ଅଞ୍ଞାହି ମହେସକ୍ଖାହି ଦେୱତାହି ପରିୱୁତୋ। ସଚେ ଖୋ, ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ, ତଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟାସି, ମଯମ୍ପି ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାମ ଧମ୍ମସ୍ସୱନାଯା'ତି। ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ତସ୍ସା ଦେୱତାଯ ସଚ୍ଚଂ ୱଚନଂ, ଇଧେୱ ସା ଦେୱତା ଅୱିଦୂରେ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସା ଦେୱତା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସମିଦ୍ଧିଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ପୁଚ୍ଛ, ଭିକ୍ଖୁ, ପୁଚ୍ଛ, ଭିକ୍ଖୁ, ଯମହଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ତଂ ଦେୱତଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ଅକ୍ଖେଯ୍ୟସଞ୍ଞିନୋ ସତ୍ତା, ଅକ୍ଖେଯ୍ୟସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠିତା;

ଅକ୍ଖେଯ୍ୟଂ ଅପରିଞ୍ଞାଯ, ଯୋଗମାଯନ୍ତି ମଚ୍ଚୁନୋ।

''ଅକ୍ଖେଯ୍ୟଞ୍ଚ ପରିଞ୍ଞାଯ, ଅକ୍ଖାତାରଂ ନ ମଞ୍ଞତି;

ତଞ୍ହି ତସ୍ସ ନ ହୋତୀତି, ଯେନ ନଂ ୱଜ୍ଜା ନ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥି;

ସଚେ ୱିଜାନାସି ୱଦେହି ଯକ୍ଖା''ତି [ଯକ୍ଖୀତି (ପୀ। କ।)]।

''ନ ଖ୍ୱାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ସ ଭଗଵତା ସଙ୍ଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନାମି। ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ତଥା ଭାସତୁ ଯଥାହଂ ଇମସ୍ସ ଭଗଵତା ସଙ୍ଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଜାନେଯ୍ୟ''ନ୍ତି।

''ସମୋ ୱିସେସୀ ଉଦ ୱା [ଅଥୱା (ସୀ। ପୀ।)] ନିହୀନୋ,

ଯୋ ମଞ୍ଞତୀ ସୋ ୱିୱଦେଥ [ସୋପି ୱଦେଥ (କ।)] ତେନ;

ତୀସୁ ୱିଧାସୁ ଅୱିକମ୍ପମାନୋ,

ସମୋ ୱିସେସୀତି ନ ତସ୍ସ ହୋତି;

ସଚେ ୱିଜାନାସି ୱଦେହି ଯକ୍ଖା''ତି।

''ଇମସ୍ସାପି ଖ୍ୱାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତା ସଙ୍ଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ନ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନାମି। ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ତଥା ଭାସତୁ ଯଥାହଂ ଇମସ୍ସ ଭଗଵତା ସଙ୍ଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଜାନେଯ୍ୟ''ନ୍ତି।

''ପହାସି ସଙ୍ଖଂ ନ ୱିମାନମଜ୍ଝଗା, ଅଚ୍ଛେଚ୍ଛି [ଅଚ୍ଛେଜ୍ଜି (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ତଣ୍ହଂ ଇଧ ନାମରୂପେ;

ତଂ ଛିନ୍ନଗନ୍ଥଂ ଅନିଘଂ ନିରାସଂ, ପରିଯେସମାନା ନାଜ୍ଝଗମୁଂ;

ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଇଧ ୱା ହୁରଂ ୱା, ସଗ୍ଗେସୁ ୱା ସବ୍ବନିୱେସନେସୁ;

ସଚେ ୱିଜାନାସି ୱଦେହି ଯକ୍ଖା''ତି।

''ଇମସ୍ସ ଖ୍ୱାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତା ସଙ୍ଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନାମି –

‘‘ପାପଂ ନ କୟିରା ୱଚସା ମନସା,

କାୟେନ ୱା କିଞ୍ଚନ ସବ୍ବଲୋକେ;

କାମେ ପହାୟ ସତିମା ସମ୍ପଜାନୋ,

ଦୁକ୍ଖଂ ନ ସେୱେଥ ଅନତ୍ଥସଂହିତ’’ନ୍ତି।

ନନ୍ଦନୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିୟୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ନନ୍ଦନା ନନ୍ଦତି ଚେୱ, ନତ୍ଥିପୁତ୍ତସମେନ ଚ;

ଖତ୍ତିୟୋ ସଣମାନୋ ଚ, ନିଦ୍ଦାତନ୍ଦୀ ଚ ଦୁକ୍କରଂ;

ହିରୀ କୁଟିକା ନୱମୋ, ଦସମୋ ୱୁତ୍ତୋ ସମିଦ୍ଧିନାତି।

୩। ସତ୍ତିୱଗ୍ଗୋ

୧। ସତ୍ତିସୁତ୍ତଂ

୨୧। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ସତ୍ତିୟା ୱିଯ ଓମଟ୍ଠୋ, ଡୟ୍ହମାନୋୱ [ଡୟ୍ହମାନେୱ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ମତ୍ଥକେ;

କାମରାଗପ୍ପହାନାୟ, ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେ’’ତି।

‘‘ସତ୍ତିୟା ୱିଯ ଓମଟ୍ଠୋ, ଡୟ୍ହମାନୋୱ ମତ୍ଥକେ;

ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠିପ୍ପହାନାୟ, ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେ’’ତି।

୨। ଫୁସତିସୁତ୍ତଂ

୨୨।

‘‘ନାଫୁସନ୍ତଂ ଫୁସତି ଚ, ଫୁସନ୍ତଞ୍ଚ ତତୋ ଫୁସେ;

ତସ୍ମା ଫୁସନ୍ତଂ ଫୁସତି, ଅପ୍ପଦୁଟ୍ଠପଦୋସିନ’’ନ୍ତି।

‘‘ୟୋ ଅପ୍ପଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ନରସ୍ସ ଦୁସ୍ସତି,

ସୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୋସସ୍ସ ଅନଙ୍ଗଣସ୍ସ;

ତମେୱ ବାଲଂ ପଚ୍ଚେତି ପାପଂ,

ସୁଖୁମୋ ରଜୋ ପଟିୱାତଂୱ ଖ୍ୱୋ’’ତି।

୩। ଜଟାସୁତ୍ତଂ

୨୩।

‘‘ଅନ୍ତୋ ଜଟା ବହି ଜଟା, ଜଟାଯ ଜଟିତା ପଜା;

ତଂ ତଂ ଗୋତମ ପୁଚ୍ଛାମି, କୋ ଇମଂ ୱିଜଟଯେ ଜଟ’’ନ୍ତି।

‘‘ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ନରୋ ସପଞ୍ଞୋ, ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱଯଂ;

ଆତାପୀ ନିପକୋ ଭିକ୍ଖୁ, ସୋ ଇମଂ ୱିଜଟଯେ ଜଟଂ।

‘‘ଯେସଂ ରାଗୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ, ଅୱିଜ୍ଜା ଚ ୱିରାଜିତା;

ଖୀଣାସୱା ଅରହନ୍ତୋ, ତେସଂ ୱିଜଟିତା ଜଟା।

‘‘ଯତ୍ଥ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଅସେସଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି;

ପଟିଘଂ ରୂପସଞ୍ଞା ଚ, ଏତ୍ଥେସା ଛିଜ୍ଜତେ [ୱିଜଟେ (କ।)] ଜଟା’’ତି।

୪। ମନୋନିୱାରଣସୁତ୍ତଂ

୨୪। ‘‘ଯତୋ ଯତୋ ମନୋ ନିୱାରଯେ,

ନ ଦୁକ୍ଖମେତି ନଂ ତତୋ ତତୋ;

ସ ସବ୍ବତୋ ମନୋ ନିୱାରଯେ,

ସ ସବ୍ବତୋ ଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତି’’।

‘‘ନ ସବ୍ବତୋ ମନୋ ନିୱାରଯେ,

ନ ମନୋ ସଂଯତତ୍ତମାଗତଂ;

ଯତୋ ଯତୋ ଚ ପାପକଂ,

ତତୋ ତତୋ ମନୋ ନିୱାରଯେ’’ତି।

୫। ଅରହନ୍ତସୁତ୍ତଂ

୨୫।

‘‘ଯୋ ହୋତି ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ କତାୱୀ,

ଖୀଣାସୱୋ ଅନ୍ତିମଦେହଧାରୀ;

ଅହଂ ୱଦାମୀତିପି ସୋ ୱଦେୟ୍ୟ,

ମମଂ ୱଦନ୍ତୀତିପି ସୋ ୱଦେୟ୍ୟା’’ତି।

‘‘ଯୋ ହୋତି ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ କତାୱୀ,

ଖୀଣାସୱୋ ଅନ୍ତିମଦେହଧାରୀ;

ଅହଂ ୱଦାମୀତିପି ସୋ ୱଦେୟ୍ୟ,

ମମଂ ୱଦନ୍ତୀତିପି ସୋ ୱଦେୟ୍ୟ;

ଲୋକେ ସମଞ୍ଞଂ କୁସଲୋ ୱିଦିତ୍ୱା,

ୱୋହାରମତ୍ତେନ ସୋ [ସ (?)] ୱୋହରେୟ୍ୟା’’ତି।

‘‘ଯୋ ହୋତି ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ କତାୱୀ,

ଖୀଣାସୱୋ ଅନ୍ତିମଦେହଧାରୀ;

ମାନଂ ନୁ ଖୋ ସୋ ଉପଗମ୍ମ ଭିକ୍ଖୁ,

ଅହଂ ୱଦାମୀତିପି ସୋ ୱଦେୟ୍ୟ;

ମମଂ ୱଦନ୍ତୀତିପି ସୋ ୱଦେୟ୍ୟା’’ତି।

‘‘ପହୀନମାନସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ଗନ୍ଥା,

ୱିଧୂପିତା ମାନଗନ୍ଥସ୍ସ ସବ୍ବେ;

ସ ୱୀତିୱତ୍ତୋ ମଞ୍ଞତଂ [ମାନନଂ (ସୀ।), ମଞ୍ଞୀତଂ (?)] ସୁମେଧୋ,

ଅହଂ ୱଦାମୀତିପି ସୋ ୱଦେୟ୍ୟ।

‘‘ମମଂ ୱଦନ୍ତୀତିପି ସୋ ୱଦେୟ୍ୟ;

ଲୋକେ ସମଞ୍ଞଂ କୁସଲୋ ୱିଦିତ୍ୱା;

ୱୋହାରମତ୍ତେନ ସୋ ୱୋହରେୟ୍ୟା’’ତି।

୬। ପଜ୍ଜୋତସୁତ୍ତଂ

୨୬।

‘‘କତି ଲୋକସ୍ମିଂ ପଜ୍ଜୋତା, ଯେହି ଲୋକୋ ପକାସତି [ପଭାସତି (କ। ସୀ।)];

ଭଗୱନ୍ତଂ [ଭୱନ୍ତଂ (କ।)] ପୁଟ୍ଠୁମାଗମ୍ମ, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମଯ’’ନ୍ତି।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଲୋକେ ପଜ୍ଜୋତା, ପଞ୍ଚମେତ୍ଥ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଦିୱା ତପତି ଆଦିଚ୍ଚୋ, ରତ୍ତିମାଭାତି ଚନ୍ଦିମା।

‘‘ଅଥ ଅଗ୍ଗି ଦିୱାରତ୍ତିଂ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପକାସତି;

ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତପତଂ ସେଟ୍ଠୋ, ଏସା ଆଭା ଅନୁତ୍ତରା’’ତି।

୭। ସରସୁତ୍ତଂ

୨୭।

‘‘କୁତୋ ସରା ନିୱତ୍ତନ୍ତି, କତ୍ଥ ୱଟ୍ଟଂ ନ ୱତ୍ତତି;

କତ୍ଥ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଅସେସଂ ଉପରୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

‘‘ଯତ୍ଥ ଆପୋ ଚ ପଥୱୀ, ତେଜୋ ୱାଯୋ ନ ଗାଧତି;

ଅତୋ ସରା ନିୱତ୍ତନ୍ତି, ଏତ୍ଥ ୱଟ୍ଟଂ ନ ୱତ୍ତତି;

ଏତ୍ଥ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଅସେସଂ ଉପରୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

୮। ମହଦ୍ଧନସୁତ୍ତଂ

୨୮।

‘‘ମହଦ୍ଧନା ମହାଭୋଗା, ରଟ୍ଠୱନ୍ତୋପି ଖତ୍ତିଯା;

ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞାଭିଗିଜ୍ଝନ୍ତି, କାମେସୁ ଅନଲଙ୍କତା।

‘‘ତେସୁ ଉସ୍ସୁକ୍କଜାତେସୁ, ଭୱସୋତାନୁସାରିସୁ;

କେଧ ତଣ୍ହଂ [ରୋଧତଣ୍ହଂ (ସ୍ୟା। କଂ।), ଗେଧତଣ୍ହଂ (କ।)] ପଜହିଂସୁ [ପୱାହିଂସୁ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], କେ ଲୋକସ୍ମିଂ ଅନୁସ୍ସୁକା’’ତି।

‘‘ହିତ୍ୱା ଅଗାରଂ ପବ୍ବଜିତା, ହିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ପସୁଂ ୱିଯଂ;

ହିତ୍ୱା ରାଗଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ, ଅୱିଜ୍ଜଞ୍ଚ ୱିରାଜିଯ;

ଖୀଣାସୱା ଅରହନ୍ତୋ, ତେ ଲୋକସ୍ମିଂ ଅନୁସ୍ସୁକା’’ତି।

୯। ଚତୁଚକ୍କସୁତ୍ତଂ

୨୯।

‘‘ଚତୁଚକ୍କଂ ନୱଦ୍ୱାରଂ, ପୁଣ୍ଣଂ ଲୋଭେନ ସଂଯୁତଂ;

ପଙ୍କଜାତଂ ମହାୱୀର, କଥଂ ଯାତ୍ରା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

‘‘ଛେତ୍ୱା ନନ୍ଦିଂ ୱରତ୍ତଞ୍ଚ, ଇଚ୍ଛା ଲୋଭଞ୍ଚ ପାପକଂ;

ସମୂଲଂ ତଣ୍ହମବ୍ଭୁଯ୍ହ, ଏୱଂ ଯାତ୍ରା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

୧୦। ଏଣିଜଙ୍ଘସୁତ୍ତଂ

୩୦।

‘‘ଏଣିଜଙ୍ଘଂ କିସଂ ୱୀରଂ, ଅପ୍ପାହାରଂ ଅଲୋଲୁପଂ;

ସୀହଂ ୱେକଚରଂ ନାଗଂ, କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖିନଂ;

ଉପସଙ୍କମ୍ମ ପୁଚ୍ଛାମ, କଥଂ ଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

‘‘ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା ଲୋକେ, ମନୋଛଟ୍ଠା ପୱେଦିତା;

ଏତ୍ଥ ଛନ୍ଦଂ ୱିରାଜେତ୍ୱା, ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ସତ୍ତିୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସତ୍ତିଯା ଫୁସତି ଚେୱ, ଜଟା ମନୋନିୱାରଣା;

ଅରହନ୍ତେନ ପଜ୍ଜୋତୋ, ସରା ମହଦ୍ଧନେନ ଚ;

ଚତୁଚକ୍କେନ ନୱମଂ, ଏଣିଜଙ୍ଘେନ ତେ ଦସାତି।

୪। ସତୁଲ୍ଲପକାଯିକୱଗ୍ଗୋ

୧। ସବ୍ଭିସୁତ୍ତଂ

୩୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ସତୁଲ୍ଲପକାଯିକା ଦେୱତାଯୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ଏକା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ [କୁବ୍ବେଥ (କ।)] ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ସେଯ୍ୟୋ ହୋତି ନ ପାପିଯୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ, ପଞ୍ଞା ଲବ୍ଭତି [ପଞ୍ଞଂ ଲଭତି (ସ୍ୟା। କଂ।)] ନାଞ୍ଞତୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ, ସୋକମଜ୍ଝେ ନ ସୋଚତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ, ଞାତିମଜ୍ଝେ ୱିରୋଚତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ, ସତ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ସୁଗ୍ଗତି’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ, ସତ୍ତା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ସାତତ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କସ୍ସ ନୁ ଖୋ, ଭଗୱା, ସୁଭାସିତ’’ନ୍ତି? ସବ୍ବାସଂ ୱୋ ସୁଭାସିତଂ ପରିୟାୟେନ, ଅପି ଚ ମମପି ସୁଣାଥ –

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନା ତା ଦେୱତାୟୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟିଂସୂତି।

୨। ମଚ୍ଛରିସୁତ୍ତଂ

୩୨। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ସତୁଲ୍ଲପକାୟିକା ଦେୱତାୟୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ଏକା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ମଚ୍ଛେରା ଚ ପମାଦା ଚ, ଏୱଂ ଦାନଂ ନ ଦୀୟତି [ଦିୟ୍ୟତି (କ।)];

ପୁଞ୍ଞଂ ଆକଙ୍ଖମାନେନ, ଦେୟ୍ୟଂ ହୋତି ୱିଜାନତା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି –

‘‘ଯସ୍ସେଓ ଭୀତୋ ନ ଦଦାତି ମଚ୍ଛରୀ, ତଦେଓାଦଦତୋ ଭଯଂ;

ଜିଘଚ୍ଛା ଚ ପିପାସା ଚ, ଯସ୍ସ ଭାଯତି ମଚ୍ଛରୀ;

ତମେଓ ବାଲଂ ଫୁସତି, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରମ୍ହି ଚ।

‘‘ତସ୍ମା ଓିନେଯ୍ଯ ମଚ୍ଛେରଂ, ଦଜ୍ଜା ଦାନଂ ମଲାଭିଭୂ;

ପୁଞ୍ଞାନି ପରଲୋକସ୍ମିଂ, ପତିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ପାଣିନ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେଓତା ଭଗଓତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ତେ ମତେସୁ ନ ମୀଯନ୍ତି, ପନ୍ଥାନଂଓ ସହଵଜଂ;

ଅପ୍ପସ୍ମିଂ ଯେ ପଓେଚ୍ଛନ୍ତି, ଏସ ଧମ୍ମୋ ସନନ୍ତନୋ।

‘‘ଅପ୍ପସ୍ମେକେ ପଓେଚ୍ଛନ୍ତି, ବହୁନେକେ ନ ଦିଚ୍ଛରେ;

ଅପ୍ପସ୍ମା ଦକ୍ଖିଣା ଦିନ୍ନା, ସହସ୍ସେନ ସମଂ ମିତା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେଓତା ଭଗଓତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ଦୁଦ୍ଦଦଂ ଦଦମାନାନଂ, ଦୁକ୍କରଂ କମ୍ମ କୁବ୍ବତଂ;

ଅସନ୍ତୋ ନାନୁକୁବ୍ବନ୍ତି, ସତଂ ଧମ୍ମୋ ଦୁରନ୍ନଯୋ [ଦୁରନ୍ନଯୋ (ସୀ।)]।

‘‘ତସ୍ମା ସତଞ୍ଚ ଅସତଂ [ଅସତଞ୍ଚ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)], ନାନା ହୋତି ଇତୋ ଗତି;

ଅସନ୍ତୋ ନିରଯଂ ଯନ୍ତି, ସନ୍ତୋ ସଗ୍ଗପରାଯନା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେଓତା ଭଗଓତୋ ସନ୍ତିକେ ଏତଦଓୋଚ – ‘‘କସ୍ସ ନୁ ଖୋ, ଭଗଓା, ସୁଭାସିତ’’ନ୍ତି?

‘‘ସବ୍ବାସଂ ଓୋ ସୁଭାସିତଂ ପରିଯାଯେନ; ଅପି ଚ ମମପି ସୁଣାଥ –

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚରେ ଯୋପି ସମୁଞ୍ଜକଂ ଚରେ,

ଦାରଞ୍ଚ ପୋସଂ ଦଦମପ୍ପକସ୍ମିଂ;

ସତଂ ସହସ୍ସାନଂ ସହସ୍ସଯାଗିନଂ,

କଲମ୍ପି ନାଗ୍ଘନ୍ତି ତଥାଓିଧସ୍ସ ତେ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେଓତା ଭଗଓନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କେନେସ ଯଞ୍ଞୋ ଓିପୁଲୋ ମହଗ୍ଗତୋ,

ସମେନ ଦିନ୍ନସ୍ସ ନ ଅଗ୍ଘମେତି;

କଥଂ [ଇଦଂ ପଦଂ କତ୍ଥଚି ସୀହଳଅପୋତ୍ଥକେ ନତ୍ଥି] ସତଂ ସହସ୍ସାନଂ ସହସ୍ସଯାଗିନଂ,

କଲମ୍ପି ନାଗ୍ଘନ୍ତି ତଥାୱିଧସ୍ସ ତେ’’ତି।

‘‘ଦଦନ୍ତି ହେକେ ୱିସମେ ନିୱିଟ୍ଠା,

ଛେତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ଅଥ ସୋଚଯିତ୍ୱା;

ସା ଦକ୍ଖିଣା ଅସ୍ସୁମୁଖା ସଦଣ୍ଡା,

ସମେନ ଦିନ୍ନସ୍ସ ନ ଅଗ୍ଘମେତି।

‘‘ଏୱଂ ସତଂ ସହସ୍ସାନଂ ସହସ୍ସଯାଗିନଂ;

କଲମ୍ପି ନାଗ୍ଘନ୍ତି ତଥାୱିଧସ୍ସ ତେ’’ତି।

୩। ସାଧୁସୁତ୍ତଂ

୩୩। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ସତୁଲ୍ଲପକାଯିକା ଦେୱତାଯୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ଏକା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସାଧୁ ଖୋ, ମାରିସ, ଦାନଂ;

ମଚ୍ଛେରା ଚ ପମାଦା ଚ, ଏୱଂ ଦାନଂ ନ ଦୀଯତି;

ପୁଞ୍ଞଂ ଆକଙ୍ଖମାନେନ, ଦେଯ୍ୟଂ ହୋତି ୱିଜାନତା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସାଧୁ ଖୋ, ମାରିସ, ଦାନଂ;

ଅପି ଚ ଅପ୍ପକସ୍ମିମ୍ପି ସାହୁ ଦାନଂ’’।

‘‘ଅପ୍ପସ୍ମେକେ ପୱେଚ୍ଛନ୍ତି, ବହୁନେକେ ନ ଦିଚ୍ଛରେ;

ଅପ୍ପସ୍ମା ଦକ୍ଖିଣା ଦିନ୍ନା, ସହସ୍ସେନ ସମଂ ମିତା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସାଧୁ ଖୋ, ମାରିସ, ଦାନଂ; ଅପ୍ପକସ୍ମିମ୍ପି ସାହୁ ଦାନଂ;

ଅପି ଚ ସଦ୍ଧାଯପି ସାହୁ ଦାନଂ’’।

‘‘ଦାନଞ୍ଚ ଯୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ସମାନମାହୁ,

ଅପ୍ପାପି ସନ୍ତା ବହୁକେ ଜିନନ୍ତି;

ଅପ୍ପମ୍ପି ଚେ ସଦ୍ଦହାନୋ ଦଦାତି,

ତେନେୱ ସୋ ହୋତି ସୁଖୀ ପରତ୍ଥା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସାଧୁ ଖୋ, ମାରିସ, ଦାନଂ; ଅପ୍ପକସ୍ମିମ୍ପି ସାହୁ ଦାନଂ;

ସଦ୍ଧାଯପି ସାହୁ ଦାନଂ; ଅପି ଚ ଧମ୍ମଲଦ୍ଧସ୍ସାପି ସାହୁ ଦାନଂ’’।

‘‘ଯୋ ଧମ୍ମଲଦ୍ଧସ୍ସ ଦଦାତି ଦାନଂ,

ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯାଧିଗତସ୍ସ ଜନ୍ତୁ;

ଅତିକ୍କମ୍ମ ସୋ ୱେତରଣିଂ ଯମସ୍ସ,

ଦିବ୍ବାନି ଠାନାନି ଉପେତି ମଚ୍ଚୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସାଧୁ ଖୋ, ମାରିସ, ଦାନଂ; ଅପ୍ପକସ୍ମିମ୍ପି ସାହୁ ଦାନଂ;

ସଦ୍ଧାଯପି ସାହୁ ଦାନଂ; ଧମ୍ମଲଦ୍ଧସ୍ସାପି ସାହୁ ଦାନଂ;

ଅପି ଚ ୱିଚେଯ୍ଯ ଦାନମ୍ପି ସାହୁ ଦାନଂ’’।

‘‘ୱିଚେଯ୍ଯ ଦାନଂ ସୁଗତପ୍ପସତ୍ଥଂ,

ଯେ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ଇଧ ଜୀୱଲୋକେ;

ଏତେସୁ ଦିନ୍ନାନି ମହପ୍ଫଲାନି,

ବୀଜାନି ୱୁତ୍ତାନି ଯଥା ସୁଖେତ୍ତେ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ସାଧୁ ଖୋ, ମାରିସ, ଦାନଂ; ଅପ୍ପକସ୍ମିମ୍ପି ସାହୁ ଦାନଂ;

ସଦ୍ଧାଯପି ସାହୁ ଦାନଂ; ଧମ୍ମଲଦ୍ଧସ୍ସାପି ସାହୁ ଦାନଂ;

ୱିଚେଯ୍ଯ ଦାନମ୍ପି ସାହୁ ଦାନଂ; ଅପି ଚ ପାଣେସୁପି ସାଧୁ ସଂଯମୋ’’।

‘‘ଯୋ ପାଣଭୂତାନି [ପାଣଭୂତେସୁ (ସୀ। ପୀ।)] ଅହେଠଯଂ ଚରଂ,

ପରୂପୱାଦା ନ କରୋନ୍ତି ପାପଂ;

ଭୀରୁଂ ପସଂସନ୍ତି ନ ହି ତତ୍ଥ ସୂରଂ,

ଭଯା ହି ସନ୍ତୋ ନ କରୋନ୍ତି ପାପ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କସ୍ସ ନୁ ଖୋ, ଭଗୱା, ସୁଭାସିତ’’ନ୍ତି?

‘‘ସଵ୍ଵାସଂ ୱୋ ସୁଭାସିତଂ ପରିଯାଯେନ, ଅପି ଚ ମମପି ସୁଣାଥ –

‘‘ସଦ୍ଧା ହି ଦାନଂ ବହୁଧା ପସତ୍ଥଂ,

ଦାନା ଚ ଖୋ ଧମ୍ମପଦଂୱ ସେୟ୍ୟୋ;

ପୁଵ୍ବେ ଚ ହି ପୁଵ୍ବତରେ ଚ ସନ୍ତୋ,

ନିଵ୍ବାନମେୱଜ୍ଝଗମୁଂ ସପଞ୍ଞା’’ତି।

୪। ନସନ୍ତିସୁତ୍ତଂ

୩୪। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ସତୁଲ୍ଲପକାଯିକା ଦେୱତାଯୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ଏକା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ନ ସନ୍ତି କାମା ମନୁଜେସୁ ନିଚ୍ଚା,

ସନ୍ତୀଧ କମନୀଯାନି ଯେସୁ [କାମେସୁ (କ।)] ବଦ୍ଧୋ;

ଯେସୁ ପମତ୍ତୋ ଅପୁନାଗମନଂ,

ଅନାଗନ୍ତା ପୁରିସୋ ମଚ୍ଚୁଧେୟ୍ୟା’’ତି।

‘‘ଛନ୍ଦଜଂ ଅଘଂ ଛନ୍ଦଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ;

ଛନ୍ଦୱିନଯା ଅଘୱିନଯୋ;

ଅଘୱିନଯା ଦୁକ୍ଖୱିନଯୋ’’ତି।

‘‘ନ ତେ କାମା ଯାନି ଚିତ୍ରାନି ଲୋକେ,

ସଙ୍କପ୍ପରାଗୋ ପୁରିସସ୍ସ କାମୋ;

ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଚିତ୍ରାନି ତଥେୱ ଲୋକେ,

ଅଥେତ୍ଥ ଧୀରା ୱିନଯନ୍ତି ଛନ୍ଦଂ।

‘‘କୋଧଂ ଜହେ ୱିପ୍ପଜହେୟ୍ୟ ମାନଂ,

ସଂଯୋଜନଂ ସବ୍ବମତିକ୍କମେୟ୍ୟ;

ତଂ ନାମରୂପସ୍ମିମସଜ୍ଜମାନଂ,

ଅକିଞ୍ଚନଂ ନାନୁପତନ୍ତି ଦୁକ୍ଖା।

‘‘ପହାସି ସଙ୍ଖଂ ନ ୱିମାନମଜ୍ଝଗା [ନ ଚ ମାନମଜ୍ଝଗା (କ। ସୀ।), ନ ୱିମାନମାଗା (ସ୍ୟା। କଂ।)],

ଅଚ୍ଛେଚ୍ଛି ତଣ୍ହଂ ଇଧ ନାମରୂପେ;

ତଂ ଛିନ୍ନଗନ୍ଥଂ ଅନିଘଂ ନିରାସଂ,

ପରିୟେସମାନା ନାଜ୍ଝଗମୁଂ;

ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଇଧ ୱା ହୁରଂ ୱା,

ସଗ୍ଗେସୁ ୱା ସବ୍ବନିୱେସନେସୂ’’ତି।

‘‘ତଂ ଚେ ହି ନାଦ୍ଦକ୍ଖୁଂ ତଥାୱିମୁତ୍ତଂ (ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ମୋଘରାଜା),

ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଇଧ ୱା ହୁରଂ ୱା;

ନରୁତ୍ତମଂ ଅତ୍ଥଚରଂ ନରାନଂ,

ୟେ ତଂ ନମସ୍ସନ୍ତି ପସଂସିୟା ତେ’’ତି।

‘‘ପସଂସିୟା ତେପି ଭୱନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ (ମୋଘରାଜାତି ଭଗୱା),

ୟେ ତଂ ନମସ୍ସନ୍ତି ତଥାୱିମୁତ୍ତଂ;

ଅଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ପହାୟ,

ସଙ୍ଗାତିଗା ତେପି ଭୱନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ’’ତି।

୫। ଉଜ୍ଝାନସଞ୍ଞିସୁତ୍ତଂ

୩୫। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଉଜ୍ଝାନସଞ୍ଞିକା ଦେୱତାୟୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ୱେହାସଂ ଠିତା ଖୋ ଏକା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତମତ୍ତାନଂ, ଅଞ୍ଞଥା ୟୋ ପୱେଦୟେ;

ନିକଚ୍ଚ କିତୱସ୍ସେୱ, ଭୁତ୍ତଂ ଥେୟ୍ୟେନ ତସ୍ସ ତଂ।

‘‘ୟଞ୍ହି କୟିରା ତଞ୍ହି ୱଦେ, ୟଂ ନ କୟିରା ନ ତଂ ୱଦେ;

ଅକରୋନ୍ତଂ ଭାସମାନାନଂ, ପରିଜାନନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା’’ତି।

‘‘ନ ଯିଦଂ ଭାସିତମତ୍ତେନ, ଏକନ୍ତସଓନେନ ୱା;

ଅନୁକ୍କମିତୱେ ସଦ୍ଧା, ଯାଯଂ ପଟିପଦା ଦଠ୍ହା;

ଯାଯ ଧୀରା ପମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଝାଯିନୋ ମାରବନ୍ଧନା।

‘‘ନ ୱେ ଧୀରା ପକୁବ୍ବନ୍ତି, ୱିଦିତ୍ୱା ଲୋକପରିଯାଯଂ;

ଅଞ୍ଞାଯ ନିବ୍ବୁତା ଧୀରା, ତିଣ୍ଣା ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ତା ଦେୱତାଯୋ ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦେସୁ ସିରସା ନିପତିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଅଚ୍ଚଯୋ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଅଚ୍ଚଗମା ଯଥାବାଲଂ ଯଥାମୂଳ୍ହଂ ଯଥାଅକୁସଲଂ [ଯଥାବାଲା ଯଥାମୂଳ୍ହା ଯଥାଅକୁସଲା (ସବ୍ବତ୍ଥ)], ଯା ମଯଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଆସାଦେତବ୍ବଂ ଅମଞ୍ଞିମ୍ହା। ତାସଂ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅଚ୍ଚଯଂ ଅଚ୍ଚଯତୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଆଯତିଂ ସଂୱରାଯା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସି। ଅଥ ଖୋ ତା ଦେୱତାଯୋ ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତିଯୋ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଞ୍ଛୁଂ। ଏକା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଅଚ୍ଚଯଂ ଦେସଯନ୍ତୀନଂ, ଯୋ ଚେ ନ ପଟିଗଣ୍ହତି;

କୋପନ୍ତରୋ ଦୋସଗରୁ, ସ ୱେରଂ ପଟିମୁଞ୍ଚତୀ’’ତି।

‘‘ଅଚ୍ଚଯୋ ଚେ ନ ୱିଜ୍ଜେଥ, ନୋଚିଧାପଗତଂ [ନୋଚୀଧ ଅପହତଂ (ସ୍ୟା। କଂ।), ନୋଚିଧାପକତଂ (?)] ସିଯା;

ୱେରାନି ନ ଚ ସମ୍ମେଯ୍ୟୁଂ, କେନୀଧ [ୱେରାନି ଚ ସମ୍ମେଯ୍ୟୁଂ, ତେନିଧ (ସୀ।)] କୁସଲୋ ସିଯା’’ତି।

‘‘କସ୍ସଚ୍ଚଯା ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି, କସ୍ସ ନତ୍ଥି ଅପାଗତଂ;

କୋ ନ ସମ୍ମୋହମାପାଦି, କୋ ଚ ଧୀରୋ [କୋଧ ଧୀରୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ସଦା ସତୋ’’ତି।

‘‘ତଥାଗତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ସବ୍ବଭୂତାନୁକମ୍ପିନୋ;

ତସ୍ସଚ୍ଚଯା ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ଅପାଗତଂ;

ସୋ ନ ସମ୍ମୋହମାପାଦି, ସୋୱ [ସୋଧ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଧୀରୋ ସଦା ସତୋ’’ତି।

‘‘ଅଚ୍ଚଯଂ ଦେସଯନ୍ତୀନଂ, ଯୋ ଚେ ନ ପଟିଗଣ୍ହତି;

କୋପନ୍ତରୋ ଦୋସଗରୁ, ସ ୱେରଂ ପଟିମୁଞ୍ଚତି;

ତଂ ୱେରଂ ନାଭିନନ୍ଦାମି, ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମି ୱୋଚ୍ଚଯ’’ନ୍ତି।

୬। ସଦ୍ଧାସୁତ୍ତଂ

୩୬। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ସତୁଲ୍ଲପକାଯିକା ଦେୱତାଯୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ଏକା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ସଦ୍ଧା ଦୁତିଯା ପୁରିସସ୍ସ ହୋତି,

ନୋ ଚେ ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ ଅୱତିଟ୍ଠତି;

ଯସୋ ଚ କିତ୍ତୀ ଚ ତତ୍ୱସ୍ସ ହୋତି,

ସଗ୍ଗଞ୍ଚ ସୋ ଗଚ୍ଛତି ସରୀରଂ ୱିହାଯା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘କୋଧଂ ଜହେ ୱିପ୍ପଜହେଯ୍ଯ ମାନଂ,

ସଂଯୋଜନଂ ସବ୍ବମତିକ୍କମେଯ୍ଯ;

ତଂ ନାମରୂପସ୍ମିମସଜ୍ଜମାନଂ,

ଅକିଞ୍ଚନଂ ନାନୁପତନ୍ତି ସଙ୍ଗା’’ତି।

‘‘ପମାଦମନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତି , ବାଲା ଦୁମ୍ମେଧିନୋ ଜନା;

ଅପ୍ପମାଦଞ୍ଚ ମେଧାୱୀ, ଧନଂ ସେଟ୍ଠଂୱ ରକ୍ଖତି।

‘‘ମା ପମାଦମନୁଯୁଞ୍ଜେଥ, ମା କାମରତି ସନ୍ଥୱଂ;

ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହି ଝାଯନ୍ତୋ, ପପ୍ପୋତି ପରମଂ ସୁଖ’’ନ୍ତି।

୭। ସମଯସୁତ୍ତଂ

୩୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସକ୍କେସୁ ୱିହରତି କପିଲୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମହାୱନେ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସବ୍ବେହେୱ ଅରହନ୍ତେହି; ଦସହି ଚ ଲୋକଧାତୂହି ଦେୱତା ଯେଭୁଯ୍ଯେନ ସନ୍ନିପତିତା ହୋନ୍ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଅଥ ଖୋ ଚତୁନ୍ନଂ ସୁଦ୍ଧାୱାସକାଯିକାନଂ ଦେୱତାନଂ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ଭଗୱା ସକ୍କେସୁ ୱିହରତି କପିଲୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମହାୱନେ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସବ୍ବେହେୱ ଅରହନ୍ତେହି; ଦସହି ଚ ଲୋକଧାତୂହି ଦେୱତା ଯେଭୁଯ୍ଯେନ ସନ୍ନିପତିତା ହୋନ୍ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଯଂନୂନ ମଯମ୍ପି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ଯାମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପଚ୍ଚେକଂ ଗାଥଂ [ପଚ୍ଚେକଗାଥଂ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ଭାସେଯ୍ଯାମା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ତା ଦେୱତା – ସେଯ୍ଯଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେଯ୍ଯ ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେଯ୍ଯ। ଏୱମେୱ – ସୁଦ୍ଧାୱାସେସୁ ଦେୱେସୁ ଅନ୍ତରହିତା ଭଗୱତୋ ପୁରତୋ ପାତୁରହେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ତା ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ଏକା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ମହାସମଯୋ ପୱନସ୍ମିଂ, ଦେୱକାଯା ସମାଗତା;

ଆଗତମ୍ହ ଇମଂ ଧମ୍ମସମଯଂ, ଦକ୍ଖିତାଯେ ଅପରାଜିତସଙ୍ଘ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ତତ୍ର ଭିକ୍ଖୱୋ ସମାଦହଂସୁ, ଚିତ୍ତମତ୍ତନୋ ଉଜୁକଂ ଅକଂସୁ [ଉଜୁକମକଂସୁ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)];

ସାରଥୀଵ ନେତ୍ତାନି ଗହେତ୍ୱା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ରକ୍ଖନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେଵତା ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଛେତ୍ୱା ଖୀଲଂ ଛେତ୍ୱା ପଲିଘଂ, ଇନ୍ଦଖୀଲଂ ଊହଚ୍ଚ ମନେଜା;

ତେ ଚରନ୍ତି ସୁଦ୍ଧା ଵିମଲା, ଚକ୍ଖୁମତା ସୁଦନ୍ତା ସୁସୁନାଗା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେଵତା ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଯେ କେଚି ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଗତାସେ, ନ ତେ ଗମିସ୍ସନ୍ତି ଅପାଯଭୂମିଂ;

ପହାଯ ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଦେଵକାଯଂ ପରିପୂରେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି।

୮। ସକଲିକସୁତ୍ତଂ

୩୮। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ମଦ୍ଦକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ମିଗଦାଯେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗଵତୋ ପାଦୋ ସକଲିକାଯ [ସକ୍ଖଲିକାଯ (କ।)] ଖତୋ ହୋତି। ଭୁସା ସୁଦଂ ଭଗଵତୋ ଵେଦନା ଵତ୍ତନ୍ତି ସାରୀରିକା ଵେଦନା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା [ତିପ୍ପା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଖରା କଟୁକା ଅସାତା ଅମନାପା; ତା ସୁଦଂ ଭଗଵା ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଅଧିଵାସେତି ଅଵିହଞ୍ଞମାନୋ। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସୀହସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି ପାଦେ ପାଦଂ ଅଚ୍ଚାଧାଯ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ।

ଅଥ ଖୋ ସତ୍ତସତା ସତୁଲ୍ଲପକାଯିକା ଦେଵତାଯୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତଵଣ୍ଣା କେଵଲକପ୍ପଂ ମଦ୍ଦକୁଚ୍ଛିଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ଏକା ଦେଵତା ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ‘‘ନାଗୋ ଵତ, ଭୋ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ; ନାଗଵତା ଚ ସମୁପ୍ପନ୍ନା ସାରୀରିକା ଵେଦନା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ଅସାତା ଅମନାପା ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଅଧିଵାସେତି ଅଵିହଞ୍ଞମାନୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେଵତା ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ‘‘ସୀହୋ ଵତ, ଭୋ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ; ସୀହଵତା ଚ ସମୁପ୍ପନ୍ନା ସାରୀରିକା ଵେଦନା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ଅସାତା ଅମନାପା ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଅଧିଵାସେତି ଅଵିହଞ୍ଞମାନୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେଵତା ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ‘‘ଆଜାନୀଯୋ ଵତ, ଭୋ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ; ଆଜାନୀଯଵତା ଚ ସମୁପ୍ପନ୍ନା ସାରୀରିକା ଵେଦନା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ଅସାତା ଅମନାପା ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଅଧିଵାସେତି ଅଵିହଞ୍ଞମାନୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେଵତା ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ‘‘ନିସଭୋ ଵତ, ଭୋ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ; ନିସଭଵତା ଚ ସମୁପ୍ପନ୍ନା ସାରୀରିକା ଵେଦନା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ଅସାତା ଅମନାପା ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଅଧିଵାସେତି ଅଵିହଞ୍ଞମାନୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେଵତା ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ‘‘ଧୋରଯ୍ହୋ ଵତ, ଭୋ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ; ଧୋରଯ୍ହଵତା ଚ ସମୁପ୍ପନ୍ନା ସାରୀରିକା ଵେଦନା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ଅସାତା ଅମନାପା ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଅଧିଵାସେତି ଅଵିହଞ୍ଞମାନୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେଵତା ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ‘‘ଦନ୍ତୋ ଵତ, ଭୋ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ; ଦନ୍ତଵତା ଚ ସମୁପ୍ପନ୍ନା ସାରୀରିକା ଵେଦନା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ଅସାତା ଅମନାପା ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଅଧିଵାସେତି ଅଵିହଞ୍ଞମାନୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅପରା ଦେଵତା ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ‘‘ପସ୍ସ ସମାଧିଂ ସୁଭାଵିତଂ ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ସୁଵିମୁତ୍ତଂ, ନ ଚାଭିନତଂ ନ ଚାପନତଂ ନ ଚ ସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗଯ୍ହଵାରିତଗତଂ [ସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗଯ୍ହଵାରିତଵତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗଯ୍ହଵାରିଵାଵତଂ (କ।)]। ଯୋ ଏଵରୂପଂ ପୁରିସନାଗଂ ପୁରିସସୀହଂ ପୁରିସଆଜାନୀଯଂ ପୁରିସନିସଭଂ ପୁରିସଧୋରଯ୍ହଂ ପୁରିସଦନ୍ତଂ ଅତିକ୍କମିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ୟ କିମଞ୍ଞତ୍ର

ଅଦସ୍ସନା’’ତି।

‘‘ପଞ୍ଚୱେଦା ସତଂ ସମଂ, ତପସ୍ସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚରଂ;

ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ନେସଂ ନ ସମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତଂ, ହୀନତ୍ଥରୂପା ନ ପାରଙ୍ଗମା ତେ।

‘‘ତଣ୍ହାଧିପନ୍ନା ୱତସୀଲବଦ୍ଧା, ଲୂଖଂ ତପଂ ୱସ୍ସସତଂ ଚରନ୍ତା;

ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ନେସଂ ନ ସମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତଂ, ହୀନତ୍ଥରୂପା ନ ପାରଙ୍ଗମା ତେ।

‘‘ନ ମାନକାମସ୍ସ ଦମୋ ଇଧତ୍ଥି, ନ ମୋନମତ୍ଥି ଅସମାହିତସ୍ସ;

ଏକୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରଂ ପମତ୍ତୋ, ନ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟସ୍ସ ତରେୟ୍ୟ ପାର’’ନ୍ତି।

‘‘ମାନଂ ପହାୟ ସୁସମାହିତତ୍ତୋ, ସୁଚେତସୋ ସବ୍ବଧି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ;

ଏକୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରମପ୍ପମତ୍ତୋ, ସ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟସ୍ସ ତରେୟ୍ୟ ପାର’’ନ୍ତି।

୯। ପଠମପଜ୍ଜୁନ୍ନଧୀତୁସୁତ୍ତଂ

୩୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ୱେସାଲିୟଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାୟଂ। ଅଥ ଖୋ କୋକନଦା ପଜ୍ଜୁନ୍ନସ୍ସ ଧୀତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ମହାୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା କୋକନଦା ପଜ୍ଜୁନ୍ନସ୍ସ ଧୀତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି –

‘‘ୱେସାଲିୟଂ ୱନେ ୱିହରନ୍ତଂ, ଅଗ୍ଗଂ ସତ୍ତସ୍ସ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ;

କୋକନଦାହମସ୍ମି ଅଭିୱନ୍ଦେ, କୋକନଦା ପଜ୍ଜୁନ୍ନସ୍ସ ଧୀତା।

‘‘ସୁତମେୱ ପୁରେ ଆସି, ଧମ୍ମୋ ଚକ୍ଖୁମତାନୁବୁଦ୍ଧୋ;

ସାହଂ ଦାନି ସକ୍ଖି ଜାନାମି, ମୁନିନୋ ଦେସୟତୋ ସୁଗତସ୍ସ।

‘‘ଯେ କେଚି ଅରିୟଂ ଧମ୍ମଂ, ୱିଗରହନ୍ତା ଚରନ୍ତି ଦୁମ୍ମେଧା;

ଉପେନ୍ତି ରୋରୁୱଂ ଘୋରଂ, ଚିରରତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତି।

‘‘ଯେ ଚ ଖୋ ଅରିୟେ ଧମ୍ମେ, ଖନ୍ତିୟା ଉପସମେନ ଉପେତା;

ପହାୟ ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଦେୱକାୟ ପରିପୂରେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି।

୧୦। ଦୁତିୟପଜ୍ଜୁନ୍ନଧୀତୁସୁତ୍ତଂ

୪୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ୱେସାଲିୟଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାୟଂ। ଅଥ ଖୋ ଚୂଳକୋକନଦା [ଚୁଲ୍ଲକୋକନଦା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ପଜ୍ଜୁନ୍ନସ୍ସ ଧୀତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ମହାୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଚୂଳକୋକନଦା ପଜ୍ଜୁନ୍ନସ୍ସ ଧୀତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି –

‘‘ଇଧାଗମା ୱିଜ୍ଜୁପଭାସୱଣ୍ଣା, କୋକନଦା ପଜ୍ଜୁନସ୍ସ ଧୀତା;

ବୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ନମସ୍ସମାନା, ଗାଥାଚିମା ଅତ୍ଥୱତୀ ଅଭାସି।

‘‘ବହୁନାପି ଖୋ ତଂ ୱିଭଜେୟ୍ୟଂ, ପରିୟାଯେନ ତାଦିସୋ ଧମ୍ମୋ;

ସଂଖିତ୍ତମତ୍ଥଂ [ସଂଖିତ୍ତମତ୍ତଂ (କ।)] ଲପୟିସ୍ସାମି, ଯାୱତା ମେ ମନସା ପରିୟତ୍ତଂ।

‘‘ପାପଂ ନ କୟିରା ୱଚସା ମନସା,

କାଯେନ ୱା କିଞ୍ଚନ ସବ୍ବଲୋକେ;

କାମେ ପହାଯ ସତିମା ସମ୍ପଜାନୋ,

ଦୁକ୍ଖଂ ନ ସେୱେଥ ଅନତ୍ଥସଂହିତ’’ନ୍ତି।

ସତୁଲ୍ଲପକାୟିକୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସବ୍ଭିମଚ୍ଛରିନା ସାଧୁ, ନ ସନ୍ତୁଜ୍ଝାନସଞ୍ଞିନୋ;

ସଦ୍ଧା ସମଯୋ ସକଲିକଂ, ଉଭୋ ପଜ୍ଜୁନ୍ନଧୀତରୋତି।

୫। ଆଦିତ୍ତୱଗ୍ଗୋ

୧। ଆଦିତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୪୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ଆଦିତ୍ତସ୍ମିଂ ଅଗାରସ୍ମିଂ, ଯଂ ନୀହରତି ଭାଜନଂ;

ତଂ ତସ୍ସ ହୋତି ଅତ୍ଥାଯ, ନୋ ଚ ଯଂ ତତ୍ଥ ଡୟ୍ହତି।

‘‘ଏୱଂ ଆଦିତ୍ତକୋ ଲୋକୋ, ଜରାଯ ମରଣେନ ଚ;

ନୀହରେଥେୱ ଦାନେନ, ଦିନ୍ନଂ ହୋତି ସୁନୀହତଂ।

‘‘ଦିନ୍ନଂ ସୁଖଫଲଂ ହୋତି, ନାଦିନ୍ନଂ ହୋତି ତଂ ତଥା;

ଚୋରା ହରନ୍ତି ରାଜାନୋ, ଅଗ୍ଗି ଡହତି ନସ୍ସତି।

‘‘ଅଥ ଅନ୍ତେନ ଜହତି, ସରୀରଂ ସପରିଗ୍ଗହଂ;

ଏତଦଞ୍ଞାୟ ମେଧାୱୀ, ଭୁଞ୍ଜେଥ ଚ ଦଦେଥ ଚ;

ଦତ୍ୱା ଚ ଭୁତ୍ୱା ଚ ଯଥାନୁଭାୱଂ;

ଅନିନ୍ଦିତୋ ସଗ୍ଗମୁପେତି ଠାନ’’ନ୍ତି।

୨। କିଂଦଦସୁତ୍ତଂ

୪୨।

‘‘କିଂଦଦୋ ବଲଦୋ ହୋତି, କିଂଦଦୋ ହୋତି ୱଣ୍ଣଦୋ;

କିଂଦଦୋ ସୁଖଦୋ ହୋତି, କିଂଦଦୋ ହୋତି ଚକ୍ଖୁଦୋ;

କୋ ଚ ସବ୍ବଦଦୋ ହୋତି, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

‘‘ଅନ୍ନଦୋ ବଲଦୋ ହୋତି, ୱତ୍ଥଦୋ ହୋତି ୱଣ୍ଣଦୋ;

ଯାନଦୋ ସୁଖଦୋ ହୋତି, ଦୀପଦୋ ହୋତି ଚକ୍ଖୁଦୋ।

‘‘ସୋ ଚ ସବ୍ବଦଦୋ ହୋତି, ଯୋ ଦଦାତି ଉପସ୍ସଯଂ;

ଅମତଂ ଦଦୋ ଚ ସୋ ହୋତି, ଯୋ ଧମ୍ମମନୁସାସତୀ’’ତି।

୩। ଅନ୍ନସୁତ୍ତଂ

୪୩।

‘‘ଅନ୍ନମେୱାଭିନନ୍ଦନ୍ତି, ଉଭଯେ ଦେୱମାନୁସା;

ଅଥ କୋ ନାମ ସୋ ଯକ୍ଖୋ, ଯଂ ଅନ୍ନଂ ନାଭିନନ୍ଦତୀ’’ତି।

‘‘ଯେ ନଂ ଦଦନ୍ତି ସଦ୍ଧାଯ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା;

ତମେୱ ଅନ୍ନଂ ଭଜତି, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରମ୍ହି ଚ।

‘‘ତସ୍ମା ୱିନେଯ୍ୟ ମଚ୍ଛେରଂ, ଦଜ୍ଜା ଦାନଂ ମଲାଭିଭୂ;

ପୁଞ୍ଞାନି ପରଲୋକସ୍ମିଂ, ପତିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ପାଣିନ’’ନ୍ତି।

୪। ଏକମୂଲସୁତ୍ତଂ

୪୪।

‘‘ଏକମୂଲଂ ଦ୍ୱିରାୱଟ୍ଟଂ, ତିମଲଂ ପଞ୍ଚପତ୍ଥରଂ;

ସମୁଦ୍ଦଂ ଦ୍ୱାଦସାୱଟ୍ଟଂ, ପାତାଲଂ ଅତରୀ ଇସୀ’’ତି।

୫। ଅନୋମସୁତ୍ତଂ

୪୫।

‘‘ଅନୋମନାମଂ ନିପୁଣତ୍ଥଦସ୍ସିଂ, ପଞ୍ଞାଦଦଂ କାମାଲୟେ ଅସତ୍ତଂ;

ତଂ ପସ୍ସଥ ସବ୍ବଵିଦୁଂ ସୁମେଧଂ, ଅରିୟେ ପଥେ କମମାନଂ ମହେସି’’ନ୍ତି।

୬। ଅଚ୍ଛରାସୁତ୍ତଂ

୪୬।

‘‘ଅଚ୍ଛରାଗଣସଙ୍ଘୁଟ୍ଠଂ, ପିସାଚଗଣସେଵିତଂ;

ଵନନ୍ତଂ ମୋହନଂ ନାମ, କଥଂ ଯାତ୍ରା ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି।

‘‘ଉଜୁକୋ ନାମ ସୋ ମଗ୍ଗୋ, ଅଭୟା ନାମ ସା ଦିସା;

ରଥୋ ଅକୂଜନୋ ନାମ, ଧମ୍ମଚକ୍କେହି ସଂଯୁତୋ।

‘‘ହିରୀ ତସ୍ସ ଅପାଲମ୍ବୋ, ସତ୍ୟସ୍ସ ପରିଵାରଣଂ;

ଧମ୍ମାହଂ ସାରଥିଂ ବ୍ରୂମି, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପୁରେଜଵଂ।

‘‘ଯସ୍ସ ଏତାଦିସଂ ଯାନଂ, ଇତ୍ଥିଯା ପୁରିସସ୍ସ ଵା;

ସ ଵେ ଏତେନ ଯାନେନ, ନିବ୍ବାନସ୍ସେଵ ସନ୍ତିକେ’’ତି।

୭। ଵନରୋପସୁତ୍ତଂ

୪୭।

‘‘କେସଂ ଦିଵା ଚ ରତ୍ତୋ ଚ, ସଦା ପୁଞ୍ଞଂ ପଵଡ୍ଢତି;

ଧମ୍ମଟ୍ଠା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା, କେ ଜନା ସଗ୍ଗଗାମିନୋ’’ତି।

‘‘ଆରାମରୋପା ଵନରୋପା, ଯେ ଜନା ସେତୁକାରକା;

ପପଞ୍ଚ ଉଦପାନଞ୍ଚ, ଯେ ଦଦନ୍ତି ଉପସ୍ସୟଂ।

‘‘ତେସଂ ଦିଵା ଚ ରତ୍ତୋ ଚ, ସଦା ପୁଞ୍ଞଂ ପଵଡ୍ଢତି;

ଧମ୍ମଟ୍ଠା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା, ତେ ଜନା ସଗ୍ଗଗାମିନୋ’’ତି।

୮। ଜେତଵନସୁତ୍ତଂ

୪୮।

''ଇଦଞ୍ହି ତଂ ଜେତୱନଂ, ଇସିସଙ୍ଘନିସେୱିତଂ;

ଆୱୁତ୍ଥଂ [ଆୱୁଟ୍ଠଂ (କ।)] ଧମ୍ମରାଜେନ, ପୀତିସଞ୍ଜନନଂ ମମ।

''କମ୍ମଂ ୱିଜ୍ଜା ଚ ଧମ୍ମୋ ଚ, ସୀଲଂ ଜୀୱିତମୁତ୍ତମଂ;

ଏତେନ ମଚ୍ଚା ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନ ଗୋତ୍ତେନ ଧନେନ ୱା।

''ତସ୍ମା ହି ପଣ୍ଡିତୋ ପୋସୋ, ସମ୍ପସ୍ସଂ ଅତ୍ଥମତ୍ତନୋ;

ଯୋନିସୋ ୱିଚିନେ ଧମ୍ମଂ, ଏୱଂ ତତ୍ଥ ୱିସୁଜ୍ଝତି।

''ସାରିପୁତ୍ତୋୱ ପଞ୍ଞାଯ, ସୀଲେନ ଉପସମେନ ଚ;

ଯୋପି ପାରଙ୍ଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ଏତାୱପରମୋ ସିଯା''ତି।

୯। ମଚ୍ଛରିସୁତ୍ତଂ

୪୯।

''ଯେଧ ମଚ୍ଛରିନୋ ଲୋକେ, କଦରିଯା ପରିଭାସକା;

ଅଞ୍ଞେସଂ ଦଦମାନାନଂ, ଅନ୍ତରାଯକରା ନରା।

''କୀଦିସୋ ତେସଂ ୱିପାକୋ, ସମ୍ପରାଯୋ ଚ କୀଦିସୋ;

ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଟ୍ଠୁମାଗମ୍ମ, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମଯ''ନ୍ତି।

''ଯେଧ ମଚ୍ଛରିନୋ ଲୋକେ, କଦରିଯା ପରିଭାସକା;

ଅଞ୍ଞେସଂ ଦଦମାନାନଂ, ଅନ୍ତରାଯକରା ନରା।

''ନିରଯଂ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଂ, ଯମଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜରେ;

ସଚେ ଏନ୍ତି ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ, ଦଲିଦ୍ଦେ ଜାଯରେ କୁଲେ।

''ଚୋଳଂ ପିଣ୍ଡୋ ରତୀ ଖିଡ୍ଡା, ଯତ୍ଥ କିଚ୍ଛେନ ଲବ୍ଭତି;

ପରତୋ ଆସୀସରେ [ଆସିଂସରେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ବାଲା, ତମ୍ପି ତେସଂ ନ ଲବ୍ଭତି;

ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେସ ୱିପାକୋ, ସମ୍ପରାଯେ [ସମ୍ପରାଯୋ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଚ ଦୁଗ୍ଗତୀ''ତି।

''ଇତିହେତଂ ୱିଜାନାମ, ଅଞ୍ଞଂ ପୁଚ୍ଛାମ ଗୋତମ;

ଯେଧ ଲଦ୍ଧା ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ, ୱଦଞ୍ଞୂ ୱୀତମଚ୍ଛରା।

‘‘ବୁଦ୍ଧେ ପସନ୍ନା ଧମ୍ମେ ଚ, ସଙ୍ଘେ ଚ ତିବ୍ବଗାରୱା;

କୀଦିସୋ ତେସଂ ୱିପାକୋ, ସମ୍ପରାଯୋ ଚ କୀଦିସୋ;

ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଟ୍ଠୁମାଗମ୍ମ, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମଯ’’ନ୍ତି।

‘‘ଯେଧ ଲଦ୍ଧା ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ, ୱଦଞ୍ଞୂ ୱୀତମଚ୍ଛରା;

ବୁଦ୍ଧେ ପସନ୍ନା ଧମ୍ମେ ଚ, ସଙ୍ଘେ ଚ ତିବ୍ବଗାରୱା;

ଏତେ ସଗ୍ଗା [ସଗ୍ଗେ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ।)] ପକାସନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ତେ ଉପପଜ୍ଜରେ।

‘‘ସଚେ ଏନ୍ତି ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ, ଅଡ୍ଢେ ଆଜାଯରେ କୁଲେ;

ଚୋଢଅଂ ପିଣ୍ଡୋ ରତୀ ଖିଡ୍ଡା, ଯତ୍ଥାକିଚ୍ଛେନ ଲବ୍ଭତି।

‘‘ପରସମ୍ଭତେସୁ ଭୋଗେସୁ, ୱସୱତ୍ତୀୱ ମୋଦରେ;

ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେସ ୱିପାକୋ, ସମ୍ପରାଯେ ଚ ସୁଗ୍ଗତୀ’’ତି।

୧୦। ଘଟୀକାରସୁତ୍ତଂ

୫୦।

‘‘ଅୱିହଂ ଉପପନ୍ନାସେ, ୱିମୁତ୍ତା ସତ୍ତ ଭିକ୍ଖୱୋ;

ରାଗଦୋସପରିକ୍ଖୀଣା, ତିଣ୍ଣା ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକ’’ନ୍ତି।

‘‘କେ ଚ ତେ ଅତରୁଂ ପଙ୍କଂ [ସଙ୍ଗଂ (ସୀ। ସ୍ଯା।)], ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ଯଂ ସୁଦୁତ୍ତରଂ;

କେ ହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଦିବ୍ବଯୋଗଂ ଉପଚ୍ଚଗୁ’’ନ୍ତି।

‘‘ଉପକୋ ପଲଗଣ୍ଡୋ ଚ, ପୁକ୍କୁସାତି ଚ ତେ ତଯୋ;

ଭଦ୍ଦିଯୋ ଖଣ୍ଡଦେୱୋ ଚ, ବାହୁରଗ୍ଗି ଚ ସିଙ୍ଗିଯୋ [ବହୁଦନ୍ତୀ ଚ ପିଙ୍ଗଯୋ (ସୀ।)];

ତେ ହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଦିବ୍ବଯୋଗଂ ଉପଚ୍ଚଗୁ’’ନ୍ତି।

‘‘କୁସଲୀ ଭାସସୀ ତେସଂ, ମାରପାସପ୍ପହାଯିନଂ;

କସ୍ସ ତେ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ଅଚ୍ଛିଦୁଂ ଭୱବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

‘‘ନ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଭଗୱତା, ନାଞ୍ଞତ୍ର ତୱ ସାସନା;

ଯସ୍ସ ତେ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ଅଚ୍ଛିଦୁଂ ଭୱବନ୍ଧନଂ।

‘‘ଯତ୍ଥ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଅସେସଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି;

ତଂ ତେ ଧମ୍ମଂ ଇଧଞ୍ଞାଯ, ଅଚ୍ଛିଦୁଂ ଭୱବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

‘‘ଗମ୍ଭୀରଂ ଭାସସୀ ୱାଚଂ, ଦୁଵିଜାନଂ ସୁଦୁବୁଧଂ;

କସ୍ସ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ୱାଚଂ ଭାସସି ଈଦିସ’’ନ୍ତି।

‘‘କୁମ୍ଭକାରୋ ପୁରେ ଆସିଂ, ୱେକଳିଙ୍ଗେ [ୱେହଳିଙ୍ଗେ (ସୀ।), ୱେଭଳିଙ୍ଗେ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଘଟୀକରୋ;

ମାତାପେତ୍ତିଭରୋ ଆସିଂ, କସ୍ସପସ୍ସ ଉପାସକୋ।

‘‘ୱିରତୋ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ନିରାମିସୋ;

ଅହୁୱା ତେ ସଗାମେଯ୍ୟୋ, ଅହୁୱା ତେ ପୁରେ ସଖା।

‘‘ସୋହମେତେ ପଜାନାମି, ୱିମୁତ୍ତେ ସତ୍ତ ଭିକ୍ଖୱୋ;

ରାଗଦୋସପରିକ୍ଖୀଣେ, ତିଣ୍ଣେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକ’’ନ୍ତି।

‘‘ଏୱମେତଂ ତଦା ଆସି, ଯଥା ଭାସସି ଭଗ୍ଗୱ;

କୁମ୍ଭକାରୋ ପୁରେ ଆସି, ୱେକଳିଙ୍ଗେ ଘଟୀକରୋ;

ମାତାପେତ୍ତିଭରୋ ଆସି, କସ୍ସପସ୍ସ ଉପାସକୋ।

‘‘ୱିରତୋ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ନିରାମିସୋ;

ଅହୁୱା ମେ ସଗାମେଯ୍ୟୋ, ଅହୁୱା ମେ ପୁରେ ସଖା’’ତି।

‘‘ଏୱମେତଂ ପୁରାଣାନଂ, ସହାଯାନଂ ଅହୁ ସଙ୍ଗମୋ;

ଉଭିନ୍ନଂ ଭାୱିତତ୍ତାନଂ, ସରୀରନ୍ତିମଧାରିନ’’ନ୍ତି।

ଆଦିତ୍ତୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଆଦିତ୍ତଂ କିଂଦଦଂ ଅନ୍ନଂ, ଏକମୂଲଅନୋମିଯଂ;

ଅଚ୍ଛରାୱନରୋପଜେତଂ, ମଚ୍ଛରେନ ଘଟୀକରୋତି।

୬। ଜରାୱଗ୍ଗୋ

୧। ଜରାସୁତ୍ତଂ

୫୧।

‘‘କିଂସୁ ଯାଓ ଜରା ସାଧୁ, କିଂସୁ ସାଧୁ ପତିଟ୍ଠିତଂ;

କିଂସୁ ନରାନଂ ରତନଂ, କିଂସୁ ଚୋରେହି ଦୂହର’’ନ୍ତି।

‘‘ସୀଲଂ ଯାଓ ଜରା ସାଧୁ, ସଦ୍ଧା ସାଧୁ ପତିଟ୍ଠିତା;

ପଞ୍ଞା ନରାନଂ ରତନଂ, ପୁଞ୍ଞଂ ଚୋରେହି ଦୂହର’’ନ୍ତି।

୨। ଅଜରସାସୁତ୍ତଂ

୫୨।

‘‘କିଂସୁ ଅଜରସା ସାଧୁ, କିଂସୁ ସାଧୁ ଅଧିଟ୍ଠିତଂ;

କିଂସୁ ନରାନଂ ରତନଂ, କିଂସୁ ଚୋରେହ୍ୟହାରିଯ’’ନ୍ତି।

‘‘ସୀଲଂ ଅଜରସା ସାଧୁ, ସଦ୍ଧା ସାଧୁ ଅଧିଟ୍ଠିତା;

ପଞ୍ଞା ନରାନଂ ରତନଂ, ପୁଞ୍ଞଂ ଚୋରେହ୍ୟହାରିଯ’’ନ୍ତି।

୩। ମିତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୫୩।

‘‘କିଂସୁ ପଓସତୋ [ପଥଓତୋ (ପୀ। କ।)] ମିତ୍ତଂ, କିଂସୁ ମିତ୍ତଂ ସକେ ଘରେ;

କିଂ ମିତ୍ତଂ ଅତ୍ଥଜାତସ୍ସ, କିଂ ମିତ୍ତଂ ସମ୍ପରାଯିକ’’ନ୍ତି।

‘‘ସତ୍ଥୋ ପଓସତୋ ମିତ୍ତଂ, ମାତା ମିତ୍ତଂ ସକେ ଘରେ;

ସହାଯୋ ଅତ୍ଥଜାତସ୍ସ, ହୋତି ମିତ୍ତଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ;

ସଯଂକତାନି ପୁଞ୍ଞାନି, ତଂ ମିତ୍ତଂ ସମ୍ପରାଯିକ’’ନ୍ତି।

୪। ୱତ୍ଥୁସୁତ୍ତଂ

୫୪।

‘‘କିଂସୁ ୱତ୍ଥୁ ମନୁସ୍ସାନଂ, କିଂସୂଧ ପରମୋ ସଖା;

କିଂସୁ ଭୂତା ଉପଜୀୱନ୍ତି, ଯେ ପାଣା ପଥୱିସ୍ସିତା’’ତି [ପଥୱିଂ ସିତାତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]।

‘‘ପୁତ୍ତା ୱତ୍ଥୁ ମନୁସ୍ସାନଂ, ଭରିଯା ଚ [ଭରିଯାଓ (ସୀ।), ଭରିଯା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ପରମୋ ସଖା;

ୱୁଟ୍ଠିଂ ଭୂତା ଉପଜୀୱନ୍ତି, ଯେ ପାଣା ପଥୱିସ୍ସିତା’’ତି।

୫। ପଠମଜନସୁତ୍ତଂ

୫୫।

‘‘କିଂସୁ ଜନେତି ପୁରିସଂ, କିଂସୁ ତସ୍ସ ୱିଧାୱତି;

କିଂସୁ ସଂସାରମାପାଦି, କିଂସୁ ତସ୍ସ ମହବ୍ଭୟ’’ନ୍ତି।

‘‘ତଣ୍ହା ଜନେତି ପୁରିସଂ, ଚିତ୍ତମସ୍ସ ୱିଧାୱତି;

ସତ୍ତୋ ସଂସାରମାପାଦି, ଦୁକ୍ଖମସ୍ସ ମହବ୍ଭୟ’’ନ୍ତି।

୬। ଦୁତିଯଜନସୁତ୍ତଂ

୫୬।

‘‘କିଂସୁ ଜନେତି ପୁରିସଂ, କିଂସୁ ତସ୍ସ ୱିଧାୱତି;

କିଂସୁ ସଂସାରମାପାଦି, କିସ୍ମା ନ ପରିମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

‘‘ତଣ୍ହା ଜନେତି ପୁରିସଂ, ଚିତ୍ତମସ୍ସ ୱିଧାୱତି;

ସତ୍ତୋ ସଂସାରମାପାଦି, ଦୁକ୍ଖା ନ ପରିମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

୭। ତତିଯଜନସୁତ୍ତଂ

୫୭।

‘‘କିଂସୁ ଜନେତି ପୁରିସଂ, କିଂସୁ ତସ୍ସ ୱିଧାୱତି;

କିଂସୁ ସଂସାରମାପାଦି, କିଂସୁ ତସ୍ସ ପରାଯନ’’ନ୍ତି।

‘‘ତଣ୍ହା ଜନେତି ପୁରିସଂ, ଚିତ୍ତମସ୍ସ ୱିଧାୱତି;

ସତ୍ତୋ ସଂସାରମାପାଦି, କମ୍ମଂ ତସ୍ସ ପରାଯନ’’ନ୍ତି।

୮। ଉପ୍ପଥସୁତ୍ତଂ

୫୮।

‘‘କିଂସୁ ଉପ୍ପଥୋ ଅକ୍ଖାତୋ, କିଂସୁ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱକ୍ଖଯୋ;

କିଂ ମଲଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ, କିଂ ସିନାନମନୋଦକ’’ନ୍ତି।

‘‘ରାଗୋ ଉପ୍ପଥୋ ଅକ୍ଖାତୋ, ୱଯୋ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱକ୍ଖଯୋ;

ଇତ୍ଥୀ ମଲଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ, ଏତ୍ଥାଯଂ ସଜ୍ଜତେ ପଜା;

ତପୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଞ୍ଚ, ତଂ ସିନାନମନୋଦକ’’ନ୍ତି।

୯। ଦୁତିୟସୁତ୍ତଂ

୫୯।

‘‘କିଂସୁ ଦୁତିୟା [ଦୁତିୟଂ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପୁରିସସ୍ସ ହୋତି, କିଂସୁ ଚେନଂ ପସାସତି;

କିସ୍ସ ଚାଭିରତୋ ମଚ୍ଚୋ, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

‘‘ସଦ୍ଧା ଦୁତିୟା ପୁରିସସ୍ସ ହୋତି, ପଞ୍ଞା ଚେନଂ ପସାସତି;

ନିବ୍ବାନାଭିରତୋ ମଚ୍ଚୋ, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

୧୦। କବିସୁତ୍ତଂ

୬୦।

‘‘କିଂସୁ ନିଦାନଂ ଗାଥାନଂ, କିଂସୁ ତାସଂ ୱିୟଞ୍ଜନଂ;

କିଂସୁ ସନ୍ନିସ୍ସିତା ଗାଥା, କିଂସୁ ଗାଥାନମାସୟୋ’’ତି।

‘‘ଛନ୍ଦୋ ନିଦାନଂ ଗାଥାନଂ, ଅକ୍ଖରା ତାସଂ ୱିୟଞ୍ଜନଂ;

ନାମସନ୍ନିସ୍ସିତା ଗାଥା, କବି ଗାଥାନମାସୟୋ’’ତି।

ଜରାୱଗ୍ଗୋ ଛଟ୍ଠୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଜରା ଅଜରସା ମିତ୍ତଂ, ୱତ୍ଥୁ ତୀଣି ଜନାନି ଚ;

ଉପ୍ପଥୋ ଚ ଦୁତିୟୋ ଚ, କବିନା ପୂରିତୋ ୱଗ୍ଗୋତି।

୭। ଅଦ୍ଧୱଗ୍ଗୋ

୧। ନାମସୁତ୍ତଂ

୬୧।

‘‘କିଂସୁ ସବ୍ବଂ ଅଦ୍ଧଭୱି [ଅନ୍ୱଭୱି (ସୀ।)], କିସ୍ମା ଭିୟ୍ୟୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

କିସ୍ସସ୍ସୁ ଏକଧମ୍ମସ୍ସ, ସବ୍ବେୱ ୱସମନ୍ୱଗୂ’’ତି [ୱସମଦ୍ଧଗୂ (କ।)]।

‘‘ନାମଂ ସବ୍ବଂ ଅଦ୍ଧଭୱି, ନାମା ଭିୟ୍ୟୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ନାମସ୍ସ ଏକଧମ୍ମସ୍ସ, ସବ୍ବେଵ ଵସମନ୍ୱଗୂ’’ତି।

୨। ଚିତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୬୨।

‘‘କେନସ୍ସୁ ନୀଯତି ଲୋକୋ, କେନସ୍ସୁ ପରିକସ୍ସତି;

କିସ୍ସସ୍ସୁ ଏକଧମ୍ମସ୍ସ, ସବ୍ବେଵ ଵସମନ୍ୱଗୂ’’ତି।

‘‘ଚିତ୍ତେନ ନୀଯତି ଲୋକୋ, ଚିତ୍ତେନ ପରିକସ୍ସତି;

ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଧମ୍ମସ୍ସ, ସବ୍ବେଵ ଵସମନ୍ୱଗୂ’’ତି।

୩। ତଣ୍ହାସୁତ୍ତଂ

୬୩।

‘‘କେନସ୍ସୁ ନୀଯତି ଲୋକୋ, କେନସ୍ସୁ ପରିକସ୍ସତି;

କିସ୍ସସ୍ସୁ ଏକଧମ୍ମସ୍ସ, ସବ୍ବେଵ ଵସମନ୍ୱଗୂ’’ତି।

‘‘ତଣ୍ହାଯ ନୀଯତି ଲୋକୋ, ତଣ୍ହାଯ ପରିକସ୍ସତି;

ତଣ୍ହାଯ ଏକଧମ୍ମସ୍ସ, ସବ୍ବେଵ ଵସମନ୍ୱଗୂ’’ତି।

୪। ସଂଯୋଜନସୁତ୍ତଂ

୬୪।

‘‘କିଂସୁ ସଂଯୋଜନୋ ଲୋକୋ, କିଂସୁ ତସ୍ସ ଵିଚାରଣଂ;

କିସ୍ସସ୍ସୁ ଵିପ୍ପହାନେନ, ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ଵୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

‘‘ନନ୍ଦୀସଂଯୋଜନୋ [ନନ୍ଦିସଂଯୋଜନୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ଲୋକୋ, ଵିତକ୍କସ୍ସ ଵିଚାରଣଂ;

ତଣ୍ହାଯ ଵିପ୍ପହାନେନ, ନିବ୍ବାନଂ ଇତି ଵୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

୫। ବନ୍ଧନସୁତ୍ତଂ

୬୫।

‘‘କିଂସୁ ସମ୍ବନ୍ଧନୋ ଲୋକୋ, କିଂସୁ ତସ୍ସ ଵିଚାରଣଂ;

କିସ୍ସସ୍ସୁ ଵିପ୍ପହାନେନ, ସବ୍ବଂ ଛିନ୍ଦତି ବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

‘‘ନନ୍ଦୀସମ୍ବନ୍ଧନୋ ଲୋକୋ, ଵିତକ୍କସ୍ସ ଵିଚାରଣଂ;

ତଣ୍ହାଯ ୱିପ୍ପହାନେନ, ସଙ୍ଗଂ ଛିନ୍ଦତି ବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

୬। ଅତ୍ତହତସୁତ୍ତଂ

୬୬।

‘‘କେନସ୍ସୁବ୍ଭାହତୋ ଲୋକୋ, କେନସ୍ସୁ ପରିୱାରିତୋ;

କେନ ସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ, କିସ୍ସ ଧୂପାଯିତୋ ସଦା’’ତି।

‘‘ମଚ୍ଚୁନାବ୍ଭାହତୋ ଲୋକୋ, ଜରାଯ ପରିୱାରିତୋ;

ତଣ୍ହାସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ, ଇଚ୍ଛାଧୂପାଯିତୋ ସଦା’’ତି।

୭। ଉଡ୍ଡିତସୁତ୍ତଂ

୬୭।

‘‘କେନସ୍ସୁ ଉଡ୍ଡିତୋ ଲୋକୋ, କେନସ୍ସୁ ପରିୱାରିତୋ;

କେନସ୍ସୁ ପିହିତୋ ଲୋକୋ, କିସ୍ମିଂ ଲୋକୋ ପତିଟ୍ଠିତୋ’’ତି।

‘‘ତଣ୍ହାଯ ଉଡ୍ଡିତୋ ଲୋକୋ, ଜରାଯ ପରିୱାରିତୋ;

ମଚ୍ଚୁନା ପିହିତୋ ଲୋକୋ, ଦୁକ୍ଖେ ଲୋକୋ ପତିଟ୍ଠିତୋ’’ତି।

୮। ପିହିତସୁତ୍ତଂ

୬୮।

‘‘କେନସ୍ସୁ ପିହିତୋ ଲୋକୋ, କିସ୍ମିଂ ଲୋକୋ ପତିଟ୍ଠିତୋ;

କେନସ୍ସୁ ଉଡ୍ଡିତୋ ଲୋକୋ, କେନସ୍ସୁ ପରିୱାରିତୋ’’ତି।

‘‘ମଚ୍ଚୁନା ପିହିତୋ ଲୋକୋ, ଦୁକ୍ଖେ ଲୋକୋ ପତିଟ୍ଠିତୋ;

ତଣ୍ହାଯ ଉଡ୍ଡିତୋ ଲୋକୋ, ଜରାଯ ପରିୱାରିତୋ’’ତି।

୯। ଇଚ୍ଛାସୁତ୍ତଂ

୬୯।

‘‘କେନସ୍ସୁ ବଜ୍ଝତୀ ଲୋକୋ, କିସ୍ସ ୱିନଯାଯ ମୁଚ୍ଚତି;

କିସ୍ସସ୍ସୁ ୱିପ୍ପହାନେନ, ସଙ୍ଗଂ ଛିନ୍ଦତି ବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

‘‘ଇଚ୍ଛାଯ ବଜ୍ଝତୀ ଲୋକୋ, ଇଚ୍ଛାୱିନଯାଯ ମୁଚ୍ଚତି;

ଇଚ୍ଛାଯ ୱିପ୍ପହାନେନ, ସଜ୍ଜଂ ଛିନ୍ଦତି ବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

୧୦। ଲୋକସୁତ୍ତଂ

୭୦।

‘‘କିସ୍ମିଂ ଲୋକୋ ସମୁପ୍ପନ୍ନୋ, କିସ୍ମିଂ କୁବ୍ବତି ସନ୍ଥୱଂ;

କିସ୍ସ ଲୋକୋ ଉପାଦାଯ, କିସ୍ମିଂ ଲୋକୋ ୱିହଞ୍ଞତୀ’’ତି।

‘‘ଛସୁ ଲୋକୋ ସମୁପ୍ପନ୍ନୋ, ଛସୁ କୁବ୍ବତି ସନ୍ଥୱଂ;

ଛନ୍ନମେୱ ଉପାଦାଯ, ଛସୁ ଲୋକୋ ୱିହଞ୍ଞତୀ’’ତି।

ଅଦ୍ଧୱଗ୍ଗୋ [ଅନ୍ଧୱଗ୍ଗୋ (ସୀ।)] ସତ୍ତମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ନାମଂ ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ତଣ୍ହା ଚ, ସଂଯୋଜନଞ୍ଚ ବନ୍ଧନା;

ଅବ୍ଭାହତୁଡ୍ଡିତୋ ପିହିତୋ, ଇଚ୍ଛା ଲୋକେନ ତେ ଦସାତି।

୮। ଛେତ୍ୱାୱଗ୍ଗୋ

୧। ଛେତ୍ୱାସୁତ୍ତଂ

୭୧। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କିଂସୁ ଛେତ୍ୱା [ଝତ୍ୱା (ସୀ।), ଘତ୍ୱା (ସ୍ୟା। କଂ।) ଏୱମୁପରିପି] ସୁଖଂ ସେତି, କିଂସୁ ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତି;

କିସ୍ସସ୍ସୁ ଏକଧମ୍ମସ୍ସ, ୱଧଂ ରୋଚେସି ଗୋତମା’’ତି।

‘‘କୋଧଂ ଛେତ୍ୱା ସୁଖଂ ସେତି, କୋଧଂ ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତି;

କୋଧସ୍ସ ୱିସମୂଲସ୍ସ, ମଧୁରଗ୍ଗସ୍ସ ଦେୱତେ;

ୱଧଂ ଅରିଯା ପସଂସନ୍ତି, ତଞ୍ହି ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତୀ’’ତି।

୨। ରଥସୁତ୍ତଂ

୭୨।

‘‘କିଂସୁ ରଥସ୍ସ ପଞ୍ଞାଣଂ, କିଂସୁ ପଞ୍ଞାଣମଗ୍ଗିନୋ;

କିଂସୁ ରଟ୍ଠସ୍ସ ପଞ୍ଞାଣଂ, କିଂସୁ ପଞ୍ଞାଣମିତ୍ଥିଯା’’ତି।

‘‘ଧଜୋ ରଥସ୍ସ ପଞ୍ଞାଣଂ, ଧୂମୋ ପଞ୍ଞାଣମଗ୍ଗିନୋ;

ରାଜା ରଟ୍ଠସ୍ସ ପଞ୍ଞାଣଂ, ଭତ୍ତା ପଞ୍ଞାଣମିତ୍ଥିଯା’’ତି।

୩। ୱିତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୭୩।

‘‘କିଂସୂଧ ୱିତ୍ତଂ ପୁରିସସ୍ସ ସେଟ୍ଠଂ, କିଂସୁ ସୁଚିଣ୍ଣୋ ସୁଖମାୱହତି;

କିଂସୁ ହୱେ ସାଦୁତରଂ [ସାଧୁତରଂ (କ।)] ରସାନଂ, କଥଂଜୀୱିଂ [କିଂସୁଜୀୱିଂ (କ।)] ଜୀୱିତମାହୁ ସେଟ୍ଠ’’ନ୍ତି।

‘‘ସଦ୍ଧୀଧ ୱିତ୍ତଂ ପୁରିସସ୍ସ ସେଟ୍ଠଂ, ଧମ୍ମୋ ସୁଚିଣ୍ଣୋ ସୁଖମାୱହତି;

ସଚ୍ଚଂ ହୱେ ସାଦୁତରଂ ରସାନଂ, ପଞ୍ଞାଜୀୱିଂ ଜୀୱିତମାହୁ ସେଟ୍ଠ’’ନ୍ତି।

୪। ୱୁଟ୍ଠିସୁତ୍ତଂ

୭୪।

‘‘କିଂସୁ ଉପ୍ପତତଂ ସେଟ୍ଠଂ, କିଂସୁ ନିପତତଂ ୱରଂ;

କିଂସୁ ପୱଜମାନାନଂ, କିଂସୁ ପୱଦତଂ ୱର’’ନ୍ତି।

‘‘ବୀଜଂ ଉପ୍ପତତଂ ସେଟ୍ଠଂ, ୱୁଟ୍ଠି ନିପତତଂ ୱରା;

ଗାୱୋ ପୱଜମାନାନଂ, ପୁତ୍ତୋ ପୱଦତଂ ୱରୋତି।

‘‘ୱିଜ୍ଜା ଉପ୍ପତତଂ ସେଟ୍ଠା, ଅୱିଜ୍ଜା ନିପତତଂ ୱରା;

ସଙ୍ଘୋ ପୱଜମାନାନଂ, ବୁଦ୍ଧୋ ପୱଦତଂ ୱରୋ’’ତି।

୫। ଭୀତାସୁତ୍ତଂ

୭୫।

‘‘କିଂସୂଧ ଭୀତା ଜନତା ଅନେକା,

ମଗ୍ଗୋ ଚନେକାଯତନପ୍ପୱୁତ୍ତୋ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଗୋତମ ଭୂରିପଞ୍ଞ,

କିସ୍ମିଂ ଠିତୋ ପରଲୋକଂ ନ ଭାଯେ’’ତି।

‘‘ୱାଚଂ ମନଞ୍ଚ ପଣିଧାଯ ସମ୍ମା,

କାଯେନ ପାପାନି ଅକୁବ୍ବମାନୋ;

ବଣ୍ଣୁନ୍ନପାନଂ ଘରମାୱସନ୍ତୋ,

ସଦ୍ଧୋ ମୁଦୂ ସଂୱିଭାଗୀ ୱଦଞ୍ଞୂ;

ଏତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଠିତୋ ଚତୂସୁ,

ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ପରଲୋକଂ ନ ଭାଯେ’’ତି।

୬। ନଜୀରତିସୁତ୍ତଂ

୭୬।

‘‘କିଂ ଜୀରତି କିଂ ନ ଜୀରତି, କିଂସୁ ଉପ୍ପଥୋତି ୱୁଚ୍ଚତି;

କିଂସୁ ଧମ୍ମାନଂ ପରିପନ୍ଥୋ, କିଂସୁ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱକ୍ଖଯୋ;

କିଂ ମଲଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ, କିଂ ସିନାନମନୋଦକଂ।

‘‘କତି ଲୋକସ୍ମିଂ ଛିଦ୍ଦାନି, ଯତ୍ଥ ୱିତ୍ତଂ [ଚିତ୍ତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ନ ତିଟ୍ଠତି;

ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଟ୍ଠୁମାଗମ୍ମ, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମଯ’’ନ୍ତି।

‘‘ରୂପଂ ଜୀରତି ମଚ୍ଚାନଂ, ନାମଗୋତ୍ତଂ ନ ଜୀରତି;

ରାଗୋ ଉପ୍ପଥୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଲୋଭୋ ଧମ୍ମାନଂ ପରିପନ୍ଥୋ, ୱଯୋ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱକ୍ଖଯୋ;

ଇତ୍ଥୀ ମଲଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ, ଏତ୍ଥାଯଂ ସଜ୍ଜତେ ପଜା;

ତପୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଞ୍ଚ, ତଂ ସିନାନମନୋଦକଂ।

‘‘ଛ ଲୋକସ୍ମିଂ ଛିଦ୍ଦାନି, ଯତ୍ଥ ୱିତ୍ତଂ ନ ତିଟ୍ଠତି;

ଆଲସ୍ସଞ୍ଚ [ଆଲସ୍ୟଞ୍ଚ (ସୀ। ପୀ।)] ପମାଦୋ ଚ, ଅନୁଟ୍ଠାନଂ ଅସଂଯମୋ;

ନିଦ୍ଦା ତନ୍ଦୀ [ତନ୍ଦି (ସୀ।)] ଚ ତେ ଛିଦ୍ଦେ, ସବ୍ବସୋ ତଂ ୱିୱଜ୍ଜଯେ’’ତି।

୭। ଇସ୍ସରିଯସୁତ୍ତଂ

୭୭।

‘‘କିଂସୁ ଇସ୍ସରିଯଂ ଲୋକେ, କିଂସୁ ଭଣ୍ଡାନମୁତ୍ତମଂ;

କିଂସୁ ସତ୍ଥମଲଂ ଲୋକେ, କିଂସୁ ଲୋକସ୍ମିମବ୍ବୁଦଂ।

‘‘କିଂସୁ ହରନ୍ତଂ ୱାରେନ୍ତି, ହରନ୍ତୋ ପନ କୋ ପିୟୋ;

କିଂସୁ ପୁନପ୍ପୁନାୟନ୍ତଂ, ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା’’ତି।

‘‘ୱସୋ ଇସ୍ସରିୟଂ ଲୋକେ, ଇତ୍ଥୀ ଭଣ୍ଡାନମୁତ୍ତମଂ;

କୋଧୋ ସତ୍ଥମଲଂ ଲୋକେ, ଚୋରା ଲୋକସ୍ମିମବ୍ବୁଦା।

‘‘ଚୋରଂ ହରନ୍ତଂ ୱାରେନ୍ତି, ହରନ୍ତୋ ସମଣୋ ପିୟୋ;

ସମଣଂ ପୁନପ୍ପୁନାୟନ୍ତଂ, ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା’’ତି।

୮। କାମସୁତ୍ତଂ

୭୮।

‘‘କିମତ୍ଥକାମୋ ନ ଦଦେ, କିଂ ମଚ୍ଚୋ ନ ପରିଚ୍ଚଜେ;

କିଂସୁ ମୁଞ୍ଚେୟ୍ୟ କଲ୍ୟାଣଂ, ପାପିକଂ ନ ଚ ମୋଚୟେ’’ତି।

‘‘ଅତ୍ତାନଂ ନ ଦଦେ ପୋସୋ, ଅତ୍ତାନଂ ନ ପରିଚ୍ଚଜେ;

ୱାଚଂ ମୁଞ୍ଚେୟ୍ୟ କଲ୍ୟାଣଂ, ପାପିକଞ୍ଚ ନ ମୋଚୟେ’’ତି।

୯। ପାଥେୟ୍ୟସୁତ୍ତଂ

୭୯।

‘‘କିଂସୁ ବନ୍ଧତି ପାଥେୟ୍ୟଂ, କିଂସୁ ଭୋଗାନମାସୟୋ;

କିଂସୁ ନରଂ ପରିକସ୍ସତି, କିଂସୁ ଲୋକସ୍ମି ଦୁଜ୍ଜହଂ;

କିସ୍ମିଂ ବଦ୍ଧା ପୁଥୂ ସତ୍ତା, ପାସେନ ସକୁଣୀ ୟଥା’’ତି।

‘‘ସଦ୍ଧା ବନ୍ଧତି ପାଥେୟ୍ୟଂ, ସିରୀ ଭୋଗାନମାସୟୋ;

ଇଚ୍ଛା ନରଂ ପରିକସ୍ସତି, ଇଚ୍ଛା ଲୋକସ୍ମି ଦୁଜ୍ଜହା;

ଇଚ୍ଛାବଦ୍ଧା ପୁଥୂ ସତ୍ତା, ପାସେନ ସକୁଣୀ ୟଥା’’ତି।

୧୦। ପଜ୍ଜୋତସୁତ୍ତଂ

୮୦।

‘‘କିଂସୁ ଲୋକସ୍ମି ପଜ୍ଜୋତୋ, କିଂସୁ ଲୋକସ୍ମି ଜାଗରୋ;

କିଂସୁ କମ୍ମେ ସଜୀୱାନଂ, କିମସ୍ସ ଇରିୟାପଥୋ।

‘‘କିଂସୁ ଅଲସଂ ଅନଲସଞ୍ଚ [କିଂ ଆଲସ୍ୟାନାଲସ୍ୟଞ୍ଚ (କ।)], ମାତା ପୁତ୍ତଂୱ ପୋସତି;

କିଂ ଭୂତା ଉପଜୀୱନ୍ତି, ଯେ ପାଣା ପଥୱିସ୍ସିତା’’ତି।

‘‘ପଞ୍ଞା ଲୋକସ୍ମି ପଜ୍ଜୋତୋ, ସତି ଲୋକସ୍ମି ଜାଗରୋ;

ଗାୱୋ କମ୍ମେ ସଜୀୱାନଂ, ସୀତସ୍ସ ଇରିୟାପଥୋ।

‘‘ୱୁଟ୍ଠି ଅଲସଂ ଅନଲସଞ୍ଚ, ମାତା ପୁତ୍ତଂୱ ପୋସତି;

ୱୁଟ୍ଠିଂ ଭୂତା ଉପଜୀୱନ୍ତି, ଯେ ପାଣା ପଥୱିସ୍ସିତା’’ତି।

୧୧। ଅରଣସୁତ୍ତଂ

୮୧।

‘‘କେସୂଧ ଅରଣା ଲୋକେ, କେସଂ ୱୁସିତଂ ନ ନସ୍ସତି;

କେଧ ଇଚ୍ଛଂ ପରିଜାନନ୍ତି, କେସଂ ଭୋଜିସ୍ସିୟଂ ସଦା।

‘‘କିଂସୁ ମାତା ପିତା ଭାତା, ୱନ୍ଦନ୍ତି ନଂ ପତିଟ୍ଠିତଂ;

କିଂସୁ ଇଧ ଜାତିହୀନଂ, ଅଭିୱାଦେନ୍ତି ଖତ୍ତିୟା’’ତି।

‘‘ସମଣୀଧ ଅରଣା ଲୋକେ, ସମଣାନଂ ୱୁସିତଂ ନ ନସ୍ସତି;

ସମଣା ଇଚ୍ଛଂ ପରିଜାନନ୍ତି, ସମଣାନଂ ଭୋଜିସ୍ସିୟଂ ସଦା।

‘‘ସମଣଂ ମାତା ପିତା ଭାତା, ୱନ୍ଦନ୍ତି ନଂ ପତିଟ୍ଠିତଂ;

ସମଣୀଧ ଜାତିହୀନଂ, ଅଭିୱାଦେନ୍ତି ଖତ୍ତିୟା’’ତି।

ଛେତ୍ୱାୱଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଛେତ୍ୱା ରଥଞ୍ଚ ଚିତ୍ତଞ୍ଚ, ୱୁଟ୍ଠି ଭୀତା ନଜୀରତି;

ଇସ୍ସରଂ କାମଂ ପାଥେୟ୍ୟଂ, ପଜ୍ଜୋତୋ ଅରଣେନ ଚାତି।

ଦେୱତାସଂୟୁତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ।

୨। ଦେୱପୁତ୍ତସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ପଠମୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମକସ୍ସପସୁତ୍ତଂ

୮୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ କସ୍ସପୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ କସ୍ସପୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଭିକ୍ଖୁଂ ଭଗୱା ପକାସେସି, ନୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନୁସାସ''ନ୍ତି। ''ତେନ ହି କସ୍ସପ, ତଞ୍ଞେୱେତ୍ଥ ପଟିଭାତୂ''ତି।

''ସୁଭାସିତସ୍ସ ସିକ୍ଖେଥ, ସମଣୂପାସନସ୍ସ ଚ;

ଏକାସନସ୍ସ ଚ ରହୋ, ଚିତ୍ତୱୂପସମସ୍ସ ଚା''ତି।

ଇଦମୱୋଚ କସ୍ସପୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ; ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ କସ୍ସପୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ''ସମନୁଞ୍ଞୋ ମେ ସତ୍ଥା''ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୨। ଦୁତିଯକସ୍ସପସୁତ୍ତଂ

୮୩। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ କସ୍ସପୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

''ଭିକ୍ଖୁ ସିଯା ଝାଯୀ ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ,

ଆକଙ୍ଖେ ଚେ ହଦଯସ୍ସାନୁପତ୍ତିଂ;

ଲୋକସ୍ସ ଞତ୍ୱା ଉଦଯବ୍ବଯଞ୍ଚ,

ସୁଚେତସୋ ଅନିସ୍ସିତୋ ତଦାନିସଂସୋ''ତି।

୩। ମାଘସୁତ୍ତଂ

୮୪। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ମାଘୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି । ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ମାଘୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''କିଂସୁ ଛେତ୍ୱା ସୁଖଂ ସେତି, କିଂସୁ ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତି;

କିସ୍ସସ୍ସୁ ଏକଧମ୍ମସ୍ସ, ୱଧଂ ରୋଚେସି ଗୋତମା''ତି।

''କୋଧଂ ଛେତ୍ୱା ସୁଖଂ ସେତି, କୋଧଂ ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତି;

କୋଧସ୍ସ ୱିସମୂଲସ୍ସ, ମଧୁରଗ୍ଗସ୍ସ ୱତ୍ରଭୂ;

ୱଧଂ ଅରିଯା ପସଂସନ୍ତି, ତଣ୍ହି ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତୀ’’ତି।

୪। ମାଗଧସୁତ୍ତଂ

୮୫। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ମାଗଧୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କତି ଲୋକସ୍ମିଂ ପଜ୍ଜୋତା, ଯେହି ଲୋକୋ ପକାସତି;

ଭୱନ୍ତଂ ପୁଟ୍ଠୁମାଗମ୍ମ, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମଯ’’ନ୍ତି।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଲୋକେ ପଜ୍ଜୋତା, ପଞ୍ଚମେତ୍ଥ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଦିୱା ତପତି ଆଦିଚ୍ଚୋ, ରତ୍ତିମାଭାତି ଚନ୍ଦିମା।

‘‘ଅଥ ଅଗ୍ଗି ଦିୱାରତ୍ତିଂ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପକାସତି;

ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତପତଂ ସେଟ୍ଠୋ, ଏସା ଆଭା ଅନୁତ୍ତରା’’ତି।

୫। ଦାମଲିସୁତ୍ତଂ

୮୬। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଅଥ ଖୋ ଦାମଲି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ଦାମଲି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘କରଣୀଯମେତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ, ପଧାନଂ ଅକିଲାସୁନା;

କାମାନଂ ୱିପ୍ପହାନେନ, ନ ତେନାସୀସତେ ଭୱ’’ନ୍ତି।

‘‘ନତ୍ଥି କିଚ୍ଚଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ (ଦାମଲୀତି ଭଗୱା),

କତକିଚ୍ଚୋ ହି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

‘‘ଯାୱ ନ ଗାଧଂ ଲଭତି ନଦୀସୁ,

ଆଯୂହତି ସବ୍ବଗତ୍ତେଭି ଜନ୍ତୁ;

ଗାଧଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧାନ ଥଲେ ଠିତୋ ଯୋ,

ନାଯୂହତୀ ପାରଗତୋ ହି ସୋୱ [ସୋତି (ସୀ। ପୀ। କ।), ହୋତି (ସ୍ୟା। କଂ।), ସୋ (?)]।

‘‘ଏସୂପମା ଦାମଲି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ,

ଖୀଣାସୱସ୍ସ ନିପକସ୍ସ ଝାଯିନୋ;

ପପ୍ପୁଯ୍ଯ ଜାତିମରଣସ୍ସ ଅନ୍ତଂ,

ନାଯୂହତୀ ପାରଗତୋ ହି ସୋ’’ତି [ହୋତୀତି (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

୬। କାମଦସୁତ୍ତଂ

୮୭। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ କାମଦୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଦୁକ୍କରଂ ଭଗୱା, ସୁଦୁକ୍କରଂ ଭଗୱା’’ତି।

‘‘ଦୁକ୍କରଂ ୱାପି କରୋନ୍ତି (କାମଦାତି ଭଗୱା),

ସେଖା ସୀଲସମାହିତା;

ଠିତତ୍ତା ଅନଗାରିୟୁପେତସ୍ସ,

ତୁଟ୍ଠି ହୋତି ସୁଖାୱହା’’ତି।

‘‘ଦୁଲ୍ଲଭା ଭଗୱା ଯଦିଦଂ ତୁଟ୍ଠୀ’’ତି।

‘‘ଦୁଲ୍ଲଭଂ ୱାପି ଲଭନ୍ତି (କାମଦାତି ଭଗୱା),

ଚିତ୍ତୱୂପସମେ ରତା;

ଯେସଂ ଦିୱା ଚ ରତ୍ତୋ ଚ,

ଭାୱନାଯ ରତୋ ମନୋ’’ତି।

‘‘ଦୁସ୍ସମାଦହଂ ଭଗୱା ଯଦିଦଂ ଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି।

‘‘ଦୁସ୍ସମାଦହଂ ୱାପି ସମାଦହନ୍ତି (କାମଦାତି ଭଗୱା),

ଇନ୍ଦ୍ରିୟୂପସମେ ରତା;

ତେ ଛେତ୍ୱା ମଚ୍ଚୁନୋ ଜାଲଂ,

ଅରିୟା ଗଚ୍ଛନ୍ତି କାମଦା’’ତି।

‘‘ଦୁଗ୍ଗମୋ ଭଗୱା ୱିସମୋ ମଗ୍ଗୋ’’ତି।

‘‘ଦୁଗ୍ଗମେ ୱିସମେ ୱାପି, ଅରିୟା ଗଚ୍ଛନ୍ତି କାମଦ;

ଅନରିୟା ୱିସମେ ମଗ୍ଗେ, ପପତନ୍ତି ଅୱଂସିରା;

ଅରିୟାନଂ ସମୋ ମଗ୍ଗୋ, ଅରିୟା ହି ୱିସମେ ସମା’’ତି।

୭। ପଞ୍ଚାଲଚଣ୍ଡସୁତ୍ତଂ

୮୮। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ପଞ୍ଚାଲଚଣ୍ଡୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ସମ୍ବାଧେ ୱତ ଓକାସଂ, ଅୱିନ୍ଦି ଭୂରିମେଧସୋ;

ଯୋ ଝାନମବୁଜ୍ଝି [ଝାନମବୁଧା (କ। ସୀ।), ଝାନମବୁଦ୍ଧି (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।)] ବୁଦ୍ଧୋ, ପଟିଲୀନନିସଭୋ ମୁନୀ’’ତି।

‘‘ସମ୍ବାଧେ ୱାପି ୱିନ୍ଦନ୍ତି (ପଞ୍ଚାଲଚଣ୍ଡାତି ଭଗୱା),

ଧମ୍ମଂ ନିବ୍ବାନପତ୍ତିଯା;

ଯେ ସତିଂ ପଚ୍ଚଲତ୍ଥଂସୁ,

ସମ୍ମା ତେ ସୁସମାହିତା’’ତି।

୮। ତାଯନସୁତ୍ତଂ

୮୯। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଅଥ ଖୋ ତାଯନୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ପୁରାଣତିତ୍ଥକରୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ତାଯନୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ଛିନ୍ଦ ସୋତଂ ପରକ୍କମ୍ମ, କାମେ ପନୁଦ ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ନପ୍ପହାଯ ମୁନୀ କାମେ, ନେକତ୍ତମୁପପଜ୍ଜତି।

‘‘କଯିରା ଚେ କଯିରାଥେନଂ, ଦଳ୍ହମେନଂ ପରକ୍କମେ;

ସିଥିଲୋ ହି ପରିବ୍ବାଜୋ, ଭିଯ୍ୟୋ ଆକିରତେ ରଜଂ।

‘‘ଅକତଂ ଦୁକ୍କଟଂ [ଦୁକ୍କତଂ (ସୀ। ପୀ।)] ସେଯ୍ୟୋ, ପଚ୍ଛା ତପତି ଦୁକ୍କଟଂ;

କତଞ୍ଚ ସୁକତଂ ସେଯ୍ୟୋ, ଯଂ କତ୍ୱା ନାନୁତପ୍ପତି।

‘‘କୁସୋ ଯଥା ଦୁଗ୍ଗହିତୋ, ହତ୍ଥମେୱାନୁକନ୍ତତି;

ସାମଞ୍ଞଂ ଦୁପ୍ପରାମଟ୍ଠଂ, ନିରଯାଯୂପକଡ୍ଢତି।

‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସିଥିଲଂ କମ୍ମଂ, ସଂକିଲିଟ୍ଠଞ୍ଚ ଯଂ ୱତଂ;

ସଙ୍କସ୍ସରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ନ ତଂ ହୋତି ମହପ୍ଫଲ’’ନ୍ତି।

ଇଦମୱୋଚ ତାଯନୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ; ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଇମଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତିଂ ତାଯନୋ ନାମ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ପୁରାଣତିତ୍ଥକରୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତାଯନୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ମମ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ଛିନ୍ଦ ସୋତଂ ପରକ୍କମ୍ମ, କାମେ ପନୁଦ ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ନପ୍ପହାଯ ମୁନୀ କାମେ, ନେକତ୍ତମୁପପଜ୍ଜତି।

‘‘କଯିରା ଚେ କଯିରାଥେନଂ, ଦଳ୍ହମେନଂ ପରକ୍କମେ;

ସିଥିଲୋ ହି ପରିବ୍ବାଜୋ, ଭିଯ୍ୟୋ ଆକିରତେ ରଜଂ।

‘‘ଅକତଂ ଦୁକ୍କଟଂ ସେୟ୍ୟୋ, ପଚ୍ଛା ତପତି ଦୁକ୍କଟଂ;

କତଞ୍ଚ ସୁକତଂ ସେୟ୍ୟୋ, ଯଂ କତ୍ୱା ନାନୁତପ୍ପତି।

‘‘କୁସୋ ଯଥା ଦୁଗ୍ଗହିତୋ, ହତ୍ଥମେୱାନୁକନ୍ତତି;

ସାମଞ୍ଞଂ ଦୁପ୍ପରାମଟ୍ଠଂ, ନିରଯାଯୁପକଡ୍ଢତି।

‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସିଥିଲଂ କମ୍ମଂ, ସଂକିଲିଟ୍ଠଞ୍ଚ ଯଂ ୱତଂ;

ସଙ୍କସ୍ସରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ନ ତଂ ହୋତି ମହପ୍ଫଲ’’ନ୍ତି।

‘‘ଇଦମୱୋଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତାଯନୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ, ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯି। ଉଗ୍ଗଣ୍ହାଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତାଯନଗାଥା; ପରିଯାପୁଣାଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତାଯନଗାଥା; ଧାରେଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତାଯନଗାଥା। ଅତ୍ଥସଂହିତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତାଯନଗାଥା ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯିକା’’ତି।

୯। ଚନ୍ଦିମସୁତ୍ତଂ

୯୦। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଚନ୍ଦିମା ଦେୱପୁତ୍ତୋ ରାହୁନା ଅସୁରିନ୍ଦେନ ଗହିତୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଚନ୍ଦିମା ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅନୁସ୍ସରମାନୋ ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ନମୋ ତେ ବୁଦ୍ଧ ୱୀରତ୍ଥୁ, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋସି ସବ୍ବଧି;

ସମ୍ବାଧପଟିପନ୍ନୋସ୍ମି, ତସ୍ସ ମେ ସରଣଂ ଭୱା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଚନ୍ଦିମଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ରାହୁଂ ଅସୁରିନ୍ଦଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ତଥାଗତଂ ଅରହନ୍ତଂ, ଚନ୍ଦିମା ସରଣଂ ଗତୋ;

ରାହୁ ଚନ୍ଦଂ ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ, ବୁଦ୍ଧା ଲୋକାନୁକମ୍ପକା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ରାହୁ ଅସୁରିନ୍ଦୋ ଚନ୍ଦିମଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ତରମାନରୂପୋ ଯେନ ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସଂୱିଗ୍ଗୋ ଲୋମହଟ୍ଠଜାତୋ ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତଂ ଖୋ ରାହୁଂ ଅସୁରିନ୍ଦଂ ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କିଂ ନୁ ସନ୍ତରମାନୋୱ, ରାହୁ ଚନ୍ଦଂ ପମୁଞ୍ଚସି;

ସଂୱିଗ୍ଗରୂପୋ ଆଗମ୍ମ, କିଂ ନୁ ଭୀତୋୱ ତିଟ୍ଠସୀ’’ତି।

‘‘ସତ୍ତଧା ମେ ଫଲେ ମୁଦ୍ଧା, ଜୀୱନ୍ତୋ ନ ସୁଖଂ ଲଭେ;

ବୁଦ୍ଧଗାଥାଭିଗୀତୋମ୍ହି, ନୋ ଚେ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟ ଚନ୍ଦିମ’’ନ୍ତି।

୧୦। ସୂରିୟସୁତ୍ତଂ

୯୧। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସୂରିୟୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ରାହୁନା ଅସୁରିନ୍ଦେନ ଗହିତୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ସୂରିୟୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅନୁସ୍ସରମାନୋ ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

''ନମୋ ତେ ବୁଦ୍ଧ ୱୀରତ୍ଥୁ, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋସି ସବ୍ବଧି;

ସମ୍ବାଧପଟିପନ୍ନୋସ୍ମି, ତସ୍ସ ମେ ସରଣଂ ଭୱା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସୂରିୟଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ରାହୁଂ ଅସୁରିନ୍ଦଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ତଥାଗତଂ ଅରହନ୍ତଂ, ସୂରିୟୋ ସରଣଂ ଗତୋ;

ରାହୁ ସୂରିୟଂ [ସୁରିୟଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ, ବୁଦ୍ଧା ଲୋକାନୁକମ୍ପକା।

''ୟୋ ଅନ୍ଧକାରେ ତମସି ପଭଙ୍କରୋ,

ୱେରୋଚନୋ ମଣ୍ଡଲୀ ଉଗ୍ଗତେଜୋ;

ମା ରାହୁ ଗିଲୀ ଚରମନ୍ତଲିକ୍ଖେ,

ପଜଂ ମମଂ ରାହୁ ପମୁଞ୍ଚ ସୂରିୟ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ରାହୁ ଅସୁରିନ୍ଦୋ ସୂରିୟଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ତରମାନରୂପୋ ୟେନ ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସଂୱିଗ୍ଗୋ ଲୋମହଟ୍ଠଜାତୋ ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତଂ ଖୋ ରାହୁଂ ଅସୁରିନ୍ଦଂ ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''କିଂ ନୁ ସନ୍ତରମାନୋୱ, ରାହୁ ସୂରିୟଂ ପମୁଞ୍ଚସି;

ସଂୱିଗ୍ଗରୂପୋ ଆଗମ୍ମ, କିଂ ନୁ ଭୀତୋୱ ତିଟ୍ଠସୀ''ତି।

''ସତ୍ତଧା ମେ ଫଲେ ମୁଦ୍ଧା, ଜୀୱନ୍ତୋ ନ ସୁଖଂ ଲଭେ;

ବୁଦ୍ଧଗାଥାଭିଗୀତୋମ୍ହି, ନୋ ଚେ ମୁଞ୍ଚେୟ୍ୟ ସୂରିୟ''ନ୍ତି।

ପଠମୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦ୍ୱେ କସ୍ସପା ଚ ମାଘୋ ଚ, ମାଗଧୋ ଦାମଲି କାମଦୋ;

ପଞ୍ଚାଲଚଣ୍ଡୋ ତାୟନୋ, ଚନ୍ଦିମସୂରିୟେନ ତେ ଦସାତି।

୨। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୱଗ୍ଗୋ

୧। ଚନ୍ଦିମସସୁତ୍ତଂ

୯୨। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ଚନ୍ଦିମସୋ [ଚନ୍ଦିମାସୋ (କ।)] ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ

ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି । ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ଚନ୍ଦିମସୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ତେ ହି ସୋତ୍ଥିଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତି, କଚ୍ଛେ ଵାମକସେ ମଗା;

ଝାନାନି ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ, ଏକୋଦି ନିପକା ସତା’’ତି।

‘‘ତେ ହି ପାରଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ଛେତ୍ୱା ଜାଲଂଵ ଅମ୍ବୁଜୋ;

ଝାନାନି ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ, ଅପ୍ପମତ୍ତା ରଣଞ୍ଜହା’’ତି।

୨। ଵେଣ୍ଡୁସୁତ୍ତଂ

୯୩। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ଵେଣ୍ଡୁ [ଵେଣ୍ହୁ (ସୀ।)] ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ସୁଖିତାଵ ତେ [ସୁଖିତା ଵତ ତେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ମନୁଜା, ସୁଗତଂ ପୟିରୁପାସିୟ;

ୟୁଞ୍ଜଂ [ୟୁଜ (ସୀ।), ୟୁଞ୍ଜ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଗୋତମସାସନେ, ଅପ୍ପମତ୍ତା ନୁ ସିକ୍ଖରେ’’ତି।

‘‘ୟେ ମେ ପଵୁତ୍ତେ ସିଟ୍ଠିପଦେ [ସଦ୍ଧିପଦେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] (ଵେଣ୍ଡୂତି ଭଗଵା),

ଅନୁସିକ୍ଖନ୍ତି ଝାୟିନୋ;

କାଲେ ତେ ଅପ୍ପମଜ୍ଜନ୍ତା,

ନ ମଚ୍ଚୁଵସଗା ସିୟୁ’’ନ୍ତି।

୩। ଦୀଘଲଟ୍ଠିସୁତ୍ତଂ

୯୪। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ଵେଳୁଵନେ କଲନ୍ଦକନିଵାପେ। ଅଥ ଖୋ ଦୀଘଲଟ୍ଠି ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟା ଅଭିକ୍କନ୍ତଵଣ୍ଣୋ କେଵଲକପ୍ପଂ ଵେଳୁଵନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ଦୀଘଲଟ୍ଠି ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଭିକ୍ଖୁ ସିୟା ଝାୟୀ ଵିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ,

ଆକଙ୍ଖେ ଚେ ହଦୟସ୍ସାନୁପତ୍ତିଂ;

ଲୋକସ୍ସ ଞତ୍ୱା ଉଦୟବ୍ବୟଞ୍ଚ,

ସୁଚେତସୋ ଅନିସ୍ସିତୋ ତଦାନିସଂସୋ’’ତି।

୪। ନନ୍ଦନସୁତ୍ତଂ

୯୫। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ନନ୍ଦନୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଗୋତମ ଭୂରିପଞ୍ଞ,

ଅନାଓଟଂ ଭଗଓତୋ ଞାଣଦସ୍ସନଂ;

କଥଂଓିଧଂ ସୀଲଓନ୍ତଂ ଓଦନ୍ତି,

କଥଂଓିଧଂ ପଞ୍ଞଓନ୍ତଂ ଓଦନ୍ତି;

କଥଂଓିଧୋ ଦୁକ୍ଖମତିଚ୍ଚ ଇରିଯତି,

କଥଂଓିଧଂ ଦେଓତା ପୂଜଯନ୍ତୀ''ତି।

''ଯୋ ସୀଲଓା ପଞ୍ଞଓା ଭାଓିତତ୍ତୋ,

ସମାହିତୋ ଝାନରତୋ ସତୀମା;

ସବ୍ବସ୍ସ ସୋକା ଓିଗତା ପହୀନା,

ଖୀଣାସଓୋ ଅନ୍ତିମଦେହଧାରୀ।

''ତଥାଓିଧଂ ସୀଲଓନ୍ତଂ ଓଦନ୍ତି,

ତଥାଓିଧଂ ପଞ୍ଞଓନ୍ତଂ ଓଦନ୍ତି;

ତଥାଓିଧୋ ଦୁକ୍ଖମତିଚ୍ଚ ଇରିଯତି,

ତଥାଓିଧଂ ଦେଓତା ପୂଜଯନ୍ତୀ''ତି।

୫। ଚନ୍ଦନସୁତ୍ତଂ

୯୬। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ଚନ୍ଦନୋ ଦେଓପୁତ୍ତୋ ଭଗଓନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''କଥଂସୁ [କୋସୁଧ (ସୀ।)] ତରତି ଓଘଂ, ରତ୍ତିନ୍ଦିଓମତନ୍ଦିତୋ;

ଅପ୍ପତିଟ୍ଠେ ଅନାଲମ୍ବେ, କୋ ଗମ୍ଭୀରେ ନ ସୀଦତୀ''ତି।

''ସବ୍ବଦା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ପଞ୍ଞଓା ସୁସମାହିତୋ;

ଆରଦ୍ଧଓୀରିଯୋ ପହିତତ୍ତୋ, ଓଘଂ ତରତି ଦୁତ୍ତରଂ।

''ଓିରତୋ କାମସଞ୍ଞାଯ, ରୂପସଂଯୋଜନାତିଗୋ;

ନନ୍ଦୀରାଗପରିକ୍ଖୀଣୋ, ସୋ ଗମ୍ଭୀରେ ନ ସୀଦତୀ''ତି।

୬। ଓାସୁଦତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୯୭। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ଓାସୁଦତ୍ତୋ ଦେଓପୁତ୍ତୋ ଭଗଓତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

''ସତ୍ତିଯା ଓିଯ ଓମଟ୍ଠୋ, ଡଯ୍ହମାନୋଓ [ଡଯ୍ହମାନେଓ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ମତ୍ଥକେ;

କାମରାଗପ୍ପହାନାଯ, ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେ’’ତି।

‘‘ସତ୍ତିଯା ୱିଯ ଓମଟ୍ଠୋ, ଡଯ୍ହମାନୋୱ ମତ୍ଥକେ;

ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିପ୍ପହାନାଯ, ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେ’’ତି।

୭। ସୁବ୍ରହ୍ମସୁତ୍ତଂ

୯୮। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ସୁବ୍ରହ୍ମା ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ନିଚ୍ଚଂ ଉତ୍ରସ୍ତମିଦଂ ଚିତ୍ତଂ, ନିଚ୍ଚଂ ଉବ୍ବିଗ୍ଗମିଦଂ [ଉବ୍ବିଗ୍ଗିଦଂ (ମହାସତିପଟ୍ଠାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନାଯଂ)] ମନୋ;

ଅନୁପ୍ପନ୍ନେସୁ କିଚ୍ଛେସୁ [କିଚ୍ଚେସୁ (ବହୂସୁ)], ଅଥୋ ଉପ୍ପତିତେସୁ ଚ;

ସଚେ ଅତ୍ଥି ଅନୁତ୍ରସ୍ତଂ, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

‘‘ନାଞ୍ଞତ୍ର ବୋଜ୍ଝା ତପସା [ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗତପସା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ନାଞ୍ଞତ୍ରିନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରା;

ନାଞ୍ଞତ୍ର ସବ୍ବନିସ୍ସଗ୍ଗା, ସୋତ୍ଥିଂ ପସ୍ସାମି ପାଣିନ’’ନ୍ତି।

‘‘ଇଦମୱୋଚ…ପେ… ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀ’’ତି।

୮। କକୁଧସୁତ୍ତଂ

୯୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାକେତେ ୱିହରତି ଅଞ୍ଜନୱନେ ମିଗଦାଯେ। ଅଥ ଖୋ କକୁଧୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ଅଞ୍ଜନୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ କକୁଧୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ନନ୍ଦସି, ସମଣା’’ତି? ‘‘କିଂ ଲଦ୍ଧା, ଆୱୁସୋ’’ତି? ‘‘ତେନ ହି, ସମଣ, ସୋଚସୀ’’ତି? ‘‘କିଂ ଜୀଯିତ୍ଥ, ଆୱୁସୋ’’ତି? ‘‘ତେନ ହି, ସମଣ, ନେୱ ନନ୍ଦସି ନ ଚ [ନେୱ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ସୋଚସୀ’’ତି? ‘‘ଏୱମାୱୁସୋ’’ତି।

‘‘କଚ୍ଚି ତ୍ୱଂ ଅନଘୋ [ଅନିଘୋ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ଭିକ୍ଖୁ, କଚ୍ଚି ନନ୍ଦୀ [ନନ୍ଦି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ନ ୱିଜ୍ଜତି;

କଚ୍ଚି ତଂ ଏକମାସୀନଂ, ଅରତୀ ନାଭିକୀରତୀ’’ତି।

‘‘ଅନଘୋ ୱେ ଅହଂ ଯକ୍ଖ, ଅଥୋ ନନ୍ଦୀ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଅଥୋ ମଂ ଏକମାସୀନଂ, ଅରତୀ ନାଭିକୀରତୀ’’ତି।

‘‘କଥଂ ତ୍ୱଂ ଅନଘୋ ଭିକ୍ଖୁ, କଥଂ ନନ୍ଦୀ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

କଥଂ ତଂ ଏକମାସୀନଂ, ଅରତୀ ନାଭିକୀରତୀ’’ତି।

‘‘ଅଘଜାତସ୍ସ ୱେ ନନ୍ଦୀ, ନନ୍ଦୀଜାତସ୍ସ ୱେ ଅଘଂ;

ଅନନ୍ଦୀ ଅନଘୋ ଭିକ୍ଖୁ, ଏୱଂ ଜାନାହି ଆୱୁସୋ’’ତି।

‘‘ଚିରସ୍ସଂ ୱତ ପସ୍ସାମି, ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପରିନିବ୍ବୁତଂ;

ଅନନ୍ଦିଂ ଅନଘଂ ଭିକ୍ଖୁଂ, ତିଣ୍ଣଂ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକ’’ନ୍ତି।

୯। ଉତ୍ତରସୁତ୍ତଂ

୧୦୦। ରାଜଗହନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ଉତ୍ତରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଉପନୀଯତି ଜୀୱିତମପ୍ପମାଯୁ,

ଜରୂପନୀତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ତାଣା;

ଏତଂ ଭଯଂ ମରଣେ ପେକ୍ଖମାନୋ,

ପୁଞ୍ଞାନି କଯିରାଥ ସୁଖାୱହାନୀ’’ତି।

‘‘ଉପନୀଯତି ଜୀୱିତମପ୍ପମାଯୁ,

ଜରୂପନୀତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ତାଣା;

ଏତଂ ଭଯଂ ମରଣେ ପେକ୍ଖମାନୋ,

ଲୋକାମିସଂ ପଜହେ ସନ୍ତିପେକ୍ଖୋ’’ତି।

୧୦। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସୁତ୍ତଂ

୧୦୧। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ଇଦଞ୍ହି ତଂ ଜେତୱନଂ, ଇସିସଙ୍ଘନିସେୱିତଂ;

ଆୱୁତ୍ଥଂ ଧମ୍ମରାଜେନ, ପୀତିସଞ୍ଜନନଂ ମମ।

‘‘କମ୍ମଂ ୱିଜ୍ଜା ଚ ଧମ୍ମୋ ଚ, ସୀଲଂ ଜୀୱିତମୁତ୍ତମଂ;

ଏତେନ ମଚ୍ଚା ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନ ଗୋତ୍ତେନ ଧନେନ ୱା।

‘‘ତସ୍ମା ହି ପଣ୍ଡିତୋ ପୋସୋ, ସମ୍ପସ୍ସଂ ଅତ୍ଥମତ୍ତନୋ;

ଯୋନିସୋ ୱିଚିନେ ଧମ୍ମଂ, ଏୱଂ ତତ୍ଥ ୱିସୁଜ୍ଝତି।

‘‘ସାରିପୁତ୍ତୋୱ ପଞ୍ଞାଯ, ସୀଲେନ ଉପସମେନ ଚ;

ଯୋପି ପାରଙ୍ଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ଏତାୱପରମୋ ସିଯା’’ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଇମଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତିଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା

ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ମମ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି –

‘‘ଇଦଞ୍ହି ତଂ ଜେତୱନଂ, ଇସିସଙ୍ଘନିସେୱିତଂ;

ଆୱୁତ୍ଥଂ ଧମ୍ମରାଜେନ, ପୀତିସଞ୍ଜନନଂ ମମ।

‘‘କମ୍ମଂ ୱିଜ୍ଜା ଚ ଧମ୍ମୋ ଚ, ସୀଲଂ ଜୀୱିତମୁତ୍ତମଂ;

ଏତେନ ମଚ୍ଚା ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନ ଗୋତ୍ତେନ ଧନେନ ୱା।

‘‘ତସ୍ମା ହି ପଣ୍ଡିତୋ ପୋସୋ, ସମ୍ପସ୍ସଂ ଅତ୍ଥମତ୍ତନୋ;

ୟୋନିସୋ ୱିଚିନେ ଧମ୍ମଂ, ଏୱଂ ତତ୍ଥ ୱିସୁଜ୍ଝତି।

‘‘ସାରିପୁତ୍ତୋୱ ପଞ୍ଞାୟ, ସୀଲେନ ଉପସମେନ ଚ;

ୟୋପି ପାରଙ୍ଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ଏତାୱପରମୋ ସିୟା’’ତି।

‘‘ଇଦମୱୋଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସୋ ହି ନୂନ, ଭନ୍ତେ, ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ଆୟସ୍ମନ୍ତେ ସାରିପୁତ୍ତେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ ଅହୋସୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ ସାଧୁ, ଆନନ୍ଦ, ୟାୱତକଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତକ୍କାୟ ପତ୍ତବ୍ବଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତଂ ତଂ ତୟା। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ହି ସୋ, ଆନନ୍ଦ, ଦେୱପୁତ୍ତୋ’’ତି।

ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିୟୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଚନ୍ଦିମସୋ [ଚନ୍ଦିମାସୋ (ପୀ। କ।)] ଚ ୱେଣ୍ଡୁ [ୱେଣ୍ହୁ (ସୀ। କ।)] ଚ, ଦୀଘଲଟ୍ଠି ଚ ନନ୍ଦନୋ;

ଚନ୍ଦନୋ ୱାସୁଦତ୍ତୋ ଚ, ସୁବ୍ରହ୍ମା କକୁଧେନ ଚ;

ଉତ୍ତରୋ ନୱମୋ ୱୁତ୍ତୋ, ଦସମୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋତି।

୩। ନାନାତିତ୍ଥିୟୱଗ୍ଗୋ

୧। ସିୱସୁତ୍ତଂ

୧୦୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ସିୱୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ସିୱୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି –

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ, ସେୟ୍ୟୋ ହୋତି ନ ପାପିୟୋ।

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ପଞ୍ଞା ଲବ୍ଭତି ନାଞ୍ଞତୋ।

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ସୋକମଜ୍ଝେ ନ ସୋଚତି।

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ଞାତିମଜ୍ଝେ ୱିରୋଚତି।

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ସତ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ସୁଗ୍ଗତିଂ।

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ସତ୍ତା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ସାତତ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସିୱଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଗାଥାଯ ପଚ୍ଚଭାସି –

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

୨। ଖେମସୁତ୍ତଂ

୧୦୩। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ଖେମୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ଚରନ୍ତି ବାଲା ଦୁମ୍ମେଧା, ଅମିତ୍ତେନେୱ ଅତ୍ତନା;

କରୋନ୍ତା ପାପକଂ କମ୍ମଂ, ଯଂ ହୋତି କଟୁକପ୍ଫଲଂ।

‘‘ନ ତଂ କମ୍ମଂ କତଂ ସାଧୁ, ଯଂ କତ୍ୱା ଅନୁତପ୍ପତି;

ଯସ୍ସ ଅସ୍ସୁମୁଖୋ ରୋଦଂ, ୱିପାକଂ ପଟିସେୱତି।

‘‘ତଞ୍ଚ କମ୍ମଂ କତଂ ସାଧୁ, ଯଂ କତ୍ୱା ନାନୁତପ୍ପତି;

ଯସ୍ସ ପତୀତୋ ସୁମନୋ, ୱିପାକଂ ପଟିସେୱତି।

‘‘ପଟିକଚ୍ଚେୱ [ପଟିଗଚ୍ଚେୱ (ସୀ।)] ତଂ କଯିରା, ଯଂ ଜଞ୍ଞା ହିତମତ୍ତନୋ;

ନ ସାକଟିକଚିନ୍ତାଯ, ମନ୍ତା ଧୀରୋ ପରକ୍କମେ।

‘‘ଯଥା ସାକଟିକୋ ମଟ୍ଟଂ [ପଚ୍ଛଂ (ସୀ।), ପସତ୍ଥଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ସମଂ ହିତ୍ୱା ମହାପଥଂ;

ୱିସମଂ ମଗ୍ଗମାରୁଯ୍ହ, ଅକ୍ଖଚ୍ଛିନ୍ନୋୱ ଝାଯତି।

‘‘ଏୱଂ ଧମ୍ମା ଅପକ୍କମ୍ମ, ଅଧମ୍ମମନୁୱତ୍ତିଯ;

ମନ୍ଦୋ ମଚ୍ଚୁମୁଖଂ ପତ୍ତୋ, ଅକ୍ଖଚ୍ଛିନ୍ନୋୱ ଝାଯତୀ’’ତି।

୩। ସେରୀସୁତ୍ତଂ

୧୦୪। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ସେରୀ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଅନ୍ନମେୱାଭିନନ୍ଦନ୍ତି , ଉଭଯେ ଦେୱମାନୁସା;

ଅଥ କୋ ନାମ ସୋ ଯକ୍ଖୋ, ଯଂ ଅନ୍ନଂ ନାଭିନନ୍ଦତୀ’’ତି।

‘‘ଯେ ନଂ ଦଦନ୍ତି ସଦ୍ଧାଯ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା;

ତମେୱ ଅନ୍ନଂ ଭଜତି, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରମ୍ହି ଚ।

‘‘ତସ୍ମା ୱିନେଯ୍ୟ ମଚ୍ଛେରଂ, ଦଜ୍ଜା ଦାନଂ ମଲାଭିଭୂ;

ପୁଞ୍ଞାନି ପରଲୋକସ୍ମିଂ, ପତିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ପାଣିନ’’ନ୍ତି।

‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ , ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାୱସୁଭାସିତମିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା –

‘‘ଯେ ନଂ ଦଦନ୍ତି ସଦ୍ଧାଯ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା;

ତମେୱ ଅନ୍ନଂ ଭଜତି, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରମ୍ହି ଚ।

‘‘ତସ୍ମା ୱିନେଯ୍ୟ ମଚ୍ଛେରଂ, ଦଜ୍ଜା ଦାନଂ ମଲାଭିଭୂ;

ପୁଞ୍ଞାନି ପରଲୋକସ୍ମିଂ, ପତିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ପାଣିନ’’ନ୍ତି।

‘‘ଭୂତପୁବ୍ବାହଂ, ଭନ୍ତେ, ସିରୀ [ସେରୀ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ନାମ ରାଜା ଅହୋସିଂ ଦାଯକୋ ଦାନପତି ଦାନସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଚତୂସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଦାନଂ ଦୀଯିତ୍ଥ ସମଣ-ବ୍ରାହ୍ମଣ-କପଣଦ୍ଧିକ-ୱନିବ୍ବକଯାଚକାନଂ। ଅଥ ଖୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଇତ୍ଥାଗାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚ [ଇତ୍ଥାଗାରା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚୁଂ (କ।)] – ‘ଦେୱସ୍ସ ଖୋ [ଦେୱସ୍ସେୱ ଖୋ (କ। ସୀ।)] ଦାନଂ ଦୀଯତି; ଅମ୍ହାକଂ ଦାନଂ ନ ଦୀଯତି। ସାଧୁ ମଯମ୍ପି ଦେୱଂ ନିସ୍ସାଯ ଦାନାନି ଦଦେଯ୍ୟାମ, ପୁଞ୍ଞାନି କରେଯ୍ୟାମା’ତି। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – ‘ଅହଂ ଖୋସ୍ମି ଦାଯକୋ ଦାନପତି ଦାନସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଦାନଂ ଦସ୍ସାମାତି ୱଦନ୍ତେ କିନ୍ତି ୱଦେଯ୍ୟ’ନ୍ତି? ସୋ ଖ୍ୱାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପଠମଂ ଦ୍ୱାରଂ ଇତ୍ଥାଗାରସ୍ସ ଅଦାସିଂ। ତତ୍ଥ ଇତ୍ଥାଗାରସ୍ସ ଦାନଂ ଦୀଯିତ୍ଥ; ମମ ଦାନଂ ପଟିକ୍କମି।

‘‘ଅଥ ଖୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଖତ୍ତିଯା ଅନୁଯନ୍ତା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ଦେୱସ୍ସ ଖୋ ଦାନଂ ଦୀଯତି; ଇତ୍ଥାଗାରସ୍ସ ଦାନଂ ଦୀଯତି; ଅମ୍ହାକଂ ଦାନଂ ନ ଦୀଯତି। ସାଧୁ ମଯମ୍ପି ଦେୱଂ ନିସ୍ସାଯ ଦାନାନି ଦଦେଯ୍ୟାମ, ପୁଞ୍ଞାନି କରେଯ୍ୟାମା’ତି । ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – ‘ଅହଂ ଖୋସ୍ମି ଦାଯକୋ ଦାନପତି ଦାନସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଦାନଂ ଦସ୍ସାମାତି ୱଦନ୍ତେ କିନ୍ତି ୱଦେଯ୍ୟ’ନ୍ତି ? ସୋ ଖ୍ୱାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦୁତିଯଂ ଦ୍ୱାରଂ ଖତ୍ତିଯାନଂ ଅନୁଯନ୍ତାନଂ ଅଦାସିଂ। ତତ୍ଥ ଖତ୍ତିଯାନଂ ଅନୁଯନ୍ତାନଂ ଦାନଂ ଦୀଯିତ୍ଥ, ମମ ଦାନଂ ପଟିକ୍କମି।

‘‘ଅଥ ଖୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ବଲକାୟୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦଵୋଚ – ‘ଦେଵସ୍ସ ଖୋ ଦାନଂ ଦୀୟତି; ଇକ୍ଖାଗାରସ୍ସ ଦାନଂ ଦୀୟତି; ଖତ୍ତିୟାନଂ ଅନୁୟନ୍ତାନଂ ଦାନଂ ଦୀୟତି; ଅମ୍ହାକଂ ଦାନଂ ନ ଦୀୟତି। ସାଧୁ ମୟମ୍ପି ଦେଵଂ ନିସ୍ସାୟ ଦାନାନି ଦଦେୟ୍ୟାମ, ପୁଞ୍ଞାନି କରେୟ୍ୟାମା’ତି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – ‘ଅହଂ ଖୋସ୍ମି ଦାୟକୋ ଦାନପତି ଦାନସ୍ସ ଵଣ୍ଣଵାଦୀ। ଦାନଂ ଦସ୍ସାମାତି ଵଦନ୍ତେ କିନ୍ତି ଵଦେୟ୍ୟ’ନ୍ତି? ସୋ ଖ୍ୱାହଂ ଭନ୍ତେ, ତତିୟଂ ଦ୍ୱାରଂ ବଲକାୟସ୍ସ ଅଦାସିଂ। ତତ୍ଥ ବଲକାୟସ୍ସ ଦାନଂ ଦୀୟିତ୍ଥ, ମମ ଦାନଂ ପଟିକ୍କମି।

‘‘ଅଥ ଖୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦଵୋଚୁଂ – ‘ଦେଵସ୍ସ ଖୋ ଦାନଂ ଦୀୟତି; ଇକ୍ଖାଗାରସ୍ସ ଦାନଂ ଦୀୟତି; ଖତ୍ତିୟାନଂ ଅନୁୟନ୍ତାନଂ ଦାନଂ ଦୀୟତି; ବଲକାୟସ୍ସ ଦାନଂ ଦୀୟତି; ଅମ୍ହାକଂ ଦାନଂ ନ ଦୀୟତି। ସାଧୁ ମୟମ୍ପି ଦେଵଂ ନିସ୍ସାୟ ଦାନାନି ଦଦେୟ୍ୟାମ, ପୁଞ୍ଞାନି କରେୟ୍ୟାମା’ତି। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – ‘ଅହଂ ଖୋସ୍ମି ଦାୟକୋ ଦାନପତି ଦାନସ୍ସ ଵଣ୍ଣଵାଦୀ। ଦାନଂ ଦସ୍ସାମାତି ଵଦନ୍ତେ କିନ୍ତି ଵଦେୟ୍ୟ’ନ୍ତି? ସୋ ଖ୍ୱାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଚତୁତ୍ଥଂ ଦ୍ୱାରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାନଂ ଅଦାସିଂ। ତତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାନଂ ଦାନଂ ଦୀୟିତ୍ଥ, ମମ ଦାନଂ ପଟିକ୍କମି।

‘‘ଅଥ ଖୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦଵୋଚୁଂ – ‘ନ ଖୋ ଦାନି ଦେଵସ୍ସ କୋଚି ଦାନଂ ଦୀୟତୀ’ତି। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତାହଂ, ଭନ୍ତେ, ତେ ପୁରିସେ ଏତଦଵୋଚଂ – ‘ତେନ ହି, ଭଣେ, ଯୋ ବାହିରେସୁ ଜନପଦେସୁ ଆୟୋ ସଞ୍ଜାୟତି ତତୋ ଉପଡ୍ଢଂ ଅନ୍ତେପୁରେ ପଵେସେଥ, ଉପଡ୍ଢଂ ତତ୍ଥେଵ ଦାନଂ ଦେଥ ସମଣ-ବ୍ରାହ୍ମଣ-କପଣଦ୍ଧିକ-ଵନିବ୍ବକ-ଯାଚକାନ’ନ୍ତି । ସୋ ଖ୍ୱାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏଵଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ କତାନଂ ପୁଞ୍ଞାନଂ ଏଵଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ କତାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପରିୟନ୍ତଂ ନାଧିଗଚ୍ଛାମି – ଏତ୍ତକଂ ପୁଞ୍ଞନ୍ତି ଵା ଏତ୍ତକୋ ପୁଞ୍ଞଵିପାକୋତି ଵା ଏତ୍ତକଂ ସଗ୍ଗେ ଠାତବ୍ବନ୍ତି ଵାତି। ଅଚ୍ଛରିୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାଵସୁଭାସିତମିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତା –

‘‘ଯେ ନଂ ଦଦନ୍ତି ସଦ୍ଧାୟ, ଵିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା;

ତମେଵ ଅନ୍ନଂ ଭଜତି, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରମ୍ହି ଚ।

‘‘ତସ୍ମା ଵିନେୟ୍ୟ ମଚ୍ଛେରଂ, ଦଜ୍ଜା ଦାନଂ ମଲାଭିଭୂ;

ପୁଞ୍ଞାନି ପରଲୋକସ୍ମିଂ, ପତିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ପାଣିନ’’ନ୍ତି।

୪। ଘଟୀକାରସୁତ୍ତଂ

୧୦୫। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ଘଟୀକାରୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଅଵିହଂ ଉପପନ୍ନାସେ, ଵିମୁତ୍ତା ସତ୍ତ ଭିକ୍ଖଵୋ;

ରାଗଦୋସପରିକ୍ଖୀଣା, ତିଣ୍ଣା ଲୋକେ ଵିସତ୍ତିକ’’ନ୍ତି।

‘‘କେ ଚ ତେ ଅତରୁଂ ପଙ୍କଂ, ମଚ୍ଚୁଧେୟ୍ୟଂ ସୁଦୁତ୍ତରଂ;

କେ ହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଦିବ୍ବଯୋଗଂ ଉପଚ୍ଚଗୁ’’ନ୍ତି।

‘‘ଉପକୋ ପଲଗଣ୍ଡୋ [ଫଲଗଣ୍ଡୋ (କ।)] ଚ, ପୁକ୍କୁସାତି ଚ ତେ ତୟୋ;

ଭଦ୍ଦିୟୋ ଖଣ୍ଡଦେଵୋ ଚ, ବାହୁରଗ୍ଗି ଚ ସଙ୍ଗିୟୋ [ବାହୁଦନ୍ତୀ ଚ ପିଙ୍ଗିୟୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)];

ତେ ହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଦିବ୍ବଯୋଗଂ ଉପଚ୍ଚଗୁ’’ନ୍ତି।

‘‘କୁସଲୀ ଭାସସୀ ତେସଂ, ମାରପାସପ୍ପହାୟିନଂ;

କସ୍ସ ତେ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ, ଅଚ୍ଛିଦୁଂ ଭଵବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

‘‘ନ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଭଗୱତା, ନାଞ୍ଞତ୍ର ତୱ ସାସନା;

ଯସ୍ସ ତେ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ଅଛିଦ୍ଦଂ ଭୱବନ୍ଧନଂ।

‘‘ଯତ୍ଥ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଅସେସଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି;

ତଂ ତେ ଧମ୍ମଂ ଇଧଞ୍ଞାଯ, ଅଛିଦ୍ଦଂ ଭୱବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

‘‘ଗମ୍ଭୀରଂ ଭାସସୀ ୱାଚଂ, ଦୁବ୍ବିଜାନଂ ସୁଦୁବ୍ବୁଧଂ;

କସ୍ସ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ୱାଚଂ ଭାସସି ଈଦିସ’’ନ୍ତି।

‘‘କୁମ୍ଭକାରୋ ପୁରେ ଆସିଂ, ୱେକଳିଙ୍ଗେ ଘଟୀକରୋ;

ମାତାପେତ୍ତିଭରୋ ଆସିଂ, କସ୍ସପସ୍ସ ଉପାସକୋ।

‘‘ୱିରତୋ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ନିରାମିସୋ;

ଅହୁୱା ତେ ସଗାମେଯ୍ୟୋ, ଅହୁୱା ତେ ପୁରେ ସଖା।

‘‘ସୋହମେତେ ପଜାନାମି, ୱିମୁତ୍ତେ ସତ୍ତ ଭିକ୍ଖୱୋ;

ରାଗଦୋସପରିକ୍ଖୀଣେ, ତିଣ୍ଣେ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକ’’ନ୍ତି।

‘‘ଏୱମେତଂ ତଦା ଆସି, ଯଥା ଭାସସି ଭଗ୍ଗୱ;

କୁମ୍ଭକାରୋ ପୁରେ ଆସି, ୱେକଳିଙ୍ଗେ ଘଟୀକରୋ।

‘‘ମାତାପେତ୍ତିଭରୋ ଆସି, କସ୍ସପସ୍ସ ଉପାସକୋ;

ୱିରତୋ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ନିରାମିସୋ;

ଅହୁୱା ମେ ସଗାମେଯ୍ୟୋ, ଅହୁୱା ମେ ପୁରେ ସଖା’’ତି।

‘‘ଏୱମେତଂ ପୁରାଣାନଂ, ସହାଯାନଂ ଅହୁ ସଙ୍ଗମୋ;

ଉଭିନ୍ନଂ ଭାୱିତତ୍ତାନଂ, ସରୀରନ୍ତିମଧାରିନ’’ନ୍ତି।

୫। ଜନ୍ତୁସୁତ୍ତଂ

୧୦୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ, କୋସଲେସୁ ୱିହରନ୍ତି ହିମୱନ୍ତପସ୍ସେ ଅରଞ୍ଞକୁଟିକାଯ ଉଦ୍ଧତା ଉନ୍ନଳା ଚପଲା ମୁଖରା ୱିକିଣ୍ଣୱାଚା ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିନୋ ଅସମ୍ପଜାନା ଅସମାହିତା ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତା ପାକତିନ୍ଦ୍ରିଯା।

ଅଥ ଖୋ ଜନ୍ତୁ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ତଦହୁପୋସଥେ ପନ୍ନରସେ ଯେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ସୁଖଜୀୱିନୋ ପୁରେ ଆସୁଂ, ଭିକ୍ଖୂ ଗୋତମସାୱକା;

ଅନିଚ୍ଛା ପିଣ୍ଡମେସନା [ପିଣ୍ଡମେସାନା (?)], ଅନିଚ୍ଛା ସଯନାସନଂ;

ଲୋକେ ଅନିଚ୍ଚତଂ ଞତ୍ୱା, ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ ଅକଂସୁ ତେ।

''ଦୁପ୍ପୋସଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ, ଗାମେ ଗାମଣିକା ୱିଯ;

ଭୁତ୍ୱା ଭୁତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜନ୍ତି, ପରାଗାରେସୁ ମୁଚ୍ଛିତା।

''ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା, ଇଧେକଚ୍ଚେ ୱଦାମହଂ [ୱନ୍ଦାମହଂ (କ।)];

ଅପୱିଦ୍ଧା ଅନାଥା ତେ, ଯଥା ପେତା ତଥେୱ ତେ [ତଥେୱ ଚ (ସୀ।)]।

''ଯେ ଖୋ ପମତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ତେ ମେ ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ;

ଯେ ଅପ୍ପମତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ନମୋ ତେସଂ କରୋମହ''ନ୍ତି।

୬। ରୋହିତସ୍ସସୁତ୍ତଂ

୧୦୭। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ରୋହିତସ୍ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଯତ୍ଥ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି [ନ ଜିଯ୍ୟତି ନ ମିଯ୍ୟତି (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ନ ଚୱତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ସକ୍କା ନୁ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଞାତୁଂ ୱା ଦଟ୍ଠୁଂ ୱା ପାପୁଣିତୁଂ ୱା''ତି? ''ଯତ୍ଥ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି ନ ଚୱତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ନାହଂ ତଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଞାତେଯ୍ୟଂ ଦଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ ପତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି ୱଦାମୀ''ତି।

''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାୱସୁଭାସିତମିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା – 'ଯତ୍ଥ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି ନ ଚୱତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ନାହଂ ତଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଞାତେଯ୍ୟଂ ଦଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ ପତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି ୱଦାମୀ'ତି।

''ଭୂତପୁବ୍ବାହଂ, ଭନ୍ତେ, ରୋହିତସ୍ସୋ ନାମ ଇସି ଅହୋସିଂ ଭୋଜପୁତ୍ତୋ ଇଦ୍ଧିମା ୱେହାସଙ୍ଗମୋ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱରୂପୋ ଜୱୋ ଅହୋସି; ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଦଳ୍ହଧମ୍ମା [ଦଳ୍ହଧମ୍ମୋ (ସବ୍ବତ୍ଥ) ଟୀକା ଚ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନବ୍ୟାକରଣଂ ଚ ଓଲୋକେତବ୍ବଂ] ଧନୁଗ୍ଗହୋ ସୁସିକ୍ଖିତୋ କତହତ୍ଥୋ କତଯୋଗ୍ଗୋ କତୂପାସନୋ ଲହୁକେନ ଅସନେନ ଅପ୍ପକସିରେନେୱ ତିରିଯଂ ତାଲଚ୍ଛାଯଂ ଅତିପାତେଯ୍ୟ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱରୂପୋ ପଦୱୀତିହାରୋ ଅହୋସି; ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ପୁରତ୍ଥିମା ସମୁଦ୍ଦା ପଚ୍ଛିମୋ ସମୁଦ୍ଦୋ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱରୂପଂ ଇଚ୍ଛାଗତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି – 'ଅହଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମୀ'ତି। ସୋ ଖ୍ୱାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱରୂପେନ ଜୱେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଏୱରୂପେନ ଚ ପଦୱୀତିହାରେନ ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ ଅସିତ-ପୀତ-ଖାଯିତ-ସାଯିତା ଅଞ୍ଞତ୍ର ଉଚ୍ଚାର-ପସ୍ସାୱକମ୍ମା ଅଞ୍ଞତ୍ର ନିଦ୍ଦାକିଲମଥପଟିୱିନୋଦନା ୱସ୍ସସତାଯୁକୋ ୱସ୍ସସତଜୀୱୀ ୱସ୍ସସତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅପ୍ପତ୍ୱାୱ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଅନ୍ତରାୱ କାଲଙ୍କତୋ।

''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାୱସୁଭାସିତମିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା – 'ଯତ୍ଥ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି ନ ଚୱତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ନାହଂ ତଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଞାତେଯ୍ୟଂ ଦଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ ପତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି ୱଦାମୀ'''ତି।

''ନ ଖୋ ପନାହଂ, ଆୱୁସୋ, ଅପ୍ପତ୍ୱା ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯଂ ୱଦାମି। ଅପି ଚ ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ବ୍ୟାମମତ୍ତେ କଳେୱରେ ସସଞ୍ଞିମ୍ହି ସମନକେ ଲୋକଞ୍ଚ ପଞ୍ଞପେମି ଲୋକସମୁଦଯଞ୍ଚ ଲୋକନିରୋଧଞ୍ଚ ଲୋକନିରୋଧଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦନ୍ତି।

''ଗମନେନ ନ ପତ୍ତବ୍ବୋ, ଲୋକସ୍ସନ୍ତୋ କୁଦାଚନଂ;

ନ ଚ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଲୋକନ୍ତଂ, ଦୁକ୍ଖା ଅତ୍ଥି ପମୋଚନଂ।

‘‘ତସ୍ମା ହୱେ ଲୋକୱିଦୂ ସୁମେଧୋ,

ଲୋକନ୍ତଗୂ ୱୁସିତବ୍ରହ୍ମଚରିୟୋ;

ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ସମିତାୱି ଞତ୍ୱା,

ନାସୀସତି ଲୋକମିମଂ ପରଞ୍ଚା’’ତି।

୭। ନନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୧୦୮। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ନନ୍ଦୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଅଚ୍ଚେନ୍ତି କାଲା ତରୟନ୍ତି ରତ୍ତିୟୋ,

ୱୟୋଗୁଣା ଅନୁପୁବ୍ବଂ ଜହନ୍ତି;

ଏତଂ ଭୟଂ ମରଣେ ପେକ୍ଖମାନୋ,

ପୁଞ୍ଞାନି କୟିରାଥ ସୁଖାୱହାନୀ’’ତି।

‘‘ଅଚ୍ଚେନ୍ତି କାଲା ତରୟନ୍ତି ରତ୍ତିୟୋ,

ୱୟୋଗୁଣା ଅନୁପୁବ୍ବଂ ଜହନ୍ତି;

ଏତଂ ଭୟଂ ମରଣେ ପେକ୍ଖମାନୋ,

ଲୋକାମିସଂ ପଜହେ ସନ୍ତିପେକ୍ଖୋ’’ତି।

୮। ନନ୍ଦିୱିସାଲସୁତ୍ତଂ

୧୦୯। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ନନ୍ଦିୱିସାଲୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଚତୁଚକ୍କଂ ନୱଦ୍ୱାରଂ, ପୁଣ୍ଣଂ ଲୋଭେନ ସଂଯୁତଂ;

ପଙ୍କଜାତଂ ମହାୱୀର, କଥଂ ଯାତ୍ରା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

‘‘ଛେତ୍ୱା ନନ୍ଦିଂ ୱରତ୍ତଞ୍ଚ, ଇଚ୍ଛାଲୋଭଞ୍ଚ ପାପକଂ;

ସମୂଲଂ ତଣ୍ହମବ୍ବୁୟ୍ହ, ଏୱଂ ଯାତ୍ରା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

୯। ସୁସିମସୁତ୍ତଂ

୧୧୦। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ତୁୟ୍ହମ୍ପି ନୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ରୁଚ୍ଚତୀ’’ତି?

‘‘କସ୍ସ ହି ନାମ, ଭନ୍ତେ, ଅବାଲସ୍ସ ଅଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ଅମୂଳ୍ହସ୍ସ ଅୱିପଲ୍ଲତ୍ଥଚିତ୍ତସ୍ସ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ନ ରୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ? ପଣ୍ଡିତୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ । ମହାପଞ୍ଞୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ହାସପଞ୍ଞୋ [ହାସୁପଞ୍ଞୋ (ସୀ।)], ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା

ସାରିପୁତ୍ତୋ। ଜୱନପଞ୍ଞୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ପୱିୱିତ୍ତୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ଅସଂସଟ୍ଠୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ୱତ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ୱଚନକ୍ଖମୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ଚୋଦକୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ପାପଗରହୀ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। କସ୍ସ ହି ନାମ, ଭନ୍ତେ, ଅବାଲସ୍ସ ଅଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ଅମୂଳ୍ହସ୍ସ ଅୱିପଲ୍ଲତ୍ଥଚିତ୍ତସ୍ସ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ନ ରୁଚ୍ଚେୟ୍ୟା''ତି?

''ଏୱମେତଂ , ଆନନ୍ଦ, ଏୱମେତଂ, ଆନନ୍ଦ! କସ୍ସ ହି ନାମ, ଆନନ୍ଦ, ଅବାଲସ୍ସ ଅଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ଅମୂଳ୍ହସ୍ସ ଅୱିପଲ୍ଲତ୍ଥଚିତ୍ତସ୍ସ ସାରିପୁତ୍ତୋ ନ ରୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ? ପଣ୍ଡିତୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। ମହାପଞ୍ଞୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। ହାସପଞ୍ଞୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। ଜୱନପଞ୍ଞୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। ପୱିୱିତ୍ତୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। ଅସଂସଟ୍ଠୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। ୱତ୍ତା, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। ୱଚନକ୍ଖମୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ । ଚୋଦକୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। ପାପଗରହୀ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ। କସ୍ସ ହି ନାମ, ଆନନ୍ଦ, ଅବାଲସ୍ସ ଅଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ଅମୂଳ୍ହସ୍ସ ଅୱିପଲ୍ଲତ୍ଥଚିତ୍ତସ୍ସ ସାରିପୁତ୍ତୋ ନ ରୁଚ୍ଚେୟ୍ୟା''ତି?

ଅଥ ଖୋ ସୁସିମୋ [ସୁସୀମୋ (ସୀ)] ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣେ ଭଞ୍ଞମାନେ ମହତିୟା ଦେୱପୁତ୍ତପରିସାୟ ପରିୱୁତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ସୁସିମୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଏୱମେତଂ , ଭଗୱା, ଏୱମେତଂ, ସୁଗତ। କସ୍ସ ହି ନାମ, ଭନ୍ତେ, ଅବାଲସ୍ସ ଅଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ଅମୂଳ୍ହସ୍ସ ଅୱିପଲ୍ଲତ୍ଥଚିତ୍ତସ୍ସ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ନ ରୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ? ପଣ୍ଡିତୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ମହାପଞ୍ଞୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ, ଭନ୍ତେ, ହାସପଞ୍ଞୋ, ଭନ୍ତେ, ଜୱନପଞ୍ଞୋ, ଭନ୍ତେ, ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ, ଭନ୍ତେ, ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ, ଭନ୍ତେ, ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ, ଭନ୍ତେ, ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ, ଭନ୍ତେ, ପୱିୱିତ୍ତୋ, ଭନ୍ତେ, ଅସଂସଟ୍ଠୋ, ଭନ୍ତେ, ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ, ଭନ୍ତେ, ୱତ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ୱଚନକ୍ଖମୋ, ଭନ୍ତେ, ଚୋଦକୋ, ଭନ୍ତେ, ପାପଗରହୀ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। କସ୍ସ ହି ନାମ, ଭନ୍ତେ, ଅବାଲସ୍ସ ଅଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ଅମୂଳ୍ହସ୍ସ ଅୱିପଲ୍ଲତ୍ଥଚିତ୍ତସ୍ସ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ନ ରୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ?

''ଅହମ୍ପି ହି, ଭନ୍ତେ, ଯଞ୍ଞଦେୱ ଦେୱପୁତ୍ତପରିସଂ ଉପସଙ୍କମିଂ, ଏତଦେୱ ବହୁଲଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାମି – 'ପଣ୍ଡିତୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ; ମହାପଞ୍ଞୋ ଆୟସ୍ମା, ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ଆୟସ୍ମା, ହାସପଞ୍ଞୋ ଆୟସ୍ମା, ଜୱନପଞ୍ଞୋ ଆୟସ୍ମା, ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ଆୟସ୍ମା, ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ ଆୟସ୍ମା, ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ଆୟସ୍ମା, ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଆୟସ୍ମା, ପୱିୱିତ୍ତୋ ଆୟସ୍ମା, ଅସଂସଟ୍ଠୋ ଆୟସ୍ମା, ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ଆୟସ୍ମା, ୱତ୍ତା ଆୟସ୍ମା, ୱଚନକ୍ଖମୋ ଆୟସ୍ମା, ଚୋଦକୋ ଆୟସ୍ମା, ପାପଗରହୀ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ'ତି । କସ୍ସ ହି ନାମ, ଭନ୍ତେ, ଅବାଲସ୍ସ ଅଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ଅମୂଳ୍ହସ୍ସ ଅୱିପଲ୍ଲତ୍ଥଚିତ୍ତସ୍ସ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ନ ରୁଚ୍ଚେୟ୍ୟା''ତି?

ଅଥ ଖୋ ସୁସିମସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତପରିସା ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣେ ଭଞ୍ଞମାନେ ଅତ୍ତମନା ପମୁଦିତା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ଉଚ୍ଚାୱଚା ୱଣ୍ଣନିଭା ଉପଦଂସେତି।

''ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ମଣି ୱେଳୁରିୟୋ ସୁଭୋ ଜାତିମା ଅଟ୍ଠଂସୋ ସୁପରିକମ୍ମକତୋ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଭାସତେ ଚ ତପତେ ଚ ୱିରୋଚତି ଚ; ଏୱମେୱଂ ସୁସିମସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତପରିସା ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣେ ଭଞ୍ଞମାନେ ଅତ୍ତମନା ପମୁଦିତା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ଉଚ୍ଚାୱଚା ୱଣ୍ଣନିଭା ଉପଦଂସେତି।

''ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ନିକ୍ଖଂ ଜମ୍ବୋନଦଂ ଦକ୍ଖକମ୍ମାରପୁତ୍ତଉକ୍କାମୁଖସୁକୁସଲସମ୍ପହଟ୍ଠଂ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଭାସତେ ଚ ତପତେ ଚ ୱିରୋଚତି ଚ; ଏୱମେୱଂ ସୁସିମସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତପରିସା ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣେ ଭଞ୍ଞମାନେ ଅତ୍ତମନା ପମୁଦିତା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ଉଚ୍ଚାୱଚା ୱଣ୍ଣନିଭା ଉପଦଂସେତି।

''ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ସରଦସମୟେ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ରତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୂସସମୟଂ ଓସଧିତାରକା ଭାସତେ ଚ ତପତେ ଚ ୱିରୋଚତି ଚ; ଏୱମେୱଂ ସୁସିମସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତପରିସା ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣେ ଭଞ୍ଞମାନେ ଅତ୍ତମନା ପମୁଦିତା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା

ଉଚ୍ଚାୱଚା ୱଣ୍ଣନିଭା ଉପଦଂସେତି।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ସରଦସମଯେ ୱିଦ୍ଧେ ୱିଗତୱଲାହକେ ଦେୱେ ଆଦିଚ୍ଚୋ ନଭଂ ଅବ୍ଭୁସ୍ସକ୍କମାନୋ [ଅବ୍ଭୁସ୍ସୁକ୍କମାନୋ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।), ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗମମାନୋ (ଦୀ। ନି। ୨।୨୫୮)] ସବ୍ବଂ ଆକାସଗତଂ ତମଗତଂ ଅଭିୱିହଚ୍ଚ ଭାସତେ ଚ ତପତେ ଚ ୱିରୋଚତି ଚ; ଏୱମେୱଂ ସୁସିମସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତପରିସା ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣେ ଭଞ୍ଞମାନେ ଅତ୍ତମନା ପମୁଦିତା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ଉଚ୍ଚାୱଚା ୱଣ୍ଣନିଭା ଉପଦଂସେତି।

ଅଥ ଖୋ ସୁସିମୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ପଣ୍ଡିତୋତି ସମଞ୍ଞାତୋ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅକୋଧନୋ;

ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ସୋରତୋ ଦନ୍ତୋ, ସତ୍ଥୁୱଣ୍ଣାଭତୋ ଇସୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ସୁସିମଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଗାଥାଯ ପଚ୍ଚଭାସି –

‘‘ପଣ୍ଡିତୋତି ସମଞ୍ଞାତୋ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅକୋଧନୋ;

ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ସୋରତୋ ଦନ୍ତୋ, କାଲଂ କଙ୍ଖତି ସୁଦନ୍ତୋ’’ [କାଲଂ କଙ୍ଖତି ଭତକୋ ସୁଦନ୍ତୋ (ସୀ।), କାଲଂ କଙ୍ଖତି ଭାୱିତୋ ସୁଦନ୍ତୋ (ସ୍ଯା। କଂ।), କାଲଂ କଙ୍ଖତି ଭତିକୋ ସୁଦନ୍ତୋ (ପୀ।)] ତି।

୧୦। ନାନାତିତ୍ଥିଯସାୱକସୁତ୍ତଂ

୧୧୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ନାନାତିତ୍ଥିଯସାୱକା ଦେୱପୁତ୍ତା ଅସମୋ ଚ ସହଲି [ସହଲୀ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ଚ ନୀକୋ [ନିଙ୍କୋ (ସୀ। ପୀ।), ନିକୋ (ସ୍ଯା। କଂ।)] ଚ ଆକୋଟକୋ ଚ ୱେଗବ୍ଭରି ଚ [ୱେଟମ୍ବରୀ ଚ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ମାଣୱଗାମିଯୋ ଚ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ୱେଳୁୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ଅସମୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ପୂରଣଂ କସ୍ସପଂ ଆରବ୍ଭ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଇଧ ଛିନ୍ଦିତମାରିତେ, ହତଜାନୀସୁ କସ୍ସପୋ;

ନ ପାପଂ ସମନୁପସ୍ସତି, ପୁଞ୍ଞଂ ୱା ପନ ଅତ୍ତନୋ;

ସ ୱେ ୱିସ୍ସାସମାଚିକ୍ଖି, ସତ୍ଥା ଅରହତି ମାନନ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସହଲି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ମକ୍ଖଲିଂ ଗୋସାଲଂ ଆରବ୍ଭ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାଯ ସୁସଂୱୁତତ୍ତୋ,

ୱାଚଂ ପହାଯ କଲହଂ ଜନେନ;

ସମୋସୱଜ୍ଜା ୱିରତୋ ସଚ୍ଚୱାଦୀ,

ନ ହି ନୂନ ତାଦିସଂ କରୋତି [ନ ହ ନୁନ ତାଦୀ ପକରୋତି (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ।)] ପାପ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ନୀକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ନିଗଣ୍ଠଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ [ନାଥପୁତ୍ତଂ (ସୀ।)] ଆରବ୍ଭ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଜେଗୁଚ୍ଛୀ ନିପକୋ ଭିକ୍ଖୁ, ଚାତୁଯାମସୁସଂୱୁତୋ;

ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଞ୍ଚ ଆଚିକ୍ଖଂ, ନ ହି ନୂନ କିବ୍ବିସୀ ସିଯା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆକୋଟକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ନାନାତିତ୍ଥିଯେ ଆରବ୍ଭ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ପକୁଧକୋ କାତିଯାନୋ ନିଗଣ୍ଠୋ,

ଯେ ଚାପିମେ ମକ୍ଖଲିପୂରଣାସେ;

ଗଣସ୍ସ ସତ୍ଥାରୋ ସାମଞ୍ଞପ୍ପତ୍ତା,

ନ ହି ନୂନ ତେ ସପ୍ପୁରିସେହି ଦୂରେ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ୱେଗବ୍ଭରି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଆକୋଟକଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଗାଥାଯ ପଚ୍ଚଭାସି –

‘‘ସହାଚରିତେନ [ସହାରୱେନାପି (କ। ସୀ।), ସଗାରୱେନାପି (ପୀ।)] ଛୱୋ ସିଗାଲୋ [ସିଙ୍ଗାଲୋ (କ।)],

ନ କୋତ୍ଥୁକୋ ସୀହସମୋ କଦାଚି;

ନଗ୍ଗୋ ମୁସାୱାଦୀ ଗଣସ୍ସ ସତ୍ଥା,

ସଙ୍କସ୍ସରାଚାରୋ ନ ସତଂ ସରିକ୍ଖୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ବେଗବ୍ଭରିଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଅନ୍ୱାୱିସିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାଯ ଆଯୁତ୍ତା, ପାଲଯଂ ପୱିୱେକିଯଂ;

ରୂପେ ଚ ଯେ ନିୱିଟ୍ଠାସେ, ଦେୱଲୋକାଭିନନ୍ଦିନୋ;

ତେ ୱେ ସମ୍ମାନୁସାସନ୍ତି, ପରଲୋକାଯ ମାତିଯା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା, ‘ମାରୋ ଅଯଂ ପାପିମା’ ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା, ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ପଚ୍ଚଭାସି –

‘‘ଯେ କେଚି ରୂପା ଇଧ ୱା ହୁରଂ ୱା,

ଯେ ଚନ୍ତଲିକ୍ଖସ୍ମିଂ ପଭାସୱଣ୍ଣା;

ସବ୍ବେୱ ତେ ତେ ନମୁଚିପ୍ପସତ୍ଥା,

ଆମିସଂୱ ମଚ୍ଛାନଂ ୱଧାଯ ଖିତ୍ତା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାଣୱଗାମିଯୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ୱିପୁଲୋ ରାଜଗହୀଯାନଂ, ଗିରିସେଟ୍ଠୋ ପୱୁଚ୍ଚତି;

ସେତୋ ହିମୱତଂ ସେଟ୍ଠୋ, ଆଦିଚ୍ଚୋ ଅଘଗାମିନଂ।

‘‘ସମୁଦ୍ଦୋ ଉଦଧିନଂ ସେଟ୍ଠୋ, ନକ୍ଖତ୍ତାନଞ୍ଚ ଚନ୍ଦିମା [ନକ୍ଖତ୍ତାନଂୱ ଚନ୍ଦିମା (କ।)];

ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ, ବୁଦ୍ଧୋ ଅଗ୍ଗୋ ପୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ନାନାତିତ୍ଥିୟୱଗ୍ଗୋ ତତିୟୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସିୱୋ ଖେମୋ ଚ ସେରୀ ଚ, ଘଟୀ ଜନ୍ତୁ ଚ ରୋହିତୋ;

ନନ୍ଦୋ ନନ୍ଦିୱିସାଲୋ ଚ, ସୁସିମୋ ନାନାତିତ୍ଥିୟେନ ତେ ଦସାତି।

ଦେୱପୁତ୍ତସଂଯୁତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। କୋସଲସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ପଠମୱଗ୍ଗୋ

୧। ଦହରସୁତ୍ତଂ

୧୧୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଭୱମ୍ପି ନୋ ଗୋତମୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ପଟିଜାନାତୀ''ତି? ''ଯଞ୍ହି ତଂ, ମହାରାଜ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ୟ 'ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ'ତି, ମମେୱ [ମମଂ (ସଦ୍ଧନ୍ତ)] ତଂ ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ୟ। ଅହଞ୍ହି, ମହାରାଜ, ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ''ତି।

''ଯେପି ତେ, ଭୋ ଗୋତମ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସଙ୍ଘିନୋ ଗଣିନୋ ଗଣାଚରିଯା ଞାତା ଯସସ୍ସିନୋ ତିତ୍ଥକରା ସାଧୁସମ୍ମତା ବହୁଜନସ୍ସ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ପୂରଣୋ କସ୍ସପୋ, ମକ୍ଖଲି ଗୋସାଲୋ, ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ, ସଞ୍ଚଯୋ ବେଲଟ୍ଠପୁତ୍ତୋ, ପକୁଧୋ କଚ୍ଚାଯନୋ, ଅଜିତୋ କେସକମ୍ବଲୋ; ତେପି ମଯା 'ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ପଟିଜାନାଥା'ତି ପୁଟ୍ଠା ସମାନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ନ ପଟିଜାନନ୍ତି। କିଂ ପନ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଦହରୋ ଚେୱ ଜାତିଯା ନୱୋ ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି?

''ଚତ୍ତାରୋ ଖୋ ମେ, ମହାରାଜ, ଦହରାତି ନ ଉଞ୍ଞାତବ୍ବା, ଦହରାତି ନ ପରିଭୋତବ୍ବା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଖତ୍ତିଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଦହରୋତି ନ ଉଞ୍ଞାତବ୍ବୋ, ଦହରୋତି ନ ପରିଭୋତବ୍ବୋ। ଉରଗୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଦହରୋତି ନ ଉଞ୍ଞାତବ୍ବୋ, ଦହରୋତି ନ ପରିଭୋତବ୍ବୋ। ଅଗ୍ଗି ଖୋ, ମହାରାଜ, ଦହରୋତି ନ ଉଞ୍ଞାତବ୍ବୋ, ଦହରୋତି ନ ପରିଭୋତବ୍ବୋ। ଭିକ୍ଖୁ, ଖୋ, ମହାରାଜ, ଦହରୋତି ନ ଉଞ୍ଞାତବ୍ବୋ, ଦହରୋତି ନ ପରିଭୋତବ୍ବୋ। ଇମେ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଚତ୍ତାରୋ ଦହରାତି ନ ଉଞ୍ଞାତବ୍ବା, ଦହରାତି ନ ପରିଭୋତବ୍ବା''ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ ସତ୍ଥା –

''ଖତ୍ତିଯଂ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନଂ, ଅଭିଜାତଂ ଯସସ୍ସିନଂ;

ଦହରୋତି ନାୱଜାନେଯ୍ୟ, ନ ନଂ ପରିଭୱେ ନରୋ।

''ଠାନଞ୍ହି ସୋ ମନୁଜିନ୍ଦୋ, ରଜ୍ଜଂ ଲଦ୍ଧାନ ଖତ୍ତିଯୋ;

ସୋ କୁଦ୍ଧୋ ରାଜଦଣ୍ଡେନ, ତସ୍ମିଂ ପକ୍କମତେ ଭୁସଂ;

ତସ୍ମା ତଂ ପରିୱଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ରକ୍ଖଂ ଜୀୱିତମତ୍ତନୋ।

''ଗାମେ ୱା ଯଦି ୱା ରଞ୍ଞେ, ଯତ୍ଥ ପସ୍ସେ ଭୁଜଙ୍ଗମଂ;

ଦହରୋତି ନାୱଜାନେଯ୍ୟ, ନ ନଂ ପରିଭୱେ ନରୋ।

''ଉଚ୍ଚାୱଚେହି ୱଣ୍ଣେହି, ଉରଗୋ ଚରତି ତେଜସୀ [ତେଜସା (ସୀ। କ।), ତେଜସି (ପୀ। କ।)];

ସୋ ଆସଜ୍ଜ ଡଂସେ ବାଲଂ, ନରଂ ନାରିଞ୍ଚ ଏକଦା;

ତସ୍ମା ତଂ ପରିୱଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ରକ୍ଖଂ ଜୀୱିତମତ୍ତନୋ।

‘‘ପହୂତଭକ୍ଖଂ ଜାଲିନଂ, ପାୱକଂ କଣ୍ହୱତ୍ତନିଂ;

ଦହରୋତି ନାୱଜାନେୟ୍ୟ, ନ ନଂ ପରିଭୱେ ନରୋ।

‘‘ଲଦ୍ଧା ହି ସୋ ଉପାଦାନଂ, ମହା ହୁତ୍ୱାନ ପାୱକୋ;

ସୋ ଆସଜ୍ଜ ଡହେ [ଦହେ] ବାଲଂ, ନରଂ ନାରିଞ୍ଚ ଏକଦା;

ତସ୍ମା ତଂ ପରିୱଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ରକ୍ଖଂ ଜୀୱିତମତ୍ତନୋ।

‘‘ୱନଂ ଯଦଗ୍ଗି ଡହତି [ଦହତି (କ।)], ପାୱକୋ କଣ୍ହୱତ୍ତନୀ;

ଜାଯନ୍ତି ତତ୍ଥ ପାରୋହା, ଅହୋରତ୍ତାନମଚ୍ଚଯେ।

‘‘ଯଞ୍ଚ ଖୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଡହତି ତେଜସା;

ନ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତା ପସୱୋ, ଦାଯାଦା ୱିନ୍ଦରେ ଧନଂ;

ଅନପଚ୍ଚା ଅଦାଯାଦା, ତାଲାୱତ୍ଥୂ ଭୱନ୍ତି ତେ।

‘‘ତସ୍ମା ହି ପଣ୍ଡିତୋ ପୋସୋ, ସମ୍ପସ୍ସଂ ଅତ୍ଥମତ୍ତନୋ;

ଭୁଜଙ୍ଗମଂ ପାୱକଞ୍ଚ, ଖତ୍ତିଯଞ୍ଚ ଯସସ୍ସିନଂ;

ଭିକ୍ଖୁଞ୍ଚ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନଂ, ସମ୍ମଦେୱ ସମାଚରେ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ! ସେୟ୍ୟଥାପି ଭନ୍ତେ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ [ନିକୁଜ୍ଜିତଂ (?)] ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେୟ୍ୟ , ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେୟ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟ , ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେୟ୍ୟ – ‘ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀ’ତି; ଏୱମେୱଂ ଭଗୱତା ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

୨। ପୁରିସସୁତ୍ତଂ

୧୧୩। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କତି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯା’’ତି?

‘‘ତଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ। କତମେ ତଯୋ? ଲୋଭୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ। ଦୋସୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ। ମୋହୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ । ଇମେ ଖୋ, ମହାରାଜ, ତଯୋ ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯା’’ତି। ଇଦମୱୋଚ…ପେ…

‘‘ଲୋଭୋ ଦୋସୋ ଚ ମୋହୋ ଚ, ପୁରିସଂ ପାପଚେତସଂ;

ହିଂସନ୍ତି ଅତ୍ତସମ୍ଭୂତା, ତଚସାରଂୱ ସମ୍ଫଲ’’ନ୍ତି [ସମ୍ଫଲନ୍ତି (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

୩। ଜରାମରଣସୁତ୍ତଂ

୧୧୪। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଜାତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଜରାମରଣା’’ତି? ‘‘ନତ୍ଥି ଖୋ, ମହାରାଜ, ଜାତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଜରାମରଣା। ଯେପି ତେ, ମହାରାଜ, ଖତ୍ତିଯମହାସାଲା ଅଡ୍ଢା ମହଦ୍ଧନା ମହାଭୋଗା ପହୂତଜାତରୂପରଜତା ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣା ପହୂତଧନଧଞ୍ଞା, ତେସମ୍ପି ଜାତାନଂ ନତ୍ଥି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଜରାମରଣା। ଯେପି ତେ, ମହାରାଜ, ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲା…ପେ… ଗହପତିମହାସାଲା ଅଡ୍ଢା ମହଦ୍ଧନା ମହାଭୋଗା ପହୂତଜାତରୂପରଜତା ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣା ପହୂତଧନଧଞ୍ଞା, ତେସମ୍ପି ଜାତାନଂ ନତ୍ଥି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଜରାମରଣା। ଯେପି ତେ, ମହାରାଜ, ଭିକ୍ଖୂ ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା ୱୁସିତୱନ୍ତୋ କତକରଣୀଯା ଓହିତଭାରା ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥା ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନା ସମ୍ମଦଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତା, ତେସଂ ପାଯଂ କାଯୋ ଭେଦନଧମ୍ମୋ ନିକ୍ଖେପନଧମ୍ମୋ’’ତି। ଇଦମୱୋଚ…ପେ…

‘‘ଜୀରନ୍ତି ୱେ ରାଜରଥା ସୁଚିତ୍ତା,

ଅଥୋ ସରୀରମ୍ପି ଜରଂ ଉପେତି;

ସତଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ ନ ଜରଂ ଉପେତି,

ସନ୍ତୋ ହୱେ ସବ୍ଭି ପୱେଦଯନ୍ତୀ’’ତି।

୪। ପିଯସୁତ୍ତଂ

୧୧୫। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଇଧ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘କେସଂ ନୁ ଖୋ ପିଯୋ ଅତ୍ତା, କେସଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଅତ୍ତା’ତି? ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – ‘ଯେ ଚ ଖୋ କେଚି କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି; ତେସଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଅତ୍ତା’। କିଞ୍ଚାପି ତେ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – ‘ପିଯୋ ନୋ ଅତ୍ତା’ତି, ଅଥ ଖୋ ତେସଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଅତ୍ତା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଯଞ୍ହି ଅପ୍ପିଯୋ ଅପ୍ପିଯସ୍ସ କରେଯ୍ୟ, ତଂ ତେ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ କରୋନ୍ତି; ତସ୍ମା ତେସଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଅତ୍ତା। ଯେ ଚ ଖୋ କେଚି କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ୱାଚାଯ ସୁଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରନ୍ତି; ତେସଂ ପିଯୋ ଅତ୍ତା। କିଞ୍ଚାପି ତେ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – ‘ଅପ୍ପିଯୋ ନୋ ଅତ୍ତା’ତି; ଅଥ ଖୋ ତେସଂ ପିଯୋ ଅତ୍ତା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଯଞ୍ହି ପିଯୋ ପିଯସ୍ସ କରେଯ୍ୟ, ତଂ ତେ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ କରୋନ୍ତି; ତସ୍ମା ତେସଂ ପିଯୋ ଅତ୍ତା’’ତି।

‘‘ଏୱମେତଂ, ମହାରାଜ, ଏୱମେତଂ, ମହାରାଜ! ଯେ ହି କେଚି, ମହାରାଜ, କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି; ତେସଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଅତ୍ତା। କିଞ୍ଚାପି ତେ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – ‘ପିଯୋ ନୋ ଅତ୍ତା’ତି, ଅଥ ଖୋ ତେସଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଅତ୍ତା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଯଞ୍ହି, ମହାରାଜ, ଅପ୍ପିଯୋ ଅପ୍ପିଯସ୍ସ କରେଯ୍ୟ, ତଂ ତେ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ କରୋନ୍ତି; ତସ୍ମା ତେସଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଅତ୍ତା। ଯେ ଚ ଖୋ କେଚି, ମହାରାଜ , କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ୱାଚାଯ ସୁଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରନ୍ତି; ତେସଂ ପିଯୋ ଅତ୍ତା। କିଞ୍ଚାପି ତେ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – ‘ଅପ୍ପିଯୋ ନୋ ଅତ୍ତା’ତି; ଅଥ ଖୋ ତେସଂ ପିଯୋ ଅତ୍ତା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଯଞ୍ହି ମହାରାଜ, ପିଯୋ ପିଯସ୍ସ କରେଯ୍ୟ, ତଂ ତେ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ କରୋନ୍ତି; ତସ୍ମା ତେସଂ ପିଯୋ ଅତ୍ତା’’ତି। ଇଦମୱୋଚ…ପେ…

‘‘ଅତ୍ତାନଞ୍ଚେ ପିଯଂ ଜଞ୍ଞା, ନ ନଂ ପାପେନ ସଂଯୁଜେ;

ନ ହି ତଂ ସୁଲଭଂ ହୋତି, ସୁଖଂ ଦୁକ୍କଟକାରିନା।

‘‘ଅନ୍ତକେନାଧିପନ୍ନସ୍ସ, ଜହତୋ ମାନୁସଂ ଭୱଂ;

କିଞ୍ହି ତସ୍ସ ସକଂ ହୋତି, କିଞ୍ଚ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛତି;

କିଞ୍ଚସ୍ସ ଅନୁଗଂ ହୋତି, ଛାଯାୱ ଅନପାଯିନୀ [ଅନୁପାଯିନୀ (ସ୍ୟା। କଂ। କା)]।

''ଉଭୋ ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପାପଞ୍ଚ, ଯଂ ମଚ୍ଚୋ କୁରୁତେ ଇଧ;

ତଞ୍ହି ତସ୍ସ ସକଂ ହୋତି, ତଞ୍ଚ [ତଂୱ (?)] ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛତି;

ତଞ୍ଚସ୍ସ [ତଂୱସ୍ସ (?)] ଅନୁଗଂ ହୋତି, ଛାଯାୱ ଅନପାଯିନୀ।

''ତସ୍ମା କରେଯ୍ୟ କଲ୍ୟାଣଂ, ନିଚଯଂ ସମ୍ପରାଯିକଂ;

ପୁଞ୍ଞାନି ପରଲୋକସ୍ମିଂ, ପତିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ପାଣିନ''ନ୍ତି।

୫। ଅତ୍ତରକ୍ଖିତସୁତ୍ତଂ

୧୧୬। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇଧ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – 'କେସଂ ନୁ ଖୋ ରକ୍ଖିତୋ ଅତ୍ତା, କେସଂ ଅରକ୍ଖିତୋ ଅତ୍ତା'ତି? ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – 'ଯେ ଖୋ କେଚି କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି; ତେସଂ ଅରକ୍ଖିତୋ ଅତ୍ତା। କିଞ୍ଚାପି ତେ ହତ୍ଥିକାଯୋ ୱା ରକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅସ୍ସକାଯୋ ୱା ରକ୍ଖେଯ୍ୟ, ରଥକାଯୋ ୱା ରକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପତ୍ତିକାଯୋ ୱା ରକ୍ଖେଯ୍ୟ; ଅଥ ଖୋ ତେସଂ ଅରକ୍ଖିତୋ ଅତ୍ତା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ବାହିରା ହେସା ରକ୍ଖା, ନେସା ରକ୍ଖା ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା; ତସ୍ମା ତେସଂ ଅରକ୍ଖିତୋ ଅତ୍ତା। ଯେ ଚ ଖୋ କେଚି କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ୱାଚାଯ ସୁଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରନ୍ତି; ତେସଂ ରକ୍ଖିତୋ ଅତ୍ତା। କିଞ୍ଚାପି ତେ ନେୱ ହତ୍ଥିକାଯୋ ରକ୍ଖେଯ୍ୟ, ନ ଅସ୍ସକାଯୋ ରକ୍ଖେଯ୍ୟ, ନ ରଥକାଯୋ ରକ୍ଖେଯ୍ୟ , ନ ପତ୍ତିକାଯୋ ରକ୍ଖେଯ୍ୟ; ଅଥ ଖୋ ତେସଂ ରକ୍ଖିତୋ ଅତ୍ତା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ହେସା ରକ୍ଖା, ନେସା ରକ୍ଖା ବାହିରା; ତସ୍ମା ତେସଂ ରକ୍ଖିତୋ ଅତ୍ତା'''ତି।

''ଏୱମେତଂ, ମହାରାଜ, ଏୱମେତଂ, ମହାରାଜ! ଯେ ହି କେଚି, ମହାରାଜ, କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି…ପେ… ତେସଂ ଅରକ୍ଖିତୋ ଅତ୍ତା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ବାହିରା ହେସା, ମହାରାଜ, ରକ୍ଖା, ନେସା ରକ୍ଖା ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା; ତସ୍ମା ତେସଂ ଅରକ୍ଖିତୋ ଅତ୍ତା। ଯେ ଚ ଖୋ କେଚି, ମହାରାଜ, କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ୱାଚାଯ ସୁଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରନ୍ତି; ତେସଂ ରକ୍ଖିତୋ ଅତ୍ତା। କିଞ୍ଚାପି ତେ ନେୱ ହତ୍ଥିକାଯୋ ରକ୍ଖେଯ୍ୟ, ନ ଅସ୍ସକାଯୋ ରକ୍ଖେଯ୍ୟ, ନ ରଥକାଯୋ ରକ୍ଖେଯ୍ୟ, ନ ପତ୍ତିକାଯୋ ରକ୍ଖେଯ୍ୟ; ଅଥ ଖୋ ତେସଂ ରକ୍ଖିତୋ ଅତ୍ତା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ହେସା, ମହାରାଜ, ରକ୍ଖା, ନେସା ରକ୍ଖା ବାହିରା; ତସ୍ମା ତେସଂ ରକ୍ଖିତୋ ଅତ୍ତା''ତି। ଇଦମୱୋଚ…ପେ…

''କାଯେନ ସଂୱରୋ ସାଧୁ, ସାଧୁ ୱାଚାଯ ସଂୱରୋ;

ମନସା ସଂୱରୋ ସାଧୁ, ସାଧୁ ସବ୍ବତ୍ଥ ସଂୱରୋ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ସଂୱୁତୋ ଲଜ୍ଜୀ, ରକ୍ଖିତୋତି ପୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

୬। ଅପ୍ପକସୁତ୍ତଂ

୧୧୭। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇଧ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – 'ଅପ୍ପକା ତେ ସତ୍ତା ଲୋକସ୍ମିଂ ଯେ ଉଳାରେ ଉଳାରେ ଭୋଗେ ଲଭିତ୍ୱା ନ ଚେୱ ମଜ୍ଜନ୍ତି, ନ ଚ ପମଜ୍ଜନ୍ତି, ନ ଚ କାମେସୁ ଗେଧଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ନ ଚ ସତ୍ତେସୁ ୱିପ୍ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଏତେୱ ବହୁତରା ସତ୍ତା ଲୋକସ୍ମିଂ ଯେ ଉଳାରେ ଉଳାରେ ଭୋଗେ ଲଭିତ୍ୱା ମଜ୍ଜନ୍ତି ଚେୱ ପମଜ୍ଜନ୍ତି , ଚ କାମେସୁ ଚ ଗେଧଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ସତ୍ତେସୁ ଚ ୱିପ୍ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତୀ'''ତି।

''ଏୱମେତଂ, ମହାରାଜ, ଏୱମେତଂ, ମହାରାଜ! ଅପ୍ପକା ତେ, ମହାରାଜ, ସତ୍ତା ଲୋକସ୍ମିଂ, ଯେ ଉଳାରେ ଉଳାରେ ଭୋଗେ ଲଭିତ୍ୱା ନ ଚେୱ ମଜ୍ଜନ୍ତି, ନ ଚ ପମଜ୍ଜନ୍ତି, ନ ଚ କାମେସୁ ଗେଧଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ନ ଚ ସତ୍ତେସୁ ୱିପ୍ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଏତେୱ ବହୁତରା ସତ୍ତା ଲୋକସ୍ମିଂ, ଯେ

ଉଝଆରେ ଉଝଆରେ ଭୋଗେ ଲଭିତ୍ୱା ମଜ୍ଜନ୍ତି ଚେୱ ପମଜ୍ଜନ୍ତି ଚ କାମେସୁ ଚ ଗେଧଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ସତ୍ତେସୁ ଚ ୱିପ୍ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି। ଇଦମୱୋଚ… ପେ…

‘‘ସାରତ୍ତା କାମଭୋଗେସୁ, ଗିଦ୍ଧା କାମେସୁ ମୁଚ୍ଛିତା;

ଅତିସାରଂ ନ ବୁଜ୍ଝନ୍ତି, ମିଗା କୂଟଂୱ ଓଡ୍ଡିତଂ;

ପଚ୍ଛାସଂ କଟୁକଂ ହୋତି, ୱିପାକୋ ହିସ୍ସ ପାପକୋ’’ତି।

୭। ଅଡ୍ଡକରଣସୁତ୍ତଂ

୧୧୮। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଡ୍ଡକରଣେ [ଅତ୍ଥକରଣେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ନିସିନ୍ନୋ ପସ୍ସାମି ଖତ୍ତିୟମହାସାଲେପି ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲେପି ଗହପତିମହାସାଲେପି ଅଡ୍ଢେ ମହଦ୍ଧନେ ମହାଭୋଗେ ପହୂତଜାତରୂପରଜତେ ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣେ ପହୂତଧନଧଞ୍ଞେ କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସନ୍ତେ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – ‘ଅଲଂ ଦାନି ମେ ଅଡ୍ଡକରଣେନ, ଭଦ୍ରମୁଖୋ ଦାନି ଅଡ୍ଡକରଣେନ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତୀ’’’ତି।

‘‘(ଏୱମେତଂ, ମହାରାଜ, ଏୱମେତଂ ମହାରାଜ!) [( ) ସୀ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି] ୟେପି ତେ, ମହାରାଜ, ଖତ୍ତିୟମହାସାଲା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲା ଗହପତିମହାସାଲା ଅଡ୍ଢା ମହଦ୍ଧନା ମହାଭୋଗା ପହୂତଜାତରୂପରଜତା ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣା ପହୂତଧନଧଞ୍ଞା କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସନ୍ତି; ତେସଂ ତଂ ଭୱିସ୍ସତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟା’’ତି। ଇଦମୱୋଚ…ପେ…

‘‘ସାରତ୍ତା କାମଭୋଗେସୁ, ଗିଦ୍ଧା କାମେସୁ ମୁଚ୍ଛିତା;

ଅତିସାରଂ ନ ବୁଜ୍ଝନ୍ତି, ମଚ୍ଛା ଖିପ୍ପଂୱ ଓଡ୍ଡିତଂ;

ପଚ୍ଛାସଂ କଟୁକଂ ହୋତି, ୱିପାକୋ ହିସ୍ସ ପାପକୋ’’ତି।

୮। ମଲ୍ଲିକାସୁତ୍ତଂ

୧୧୯। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ମଲ୍ଲିକାୟ ଦେୱିୟା ସଦ୍ଧିଂ ଉପରିପାସାଦୱରଗତୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ମଲ୍ଲିକଂ ଦେୱିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ତେ, ମଲ୍ଲିକେ, କୋଚଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତନା ପିୟତରୋ’’ତି? ‘‘ନତ୍ଥି ଖୋ ମେ, ମହାରାଜ, କୋଚଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତନା ପିୟତରୋ। ତୁୟ୍ହଂ ପନ, ମହାରାଜ, ଅତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ଅତ୍ତନା ପିୟତରୋ’’ତି? ‘‘ମୟ୍ହମ୍ପି ଖୋ, ମଲ୍ଲିକେ, ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ଅତ୍ତନା ପିୟତରୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ପାସାଦା ଓରୋହିତ୍ୱା ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ମଲ୍ଲିକାୟ ଦେୱିୟା ସଦ୍ଧିଂ ଉପରିପାସାଦୱରଗତୋ ମଲ୍ଲିକଂ ଦେୱିଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ତେ, ମଲ୍ଲିକେ, କୋଚଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତନା ପିୟତରୋ’ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭନ୍ତେ, ମଲ୍ଲିକା ଦେୱୀ ମଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ନତ୍ଥି ଖୋ ମେ, ମହାରାଜ, କୋଚଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତନା ପିୟତରୋ। ତୁୟ୍ହଂ ପନ, ମହାରାଜ, ଅତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ଅତ୍ତନା ପିୟତରୋ’ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାହଂ, ଭନ୍ତେ, ମଲ୍ଲିକଂ ଦେୱିଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ମୟ୍ହମ୍ପି ଖୋ, ମଲ୍ଲିକେ, ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ଅତ୍ତନା ପିୟତରୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ସବ୍ବା ଦିସା ଅନୁପରିଗମ୍ମ ଚେତସା,

ନେୱଜ୍ଝଗା ପିୟତରମତ୍ତନା କ୍ୱଚି;

ଏୱଂ ପିୟୋ ପୁଥୁ ଅତ୍ତା ପରେସଂ,

ତସ୍ମା ନ ହିଂସେ ପରମତ୍ତକାମୋ’’ତି।

୯। ୟଞ୍ଞସୁତ୍ତଂ

୧୨୦। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ମହାୟଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି, ପଞ୍ଚ ଚ ଉସଭସତାନି ପଞ୍ଚ ଚ ୱଚ୍ଛତରସତାନି ପଞ୍ଚ ଚ ୱଚ୍ଛତରିସତାନି ପଞ୍ଚ ଚ ଅଜସତାନି ପଞ୍ଚ ଚ ଉରବ୍ଭସତାନି ଥୂଣୂପନୀତାନି ହୋନ୍ତି ୟଞ୍ଞତ୍ଥାୟ। ୟେପିସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଦାସାତି ୱା ପେସ୍ସାତି ୱା କମ୍ମକରାତି ୱା, ତେପି ଦଣ୍ଡତଜ୍ଜିତା ଭୟତଜ୍ଜିତା ଅସ୍ସୁମୁଖା ରୁଦମାନା ପରିକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସିଂସୁ। ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ମହାୟଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି, ପଞ୍ଚ ଚ ଉସଭସତାନି ପଞ୍ଚ ଚ ୱଚ୍ଛତରସତାନି ପଞ୍ଚ ଚ ୱଚ୍ଛତରିସତାନି ପଞ୍ଚ ଚ ଅଜସତାନି ପଞ୍ଚ ଚ ଉରବ୍ଭସତାନି ଥୂଣୂପନୀତାନି ହୋନ୍ତି ୟଞ୍ଞତ୍ଥାୟ । ୟେପିସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଦାସାତି ୱା ପେସ୍ସାତି ୱା କମ୍ମକରାତି ୱା, ତେପି ଦଣ୍ଡତଜ୍ଜିତା ଭୟତଜ୍ଜିତା ଅସ୍ସୁମୁଖା ରୁଦମାନା ପରିକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମା ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି –

‘‘ଅସ୍ସମେଧଂ ପୁରିସମେଧଂ, ସମ୍ମାପାସଂ ୱାଜପେୟ୍ୟଂ ନିରଗ୍ଗଳଂ;

ମହାୟଞ୍ଞା ମହାରମ୍ଭା [ୱାଜପେୟ୍ୟଂ; ନିରଗ୍ଗଳଂ ମହାରମ୍ଭା (କ।)], ନ ତେ ହୋନ୍ତି ମହପ୍ଫଲା।

‘‘ଅଜେଳକା ଚ ଗାୱୋ ଚ, ୱିୱିଧା ୟତ୍ଥ ହଞ୍ଞରେ;

ନ ତଂ ସମ୍ମଗ୍ଗତା ୟଞ୍ଞଂ, ଉପୟନ୍ତି ମହେସିନୋ।

‘‘ୟେ ଚ ୟଞ୍ଞା ନିରାରମ୍ଭା, ୟଜନ୍ତି ଅନୁକୁଲଂ ସଦା;

ଅଜେଳକା ଚ ଗାୱୋ ଚ, ୱିୱିଧା ନେତ୍ଥ ହଞ୍ଞରେ;

ଏତଂ ସମ୍ମଗ୍ଗତା ୟଞ୍ଞଂ, ଉପୟନ୍ତି ମହେସିନୋ।

‘‘ଏତଂ ୟଜେଥ ମେଧାୱୀ, ଏସୋ ୟଞ୍ଞୋ ମହପ୍ଫଲୋ;

ଏତଞ୍ହି ୟଜମାନସ୍ସ, ସେୟ୍ୟୋ ହୋତି ନ ପାପିୟୋ;

ୟଞ୍ଞୋ ଚ ୱିପୁଲୋ ହୋତି, ପସୀଦନ୍ତି ଚ ଦେୱତା’’ତି।

୧୦। ବନ୍ଧନସୁତ୍ତଂ

୧୨୧। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ରଞ୍ଞା ପସେନଦିନା କୋସଲେନ ମହାଜନକାୟୋ ବନ୍ଧାପିତୋ ହୋତି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ରଜ୍ଜୂହି ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଅନ୍ଦୂହି ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ସଙ୍ଖଲିକାହି।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସିଂସୁ। ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ

ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚୁଂ – ‘‘ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ରଞ୍ଞା ପସେନଦିନା କୋସଲେନ ମହାଜନକାଯୋ ବନ୍ଧାପିତୋ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ରଜ୍ଜୂହି ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଅନ୍ଦୂହି ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ସଙ୍ଖଲିକାହୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଏତମତ୍ଥଂ ଵିଦିତ୍ଵା ତାଯଂ ଵେଲାଯଂ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ନ ତଂ ଦଳ୍ହଂ ବନ୍ଧନମାହୁ ଧୀରା,

ଯଦାଯସଂ ଦାରୁଜଂ ପବ୍ବଜଞ୍ଚ;

ସାରତ୍ତରତ୍ତା ମଣିକୁଣ୍ଡଲେସୁ,

ପୁତ୍ତେସୁ ଦାରେସୁ ଚ ଯା ଅପେକ୍ଖା।

‘‘ଏତଂ ଦଳ୍ହଂ ବନ୍ଧନମାହୁ ଧୀରା,

ଓହାରିନଂ ସିଥିଲଂ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚଂ;

ଏତମ୍ପି ଛେତ୍ଵାନ ପରିବ୍ବଜନ୍ତି,

ଅନପେକ୍ଖିନୋ କାମସୁଖଂ ପହାଯା’’ତି।

ପଠମୋ ଵଗ୍ଗୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦହରୋ ପୁରିସୋ ଜରା, ପିଯଂ ଅତ୍ତାନରକ୍ଖିତୋ;

ଅପ୍ପକା ଅଡ୍ଡକରଣଂ, ମଲ୍ଲିକା ଯଞ୍ଞବନ୍ଧନନ୍ତି।

୨। ଦୁତିଯଵଗ୍ଗୋ

୧। ସତ୍ତଜଟିଲସୁତ୍ତଂ

୧୨୨। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ପୁବ୍ବାରାମେ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗଵା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ଵୁଟ୍ଠିତୋ ବହିଦ୍ଵାରକୋଟ୍ଠକେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସତ୍ତ ଚ ଜଟିଲା ସତ୍ତ ଚ ନିଗଣ୍ଠା ସତ୍ତ ଚ ଅଚେଲକା ସତ୍ତ ଚ ଏକସାଟକା ସତ୍ତ ଚ ପରିବ୍ବାଜକା ପରୂଳ୍ହକଚ୍ଛନଖଲୋମା ଖାରିଵିଵିଧମାଦାଯ [ଖାରିଵିଧଂ ଆଦାଯ (ପୀ।) ଦୀ। ନି। ୧।୨୮୦ ତଦଟ୍ଠକଥାପି ଓଲୋକେତବ୍ବା] ଭଗଵତୋ ଅଵିଦୂରେ ଅତିକ୍କମନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ଵା ଦକ୍ଖିଣଜାଣୁମଣ୍ଡଲଂ ପଥଵିଯଂ ନିହନ୍ତ୍ଵା ଯେନ ତେ ସତ୍ତ ଚ ଜଟିଲା ସତ୍ତ ଚ ନିଗଣ୍ଠା ସତ୍ତ ଚ ଅଚେଲକା ସତ୍ତ ଚ ଏକସାଟକା ସତ୍ତ ଚ ପରିବ୍ବାଜକା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ଵା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ନାମଂ ସାଵେସି – ‘‘ରାଜାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପସେନଦି କୋସଲୋ…ପେ… ରାଜାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପସେନଦି କୋସଲୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେସୁ ତେସୁ ସତ୍ତସୁ ଚ ଜଟିଲେସୁ ସତ୍ତସୁ ଚ ନିଗଣ୍ଠେସୁ ସତ୍ତସୁ ଚ ଅଚେଲକେସୁ ସତ୍ତସୁ ଚ ଏକସାଟକେସୁ ସତ୍ତସୁ ଚ ପରିବ୍ବାଜକେସୁ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ

ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଯେ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଲୋକେ ଅରହନ୍ତୋ ୱା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ୱା ସମାପନ୍ନା ଏତେ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରା’’ତି।

‘‘ଦୁଜ୍ଜାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ମହାରାଜ, ତଯା ଗିହିନା କାମଭୋଗିନା ପୁତ୍ତସମ୍ବାଧସଯନଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତେନ କାସିକଚନ୍ଦନଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋନ୍ତେନ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ଧାରଯନ୍ତେନ ଜାତରୂପରଜତଂ ସାଦିଯନ୍ତେନ – ‘ଇମେ ୱା ଅରହନ୍ତୋ, ଇମେ ୱା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ସମାପନ୍ନା’’’ତି।

‘‘ସଂୱାସେନ ଖୋ, ମହାରାଜ, ସୀଲଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନ। ସଂୱୋହାରେନ ଖୋ, ମହାରାଜ, ସୋଚେଯ୍ୟଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନ। ଆପଦାସୁ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଥାମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୋ ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନ। ସାକଚ୍ଛାଯ , ଖୋ, ମହାରାଜ, ପଞ୍ଞା ୱେଦିତବ୍ବା। ସା ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନା’’ତି।

‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ , ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ ଭନ୍ତେ! ଯାୱ ସୁଭାସିତମିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା – ‘ଦୁଜ୍ଜାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ମହାରାଜ, ତଯା ଗିହିନା କାମଭୋଗିନା ପୁତ୍ତସମ୍ବାଧସଯନଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତେନ କାସିକଚନ୍ଦନଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋନ୍ତେନ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ଧାରଯନ୍ତେନ ଜାତରୂପରଜତଂ ସାଦିଯନ୍ତେନ – ଇମେ ୱା ଅରହନ୍ତୋ, ଇମେ ୱା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ସମାପନ୍ନା’ତି। ସଂୱାସେନ ଖୋ, ମହାରାଜ, ସୀଲଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନ। ସଂୱୋହାରେନ ଖୋ ମହାରାଜ , ସୋଚେଯ୍ୟଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନ। ଆପଦାସୁ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଥାମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୋ ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନ। ସାକଚ୍ଛାଯ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପଞ୍ଞା ୱେଦିତବ୍ବା। ସା ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନା’’ତି।

‘‘ଏତେ, ଭନ୍ତେ, ମମ ପୁରିସା ଚରା ଓଚରକା ଜନପଦଂ ଓଚରିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେହି ପଠମଂ ଓଚିଣ୍ଣଂ ଅହଂ ପଚ୍ଛା ଓସାପଯିସ୍ସାମି [ଓଯାଯିସ୍ସାମି (ସୀ।), ଓହଯିସ୍ସାମି (ସ୍ୟା। କଂ।)]। ଇଦାନି ତେ, ଭନ୍ତେ, ତଂ ରଜୋଜଲ୍ଲଂ ପୱାହେତ୍ୱା ସୁନ୍ହାତା ସୁୱିଲିତ୍ତା କପ୍ପିତକେସମସ୍ସୂ ଓଦାତୱତ୍ଥା [ଓଦାତୱତ୍ଥୱସନା (ସୀ।)] ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତା ସମଙ୍ଗୀଭୂତା ପରିଚାରେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ନ ୱଣ୍ଣରୂପେନ ନରୋ ସୁଜାନୋ,

ନ ୱିସ୍ସସେ ଇତ୍ତରଦସ୍ସନେନ;

ସୁସଞ୍ଞତାନଞ୍ହି ୱିଯଞ୍ଜନେନ,

ଅସଞ୍ଞତା ଲୋକମିମଂ ଚରନ୍ତି।

‘‘ପତିରୂପକୋ ମତ୍ତିକାକୁଣ୍ଡଲୋୱ,

ଲୋହଡ୍ଢମାସୋୱ ସୁୱଣ୍ଣଛନ୍ନୋ;

ଚରନ୍ତି ଲୋକେ [ଏକେ (ସୀ। ପୀ।)] ପରିୱାରଛନ୍ନା,

ଅନ୍ତୋ ଅସୁଦ୍ଧା ବହି ସୋଭମାନା’’ତି।

୨। ପଞ୍ଚରାଜସୁତ୍ତଂ

୧୨୩। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ରାଜୂନଂ ପସେନଦିପମୁଖାନଂ ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତାନଂ ସମଙ୍ଗୀଭୂତାନଂ ପରିଚାରଯମାନାନଂ ଅଯମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – ''କିଂ ନୁ ଖୋ କାମାନଂ ଅଗ୍ଗ''ନ୍ତି? ତତ୍ରେକଚ୍ଚେ [ତତ୍ରେକେ (ସୀ। ପୀ।)] ଏୱମାହଂସୁ – ''ରୂପା କାମାନଂ ଅଗ୍ଗ''ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ''ସଦ୍ଦା କାମାନଂ ଅଗ୍ଗ''ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ''ଗନ୍ଧା କାମାନଂ ଅଗ୍ଗ''ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ''ରସା କାମାନଂ ଅଗ୍ଗ''ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ''ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା କାମାନଂ ଅଗ୍ଗ''ନ୍ତି। ଯତୋ ଖୋ ତେ ରାଜାନୋ ନାସକ୍ଖିଂସୁ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ।

ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ତେ ରାଜାନୋ ଏତଦୱୋଚ – ''ଆଯାମ, ମାରିସା, ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତମତ୍ଥଂ ପଟିପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମ। ଯଥା ନୋ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି ତଥା ନଂ ଧାରେସ୍ସାମା''ତି [ଧାରେଯ୍ୟାମାତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ''ଏୱଂ, ମାରିସା''ତି ଖୋ ତେ ରାଜାନୋ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ।

ଅଥ ଖୋ ତେ ପଞ୍ଚ ରାଜାନୋ ପସେନଦିପମୁଖା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ରାଜୂନଂ ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତାନଂ ସମଙ୍ଗୀଭୂତାନଂ ପରିଚାରଯମାନାନଂ ଅଯମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – 'କିଂ ନୁ ଖୋ କାମାନଂ ଅଗ୍ଗ'ନ୍ତି? ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – 'ରୂପା କାମାନଂ ଅଗ୍ଗ'ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – 'ସଦ୍ଦା କାମାନଂ ଅଗ୍ଗ'ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – 'ଗନ୍ଧା କାମାନଂ ଅଗ୍ଗ'ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – 'ରସା କାମାନଂ ଅଗ୍ଗ'ନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – 'ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା କାମାନଂ ଅଗ୍ଗ'ନ୍ତି। କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, କାମାନଂ ଅଗ୍ଗ''ନ୍ତି?

''ମନାପପରିଯନ୍ତଂ ଖ୍ୱାହଂ, ମହାରାଜ, ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ଅଗ୍ଗନ୍ତି ୱଦାମି। ତେୱ [ତେ ଚ (ସୀ। ପୀ। କ।), ଯେ ଚ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ମହାରାଜ, ରୂପା ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ମନାପା ହୋନ୍ତି, ତେୱ [ତେ ଚ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ରୂପା ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଅମନାପା ହୋନ୍ତି। ଯେହି ଚ ଯୋ ରୂପେହି ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ, ସୋ ତେହି ରୂପେହି ଅଞ୍ଞଂ ରୂପଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ୱା ପଣୀତତରଂ ୱା ନ ପତ୍ଥେତି। ତେ ତସ୍ସ ରୂପା ପରମା ହୋନ୍ତି। ତେ ତସ୍ସ ରୂପା ଅନୁତ୍ତରା ହୋନ୍ତି।

''ତେୱ , ମହାରାଜ, ସଦ୍ଦା ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ମନାପା ହୋନ୍ତି, ତେୱ ସଦ୍ଦା ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଅମନାପା ହୋନ୍ତି। ଯେହି ଚ ଯୋ ସଦ୍ଦେହି ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ, ସୋ ତେହି ସଦ୍ଦେହି ଅଞ୍ଞଂ ସଦ୍ଦଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ୱା ପଣୀତତରଂ ୱା ନ ପତ୍ଥେତି। ତେ ତସ୍ସ ସଦ୍ଦା ପରମା ହୋନ୍ତି। ତେ ତସ୍ସ ସଦ୍ଦା ଅନୁତ୍ତରା ହୋନ୍ତି।

''ତେୱ, ମହାରାଜ, ଗନ୍ଧା ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ମନାପା ହୋନ୍ତି, ତେୱ ଗନ୍ଧା ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଅମନାପା ହୋନ୍ତି। ଯେହି ଚ ଯୋ ଗନ୍ଧେହି ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ, ସୋ ତେହି ଗନ୍ଧେହି ଅଞ୍ଞଂ ଗନ୍ଧଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ୱା ପଣୀତତରଂ ୱା ନ ପତ୍ଥେତି। ତେ ତସ୍ସ ଗନ୍ଧା ପରମା ହୋନ୍ତି। ତେ ତସ୍ସ ଗନ୍ଧା ଅନୁତ୍ତରା ହୋନ୍ତି।

''ତେୱ, ମହାରାଜ, ରସା ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ମନାପା ହୋନ୍ତି, ତେୱ ରସା ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଅମନାପା ହୋନ୍ତି। ଯେହି ଚ ଯୋ ରସେହି ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ, ସୋ ତେହି ରସେହି ଅଞ୍ଞଂ ରସଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ୱା ପଣୀତତରଂ ୱା ନ ପତ୍ଥେତି। ତେ ତସ୍ସ ରସା ପରମା ହୋନ୍ତି। ତେ ତସ୍ସ ରସା ଅନୁତ୍ତରା ହୋନ୍ତି।

''ତେୱ, ମହାରାଜ, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ମନାପା ହୋନ୍ତି, ତେୱ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଅମନାପା ହୋନ୍ତି। ଯେହି ଚ ଯୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେହି ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ, ସୋ ତେହି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେହି ଅଞ୍ଞଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ୱା ପଣୀତତରଂ ୱା ନ ପତ୍ଥେତି। ତେ ତସ୍ସ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ପରମା ହୋନ୍ତି। ତେ ତସ୍ସ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଅନୁତ୍ତରା ହୋନ୍ତୀ''ତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଚନ୍ଦନଙ୍ଗଲିକୋ ଉପାସକୋ ତସ୍ସଂ ପରିସାଯଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଚନ୍ଦନଙ୍ଗଲିକୋ ଉପାସକୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ପଟିଭାତି ମଂ ଭଗୱା, ପଟିଭାତି ମଂ ସୁଗତା''ତି। ''ପଟିଭାତୁ ତଂ ଚନ୍ଦନଙ୍ଗଲିକା''ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

ଅଥ ଖୋ ଚନ୍ଦନଙ୍ଗଲିକୋ ଉପାସକୋ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା ତଦନୁରୂପାଯ ଗାଥାଯ ଅଭିତ୍ଥୱି –

‘‘ପଦୁମଂ ଯଥା କୋକନଦଂ ସୁଗନ୍ଧଂ,

ପାତୋ ସିୟା ଫୁଲ୍ଲମୱୀତଗନ୍ଧଂ;

ଅଙ୍ଗୀରସଂ ପସ୍ସ ୱିରୋଚମାନଂ,

ତପନ୍ତମାଦିଚ୍ଚମିୱନ୍ତଲିକ୍ଖେ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ତେ ପଞ୍ଚ ରାଜାନୋ ଚନ୍ଦନଙ୍ଗଲିକଂ ଉପାସକଂ ପଞ୍ଚହି ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେହି ଅଚ୍ଛାଦେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ଚନ୍ଦନଙ୍ଗଲିକୋ ଉପାସକୋ ତେହି ପଞ୍ଚହି ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେହି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଚ୍ଛାଦେସୀତି।

୩। ଦୋଣପାକସୁତ୍ତଂ

୧୨୪। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଦୋଣପାକକୁରଂ [ଦୋଣପାକସୁଦଂ (ସୀ।), ଦୋଣପାକଂ ସୁଦଂ (ପୀ।)] ଭୁଞ୍ଜତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭୁତ୍ତାୱୀ ମହସ୍ସାସୀ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଭୁତ୍ତାୱିଂ ମହସ୍ସାସିଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ମନୁଜସ୍ସ ସଦା ସତୀମତୋ,

ମତ୍ତଂ ଜାନତୋ ଲଦ୍ଧଭୋଜନେ;

ତନୁକସ୍ସ [ତନୁ ତସ୍ସ (ସୀ। ପୀ।)] ଭୱନ୍ତି ୱେଦନା,

ସଣିକଂ ଜୀରତି ଆଯୁପାଲଯ’’ନ୍ତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସୁଦସ୍ସନୋ ମାଣୱୋ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ପିଟ୍ଠିତୋ ଠିତୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ସୁଦସ୍ସନଂ ମାଣୱଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏହି ତ୍ୱଂ, ତାତ ସୁଦସ୍ସନ, ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ପରିଯାପୁଣିତ୍ୱା ମମ ଭତ୍ତାଭିହାରେ (ଭତ୍ତାଭିହାରେ) [( ) ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି] ଭାସ। ଅହଞ୍ଚ ତେ ଦେୱସିକଂ କହାପଣସତଂ (କହାପଣସତଂ) [( ) ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି] ନିଚ୍ଚଂ ଭିକ୍ଖଂ ପୱତ୍ତଯିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ ଦେୱା’’ତି ଖୋ ସୁଦସ୍ସନୋ ମାଣୱୋ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ପରିଯାପୁଣିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଭତ୍ତାଭିହାରେ ସୁଦଂ ଭାସତି –

‘‘ମନୁଜସ୍ସ ସଦା ସତୀମତୋ,

ମତ୍ତଂ ଜାନତୋ ଲଦ୍ଧଭୋଜନେ;

ତନୁକସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ୱେଦନା,

ସଣିକଂ ଜୀରତି ଆଯୁପାଲଯ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ନାଳିକୋଦନପରମତାଯ [ନାଳିକୋଦନମତ୍ତାଯ (କ।)] ସଣ୍ଠାସି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ସୁସଲ୍ଲିଖିତଗତ୍ତୋ ପାଣିନା ଗତ୍ତାନି ଅନୁମଜ୍ଜନ୍ତୋ ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ‘‘ଉଭଯେନ ୱତ ମଂ ସୋ ଭଗୱା ଅତ୍ଥେନ ଅନୁକମ୍ପି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକେନ ଚେୱ ଅତ୍ଥେନ ସମ୍ପରାଯିକେନ ଚା’’ତି।

୪। ପଠମସଙ୍ଗାମସୁତ୍ତଂ

୧୨୫। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଅବ୍ଭୁୟ୍ୟାସି ଯେନ କାସି। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ – ''ରାଜା କିର ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ମମଂ ଅବ୍ଭୁୟ୍ୟାତୋ ଯେନ କାସୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ମାଗଧଂ ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ୱେଦେହିପୁତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁୟ୍ୟାସି ଯେନ କାସି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ଚ ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ରାଜା ଚ ପସେନଦି କୋସଲୋ ସଙ୍ଗାମେସୁଂ। ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ସଙ୍ଗାମେ ରାଜା ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ପରାଜେସି। ପରାଜିତୋ ଚ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ସକମେୱ [ସଙ୍ଗାମା (କ।)] ରାଜଧାନିଂ ସାୱତ୍ଥିଂ ପଚ୍ଚୁୟ୍ୟାସି [ପାୟାସି (ସୀ। ପୀ।)]।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସିଂସୁ। ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ –

''ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ରାଜା ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଅବ୍ଭୁୟ୍ୟାସି ଯେନ କାସି। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ – 'ରାଜା କିର ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ମମଂ ଅବ୍ଭୁୟ୍ୟାତୋ ଯେନ କାସୀ'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ମାଗଧଂ ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ୱେଦେହିପୁତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁୟ୍ୟାସି ଯେନ କାସି। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ରାଜା ଚ ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ରାଜା ଚ ପସେନଦି କୋସଲୋ ସଙ୍ଗାମେସୁଂ। ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଗାମେ ରାଜା ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ପରାଜେସି। ପରାଜିତୋ ଚ, ଭନ୍ତେ, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ସକମେୱ ରାଜଧାନିଂ ସାୱତ୍ଥିଂ ପଚ୍ଚୁୟ୍ୟାସୀ''ତି।

''ରାଜା, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ପାପମିତ୍ତୋ ପାପସହାୟୋ ପାପସମ୍ପୱଙ୍କୋ; ରାଜା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପସେନଦି କୋସଲୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣସହାୟୋ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କୋ। ଅଜ୍ଜେୱ [ଅଜ୍ଜତଞ୍ଚ (ସୀ। ପୀ।), ଅଜ୍ଜେୱଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ଭିକ୍ଖୱେ , ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଇମଂ ରତ୍ତିଂ ଦୁକ୍ଖଂ ସେତି ପରାଜିତୋ''ତି। ଇଦମୱୋଚ…ପେ…

''ଜୟଂ ୱେରଂ ପସୱତି, ଦୁକ୍ଖଂ ସେତି ପରାଜିତୋ;

ଉପସନ୍ତୋ ସୁଖଂ ସେତି, ହିତ୍ୱା ଜୟପରାଜୟ''ନ୍ତି।

୫। ଦୁତିୟସଙ୍ଗାମସୁତ୍ତଂ

୧୨୬।[ଏତ୍ଥ ''ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ମାଗଧଂ ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ୱେଦେହିପୁତ୍ତଂ ଅବ୍ଭୁୟ୍ୟାସୀ''ତି ଆଦିନା ପାଠେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ହି ''ଅବ୍ଭୁୟ୍ୟାସୀତି ପରାଜୟେ ଗରହପ୍ପତ୍ତୋ…ପେ… ୱୁତ୍ତଜୟକାରଣଂ ସୁତ୍ୱା ଅଭିଉୟ୍ୟାସୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ] ଅଥ ଖୋ ରାଜା ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଅବ୍ଭୁୟ୍ୟାସି ଯେନ କାସି। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ – ''ରାଜା କିର ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ମମଂ ଅବ୍ଭୁୟ୍ୟାତୋ ଯେନ କାସୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ମାଗଧଂ ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ୱେଦେହିପୁତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁୟ୍ୟାସି ଯେନ କାସି। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ଚ ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ରାଜା ଚ ପସେନଦି କୋସଲୋ ସଙ୍ଗାମେସୁଂ। ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ସଙ୍ଗାମେ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ରାଜାନଂ ମାଗଧଂ ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ୱେଦେହିପୁତ୍ତଂ ପରାଜେସି, ଜୀୱଗ୍ଗାହଞ୍ଚ ନଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ଅଥ ଖୋ ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''କିଞ୍ଚାପି ଖୋ ମ୍ୟାୟଂ ରାଜା ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ଅଦୁବ୍ଭନ୍ତସ୍ସ ଦୁବ୍ଭତି, ଅଥ ଚ ପନ ମେ ଭାଗିନେୟ୍ୟୋ ହୋତି। ଯଂନୂନାହଂ ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ଅଜାତସତ୍ତୁନୋ ୱେଦେହିପୁତ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବଂ ହତ୍ଥିକାୟଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଅସ୍ସକାୟଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ରଥକାୟଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ପତ୍ତିକାୟଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ଜୀୱନ୍ତମେୱ ନଂ ଓସଜ୍ଜେୟ୍ୟ''ନ୍ତି [ଓସ୍ସଜ୍ଜେୟ୍ୟନ୍ତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]।

ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ଅଜାତସତ୍ତୁନୋ ୱେଦେହିପୁତ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବଂ ହତ୍ଥିକାୟଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଅସ୍ସକାୟଂ

ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ସଙ୍ଗଂ ରଥକାୟଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ସଙ୍ଗଂ ପତ୍ତିକାୟଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ଜୀୱନ୍ତମେୱ ନଂ ଓସଜ୍ଜି [ଓସ୍ସଜି (ସୀ।), ଓସ୍ସଜ୍ଜି (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସିଂସୁ। ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ –

''ଇଧ , ଭନ୍ତେ, ରାଜା ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଅବ୍ଭୁୟ୍ୟାସି ୟେନ କାସି। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ – 'ରାଜା କିର ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ମମଂ ଅବ୍ଭୁୟ୍ୟାତୋ ୟେନ କାସୀ'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ମାଗଧଂ ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ୱେଦେହିପୁତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁୟ୍ୟାସି ୟେନ କାସି। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ରାଜା ଚ ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ରାଜା ଚ ପସେନଦି କୋସଲୋ ସଙ୍ଗାମେସୁଂ। ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଗାମେ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ରାଜାନଂ ମାଗଧଂ ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ୱେଦେହିପୁତ୍ତଂ ପରାଜେସି, ଜୀୱଗ୍ଗାହଞ୍ଚ ନଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଏତଦହୋସି – 'କିଞ୍ଚାପି ଖୋ ମ୍ୟାୟଂ ରାଜା ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ଅଦୁବ୍ଭନ୍ତସ୍ସ ଦୁବ୍ଭତି, ଅଥ ଚ ପନ ମେ ଭାଗିନେୟ୍ୟୋ ହୋତି। ୟଂନୂନାହଂ ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ଅଜାତସତ୍ତୁନୋ ୱେଦେହିପୁତ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଗଂ ହତ୍ଥିକାୟଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ସଙ୍ଗଂ ଅସ୍ସକାୟଂ ସଙ୍ଗଂ ରଥକାୟଂ ସଙ୍ଗଂ ପତ୍ତିକାୟଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ଜୀୱନ୍ତମେୱ ନଂ ଓସଜ୍ଜେୟ୍ୟ'''ନ୍ତି।

''ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ଅଜାତସତ୍ତୁନୋ ୱେଦେହିପୁତ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଗଂ ହତ୍ଥିକାୟଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ସଙ୍ଗଂ ଅସ୍ସକାୟଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ସଙ୍ଗଂ ରଥକାୟଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ସଙ୍ଗଂ ପତ୍ତିକାୟଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ଜୀୱନ୍ତମେୱ ନଂ ଓସଜ୍ଜୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମା ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି –

''ୱିଲୁମ୍ପତେୱ ପୁରିସୋ, ୟାୱସ୍ସ ଉପକପ୍ପତି;

ୟଦା ଚଞ୍ଞେ ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତି, ସୋ ୱିଲୁତ୍ତୋ ୱିଲୁପ୍ପତି [ୱିଲୁମ୍ପତି (ସୀ। ପୀ। କ।)]।

''ଠାନଞ୍ହି ମଞ୍ଞତି ବାଲୋ, ୟାୱ ପାପଂ ନ ପଚ୍ଚତି;

ୟଦା ଚ ପଚ୍ଚତି ପାପଂ, ଅଥ ଦୁକ୍ଖଂ ନିଗଚ୍ଛତି।

''ହନ୍ତା ଲଭତି [ଲଭତି ହନ୍ତା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ହନ୍ତାରଂ, ଜେତାରଂ ଲଭତେ ଜୟଂ;

ଅକ୍କୋସକୋ ଚ ଅକ୍କୋସଂ, ରୋସେତାରଞ୍ଚ ରୋସକୋ;

ଅଥ କମ୍ମୱିୱଟ୍ଟେନ, ସୋ ୱିଲୁତ୍ତୋ ୱିଲୁପ୍ପତୀ''ତି।

୬। ମଲ୍ଲିକାସୁତ୍ତଂ

୧୨୭। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ୟେନ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଉପକଣ୍ଣକେ ଆରୋଚେସି – ''ମଲ୍ଲିକା, ଦେୱ, ଦେୱୀ ଧୀତରଂ ୱିଜାତା''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଅନତ୍ତମନୋ ଅହୋସି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଅନତ୍ତମନତଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମା ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି –

''ଇତ୍ଥୀପି ହି ଏକଚ୍ଚିୟା, ସେୟ୍ୟା ପୋସ ଜନାଧିପ;

ମେଧାୱିନୀ ସୀଲୱତୀ, ସସ୍ସୁଦେୱା ପତିବ୍ବତା।

''ତସ୍ସା ଯୋ ଜାୟତି ପୋସୋ, ସୂରୋ ହୋତି ବିସମ୍ପତି;

ତାଦିସା ସୁଭଗିୟା [ସୁଭରିୟାପୁତ୍ତୋ (କ।)] ପୁତ୍ତୋ, ରଜ୍ଜମ୍ପି ଅନୁସାସତୀ''ତି।

୭। ଅପ୍ପମାଦସୁତ୍ତଂ

୧୨୮। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଯୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ ସମଧିଗ୍ଗୟ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପରାୟିକଞ୍ଚା''ତି?

''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ମହାରାଜ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଯୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ ସମଧିଗ୍ଗୟ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପରାୟିକଞ୍ଚା''ତି।

''କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ, ଯୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ ସମଧିଗ୍ଗୟ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପରାୟିକଞ୍ଚା''ତି?

''ଅପ୍ପମାଦୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ, ଯୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ ସମଧିଗ୍ଗୟ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପରାୟିକଞ୍ଚାତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ମହାରାଜ, ୟାନି କାନିଚି ଜଙ୍ଗଲାନଂ [ଜଙ୍ଗମାନଂ (ସୀ। ପୀ।)] ପାଣାନଂ ପଦଜାତାନି, ସବ୍ବାନି ତାନି ହତ୍ଥିପଦେ ସମୋଧାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ହତ୍ଥିପଦଂ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟତି – ୟଦିଦଂ ମହନ୍ତତ୍ତେନ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅପ୍ପମାଦୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ, ଯୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ ସମଧିଗ୍ଗୟ୍ହ ତିଟ୍ଠତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପରାୟିକଞ୍ଚା''ତି। ଇଦମୱୋଚ…ପେ…

''ଆୟୁଂ ଅରୋଗିୟଂ ୱଣ୍ଣଂ, ସଗ୍ଗଂ ଉଚ୍ଚାକୁଲୀନତଂ;

ରତିୟୋ ପତ୍ଥୟନ୍ତେନ, ଉଳାରା ଅପରାପରା।

''ଅପ୍ପମାଦଂ ପସଂସନ୍ତି, ପୁଞ୍ଞକିରିୟାସୁ ପଣ୍ଡିତା;

ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ, ଅଧିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଣ୍ଡିତୋ।

''ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଚ ଯୋ ଅତ୍ଥୋ, ଯୋ ଚତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାୟିକୋ;

ଅତ୍ଥାଭିସମୟା ଧୀରୋ, ପଣ୍ଡିତୋତି ପୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

୮। କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୧୨୯। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇଧ ମୟ୍ହଂ , ଭନ୍ତେ, ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – 'ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ, ସୋ ଚ ଖୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସହାୟସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କସ୍ସ, ନୋ ପାପମିତ୍ତସ୍ସ ନୋ ପାପସହାୟସ୍ସ ନୋ ପାପସମ୍ପୱଙ୍କସ୍ସା'''ତି।

''ଏୱମେତଂ, ମହାରାଜ, ଏୱମେତଂ, ମହାରାଜ! ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ , ମହାରାଜ, ମୟା ଧମ୍ମୋ। ସୋ ଚ ଖୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସହାୟସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କସ୍ସ, ନୋ ପାପମିତ୍ତସ୍ସ ନୋ ପାପସହାୟସ୍ସ ନୋ ପାପସମ୍ପୱଙ୍କସ୍ସାତି।

''ଏକମିଦାହଂ, ମହାରାଜ, ସମୟଂ ସକ୍କେସୁ ୱିହରାମି ନଗରକଂ ନାମ ସକ୍ୟାନଂ ନିଗମୋ। ଅଥ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଆନନ୍ଦୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଆନନ୍ଦୋ ଭିକ୍ଖୁ ମଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଉପଡ୍ଢମିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ – ୟଦିଦଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା କଲ୍ୟାଣସହାୟତା କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କତା'''ତି।

''ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାହଂ, ମହାରାଜ, ଆନନ୍ଦଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦୱୋଚଂ – 'ମା ହେୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ମା ହେୱଂ, ଆନନ୍ଦ! ସକଲମେୱ ହିଦଂ, ଆନନ୍ଦ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ – ୟଦିଦଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା କଲ୍ୟାଣସହାୟତା କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କତା। କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସ୍ସେତଂ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପାଟିକଙ୍ଖଂ କଲ୍ୟାଣସହାୟସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କସ୍ସ

ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେସ୍ସତି ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ବହୁଲୀକରିସ୍ସତି’’’।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣସହାଯୋ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କୋ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି, ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ବହୁଲୀକରୋତି? ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପଂ ଭାୱେତି…ପେ… ସମ୍ମାୱାଚଂ ଭାୱେତି…ପେ… ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତଂ ଭାୱେତି…ପେ… ସମ୍ମାଆଜୀୱଂ ଭାୱେତି…ପେ… ସମ୍ମାୱାଯାମଂ ଭାୱେତି…ପେ… ସମ୍ମାସତିଂ ଭାୱେତି…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧିଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣସହାଯୋ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କୋ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି, ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ବହୁଲୀକରୋତି। ତଦମିନାପେତଂ, ଆନନ୍ଦ, ପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ସକଲମେୱିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ – ଯଦିଦଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା କଲ୍ୟାଣସହାଯତା କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କତା’’ତି।

‘‘ମମଞ୍ହି, ଆନନ୍ଦ, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତଂ ଆଗମ୍ମ ଜାତିଧମ୍ମା ସତ୍ତା ଜାତିଯା ପରିମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଜରାଧମ୍ମା ସତ୍ତା ଜରାଯ ପରିମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମା ସତ୍ତା ବ୍ୟାଧିତୋ ପରିମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ମରଣଧମ୍ମା ସତ୍ତା ମରଣେନ ପରିମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସଧମ୍ମା ସତ୍ତା ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସେହି ପରିମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଇମିନା ଖୋ ଏତଂ, ଆନନ୍ଦ, ପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ସକଲମେୱିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ – ଯଦିଦଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା କଲ୍ୟାଣସହାଯତା କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କତା’’ତି।

‘‘ତସ୍ମାତିହ ତେ, ମହାରାଜ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ‘କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସାମି କଲ୍ୟାଣସହାଯୋ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କୋ’ତି। ଏୱଞ୍ହି ତେ , ମହାରାଜ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ।

‘‘କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସ୍ସ ତେ, ମହାରାଜ, କଲ୍ୟାଣସହାଯସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କସ୍ସ ଅଯଂ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହାତବ୍ବୋ – ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ।

‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ତେ, ମହାରାଜ, ୱିହରତୋ ଅପ୍ପମାଦଂ ଉପନିସ୍ସାଯ, ଇତ୍ଥାଗାରସ୍ସ ଅନୁଯନ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତି – ‘ରାଜା ଖୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ୱିହରତି, ଅପ୍ପମାଦଂ ଉପନିସ୍ସାଯ। ହନ୍ଦ, ମଯମ୍ପି ଅପ୍ପମତ୍ତା ୱିହରାମ, ଅପ୍ପମାଦଂ ଉପନିସ୍ସାଯା’’’ତି।

‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ତେ, ମହାରାଜ, ୱିହରତୋ ଅପ୍ପମାଦଂ ଉପନିସ୍ସାଯ, ଖତ୍ତିଯାନମ୍ପି ଅନୁଯନ୍ତାନଂ ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତି – ‘ରାଜା ଖୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପମାଦଂ ଉପନିସ୍ସାଯ। ହନ୍ଦ, ମଯମ୍ପି ଅପ୍ପମତ୍ତା ୱିହରାମ, ଅପ୍ପମାଦଂ ଉପନିସ୍ସାଯା’’’ତି।

‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ତେ, ମହାରାଜ, ୱିହରତୋ ଅପ୍ପମାଦଂ ଉପନିସ୍ସାଯ, ବଲକାଯସ୍ସପି ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତି – ‘ରାଜା ଖୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପମାଦଂ ଉପନିସ୍ସାଯ। ହନ୍ଦ, ମଯମ୍ପି ଅପ୍ପମତ୍ତା ୱିହରାମ, ଅପ୍ପମାଦଂ ଉପନିସ୍ସାଯା’’’ତି।

‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ତେ, ମହାରାଜ, ୱିହରତୋ ଅପ୍ପମାଦଂ ଉପନିସ୍ସାଯ, ନେଗମଜାନପଦସ୍ସପି ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତି – ‘ରାଜା ଖୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ୱିହରତି, ଅପ୍ପମାଦଂ ଉପନିସ୍ସାଯ। ହନ୍ଦ, ମଯମ୍ପି ଅପ୍ପମତ୍ତା ୱିହରାମ, ଅପ୍ପମାଦଂ ଉପନିସ୍ସାଯା’’’ତି?

‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ତେ, ମହାରାଜ, ୱିହରତୋ ଅପ୍ପମାଦଂ ଉପନିସ୍ସାଯ, ଅତ୍ତାପି ଗୁତ୍ତୋ ରକ୍ଖିତୋ ଭୱିସ୍ସତି – ଇତ୍ଥାଗାରମ୍ପି ଗୁତ୍ତଂ ରକ୍ଖିତଂ ଭୱିସ୍ସତି, କୋସକୋଟ୍ଠାଗାରମ୍ପି ଗୁତ୍ତଂ ରକ୍ଖିତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ଇଦମୱୋଚ…ପେ…

‘‘ଭୋଗେ ପତ୍ଥଯମାନେନ, ଉଳାରେ ଅପରାପରେ;

ଅପ୍ପମାଦଂ ପସଂସନ୍ତି, ପୁଞ୍ଞକିରିଯାସୁ ପଣ୍ଡିତା।

‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ, ଅଧିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଣ୍ଡିତୋ;

ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଚ ଯୋ ଅତ୍ଥୋ, ଯୋ ଚତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ;

ଅତ୍ଥାଭିସମୟା ଧୀରୋ, ପଣ୍ଡିତୋତି ପଵୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

୯। ପଠମଅପୁତ୍ତକସୁତ୍ତଂ

୧୩୦। ସାଵତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଦିଵା ଦିଵସ୍ସ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ହନ୍ଦ, କୁତୋ ନୁ ତ୍ଵଂ, ମହାରାଜ, ଆଗଚ୍ଛସି ଦିଵା ଦିଵସ୍ସା’’ତି?

‘‘ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ସାଵତ୍ଥିଯଂ ସେଟ୍ଠି ଗହପତି କାଲଙ୍କତୋ। ତମହଂ ଅପୁତ୍ତକଂ ସାପତେଯ୍ୟଂ ରାଜନ୍ତେପୁରଂ ଅତିହରିତ୍ଵା ଆଗଚ୍ଛାମି। ଅସୀତି, ଭନ୍ତେ, ସତସହସ୍ସାନି ହିରଞ୍ଞସ୍ସେଵ, କୋ ପନ ଵାଦୋ ରୂପିଯସ୍ସ ! ତସ୍ସ ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ଏଵରୂପୋ ଭତ୍ତଭୋଗୋ ଅହୋସି – କଣାଜକଂ ଭୁଞ୍ଜତି ବିଲଙ୍ଗଦୁତିଯଂ। ଏଵରୂପୋ ଵତ୍ଥଭୋଗୋ ଅହୋସି – ସାଣଂ ଧାରେତି ତିପକ୍କଵସନଂ। ଏଵରୂପୋ ଯାନଭୋଗୋ ଅହୋସି – ଜଜ୍ଜରରଥକେନ ଯାତି ପଣ୍ଣଛତ୍ତକେନ ଧାରିଯମାନେନା’’ତି।

‘‘ଏଵମେତଂ, ମହାରାଜ, ଏଵମେତଂ, ମହାରାଜ! ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଉଳାରେ ଭୋଗେ ଲଭିତ୍ଵା ନେଵତ୍ତାନଂ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ନ ମାତାପିତରୋ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ନ ପୁତ୍ତଦାରଂ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ନ ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସେ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ନ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ନ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗିକଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି ସୋଵଗ୍ଗିକଂ ସୁଖଵିପାକଂ ସଗ୍ଗସଂଵତ୍ତନିକଂ। ତସ୍ସ ତେ ଭୋଗେ ଏଵଂ ସମ୍ମା ଅପରିଭୁଞ୍ଜିଯମାନେ [ଅପରିଭୁଞ୍ଜମାନୋ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ରାଜାନୋ ଵା ହରନ୍ତି ଚୋରା ଵା ହରନ୍ତି ଅଗ୍ଗି ଵା ଡହତି ଉଦକଂ ଵା ଵହତି ଅପ୍ପିଯା ଵା ଦାଯାଦା ହରନ୍ତି। ଏଵଂସ ତେ [ଏଵଂ ସନ୍ତେ (ସୀ। ପୀ।)], ମହାରାଜ, ଭୋଗା ସମ୍ମା ଅପରିଭୁଞ୍ଜିଯମାନା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନୋ ପରିଭୋଗଂ।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ମହାରାଜ, ଅମନୁସ୍ସଟ୍ଠାନେ ପୋକ୍ଖରଣୀ ଅଚ୍ଛୋଦକା ସୀତୋଦକା ସାତୋଦକା ସେତୋଦକା ସୁପତିତ୍ଥା ରମଣୀଯା। ତଂ ଜନୋ ନେଵ ହରେଯ୍ୟ ନ ପିଵେଯ୍ୟ ନ ନହାଯେଯ୍ୟ ନ ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ଵା କରେଯ୍ୟ। ଏଵଞ୍ହି ତଂ, ମହାରାଜ, ଉଦକଂ ସମ୍ମା ଅପରିଭୁଞ୍ଜିଯମାନଂ [ଅପରିଭୁଞ୍ଜମାନଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ , ନୋ ପରିଭୋଗଂ। ଏଵମେଵ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଉଳାରେ ଭୋଗେ ଲଭିତ୍ଵା ନେଵତ୍ତାନଂ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ନ ମାତାପିତରୋ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ନ ପୁତ୍ତଦାରଂ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ନ ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସେ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ନ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ନ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗିକଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି ସୋଵଗ୍ଗିକଂ ସୁଖଵିପାକଂ ସଗ୍ଗସଂଵତ୍ତନିକଂ। ତସ୍ସ ତେ ଭୋଗେ ଏଵଂ ସମ୍ମା ଅପରିଭୁଞ୍ଜିଯମାନେ ରାଜାନୋ ଵା ହରନ୍ତି ଚୋରା ଵା ହରନ୍ତି ଅଗ୍ଗି ଵା ଡହତି ଉଦକଂ ଵା ଵହତି ଅପ୍ପିଯା ଵା ଦାଯାଦା ହରନ୍ତି। ଏଵଂସ ତେ [ଏଵଂ ସନ୍ତେ (ସୀ। ପୀ।)], ମହାରାଜ, ଭୋଗା ସମ୍ମା ଅପରିଭୁଞ୍ଜିଯମାନା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନୋ ପରିଭୋଗଂ।

‘‘ସପ୍ପୁରିସୋ ଚ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଉଳାରେ ଭୋଗେ ଲଭିତ୍ଵା ଅତ୍ତାନଂ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ମାତାପିତରୋ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ପୁତ୍ତଦାରଂ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସେ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗିକଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି ସୋଵଗ୍ଗିକଂ ସୁଖଵିପାକଂ ସଗ୍ଗସଂଵତ୍ତନିକଂ। ତସ୍ସ ତେ ଭୋଗେ ଏଵଂ ସମ୍ମା ପରିଭୁଞ୍ଜିଯମାନେ ନେଵ ରାଜାନୋ ହରନ୍ତି , ନ ଚୋରା ହରନ୍ତି, ନ ଅଗ୍ଗି ଡହତି, ନ ଉଦକଂ ଵହତି, ନ ଅପ୍ପିଯା ଦାଯାଦା ହରନ୍ତି। ଏଵଂସ ତେ, ମହାରାଜ, ଭୋଗା ସମ୍ମା ପରିଭୁଞ୍ଜିଯମାନା ପରିଭୋଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନୋ ପରିକ୍ଖଯଂ।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ମହାରାଜ, ଗାମସ୍ସ ଵା ନିଗମସ୍ସ ଵା ଅଵିଦୂରେ ପୋକ୍ଖରଣୀ ଅଚ୍ଛୋଦକା ସୀତୋଦକା ସାତୋଦକା ସେତୋଦକା ସୁପତିତ୍ଥା ରମଣୀଯା। ତଞ୍ଚ ଉଦକଂ ଜନୋ ହରେଯ୍ୟପି ପିଵେଯ୍ୟପି ନହାଯେଯ୍ୟପି ଯଥାପଚ୍ଚଯମ୍ପି କରେଯ୍ୟ। ଏଵଞ୍ହି ତଂ, ମହାରାଜ, ଉଦକଂ ସମ୍ମା ପରିଭୁଞ୍ଜିଯମାନଂ ପରିଭୋଗଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ନୋ ପରିକ୍ଖଯଂ। ଏଵମେଵ ଖୋ, ମହାରାଜ, ସପ୍ପୁରିସୋ ଉଳାରେ ଭୋଗେ ଲଭିତ୍ଵା ଅତ୍ତାନଂ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ମାତାପିତରୋ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ପୁତ୍ତଦାରଂ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସେ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେ ସୁଖେତି ପୀଣେତି, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗିକଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି ସୋଵଗ୍ଗିକଂ ସୁଖଵିପାକଂ ସଗ୍ଗସଂଵତ୍ତନିକଂ। ତସ୍ସ ତେ ଭୋଗେ ଏଵଂ ସମ୍ମା ପରିଭୁଞ୍ଜିଯମାନେ ନେଵ ରାଜାନୋ ହରନ୍ତି, ନ ଚୋରା ହରନ୍ତି, ନ ଅଗ୍ଗି ଡହତି, ନ ଉଦକଂ ଵହତି, ନ ଅପ୍ପିଯା ଦାଯାଦା ହରନ୍ତି। ଏଵଂସ ତେ, ମହାରାଜ, ଭୋଗା ସମ୍ମା ପରିଭୁଞ୍ଜିଯମାନା ପରିଭୋଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନୋ ପରିକ୍ଖଯ’’ନ୍ତି।

‘‘ଅମନୁସ୍ସଟ୍ଠାନେ ଉଦକଂଵ ସୀତଂ,

ତଦପେୟ୍ୟମାନଂ ପରିସୋସମେତି;

ଏୱଂ ଧନଂ କାପୁରିସୋ ଲଭିତ୍ୱା,

ନେୱତ୍ତନା ଭୁଞ୍ଜତି ନୋ ଦଦାତି।

ଧୀରୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂ ଅଧିଗମ୍ମ ଭୋଗେ,

ସୋ ଭୁଞ୍ଜତି କିଚ୍ଚକରୋ ଚ ହୋତି;

ସୋ ଞାତିସଙ୍ଘଂ ନିସଭୋ ଭରିତ୍ୱା,

ଅନିନ୍ଦିତୋ ସଗ୍ଗମୁପେତି ଠାନ’’ନ୍ତି।

୧୦। ଦୁତିଯଅପୁତ୍ତକସୁତ୍ତଂ

୧୩୧। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଦିୱା ଦିୱସ୍ସ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ହନ୍ଦ, କୁତୋ ନୁ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ଆଗଚ୍ଛସି ଦିୱା ଦିୱସ୍ସା’’ତି?

‘‘ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ସାୱତ୍ଥିଯଂ ସେଟ୍ଠି ଗହପତି କାଲଙ୍କତୋ। ତମହଂ ଅପୁତ୍ତକଂ ସାପତେୟ୍ୟଂ ରାଜନ୍ତେପୁରଂ ଅତିହରିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛାମି। ସତଂ, ଭନ୍ତେ, ସତସହସ୍ସାନି ହିରଞ୍ଞସ୍ସେୱ, କୋ ପନ ୱାଦୋ ରୂପିଯସ୍ସ! ତସ୍ସ ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ଏୱରୂପୋ ଭତ୍ତଭୋଗୋ ଅହୋସି – କଣାଜକଂ ଭୁଞ୍ଜତି ବିଲଙ୍ଗଦୁତିଯଂ। ଏୱରୂପୋ ୱତ୍ଥଭୋଗୋ ଅହୋସି – ସାଣଂ ଧାରେତି ତିପକ୍କୱସନଂ । ଏୱରୂପୋ ଯାନଭୋଗୋ ଅହୋସି – ଜଜ୍ଜରରଥକେନ ଯାତି ପଣ୍ଣଛତ୍ତକେନ ଧାରିଯମାନେନା’’ତି।

‘‘ଏୱମେତଂ, ମହାରାଜ, ଏୱମେତଂ, ମହାରାଜ! ଭୂତପୁବ୍ବଂ ସୋ, ମହାରାଜ, ସେଟ୍ଠି ଗହପତି ତଗ୍ଗରସିଖିଂ ନାମ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପିଣ୍ଡପାତେନ ପଟିପାଦେସି। ‘ଦେଥ ସମଣସ୍ସ ପିଣ୍ଡ’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି। ଦତ୍ୱା ଚ ପନ ପଚ୍ଛା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଅହୋସି – ‘ୱରମେତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦାସା ୱା କମ୍ମକରା ୱା ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁ’ନ୍ତି। ଭାତୁ ଚ ପନ ଏକପୁତ୍ତକଂ ସାପତେୟ୍ୟସ୍ସ କାରଣା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସି।

‘‘ଯଂ ଖୋ ସୋ, ମହାରାଜ, ସେଟ୍ଠି ଗହପତି ତଗ୍ଗରସିଖିଂ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପିଣ୍ଡପାତେନ ପଟିପାଦେସି, ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକେନ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜି। ତସ୍ସେୱ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକାୱସେସେନ ଇମିସ୍ସାଯେୱ ସାୱତ୍ଥିଯା ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସେଟ୍ଠିତ୍ତଂ କାରେସି। ଯଂ ଖୋ ସୋ, ମହାରାଜ, ସେଟ୍ଠି ଗହପତି ଦତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଅହୋସି – ‘ୱରମେତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦାସା ୱା କମ୍ମକରା ୱା ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁ’ନ୍ତି, ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକେନ ନାସ୍ସୁଳାରାଯ ଭତ୍ତଭୋଗାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମତି, ନାସ୍ସୁଳାରାଯ ୱତ୍ଥଭୋଗାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମତି, ନାସ୍ସୁଳାରାଯ ଯାନଭୋଗାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମତି, ନାସ୍ସୁଳାରାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ କାମଗୁଣାନଂ ଭୋଗାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମତି। ଯଂ ଖୋ ସୋ, ମହାରାଜ, ସେଟ୍ଠି ଗହପତି ଭାତୁ ଚ ପନ ଏକପୁତ୍ତକଂ ସାପତେୟ୍ୟସ୍ସ କାରଣା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସି, ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକେନ ବହୂନି ୱସ୍ସାନି ବହୂନି ୱସ୍ସସତାନି ବହୂନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ବହୂନି ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନି ନିରଯେ ପଚ୍ଚିତ୍ଥ। ତସ୍ସେୱ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକାୱସେସେନ ଇଦଂ ସତ୍ତମଂ ଅପୁତ୍ତକଂ ସାପତେୟ୍ୟଂ ରାଜକୋସଂ ପୱେସେତି। ତସ୍ସ ଖୋ, ମହାରାଜ, ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ପୁରାଣଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ପରିକ୍ଖୀଣଂ, ନୱଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ଅନୁପଚିତଂ। ଅଜ୍ଜ ପନ, ମହାରାଜ, ସେଟ୍ଠି ଗହପତି ମହାରୋରୁୱେ ନିରଯେ ପଚ୍ଚତୀ’’ତି । ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ, ସେଟ୍ଠି ଗହପତି ମହାରୋରୁୱଂ ନିରଯଂ ଉପପନ୍ନୋ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ , ମହାରାଜ, ସେଟ୍ଠି ଗହପତି ମହାରୋରୁୱଂ ନିରଯଂ ଉପପନ୍ନୋ’’ତି। ଇଦମୱୋଚ…ପେ…।

‘‘ଧଞ୍ଞଂ ଧନଂ ରଜତଂ ଜାତରୂପଂ, ପରିଗ୍ଗହଂ ୱାପି ଯଦତ୍ଥି କିଞ୍ଚି;

ଦାସା କମ୍ମକରା ପେସ୍ସା, ଯେ ଚସ୍ସ ଅନୁଜୀୱିନୋ।

‘‘ସବ୍ବଂ ନାଦାଯ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ସବ୍ବଂ ନିକ୍ଖିପ୍ପଗାମିନଂ [ନିକ୍ଖୀପଗାମିନଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)];

ଯଞ୍ଚ କରୋତି କାଯେନ, ୱାଚାଯ ଉଦ ଚେତସା।

''ତଞ୍ହି ତସ୍ସ ସକଂ ହୋତି, ତଞ୍ଚ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛତି;

ତଞ୍ଚସ୍ସ ଅନୁଗଂ ହୋତି, ଛାଯାୱ ଅନପାଯିନୀ।

''ତସ୍ମା କରେଯ୍ଯ କଲ୍ଯାଣଂ, ନିଚଯଂ ସମ୍ପରାଯିକଂ;

ପୁଞ୍ଞାନି ପରଲୋକସ୍ମିଂ, ପତିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ପାଣିନ''ନ୍ତି।

ଦୁତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଜଟିଲା ପଞ୍ଚ ରାଜାନୋ, ଦୋଣପାକକୁରେନ ଚ;

ସଙ୍ଗାମେନ ଦ୍ୱେ ୱୁତ୍ତାନି, ମଲ୍ଲିକା [ଧୀତରା (ବହୂସୁ)] ଦ୍ୱେ ଅପ୍ପମାଦେନ ଚ;

ଅପୁତ୍ତକେନ ଦ୍ୱେ ୱୁତ୍ତା, ୱଗ୍ଗୋ ତେନ ପୱୁଚ୍ଚତୀତି।

୩। ତତିଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ପୁଗ୍ଗଲସୁତ୍ତଂ

୧୩୨। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ମହାରାଜ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ତମୋତମପରାଯନୋ, ତମୋଜୋତିପରାଯନୋ, ଜୋତିତମପରାଯନୋ, ଜୋତିଜୋତିପରାଯନୋ''।

''କଥଞ୍ଚ, ମହାରାଜ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତମୋତମପରାଯନୋ ହୋତି? ଇଧ, ମହାରାଜ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନୀଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି, ଚଣ୍ଡାଲକୁଲେ ୱା ୱେନକୁଲେ [ୱେଣକୁଲେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱା ନେସାଦକୁଲେ ୱା ରଥକାରକୁଲେ ୱା ପୁକ୍କୁସକୁଲେ ୱା ଦଲିଦ୍ଦେ ଅପ୍ପନ୍ନପାନଭୋଜନେ କସିରୱୁତ୍ତିକେ , ଯତ୍ଥ କସିରେନ ଘାସଚ୍ଛାଦୋ ଲବ୍ଭତି। ସୋ ଚ ହୋତି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଦୁଦ୍ଦସିକୋ ଓକୋଟିମକୋ ବୱ୍ହାବାଧୋ [ବହ୍ୱାବାଧୋ (କ।)] କାଣୋ ୱା କୁଣୀ ୱା ଖଞ୍ଜୋ ୱା ପକ୍ଖହତୋ ୱା, ନ ଲାଭୀ ଅନ୍ନସ୍ସ ପାନସ୍ସ ୱତ୍ଥସ୍ସ ଯାନସ୍ସ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନସ୍ସ ସେଯ୍ଯାୱସଥପଦୀପେଯ୍ଯସ୍ସ। ସୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

''ସେଯ୍ଯଥାପି, ମହାରାଜ , ପୁରିସୋ ଅନ୍ଧକାରା ୱା ଅନ୍ଧକାରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ତମା ୱା ତମଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ଲୋହିତମଲା ୱା ଲୋହିତମଲଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ। ତଥୂପମାହଂ, ମହାରାଜ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଏୱଂ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ତମୋତମପରାଯନୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ମହାରାଜ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ତମୋଜୋତିପରାଯନୋ ହୋତି? ଇଧ, ମହାରାଜ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନୀଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି, ଚଣ୍ଡାଲକୁଲେ ୱା ୱେନକୁଲେ ୱା ନେସାଦକୁଲେ ୱା ରଥକାରକୁଲେ ୱା ପୁକ୍କୁସକୁଲେ ୱା ଦଲିଦ୍ଦେ ଅପ୍ପନ୍ନପାନଭୋଜନେ କସିରୱୁତ୍ତିକେ, ଯତ୍ଥ କସିରେନ ଘାସଚ୍ଛାଦୋ ଲବ୍ଭତି। ସୋ ଚ ଖୋ ହୋତି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଦୁଦ୍ଦସିକୋ ଓକୋଟିମକୋ ବୱ୍ହାବାଧୋ, କାଣୋ ୱା କୁଣୀ ୱା ଖଞ୍ଜୋ ୱା ପକ୍ଖହତୋ ୱା, ନ ଲାଭୀ ଅନ୍ନସ୍ସ ପାନସ୍ସ ୱତ୍ଥସ୍ସ ଯାନସ୍ସ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନସ୍ସ ସେଯ୍ଯାୱସଥପଦୀପେଯ୍ଯସ୍ସ। ସୋ କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ସୁଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ୱାଚାଯ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ମହାରାଜ, ପୁରିସୋ ପଥଓିୟା ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆରୋହେୟ୍ୟ, ପଲ୍ଲଙ୍କା ୱା ଅସ୍ସପିଟ୍ଠିଂ ଆରୋହେୟ୍ୟ, ଅସ୍ସପିଟ୍ଠିୟା ୱା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆରୋହେୟ୍ୟ, ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧା ୱା ପାସାଦଂ ଆରୋହେୟ୍ୟ। ତଥୂପମାହଂ, ମହାରାଜ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଏୱଂ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ତମୋଜୋତିପରାୟନୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ମହାରାଜ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୋତିତମପରାୟନୋ ହୋତି? ଇଧ , ମହାରାଜ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଚ୍ଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି, ଖତ୍ତିୟମହାସାଲକୁଲେ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ୱା ଗହପତିମହାସାଲକୁଲେ ୱା, ଅଡ୍ଢେ ମହଦ୍ଧନେ ମହାଭୋଗେ ପହୂତଜାତରୂପରଜତେ ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣେ ପହୂତଧନଧଞ୍ଞେ। ସୋ ଚ ହୋତି ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀୟୋ ପାସାଦିକୋ, ପରମାୟ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଲାଭୀ ଅନ୍ନସ୍ସ ପାନସ୍ସ ୱତ୍ଥସ୍ସ ୟାନସ୍ସ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନସ୍ସ ସେୟ୍ୟାୱସଥପଦୀପେୟ୍ୟସ୍ସ। ସୋ କାୟେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାୟ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାୟେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ୱାଚାୟ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ମହାରାଜ, ପୁରିସୋ ପାସାଦା ୱା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଓରୋହେୟ୍ୟ, ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧା ୱା ଅସ୍ସପିଟ୍ଠିଂ ଓରୋହେୟ୍ୟ, ଅସ୍ସପିଟ୍ଠିୟା ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଓରୋହେୟ୍ୟ, ପଲ୍ଲଙ୍କା ୱା ପଥୱିଂ ଓରୋହେୟ୍ୟ, ପଥୱିୟା ୱା ଅନ୍ଧକାରଂ ପୱିସେୟ୍ୟ। ତଥୂପମାହଂ, ମହାରାଜ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଏୱଂ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୋତିତମପରାୟନୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ମହାରାଜ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୋତିଜୋତିପରାୟନୋ ହୋତି? ଇଧ, ମହାରାଜ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଚ୍ଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି, ଖତ୍ତିୟମହାସାଲକୁଲେ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ୱା ଗହପତିମହାସାଲକୁଲେ ୱା, ଅଡ୍ଢେ ମହଦ୍ଧନେ ମହାଭୋଗେ ପହୂତଜାତରୂପରଜତେ ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣେ ପହୂତଧନଧଞ୍ଞେ। ସୋ ଚ ହୋତି ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀୟୋ ପାସାଦିକୋ, ପରମାୟ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ , ଲାଭୀ ଅନ୍ନସ୍ସ ପାନସ୍ସ ୱତ୍ଥସ୍ସ ୟାନସ୍ସ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନସ୍ସ ସେୟ୍ୟାୱସଥପଦୀପେୟ୍ୟସ୍ସ। ସୋ କାୟେନ ସୁଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାୟ ସୁଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାୟେନ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ୱାଚାୟ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ମହାରାଜ, ପୁରିସୋ ପଲ୍ଲଙ୍କା ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ସଙ୍କମେୟ୍ୟ, ଅସ୍ସପିଟ୍ଠିୟା ୱା ଅସ୍ସପିଟ୍ଠିଂ ସଙ୍କମେୟ୍ୟ, ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧା ୱା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧଂ ସଙ୍କମେୟ୍ୟ, ପାସାଦା ୱା ପାସାଦଂ ସଙ୍କମେୟ୍ୟ। ତଥୂପମାହଂ, ମହାରାଜ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଏୱଂ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୋତିଜୋତିପରାୟନୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଇଦମୱୋଚ…ପେ…

‘‘ଦଲିଦ୍ଦୋ ପୁରିସୋ ରାଜ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି ମଚ୍ଛରୀ;

କଦରିୟୋ ପାପସଙ୍କପ୍ପୋ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଅନାଦରୋ।

‘‘ସମଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ୱାପି, ଅଞ୍ଞେ ୱାପି ୱନିବ୍ବକେ;

ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି, ନତ୍ଥିକୋ ହୋତି ରୋସକୋ।

‘‘ଦଦମାନଂ ନିୱାରେତି, ୟାଚମାନାନ ଭୋଜନଂ;

ତାଦିସୋ ପୁରିସୋ ରାଜ, ମୀୟମାନୋ ଜନାଧିପ;

ଉପେତି ନିରୟଂ ଘୋରଂ, ତମୋତମପରାୟନୋ।

‘‘ଦଲିଦ୍ଦୋ ପୁରିସୋ ରାଜ, ସଦ୍ଧୋ ହୋତି ଅମଚ୍ଛରୀ;

ଦଦାତି ସେଟ୍ଠସଙ୍କପ୍ପୋ, ଅବ୍ୟଗ୍ଗମନସୋ ନରୋ।

‘‘ସମଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ୱାପି, ଅଞ୍ଞେ ୱାପି ୱନିବ୍ବକେ;

ଉଟ୍ଠାଯ ଅଭିୱାଦେତି, ସମଚରିଯାଯ ସିକ୍ଖତି।

‘‘ଦଦମାନଂ ନ ୱାରେତି [ନ ନିୱାରେତି (ସୀ।)], ଯାଚମାନାନ ଭୋଜନଂ;

ତାଦିସୋ ପୁରିସୋ ରାଜ, ମୀଯମାନୋ ଜନାଧିପ;

ଉପେତି ତିଦିୱଂ ଠାନଂ, ତମୋଜୋତିପରାଯନୋ।

‘‘ଅଡ୍ଢୋ ଚେ [ଅଡ୍ଢୋ ୱେ (ପୀ। କ।)] ପୁରିସୋ ରାଜ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି ମଚ୍ଛରୀ;

କଦରିଯୋ ପାପସଙ୍କପ୍ପୋ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଅନାଦରୋ।

‘‘ସମଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ୱାପି, ଅଞ୍ଞେ ୱାପି ୱନିବ୍ବକେ;

ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି, ନତ୍ଥିକୋ ହୋତି ରୋସକୋ।

‘‘ଦଦମାନଂ ନିୱାରେତି, ଯାଚମାନାନ ଭୋଜନଂ;

ତାଦିସୋ ପୁରିସୋ ରାଜ, ମୀଯମାନୋ ଜନାଧିପ;

ଉପେତି ନିରଯଂ ଘୋରଂ, ଜୋତିତମପରାଯନୋ।

‘‘ଅଡ୍ଢୋ ଚେ ପୁରିସୋ ରାଜ, ସଦ୍ଧୋ ହୋତି ଅମଚ୍ଛରୀ;

ଦଦାତି ସେଟ୍ଠସଙ୍କପ୍ପୋ, ଅବ୍ୟଗ୍ଗମନସୋ ନରୋ।

‘‘ସମଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ୱାପି, ଅଞ୍ଞେ ୱାପି ୱନିବ୍ବକେ;

ଉଟ୍ଠାଯ ଅଭିୱାଦେତି, ସମଚରିଯାଯ ସିକ୍ଖତି।

‘‘ଦଦମାନଂ ନ ୱାରେତି, ଯାଚମାନାନ ଭୋଜନଂ;

ତାଦିସୋ ପୁରିସୋ ରାଜ, ମୀଯମାନୋ ଜନାଧିପ;

ଉପେତି ତିଦିୱଂ ଠାନଂ, ଜୋତିଜୋତିପରାଯନୋ’’ତି।

୨। ଅଯ୍ୟିକାସୁତ୍ତଂ

୧୩୩। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ହନ୍ଦ, କୁତୋ ନୁ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ଆଗଚ୍ଛସି ଦିୱାଦିୱସ୍ସା’’ତି?

‘‘ଅଯ୍ୟିକା ମେ, ଭନ୍ତେ, କାଲଙ୍କତା ଜିଣ୍ଣା ୱୁଦ୍ଧା ମହଲ୍ଲିକା ଅଦ୍ଧଗତା ୱଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତା ୱୀସୱସ୍ସସତିକା ଜାତିଯା। ଅଯ୍ୟିକା ଖୋ ପନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ପିଯା ହୋତି ମନାପା। ହତ୍ଥିରତନେନ ଚେପାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଲଭେଯ୍ୟଂ ‘ମା ମେ ଅଯ୍ୟିକା କାଲମକାସୀ’ତି, ହତ୍ଥିରତନମ୍ପାହଂ ଦଦେଯ୍ୟଂ – ‘ମା ମେ ଅଯ୍ୟିକା କାଲମକାସୀ’ତି। ଅସ୍ସରତନେନ ଚେପାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଲଭେଯ୍ୟଂ ‘ମା ମେ ଅଯ୍ୟିକା କାଲମକାସୀ’ତି, ଅସ୍ସରତନମ୍ପାହଂ ଦଦେଯ୍ୟଂ – ‘ମା ମେ ଅଯ୍ୟିକା

କାଲମକାସୀ’ତି। ଗାମଣ୍ଡରେନ ଚେପାହଂ ଭନ୍ତେ, ଲଭେୟ୍ୟଂ ‘ମା ମେ ଅୟ୍ୟିକା କାଲମକାସୀ’ତି, ଗାମଣ୍ଡରମ୍ପାହଂ ଦଦେୟ୍ୟଂ – ‘ମା ମେ ଅୟ୍ୟିକା କାଲମକାସୀ’ତି। ଜନପଦପଦେସେନ [ଜନପଦେନ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଚେପାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଲଭେୟ୍ୟଂ ‘ମା ମେ ଅୟ୍ୟିକା କାଲମକାସୀ’ତି, ଜନପଦପଦେସମ୍ପାହଂ ଦଦେୟ୍ୟଂ – ‘ମା ମେ ଅୟ୍ୟିକା କାଲମକାସୀ’ତି। ‘ସଙ୍ଗେ ସତ୍ତା, ମହାରାଜ, ମରଣଧମ୍ମା ମରଣପରିୟୋସାନା ମରଣଂ ଅନତୀତା’ତି। ‘ଅଚ୍ଛରିୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାଓସୁଭାସିତମିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଓତା – ସଙ୍ଗେ ସତ୍ତା ମରଣଧମ୍ମା ମରଣପରିୟୋସାନା ମରଣଂ ଅନତୀତା’’’ତି।

‘‘ଏଓମେତଂ, ମହାରାଜ, ଏଓମେତଂ, ମହାରାଜ! ସଙ୍ଗେ ସତ୍ତା ମରଣଧମ୍ମା ମରଣପରିୟୋସାନା ମରଣଂ ଅନତୀତା। ସେୟ୍ୟଥାପି, ମହାରାଜ, ଯାନି କାନିଚି କୁମ୍ଭକାରଭାଜନାନି ଆମକାନି ଚେଓ ପକ୍କାନି ଚ ସଙ୍ଗାନି ତାନି ଭେଦନଧମ୍ମାନି ଭେଦନପରିୟୋସାନାନି ଭେଦନଂ ଅନତୀତାନି; ଏଓମେଓ ଖୋ, ମହାରାଜ, ସଙ୍ଗେ ସତ୍ତା ମରଣଧମ୍ମା ମରଣପରିୟୋସାନା ମରଣଂ ଅନତୀତା’’ତି। ଇଦମଓୋଚ…ପେ…

‘‘ସଙ୍ଗେ ସତ୍ତା ମରିସ୍ସନ୍ତି, ମରଣନ୍ତଞ୍ହି ଜୀଓିତଂ;

ଯଥାକମ୍ମଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ପୁଞ୍ଞପାପଫଲୂପଗା;

ନିରୟଂ ପାପକମ୍ମନ୍ତା, ପୁଞ୍ଞକମ୍ମା ଚ ସୁଗ୍ଗତିଂ।

‘‘ତସ୍ମା କରେୟ୍ୟ କଲ୍ୟାଣଂ, ନିଚୟଂ ସମ୍ପରାୟିକଂ;

ପୁଞ୍ଞାନି ପରଲୋକସ୍ମିଂ, ପତିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ପାଣିନ’’ନ୍ତି।

୩। ଲୋକସୁତ୍ତଂ

୧୩୪। ସାଓତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗଓନ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ‘‘କତି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଲୋକସ୍ସ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ ଅଫାସୁଓିହାରାୟା’’ତି? ‘‘ତୟୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଲୋକସ୍ସ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ ଅଫାସୁଓିହାରାୟ। କତମେ ତୟୋ? ଲୋଭୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଲୋକସ୍ସ ଧମ୍ମୋ, ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ ଅଫାସୁଓିହାରାୟ। ଦୋସୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଲୋକସ୍ସ ଧମ୍ମୋ, ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ ଅଫାସୁଓିହାରାୟ। ମୋହୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଲୋକସ୍ସ ଧମ୍ମୋ, ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ ଅଫାସୁଓିହାରାୟ। ଇମେ ଖୋ, ମହାରାଜ, ତୟୋ ଲୋକସ୍ସ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ ଅଫାସୁଓିହାରାୟା’’ତି। ଇଦମଓୋଚ…ପେ…

‘‘ଲୋଭୋ ଦୋସୋ ଚ ମୋହୋ ଚ, ପୁରିସଂ ପାପଚେତସଂ;

ହିଂସନ୍ତି ଅତ୍ତସମ୍ଭୂତା, ତଚସାରଂଓ ସମ୍ଫଲ’’ନ୍ତି।

୪। ଇସ୍ସତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୧୩୫। ସାଓତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଭଗଓନ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ‘‘କତ୍ଥ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଦାନଂ ଦାତଙ୍ଗ’’ନ୍ତି? ‘‘ଯତ୍ଥ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତୀ’’ତି। ‘‘କତ୍ଥ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲ’’ନ୍ତି? ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ଖୋ ଏତଂ, ମହାରାଜ, କତ୍ଥ ଦାନଂ ଦାତଙ୍ଗଂ, ଅଞ୍ଞଂ ପନେତଂ କତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲନ୍ତି? ସୀଲଓତୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ, ନୋ ତଥା ଦୁସ୍ସୀଲେ। ତେନ ହି, ମହାରାଜ, ତଞ୍ଞେଓେତ୍ଥ ପଟିପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି। ଯଥା, ତେ ଖମେୟ୍ୟ, ତଥା ନଂ ବ୍ୟାକରେୟ୍ୟାସି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଇଧ ତ୍ୟସ୍ସ ଯୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ସଙ୍ଗାମୋ ସମୁପବ୍ୟୂଳ୍ହୋ [ସମୂପକୂଳ୍ହୋ (ସୀ।), ସମୁପକୁଳ୍ହୋ (ପୀ।)]। ଅଥ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଖତ୍ତିୟକୁମାରୋ ଅସିକ୍ଖିତୋ ଅକତହତ୍ଥୋ ଅକତୟୋଗ୍ଗୋ ଅକତୂପାସନୋ ଭୀରୁ ଛମ୍ଭୀ ଉତ୍ରାସୀ ପଲାୟୀ। ଭରେୟ୍ୟାସି ତଂ ପୁରିସଂ, ଅତ୍ଥୋ ଚ ତେ ତାଦିସେନ ପୁରିସେନା’’ତି? ‘‘ନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭରେୟ୍ୟଂ ତଂ ପୁରିସଂ, ନ ଚ ମେ ଅତ୍ଥୋ ତାଦିସେନ ପୁରିସେନା’’ତି। ‘‘ଅଥ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରୋ ଅସିକ୍ଖିତୋ…ପେ… ଅଥ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଓେସ୍ସକୁମାରୋ ଅସିକ୍ଖିତୋ…ପେ… ଅଥ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସୁଦ୍ଦକୁମାରୋ ଅସିକ୍ଖିତୋ…ପେ… ନ ଚ ମେ ଅତ୍ଥୋ ତାଦିସେନ ପୁରିସେନା’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଇଧ ତ୍ୟସ୍ସ ଯୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ସଙ୍ଗାମୋ ସମୁପବ୍ୟୂଳ୍ହୋ। ଅଥ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଖତ୍ତିୟକୁମାରୋ ସୁସିକ୍ଖିତୋ କତହତ୍ଥୋ କତଯୋଗ୍ଗୋ କତୂପାସନୋ ଅଭୀରୁ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାଯୀ। ଭରେୟ୍ୟାସି ତଂ ପୁରିସଂ, ଅତ୍ଥୋ ଚ ତେ ତାଦିସେନ ପୁରିସେନା’’ତି? ‘‘ଭରେୟ୍ୟାହଂ, ଭନ୍ତେ , ତଂ ପୁରିସଂ, ଅତ୍ଥୋ ଚ ମେ ତାଦିସେନ ପୁରିସେନା’’ତି। ‘‘ଅଥ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରୋ…ପେ… ଅଥ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ୱେସ୍ସକୁମାରୋ…ପେ… ଅଥ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସୁଦ୍ଦକୁମାରୋ ସୁସିକ୍ଖିତୋ କତହତ୍ଥୋ କତଯୋଗ୍ଗୋ କତୂପାସନୋ ଅଭୀରୁ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାଯୀ। ଭରେୟ୍ୟାସି ତଂ ପୁରିସଂ, ଅତ୍ଥୋ ଚ ତେ ତାଦିସେନ ପୁରିସେନା’’ତି? ‘‘ଭରେୟ୍ୟାହଂ, ଭନ୍ତେ, ତଂ ପୁରିସଂ, ଅତ୍ଥୋ ଚ ମେ ତାଦିସେନ ପୁରିସେନା’’ତି।

‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଯସ୍ମା କସ୍ମା ଚେପି [ଯସ୍ମା ଚେପି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] କୁଲା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ହୋତି ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ, ତସ୍ମିଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି। କତମାନି ପଞ୍ଚଙ୍ଗାନି ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି? କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ବ୍ୟାପାଦୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପହୀନା ହୋତି। ଇମାନି ପଞ୍ଚଙ୍ଗାନି ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି? ଅସେକ୍ଖେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେକ୍ଖେନ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେକ୍ଖେନ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେକ୍ଖେନ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେକ୍ଖେନ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଇତି ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତେ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲ’’ନ୍ତି। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା…ପେ… ସତ୍ଥା –

‘‘ଇସ୍ସତ୍ତଂ [ଇସ୍ସତ୍ଥଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ବଲୱୀରିୟଞ୍ଚ [ବଲୱିରିୟଞ୍ଚ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଯସ୍ମିଂ ୱିଜ୍ଜେଥ ମାଣୱେ;

ତଂ ଯୁଦ୍ଧତ୍ଥୋ ଭରେ ରାଜା, ନାସୂରଂ ଜାତିପଚ୍ଚଯା।

‘‘ତଥେୱ ଖନ୍ତିସୋରଚ୍ଚଂ, ଧମ୍ମା ଯସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠିତା;

ଅରିଯୱୁତ୍ତିଂ ମେଧାୱିଂ, ହୀନଜଚ୍ଚମ୍ପି ପୂଜଯେ।

‘‘କାରଯେ ଅସ୍ସମେ ରମ୍ମେ, ୱାସଯେତ୍ଥ ବହୁସ୍ସୁତେ;

ପପଞ୍ଚ ୱିୱନେ କଯିରା, ଦୁଗ୍ଗେ ସଙ୍କମନାନି ଚ।

‘‘ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ଖାଦନୀଯଂ, ୱତ୍ଥସେନାସନାନି ଚ;

ଦଦେୟ୍ୟ ଉଜୁଭୂତେସୁ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

‘‘ଯଥା ହି ମେଘୋ ଥନଯଂ, ୱିଜ୍ଜୁମାଲୀ ସତକ୍କକୁ;

ଥଲଂ ନିନ୍ନଞ୍ଚ ପୂରେତି, ଅଭିୱସ୍ସଂ ୱସୁନ୍ଧରଂ।

‘‘ତଥେୱ ସଦ୍ଧୋ ସୁତୱା, ଅଭିସଙ୍ଖଚ୍ଚ ଭୋଜନଂ;

ୱନିବ୍ବକେ ତପ୍ପଯତି, ଅନ୍ନପାନେନ ପଣ୍ଡିତୋ।

‘‘ଆମୋଦମାନୋ ପକିରେତି, ଦେଥ ଦେଥାତି ଭାସତି;

ତଂ ହିସ୍ସ ଗଜ୍ଜିତଂ ହୋତି, ଦେୱସ୍ସେୱ ପୱସ୍ସତୋ;

ସା ପୁଞ୍ଞଧାରା ୱିପୁଲା, ଦାତାରଂ ଅଭିୱସ୍ସତୀ’’ତି।

୫। ପବ୍ବତୂପମସୁତ୍ତଂ

୧୩୬। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ହନ୍ଦ, କୁତୋ ନୁ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ଆଗଚ୍ଛସି ଦିୱା ଦିୱସ୍ସା’’ତି? ‘‘ଯାନି ତାନି, ଭନ୍ତେ, ରଞ୍ଞଂ ଖତ୍ତିଯାନଂ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତାନଂ ଇସ୍ସରିଯମଦମତ୍ତାନଂ କାମଗେଧପରିଯୁଟ୍ଠିତାନଂ ଜନପଦତ୍ଥାୱରିଯପ୍ପତ୍ତାନଂ ମହନ୍ତଂ ପଥୱିମଣ୍ଡଲଂ ଅଭିୱିଜିଯ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତାନଂ ରାଜକରଣୀଯାନି ଭୱନ୍ତି, ତେସୁ ଖ୍ୱାହଂ, ଏତରହି ଉସ୍ସୁକ୍କମାପନ୍ନୋ’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ, ଇଧ ତେ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ସଦ୍ଧାଯିକୋ ପଚ୍ଚଯିକୋ। ସୋ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – ‘ଯଗ୍ଘେ, ମହାରାଜ, ଜାନେଯ୍ଯାସି, ଅହଂ ଆଗଚ୍ଛାମି ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ। ତତ୍ଥଦ୍ଦସଂ ମହନ୍ତଂ ପବ୍ବତଂ ଅବ୍ଭସମଂ ସବ୍ବେ ପାଣେ ନିପ୍ପୋଥେନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛତି। ଯଂ ତେ, ମହାରାଜ, କରଣୀଯଂ, ତଂ କରୋହୀ’ତି। ଅଥ ଦୁତିଯୋ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ପଚ୍ଛିମାଯ ଦିସାଯ…ପେ… ଅଥ ତତିଯୋ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ଉତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ…ପେ… ଅଥ ଚତୁତ୍ଥୋ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ଦକ୍ଖିଣାଯ ଦିସାଯ ସଦ୍ଧାଯିକୋ ପଚ୍ଚଯିକୋ। ସୋ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – ‘ଯଗ୍ଘେ ମହାରାଜ, ଜାନେଯ୍ଯାସି, ଅହଂ ଆଗଚ୍ଛାମି ଦକ୍ଖିଣାଯ ଦିସାଯ। ତତ୍ଥଦ୍ଦସଂ ମହନ୍ତଂ ପବ୍ବତଂ ଅବ୍ଭସମଂ ସବ୍ବେ ପାଣେ ନିପ୍ପୋଥେନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛତି। ଯଂ ତେ, ମହାରାଜ, କରଣୀଯଂ ତଂ କରୋହୀ’ତି। ଏୱରୂପେ ତେ, ମହାରାଜ, ମହତି ମହବ୍ଭଯେ ସମୁପ୍ପନ୍ନେ ଦାରୁଣେ ମନୁସ୍ସକ୍ଖଯେ [ମନୁସ୍ସକାଯେ (କ।)] ଦୁଲ୍ଲଭେ ମନୁସ୍ସତ୍ତେ କିମସ୍ସ କରଣୀଯ’’ନ୍ତି?

‘‘ଏୱରୂପେ ମେ, ଭନ୍ତେ, ମହତି ମହବ୍ଭଯେ ସମୁପ୍ପନ୍ନେ ଦାରୁଣେ ମନୁସ୍ସକ୍ଖଯେ ଦୁଲ୍ଲଭେ ମନୁସ୍ସତ୍ତେ କିମସ୍ସ କରଣୀଯଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଧମ୍ମଚରିଯାଯ ଅଞ୍ଞତ୍ର ସମଚରିଯାଯ ଅଞ୍ଞତ୍ର କୁସଲକିରିଯାଯ ଅଞ୍ଞତ୍ର ପୁଞ୍ଞକିରିଯାଯା’’ତି?

‘‘ଆରୋଚେମି ଖୋ ତେ, ମହାରାଜ, ପଟିୱେଦେମି ଖୋ ତେ, ମହାରାଜ, ଅଧିୱତ୍ତତି ଖୋ ତଂ, ମହାରାଜ, ଜରାମରଣଂ। ଅଧିୱତ୍ତମାନେ ଚେ ତେ, ମହାରାଜ, ଜରାମରଣେ କିମସ୍ସ କରଣୀଯ’’ନ୍ତି? ‘‘ଅଧିୱତ୍ତମାନେ ଚ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଜରାମରଣେ କିମସ୍ସ କରଣୀଯଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଧମ୍ମଚରିଯାଯ ସମଚରିଯାଯ କୁସଲକିରିଯାଯ ପୁଞ୍ଞକିରିଯାଯ? ଯାନି ତାନି, ଭନ୍ତେ, ରଞ୍ଞଂ ଖତ୍ତିଯାନଂ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତାନଂ ଇସ୍ସରିଯମଦମତ୍ତାନଂ କାମଗେଧପରିଯୁଟ୍ଠିତାନଂ ଜନପଦତ୍ଥାୱରିଯପ୍ପତ୍ତାନଂ ମହନ୍ତଂ ପଥୱିମଣ୍ଡଲଂ ଅଭିୱିଜିଯ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତାନଂ ହତ୍ଥିଯୁଦ୍ଧାନି ଭୱନ୍ତି; ତେସମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ହତ୍ଥିଯୁଦ୍ଧାନଂ ନତ୍ଥି ଗତି ନତ୍ଥି ୱିସଯୋ ଅଧିୱତ୍ତମାନେ ଜରାମରଣେ। ଯାନିପି ତାନି, ଭନ୍ତେ, ରଞ୍ଞଂ ଖତ୍ତିଯାନଂ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତାନଂ…ପେ… ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତାନଂ ଅସ୍ସଯୁଦ୍ଧାନି ଭୱନ୍ତି…ପେ… ରଥଯୁଦ୍ଧାନି ଭୱନ୍ତି …ପେ… ପତ୍ତିଯୁଦ୍ଧାନି ଭୱନ୍ତି; ତେସମ୍ପି , ଭନ୍ତେ, ପତ୍ତିଯୁଦ୍ଧାନଂ ନତ୍ଥି ଗତି ନତ୍ଥି ୱିସଯୋ ଅଧିୱତ୍ତମାନେ ଜରାମରଣେ। ସନ୍ତି ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ମିଂ ରାଜକୁଲେ ମନ୍ତିନୋ ମହାମତ୍ତା, ଯେ ପହୋନ୍ତି [ଯେସଂ ହୋନ୍ତି (କ।)] ଆଗତେ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେ ମନ୍ତେହି ଭେଦଯିତୁଂ। ତେସମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ମନ୍ତଯୁଦ୍ଧାନଂ ନତ୍ଥି ଗତି ନତ୍ଥି ୱିସଯୋ ଅଧିୱତ୍ତମାନେ ଜରାମରଣେ। ସଂୱିଜ୍ଜତି ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ମିଂ ରାଜକୁଲେ ପହୂତଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ଭୂମିଗତଞ୍ଚେୱ ୱେହାସଟ୍ଠଞ୍ଚ, ଯେନ ମଯଂ ପହୋମ ଆଗତେ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେ ଧନେନ ଉପଲାପେତୁଂ। ତେସମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ଧନଯୁଦ୍ଧାନଂ ନତ୍ଥି ଗତି ନତ୍ଥି ୱିସଯୋ ଅଧିୱତ୍ତମାନେ ଜରାମରଣେ। ଅଧିୱତ୍ତମାନେ ଚ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଜରାମରଣେ କିମସ୍ସ କରଣୀଯଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଧମ୍ମଚରିଯାଯ ସମଚରିଯାଯ କୁସଲକିରିଯାଯ ପୁଞ୍ଞକିରିଯାଯା’’ତି?

‘‘ଏୱମେତଂ, ମହାରାଜ, ଏୱମେତଂ, ମହାରାଜ! ଅଧିୱତ୍ତମାନେ ଜରାମରଣେ କିମସ୍ସ କରଣୀଯଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଧମ୍ମଚରିଯାଯ ସମଚରିଯାଯ କୁସଲକିରିଯାଯ ପୁଞ୍ଞକିରିଯାଯା’’ତି? ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା…ପେ… ସତ୍ଥା –

‘‘ଯଥାପି ସେଲା ୱିପୁଲା, ନଭଂ ଆହଚ୍ଚ ପବ୍ବତା;

ସମନ୍ତାନୁପରିଯାଯେଯ୍ୟୁଂ, ନିପ୍ପୋଥେନ୍ତୋ ଚତୁଦ୍ଦିସା।

‘‘ଏୱଂ ଜରା ଚ ମଚ୍ଚୁ ଚ, ଅଧିୱତ୍ତନ୍ତି ପାଣିନେ [ପାଣିନୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)];

ଖତ୍ତିଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ୱେସ୍ସେ, ସୁଦ୍ଦେ ଚଣ୍ଡାଲପୁକ୍କୁସେ;

ନ କିଞ୍ଚି [ନ କଞ୍ଚି (?)] ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସବ୍ବମେୱାଭିମଦ୍ଦତି।

‘‘ନ ତତ୍ଥ ହତ୍ଥୀନଂ ଭୂମି, ନ ରଥାନଂ ନ ପତ୍ତିଯା;

ନ ଚାପି ମନ୍ତଯୁଦ୍ଧେନ, ସକ୍କା ଜେତୁଂ ଧନେନ ୱା।

‘‘ତସ୍ମା ହି ପଣ୍ଡିତୋ ପୋସୋ, ସମ୍ପସ୍ସଂ ଅତ୍ଥମତ୍ତନୋ;

ବୁଦ୍ଧେ ଧମ୍ମେ ଚ ସଙ୍ଘେ ଚ, ଧୀରୋ ସଦ୍ଧଂ ନିୱେସଯେ।

‘‘ଯୋ ଧମ୍ମଂ ଚରି [ଧମ୍ମଚାରୀ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] କାଯେନ, ୱାଚାଯ ଉଦ ଚେତସା;

ଇଧେୱ ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ପେଚ୍ଚ ସଗ୍ଗେ ପମୋଦତୀ’’ତି।

ତତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଯ୍ଯିକା ଲୋକୋ, ଇସ୍ସତ୍ତଂ [ଇସ୍ସତ୍ଥଂ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ।)] ପବ୍ବତୂପମା;

ଦେସିତଂ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠେନ, ଇମଂ କୋସଲପଞ୍ଚକନ୍ତି।

କୋସଲସଂଯୁତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ମାରସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ପଠମୱଗ୍ଗୋ

୧। ତପୋକମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୧୩୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଉରୁୱେଲାଯଂ ୱିହରତି ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ''ମୁତ୍ତୋ ୱତମ୍ହି ତାଯ ଦୁକ୍କରକାରିକାଯ। ସାଧୁ ମୁତ୍ତୋ ୱତମ୍ହି ତାଯ ଅନତ୍ଥସଂହିତାଯ ଦୁକ୍କରକାରିକାଯ। ସାଧୁ ୱତମ୍ହି ମୁତ୍ତୋ ବୋଧିଂ ସମଜ୍ଝଗ''ନ୍ତି [ସାଧୁ ଠିତୋ ସତୋ ବୋଧିଂ ସମଜ୍ଝଗନ୍ତି (ସୀ। ପୀ।), ସାଧୁ ୱତମ୍ହି ସତ୍ତୋ ବୋଧିସମଜ୍ଝଗୂତି (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଭଗୱତୋ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ତପୋକମ୍ମା ଅପକ୍କମ୍ମ, ଯେନ ନ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି ମାଣୱା;

ଅସୁଦ୍ଧୋ ମଞ୍ଞସି ସୁଦ୍ଧୋ, ସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗା ଅପରଦ୍ଧୋ'' [ସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗମପରଦ୍ଧୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ''ମାରୋ ଅଯଂ ପାପିମା'' ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ ଞତ୍ୱା, ଯଂ କିଞ୍ଚି ଅମରଂ ତପଂ [ଅପରଂ ତପଂ (କ।)];

ସବ୍ବଂ ନତ୍ଥାୱହଂ ହୋତି, ଫିଯାରିତ୍ତଂୱ ଧମ୍ମନି [ୱମ୍ମନି (ସୀ।), ଧମ୍ମନିଂ (ପୀ।), ଜମ୍ମନିଂ (କ।) ଏତ୍ଥାଯଂ ଧମ୍ମସଦ୍ଦୋ ସକ୍କତେ ଧନ୍ୱନଂ-ସଦ୍ଦେନ ସଦିସୋ ମରୁୱାଚକୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଯଥା ଦଢହଧମ୍ମାତିପଦଂ]।

''ସୀଲଂ ସମାଧି ପଞ୍ଞଞ୍ଚ, ମଗ୍ଗଂ ବୋଧାଯ ଭାୱଯଂ;

ପତ୍ତୋସ୍ମି ପରମଂ ସୁଦ୍ଧିଂ, ନିହତୋ ତ୍ୱମସି ଅନ୍ତକା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ''ଜାନାତି ମଂ ଭଗୱା, ଜାନାତି ମଂ ସୁଗତୋ''ତି, ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୨। ହତ୍ଥିରାଜୱଣ୍ଣସୁତ୍ତଂ

୧୩୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଉରୁୱେଲାଯଂ ୱିହରତି ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ । ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାଯଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ଦେୱୋ ଚ ଏକମେକଂ ଫୁସାଯତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଭଗୱତୋ ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ମହନ୍ତଂ ହତ୍ଥିରାଜୱଣ୍ଣଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ମହାଅରିଟ୍ଠକୋ ମଣି, ଏୱମସ୍ସ ସୀସଂ ହୋତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ସୁଦ୍ଧଂ ରୂପିଯଂ, ଏୱମସ୍ସ ଦନ୍ତା ହୋନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ମହତୀ ନଙ୍ଗଲୀସା [ନଙ୍ଗଲସୀସା (ପୀ। କ।)], ଏୱମସ୍ସ ସୋଣ୍ଡୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ''ମାରୋ ଅଯଂ ପାପିମା'' ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ସଂସରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ, ୱଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ସୁଭାସୁଭଂ;

ଅଲଂ ତେ ତେନ ପାପିମ, ନିହତୋ ତ୍ୱମସି ଅନ୍ତକା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ''ଜାନାତି ମଂ ଭଗୱା, ଜାନାତି ମଂ ସୁଗତୋ''ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୩। ସୁଭସୁତ୍ତଂ

୧୩୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଉରୁୱେଲାଯଂ ୱିହରତି ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାଯଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ଦେୱୋ ଚ ଏକମେକଂ ଫୁସାଯତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା, ଭଗୱତୋ ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ, ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ଉଚ୍ଚାୱଚା ୱଣ୍ଣନିଭା ଉପଦଂସେତି, ସୁଭା ଚେୱ ଅସୁଭା ଚ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ''ମାରୋ ଅଯଂ ପାପିମା'' ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ସଂସରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ, ୱଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ସୁଭାସୁଭଂ;

ଅଲଂ ତେ ତେନ ପାପିମ, ନିହତୋ ତ୍ୱମସି ଅନ୍ତକ।

''ଯେ ଚ କାଯେନ ୱାଚାଯ, ମନସା ଚ ସୁସଂୱୁତା;

ନ ତେ ମାରୱସାନୁଗା, ନ ତେ ମାରସ୍ସ ବଦ୍ଧଗୂ'' [ବଦ୍ଧଭୂ (କ।), ପଚ୍ଚଗୂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ…ପେ… ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୪। ପଠମମାରପାସସୁତ୍ତଂ

୧୪୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ବାରାଣସିଯଂ ୱିହରତି ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି। ''ଭଦନ୍ତେ''ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ମଯ୍ହଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋନିସୋ ମନସିକାରା ଯୋନିସୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ଅନୁତ୍ତରା ୱିମୁତ୍ତି ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, ଅନୁତ୍ତରା ୱିମୁତ୍ତି ସଚ୍ଛିକତା। ତୁମ୍ହେପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋନିସୋ ମନସିକାରା ଯୋନିସୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ଅନୁତ୍ତରଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ଅନୁପାପୁଣାଥ, ଅନୁତ୍ତରଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ସଚ୍ଛିକରୋଥା''ତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ବଦ୍ଧୋସି ମାରପାସେନ, ଯେ ଦିବ୍ବା ଯେ ଚ ମାନୁସା;

ମାରବନ୍ଧନବଦ୍ଧୋସି, ନ ମେ ସମଣ ମୋକ୍ଖସୀ''ତି।

''ମୁତ୍ତାହଂ [ମୁତ୍ତୋହଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମାରପାସେନ, ଯେ ଦିବ୍ବା ଯେ ଚ ମାନୁସା;

ମାରବନ୍ଧନମୁତ୍ତୋମ୍ହି, ନିହତୋ ତ୍ୱମସି ଅନ୍ତକା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା…ପେ… ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୫। ଦୁତିଯମାରପାସସୁତ୍ତଂ

୧୪୧। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ବାରାଣସିଯଂ ୱିହରତି ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି। ''ଭଦନ୍ତେ''ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ମୁତ୍ତାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବପାସେହି ଯେ ଦିବ୍ବା ଯେ ଚ ମାନୁସା। ତୁମ୍ହେପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୁତ୍ତା ସବ୍ବପାସେହି ଯେ ଦିବ୍ବା ଯେ ଚ ମାନୁସା। ଚରଥ, ଭିକ୍ଖୱେ,

ଚାରିକଂ ବହୁଜନହିତାୟ ବହୁଜନସୁଖାୟ ଲୋକାନୁକମ୍ପାୟ ଅତ୍ଥାୟ ହିତାୟ ସୁଖାୟ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। ମା ଏକେନ ଦ୍ୱେ ଅଗମିତ୍ଥ। ଦେସେଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମଂ ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ପକାସେଥ। ସନ୍ତି ସତ୍ତା ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକା, ଅସ୍ସୱନତା ଧମ୍ମସ୍ସ ପରିହାୟନ୍ତି। ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତାରୋ। ଅହମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯେନ ଉରୁୱେଲା ସେନାନିଗମୋ ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମି ଧମ୍ମଦେସନାୟା''ତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ବଦ୍ଧୋସି ସବ୍ବପାସେହି, ଯେ ଦିବ୍ବା ଯେ ଚ ମାନୁସା;

ମହାବନ୍ଧନବଦ୍ଧୋସି, ନ ମେ ସମଣ ମୋକ୍ଖସୀ''ତି।

''ମୁତ୍ତାହଂ ସବ୍ବପାସେହି, ଯେ ଦିବ୍ବା ଯେ ଚ ମାନୁସା;

ମହାବନ୍ଧନମୁତ୍ତୋମ୍ହି, ନିହତୋ ତ୍ୱମସି ଅନ୍ତକା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା...ପେ... ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟୀତି।

୬। ସପ୍ପସୁତ୍ତଂ

୧୪୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଭଗୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ଦେୱୋ ଚ ଏକମେକଂ ଫୁସାୟତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଭଗୱତୋ ଭୟଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ମହନ୍ତଂ ସପ୍ପରାଜୱଣ୍ଣଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ମହତୀ ଏକରୁକ୍ଖିକା ନାୱା, ଏୱମସ୍ସ କାୟୋ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ମହନ୍ତଂ ସୋଣ୍ଡିକାକିଳଞ୍ଜଂ, ଏୱମସ୍ସ ଫଣୋ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ମହତୀ କୋସଲିକା କଂସପାତି, ଏୱମସ୍ସ ଅକ୍ଖୀନି ଭୱନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଦେୱେ ଗଳଗଳାୟନ୍ତେ ୱିଜ୍ଜୁଲ୍ଲତା ନିଚ୍ଛରନ୍ତି, ଏୱମସ୍ସ ମୁଖତୋ ଜିୱ୍ହା ନିଚ୍ଛରତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ କମ୍ମାରଗଗ୍ଗରିୟା ଧମମାନାୟ ସଦ୍ଦୋ ହୋତି, ଏୱମସ୍ସ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସଦ୍ଦୋ ହୋତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ''ମାରୋ ଅୟଂ ପାପିମା'' ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ଯୋ ସୁଞ୍ଞଗେହାନି ସେୱତି,

ସେୟ୍ୟୋ ସୋ ମୁନି ଅତ୍ତସଞ୍ଞତୋ;

ୱୋସ୍ସଜ୍ଜ ଚରେୟ୍ୟ ତତ୍ଥ ସୋ,

ପତିରୂପଞ୍ହି ତଥାୱିଧସ୍ସ ତଂ।

''ଚରକା ବହୂ ଭେରୱା ବହୂ,

ଅଥୋ ଡଂସସରୀସପା [ଡଂସ ସିରିଂସପା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ବହୂ;

ଲୋମମ୍ପି ନ ତତ୍ଥ ଇଞ୍ଜୟେ,

ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋ ମହାମୁନି।

''ନଭଂ ଫଲେୟ୍ୟ ପଥୱୀ ଚଲେୟ୍ୟ,

ସଙ୍କେପି ପାଣା ଉଦ ସନ୍ତସେୟ୍ୟୁଂ;

ସଲ୍ଲମ୍ପି ଚେ ଉରସି ପକମ୍ପୟେୟ୍ୟୁଂ,

ଉପଧୀସୁ ତାଣଂ ନ କରୋନ୍ତି ବୁଦ୍ଧା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ଭଗୱା, ଜାନାତି ମଂ ସୁଗତୋ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟୀତି।

୭। ସୁପତିସୁତ୍ତଂ

୧୪୩। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ବହୁଦେୱରତ୍ତିଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମିତ୍ୱା ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମୟଂ ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସୀହସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେସି ପାଦେ ପାଦଂ ଅଚ୍ଚାଧାୟ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଉଟ୍ଠାନସଞ୍ଞଂ ମନସି କରିତ୍ୱା। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କିଂ ସୋପ୍ପସି କିଂ ନୁ ସୋପ୍ପସି,

କିମିଦଂ ସୋପ୍ପସି ଦୁବ୍ଭଗୋ [ଦୁବ୍ଭୁତୋ (ସ୍ୟା। କଂ।), ଦୁବ୍ଭୂଯୋ (ପୀ।)] ୱିୟ;

ସୁଞ୍ଞମଗାରନ୍ତି ସୋପ୍ପସି,

କିମିଦଂ ସୋପ୍ପସି ସୂରିୟେ ଉଗ୍ଗତେ’’ତି।

‘‘ୟସ୍ସ ଜାଲିନୀ ୱିସତ୍ତିକା,

ତଣ୍ହା ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ନେତୱେ;

ସବ୍ବୂପଧିପରିକ୍ଖୟା ବୁଦ୍ଧୋ,

ସୋପ୍ପତି କିଂ ତୱେତ୍ଥ ମାରା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା…ପେ… ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟୀତି।

୮। ନନ୍ଦତିସୁତ୍ତଂ

୧୪୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ନନ୍ଦତି ପୁତ୍ତେହି ପୁତ୍ତିମା, ଗୋମା ଗୋଭି ତଥେୱ ନନ୍ଦତି;

ଉପଧୀହି ନରସ୍ସ ନନ୍ଦନା, ନ ହି ସୋ ନନ୍ଦତି ଯୋ ନିରୂପଧୀ’’ତି।

‘‘ସୋଚତି ପୁତ୍ତେହି ପୁତ୍ତିମା, ଗୋମା ଗୋଭି ତଥେୱ ସୋଚତି;

ଉପଧୀହି ନରସ୍ସ ସୋଚନା, ନ ହି ସୋ ସୋଚତି ଯୋ ନିରୂପଧୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ଭଗୱା, ଜାନାତି ମଂ ସୁଗତୋ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟୀତି।

୯। ପଠମଆୟୁସୁତ୍ତଂ

୧୪୫। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଅପ୍ପମିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସାନଂ ଆଯୁ। ଗମନୀଯୋ ସମ୍ପରାଯୋ, କତ୍ତବ୍ବଂ କୁସଲଂ, ଚରିତବ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣଂ। ଯୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚିରଂ ଜୀୱତି, ସୋ ୱସ୍ସସତଂ ଅପ୍ପଂ ୱା ଭିଯ୍ୟୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଦୀଘମାଯୁ ମନୁସ୍ସାନଂ, ନ ନଂ ହୀଳେ ସୁପୋରିସୋ;

ଚରେଯ୍ୟ ଖୀରମତ୍ତୋୱ, ନତ୍ଥି ମଚ୍ଚୁସ୍ସ ଆଗମୋ’’ତି।

‘‘ଅପ୍ପମାଯୁ ମନୁସ୍ସାନଂ, ହୀଳେଯ୍ୟ ନଂ ସୁପୋରିସୋ;

ଚରେଯ୍ୟାଦିତ୍ତସୀସୋୱ, ନତ୍ଥି ମଚ୍ଚୁସ୍ସ ନାଗମୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ…ପେ… ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୧୦। ଦୁତିଯଆଯୁସୁତ୍ତଂ

୧୪୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା…ପେ… ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଅପ୍ପମିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସାନଂ ଆଯୁ। ଗମନୀଯୋ ସମ୍ପରାଯୋ, କତ୍ତବ୍ବଂ କୁସଲଂ, ଚରିତବ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣଂ। ଯୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚିରଂ ଜୀୱତି, ସୋ ୱସ୍ସସତଂ ଅପ୍ପଂ ୱା ଭିଯ୍ୟୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ନାଚ୍ଚଯନ୍ତି ଅହୋରତ୍ତା, ଜୀୱିତଂ ନୂପରୁଜ୍ଝତି;

ଆଯୁ ଅନୁପରିଯାଯତି, ମଚ୍ଚାନଂ ନେମୀୱ ରଥକୁବ୍ବର’’ନ୍ତି।

‘‘ଅଚ୍ଚଯନ୍ତି ଅହୋରତ୍ତା, ଜୀୱିତଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି;

ଆଯୁ ଖୀଯତି ମଚ୍ଚାନଂ, କୁନ୍ନଦୀନଂୱ ଓଦକ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ଭଗୱା, ଜାନାତି ମଂ ସୁଗତୋ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

ପଠମୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ତପୋକମ୍ମଞ୍ଚ ନାଗୋ ଚ, ସୁଭଂ ପାସେନ ତେ ଦୁୱେ;

ସପ୍ପୋ ସୁପତି ନନ୍ଦନଂ, ଆଯୁନା ଅପରେ ଦୁୱେତି।

୨। ଦୁତିୟଵଗ୍ଗୋ

୧। ପାସାଣସୁତ୍ତଂ

୧୪୭। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗଵା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାୟଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ଦେଵୋ ଚ ଏକମେକଂ ଫୁସାୟତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଭଗଵତୋ ଭୟଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵତୋ ଅଵିଦୂରେ ମହନ୍ତେ ପାସାଣେ ପଦାଲେସି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ‘‘ମାରୋ ଅୟଂ ପାପିମା’’ ଇତି ଵିଦିତ୍ଵା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ସଚେପି କେଵଲଂ ସବ୍ବଂ, ଗିଜ୍ଝକୂଟଂ ଚଲେସ୍ସସି [ଗଠଏମ୍ପସି (ସ୍ୟା। କଂ।), ଚଲେୟ୍ୟାସି (କ।)];

ନେଵ ସମ୍ମାଵିମୁତ୍ତାନଂ, ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅତ୍ଥି ଇଞ୍ଜିତ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ଭଗଵା, ଜାନାତି ମଂ ସୁଗତୋ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାୟୀତି।

୨। କିନ୍ନୁସୀହସୁତ୍ତଂ

୧୪୮। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିୟଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗଵା ମହତିୟା ପରିସାୟ ପରିଵୁତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରସ୍ସ ପାପିମତୋ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅୟଂ ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ମହତିୟା ପରିସାୟ ପରିଵୁତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତେନୁପସଙ୍କମେୟ୍ୟଂ ଵିଚକ୍ଖୁକମ୍ମାୟା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କିନ୍ନୁ ସୀହୋଵ ନଦସି, ପରିସାୟଂ ଵିସାରଦୋ;

ପଟିମଲ୍ଲୋ ହି ତେ ଅତ୍ଥି, ଵିଜିତାଵୀ ନୁ ମଞ୍ଞସୀ’’ତି।

‘‘ନଦନ୍ତି ଵେ ମହାଵୀରା, ପରିସାସୁ ଵିସାରଦା;

ତଥାଗତା ବଲପ୍ପତ୍ତା, ତିଣ୍ଣା ଲୋକେ ଵିସତ୍ତିକ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ଭଗଵା, ଜାନାତି ମଂ ସୁଗତୋ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାୟୀତି।

୩। ସକଲିକସୁତ୍ତଂ

୧୪୯। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ମଦ୍ଦକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ମିଗଦାଯେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗଵତୋ ପାଦୋ ସକଲିକାୟ ଖତୋ ହୋତି, ଭୁସା ସୁଦଂ ଭଗଵତୋ ଵେଦନା ଵତ୍ତନ୍ତି ସାରୀରିକା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ଅସାତା ଅମନାପା। ତା ସୁଦଂ ଭଗଵା ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଅଧିଵାସେତି ଅଵିହଞ୍ଞମାନୋ। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ଵା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସୀହସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେସି ପାଦେ ପାଦଂ ଅଚ୍ଚାଧାୟ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ମନ୍ଦିୟା ନୁ ଖୋ ସେସି ଉଦାହୁ କାଵେୟ୍ୟମତ୍ତୋ,

ଅତ୍ଥା ନୁ ତେ ସମ୍ପଚୁରା ନ ସନ୍ତି;

ଏକୋ ୱିୱିତ୍ତେ ସୟନାସନମ୍ହି,

ନିଦ୍ଦାମୁଖୋ କିମିଦଂ ସୋପ୍ପସେ ୱା’’ତି।

‘‘ନ ମଦ୍ଦିୟା ସୟାମି ନାପି କାୱେନ୍ତ୍ରମତ୍ତୋ,

ଅତ୍ଥଂ ସମେଚ୍ଚାହମପେତସୋକୋ;

ଏକୋ ୱିୱିତ୍ତେ ସୟନାସନମ୍ହି,

ସୟାମହଂ ସବ୍ବଭୂତାନୁକମ୍ପୀ।

‘‘ୟେସମ୍ପି ସଲ୍ଲଂ ଉରସି ପୱିଟ୍ଠଂ,

ମୁହୁଂ ମୁହୁଂ ହଦୟଂ ୱେଧମାନଂ;

ତେପୀଧ ସୋପ୍ପଂ ଲଭରେ ସସଲ୍ଲା,

ତସ୍ମା ଅହଂ ନ ସୁପେ ୱୀତସଲ୍ଲୋ।

‘‘ଜଗ୍ଗଂ ନ ସଙ୍କେ ନପି ଭେମି ସୋତ୍ତୁଂ,

ରତ୍ତିନ୍ଦିୱା ନାନୁତପନ୍ତି ମାମଂ;

ହାନିଂ ନ ପସ୍ସାମି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ,

ତସ୍ମା ସୁପେ ସବ୍ବଭୂତାନୁକମ୍ପୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ଭଗୱା, ଜାନାତି ମଂ ସୁଗତୋ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟୀତି।

୪। ପତିରୂପସୁତ୍ତଂ

୧୫୦। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ଏକସାଲାୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଭଗୱା ମହତିୟା ଗିହିପରିସାୟ ପରିୱୁତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରସ୍ସ ପାପିମତୋ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅୟଂ ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ମହତିୟା ଗିହିପରିସାୟ ପରିୱୁତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ୟଂନୂନାହଂ ୟେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତେନୁପସଙ୍କମେୟ୍ୟଂ ୱିଚକ୍ଖୁକମ୍ମାୟା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ନେତଂ ତୱ ପତିରୂପଂ, ୟଦଞ୍ଞମନୁସାସସି;

ଅନୁରୋଧୱିରୋଧେସୁ, ମା ସଜ୍ଜିତ୍ଥୋ ତଦାଚର’’ନ୍ତି।

‘‘ହିତାନୁକମ୍ପୀ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ୟଦଞ୍ଞମନୁସାସତି;

ଅନୁରୋଧୱିରୋଧେହି, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ତଥାଗତୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ଭଗଵା, ଜାନାତି ମଂ ସୁଗତୋ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାଯୀତି।

୫। ମାନସସୁତ୍ତଂ

୧୫୧। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରୋ ପାସୋ, ଯ୍ଵାଯଂ ଚରତି ମାନସୋ;

ତେନ ତଂ ବାଧଯିସ୍ସାମି, ନ ମେ ସମଣ ମୋକ୍ଖସୀ’’ତି।

‘‘ରୂପା ସଦ୍ଦା ରସା ଗନ୍ଧା, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଚ ମନୋରମା;

ଏତ୍ଥ ମେ ଵିଗତୋ ଛନ୍ଦୋ, ନିହତୋ ତ୍ଵମସି ଅନ୍ତକା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ଭଗଵା, ଜାନାତି ମଂ ସୁଗତୋ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାଯୀତି।

୬। ପତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୧୫୨। ସାଵତ୍ଥିନିଦାନଂ । ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗଵା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ଉପାଦାଯ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି [ସମାଦାପେତି (?)] ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି। ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ଵା [ଅଟ୍ଠିକତ୍ଵା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମନସି କତ୍ଵା ସବ୍ବଚେତସା [ସବ୍ବଚେତସୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ସବ୍ବଂ ଚେତସା (କ।)] ସମନ୍ନାହରିତ୍ଵା ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରସ୍ସ ପାପିମତୋ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ଉପାଦାଯ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି। ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ଵା ମନସି କତ୍ଵା ସବ୍ବଚେତସା ସମନ୍ନାହରିତ୍ଵା ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି। ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ଯଂ ଵିଚକ୍ଖୁକମ୍ମାଯା’’ତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ପତ୍ତା ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ବଲୀବଦ୍ଦଵଣ୍ଣଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ଵା ଯେନ ତେ ପତ୍ତା ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁ, ଏସୋ ବଲୀବଦ୍ଦୋ ପତ୍ତେ ଭିନ୍ଦେଯ୍ଯା’’ତି। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ ଭଗଵା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ନ ସୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ବଲୀବଦ୍ଦୋ। ମାରୋ ଏସୋ ପାପିମା ତୁମ୍ହାକଂ ଵିଚକ୍ଖୁକମ୍ମାଯ ଆଗତୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ‘‘ମାରୋ ଅଯଂ ପାପିମା’’ ଇତି ଵିଦିତ୍ଵା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ରୂପଂ ଵେଦଯିତଂ ସଞ୍ଞା, ଵିଞ୍ଞାଣଂ ଯଞ୍ଚ ସଙ୍ଖତଂ;

ନେସୋହମସ୍ମି ନେତଂ ମେ, ଏଵଂ ତତ୍ଥ ଵିରଜ୍ଜତି।

‘‘ଏଵଂ ଵିରତ୍ତଂ ଖେମତ୍ତଂ, ସବ୍ବସଂଯୋଜନାତିଗଂ;

ଅନ୍ଵେସଂ ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ, ମାରସେନାପି ନାଜ୍ଝଗା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା…ପେ… ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାଯୀତି।

୭। ଛଫସ୍ସାଯତନସୁତ୍ତଂ

୧୫୩। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ଵେସାଲିଯଂ ଵିହରତି ମହାଵନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗଵା ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ

ଉପାଦାଯ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି। ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଚେତସା ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରସ୍ସ ପାପିମତୋ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଉପାଦାଯ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି । ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଚେତସା ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି। ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ୟଂ ୱିଚକ୍ଖୁକମ୍ମାଯା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ମହନ୍ତଂ ଭଯଭେରୱଂ ସଦ୍ଦମକାସି, ଅପିସ୍ସୁଦଂ ପଥୱୀ ମଞ୍ଞେ ଉଦ୍ରୀଯତି [ଉଦ୍ରୀଯତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ) ଉ + ଦର + ଯ + ତି = ଉଦ୍ରୀଯତି]। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁ, ଏସା ପଥୱୀ ମଞ୍ଞେ ଉଦ୍ରୀଯତୀ’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ନେସା ଭିକ୍ଖୁ ପଥୱୀ ଉଦ୍ରୀଯତି। ମାରୋ ଏସୋ ପାପିମା ତୁମ୍ହାକଂ ୱିଚକ୍ଖୁକମ୍ମାଯ ଆଗତୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ‘‘ମାରୋ ଅଯଂ ପାପିମା’’ ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ରୂପା ସଦ୍ଦା ରସା ଗନ୍ଧା, ଫସ୍ସା ଧମ୍ମା ଚ କେୱଲା;

ଏତଂ ଲୋକାମିସଂ ଘୋରଂ, ଏତ୍ଥ ଲୋକୋ ୱିମୁଚ୍ଛିତୋ।

‘‘ଏତଞ୍ଚ ସମତିକ୍କମ୍ମ, ସତୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାୱକୋ;

ମାରଧେଯ୍ୟଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ, ଆଦିଚ୍ଚୋୱ ୱିରୋଚତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା…ପେ… ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୮। ପିଣ୍ଡସୁତ୍ତଂ

୧୫୪। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ମଗଧେସୁ ୱିହରତି ପଞ୍ଚସାଲାଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ପଞ୍ଚସାଲାଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମେ କୁମାରିକାନଂ ପାହୁନକାନି ଭୱନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ପଞ୍ଚସାଲଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ପଞ୍ଚସାଲେଯ୍ୟକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ମାରେନ ପାପିମତା ଅନ୍ୱାୱିଟ୍ଠା ଭୱନ୍ତି – ମା ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପିଣ୍ଡମଲତ୍ଥାତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଯଥାଧୋତେନ ପତ୍ତେନ ପଞ୍ଚସାଲଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି ତଥାଧୋତେନ [ଯଥାଧୋତେନ (?)] ପତ୍ତେନ ପଟିକ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅପି ତ୍ୱଂ, ସମଣ, ପିଣ୍ଡମଲତ୍ଥା’’ତି? ‘‘ତଥା ନୁ ତ୍ୱଂ, ପାପିମ, ଅକାସି ଯଥାହଂ ପିଣ୍ଡଂ ନ ଲଭେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ‘‘ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଦୁତିଯମ୍ପି ପଞ୍ଚସାଲଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସତୁ। ତଥାହଂ କରିସ୍ସାମି ଯଥା ଭଗୱା ପିଣ୍ଡଂ ଲଚ୍ଛତୀ’’ତି।

‘‘ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱି ମାରୋ, ଆସଜ୍ଜ ନଂ ତଥାଗତଂ;

କିଂ ନୁ ମଞ୍ଞସି ପାପିମ, ନ ମେ ପାପଂ ୱିପଚ୍ଚତି।

‘‘ସୁସୁଖଂ ୱତ ଜୀୱାମ, ଯେସଂ ନୋ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚନଂ;

ପୀତିଭକ୍ଖା ଭୱିସ୍ସାମ, ଦେୱା ଆଭସ୍ସରା ଯଥା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ଭଗୱା, ଜାନାତି ମଂ ସୁଗତୋ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୯। କସ୍ସକସୁତ୍ତଂ

୧୫୫। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି

ସମ୍ପହଂସେତି । ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଚେତସା ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରସ୍ସ ପାପିମତୋ ଏତଦହୋସି – ''ଅଯଂ ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ…ପେ… ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ୟଂ ୱିଚକ୍ଖୁକମ୍ମାଯା''ତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା କସ୍ସକୱଣ୍ଣଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ନଙ୍ଗଲଂ ଖନ୍ଧେ କରିତ୍ୱା ଦୀଘପାଚନଯଟ୍ଠିଂ ଗହେତ୍ୱା ହଟହଟକେସୋ ସାଣସାଟିନିୱତ୍ଥୋ କଦ୍ଦମମକ୍ଖିତେହି ପାଦେହି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅପି, ସମଣ, ବଲୀବଦ୍ଦେ ଅଦ୍ଦସା''ତି? ''କିଂ ପନ, ପାପିମ, ତେ ବଲୀବଦ୍ଦେହୀ''ତି? ''ମମେୱ, ସମଣ, ଚକ୍ଖୁ, ମମ ରୂପା, ମମ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୱିଞ୍ଞାଣାଯତନଂ। କୁହିଂ ମେ, ସମଣ, ଗନ୍ତ୍ୱା ମୋକ୍ଖସି? ମମେୱ, ସମଣ, ସୋତଂ, ମମ ସଦ୍ଦା…ପେ… ମମେୱ, ସମଣ, ଘାନଂ, ମମ ଗନ୍ଧା; ମମେୱ, ସମଣ, ଜିୱ୍ହା, ମମ ରସା; ମମେୱ, ସମଣ, କାଯୋ, ମମ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା; ମମେୱ, ସମଣ, ମନୋ, ମମ ଧମ୍ମା, ମମ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୱିଞ୍ଞାଣାଯତନଂ। କୁହିଂ ମେ, ସମଣ, ଗନ୍ତ୍ୱା ମୋକ୍ଖସୀ''ତି?

''ତୱେୱ , ପାପିମ, ଚକ୍ଖୁ, ତୱ ରୂପା, ତୱ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୱିଞ୍ଞାଣାଯତନଂ। ଯତ୍ଥ ଚ ଖୋ, ପାପିମ, ନତ୍ଥି ଚକ୍ଖୁ, ନତ୍ଥି ରୂପା, ନତ୍ଥି ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୱିଞ୍ଞାଣାଯତନଂ, ଅଗତି ତୱ ତତ୍ଥ, ପାପିମ। ତୱେୱ, ପାପିମ , ସୋତଂ, ତୱ ସଦ୍ଦା, ତୱ ସୋତସମ୍ଫସ୍ସୱିଞ୍ଞାଣାଯତନଂ। ଯତ୍ଥ ଚ ଖୋ, ପାପିମ, ନତ୍ଥି ସୋତଂ, ନତ୍ଥି ସଦ୍ଦା, ନତ୍ଥି ସୋତସମ୍ଫସ୍ସୱିଞ୍ଞାଣାଯତନଂ, ଅଗତି ତୱ ତତ୍ଥ, ପାପିମ। ତୱେୱ , ପାପିମ, ଘାନଂ, ତୱ ଗନ୍ଧା, ତୱ ଘାନସମ୍ଫସ୍ସୱିଞ୍ଞାଣାଯତନଂ। ଯତ୍ଥ ଚ ଖୋ, ପାପିମ, ନତ୍ଥି ଘାନଂ, ନତ୍ଥି ଗନ୍ଧା, ନତ୍ଥି ଘାନସମ୍ଫସ୍ସୱିଞ୍ଞାଣାଯତନଂ, ଅଗତି ତୱ ତତ୍ଥ, ପାପିମ। ତୱେୱ, ପାପିମ, ଜିୱ୍ହା, ତୱ ରସା, ତୱ ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସୱିଞ୍ଞାଣାଯତନଂ…ପେ… ତୱେୱ, ପାପିମ, କାଯୋ, ତୱ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା, ତୱ କାଯସମ୍ଫସ୍ସୱିଞ୍ଞାଣାଯତନଂ…ପେ… ତୱେୱ, ପାପିମ, ମନୋ, ତୱ ଧମ୍ମା, ତୱ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୱିଞ୍ଞାଣାଯତନଂ। ଯତ୍ଥ ଚ ଖୋ, ପାପିମ, ନତ୍ଥି ମନୋ, ନତ୍ଥି ଧମ୍ମା, ନତ୍ଥି ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୱିଞ୍ଞାଣାଯତନଂ, ଅଗତି ତୱ ତତ୍ଥ, ପାପିମା''ତି।

''ଯଂ ୱଦନ୍ତି ମମ ଯିଦନ୍ତି, ଯେ ୱଦନ୍ତି ମମନ୍ତି ଚ;

ଏତ୍ଥ ଚେ ତେ ମନୋ ଅତ୍ଥି, ନ ମେ ସମଣ ମୋକ୍ଖସୀ''ତି।

''ଯଂ ୱଦନ୍ତି ନ ତଂ ମଯ୍ହଂ, ଯେ ୱଦନ୍ତି ନ ତେ ଅହଂ;

ଏୱଂ ପାପିମ ଜାନାହି, ନ ମେ ମଗ୍ଗମ୍ପି ଦକ୍ଖସୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା…ପେ… ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୧୦। ରଜ୍ଜସୁତ୍ତଂ

୧୫୬। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ହିମୱନ୍ତପଦେସେ [ହିମୱନ୍ତପସ୍ସେ (ସୀ।)] ଅରଞ୍ଞକୁଟିକାଯଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ''ସକ୍କା ନୁ ଖୋ ରଜ୍ଜଂ କାରେତୁଂ ଅହନଂ ଅଘାତଯଂ ଅଜିନଂ ଅଜାପଯଂ ଅସୋଚଂ ଅସୋଚାପଯଂ ଧମ୍ମେନା''ତି?

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଭଗୱତୋ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କାରେତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ରଜ୍ଜଂ, କାରେତୁ, ସୁଗତୋ, ରଜ୍ଜଂ ଅହନଂ ଅଘାତଯଂ ଅଜିନଂ ଅଜାପଯଂ ଅସୋଚଂ ଅସୋଚାପଯଂ ଧମ୍ମେନା''ତି। ''କିଂ ପନ ମେ ତ୍ୱଂ, ପାପିମ, ପସ୍ସସି ଯଂ ମଂ ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ୱଦେସି – 'କାରେତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ରଜ୍ଜଂ, କାରେତୁ ସୁଗତୋ , ରଜ୍ଜଂ ଅହନଂ ଅଘାତଯଂ ଅଜିନଂ ଅଜାପଯଂ ଅସୋଚଂ ଅସୋଚାପଯଂ ଧମ୍ମେନା'''ତି? ''ଭଗୱତା ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଯାନୀକତା ୱତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା। ଆକଙ୍ଖମାନୋ ଚ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପବ୍ବତରାଜଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ ତ୍ୱେୱ ଅଧିମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ ସୁୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ପନସ୍ସା''ତି [ସୁୱଣ୍ଣପବ୍ବତସ୍ସାତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।), ସୁୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ପବ୍ବତସ୍ସାତି (ପୀ।)]।

''ପବ୍ବତସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ, ଜାତରୂପସ୍ସ କେୱଲୋ;

ଦ୍ୱିତ୍ତାୱ ନାଲମେକସ୍ସ, ଇତି ୱିଦ୍ୱା ସମଞ୍ଚରେ।

‘‘ଯୋ ଦୁକ୍ଖମଦ୍ଦକ୍ଖି ଯତୋନିଦାନଂ,

କାମେସୁ ସୋ ଜନ୍ତୁ କଥଂ ନମେୟ୍ୟ;

ଉପଧିଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସଙ୍ଗୋତି ଲୋକେ,

ତସ୍ସେୱ ଜନ୍ତୁ ୱିନଯାଯ ସିକ୍ଖେ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ଭଗୱା, ଜାନାତି ମଂ ସୁଗତୋ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

ଦୁତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ପାସାଣୋ ସୀହୋ ସକଲିକଂ [ସକ୍ଖଲିକଂ (କ।)], ପତିରୂପଞ୍ଚ ମାନସଂ;

ପତ୍ତଂ ଆଯତନଂ ପିଣ୍ଡଂ, କସ୍ସକଂ ରଜ୍ଜେନ ତେ ଦସାତି।

୩। ତତିଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ସମ୍ବହୁଲସୁତ୍ତଂ

୧୫୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସକ୍କେସୁ ୱିହରତି ସିଲାୱତିଯଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ଅପ୍ପମତ୍ତା ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ବ୍ରାହ୍ମଣୱଣ୍ଣଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ଜଟଣ୍ଡୁୱେନ ଅଜିନକ୍ଖିପନିୱତ୍ଥୋ ଜିଣ୍ଣୋ ଗୋପାନସିୱଙ୍କୋ ଘୁରୁଘୁରୁପସ୍ସାସୀ ଉଦୁମ୍ବରଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଯେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଦହରା ଭୱନ୍ତୋ ପବ୍ବଜିତା ସୁସୂ କାଳକେସା ଭଦ୍ରେନ ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତା ପଠମେନ ୱଯସା ଅନିକ୍କୀଳିତାୱିନୋ କାମେସୁ। ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୁ ଭୱନ୍ତୋ ମାନୁସକେ କାମେ। ମା ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ହିତ୍ୱା କାଲିକଂ ଅନୁଧାୱିତ୍ଥା’’ତି। ‘‘ନ ଖୋ ମଯଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ହିତ୍ୱା କାଲିକଂ ଅନୁଧାୱାମ। କାଲିକଞ୍ଚ ଖୋ ମଯଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ହିତ୍ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଅନୁଧାୱାମ। କାଲିକା ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାଯାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିଯ୍ୟୋ। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେୟ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ମାରୋ ପାପିମା ସୀସଂ ଓକମ୍ପେତ୍ୱା ଜିୱ୍ହଂ ନିଲ୍ଲାଲେତ୍ୱା ତିୱିସାଖଂ ନଲାଟେ ନଲାଟିକଂ ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଦଣ୍ଡମୋଲୁବ୍ଭ ପକ୍କାମି।

ଅଥ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଇଧ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ଅପ୍ପମତ୍ତା ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତା ୱିହରାମ। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମହନ୍ତେନ ଜଟଣ୍ଡୁୱେନ ଅଜିନକ୍ଖିପନିୱତ୍ଥୋ ଜିଣ୍ଣୋ ଗୋପାନସିୱଙ୍କୋ ଘୁରୁଘୁରୁପସ୍ସାସୀ ଉଦୁମ୍ବରଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଯେନ ମଯଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅମ୍ହେ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଦହରା ଭୱନ୍ତୋ ପବ୍ବଜିତା ସୁସୂ କାଳକେସା ଭଦ୍ରେନ ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତା ପଠମେନ ୱଯସା ଅନିକ୍କୀଳିତାୱିନୋ କାମେସୁ। ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୁ ଭୱନ୍ତୋ ମାନୁସକେ କାମେ। ମା ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ହିତ୍ୱା କାଲିକଂ ଅନୁଧାୱିତ୍ଥା’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚୁମ୍ହ – ‘ନ ଖୋ ମଯଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ହିତ୍ୱା କାଲିକଂ ଅନୁଧାୱାମ। କାଲିକଞ୍ଚ ଖୋ ମଯଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ହିତ୍ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଅନୁଧାୱାମ। କାଲିକା ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାଯାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିଯ୍ୟୋ। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେୟ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭନ୍ତେ, ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୀସଂ ଓକମ୍ପେତ୍ୱା ଜିୱ୍ହଂ ନିଲ୍ଲାଲେତ୍ୱା ତିୱିସାଖଂ ନଲାଟେ ନଲାଟିକଂ ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଦଣ୍ଡମୋଲୁବ୍ଭ ପକ୍କନ୍ତୋ’’ତି।

‘‘ନେସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ। ମାରୋ ଏସୋ ପାପିମା ତୁମ୍ହାକଂ ୱିଚକ୍ଖୁକମ୍ମାଯ ଆଗତୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ

ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଯୋ ଦୁକ୍ଖମଦ୍ଦକ୍ଖି ଯତୋନିଦାନଂ,

କାମେସୁ ସୋ ଜନ୍ତୁ କଥଂ ନମେୟ୍ୟ;

ଉପଧିଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସଙ୍ଗୋତି ଲୋକେ,

ତସ୍ସେୱ ଜନ୍ତୁ ୱିନଯାଯ ସିକ୍ଖେ’’ତି।

୨। ସମିଦ୍ଧିସୁତ୍ତଂ

୧୫୮। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସକ୍କେସୁ ୱିହରତି ସିଲାୱତିଯଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ସମିଦ୍ଧି ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସମିଦ୍ଧିସ୍ସ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘‘ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ଯସ୍ସ ମେ ସତ୍ଥା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ୟ୍ୱାହଂ ଏୱଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ପବ୍ବଜିତୋ। ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ଯସ୍ସ ମେ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଆଯସ୍ମତୋ ସମିଦ୍ଧିସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ ଯେନାଯସ୍ମା ସମିଦ୍ଧି ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମତୋ ସମିଦ୍ଧିସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ମହନ୍ତଂ ଭଯଭେରୱଂ ସଦ୍ଦମକାସି, ଅପିସ୍ସୁଦଂ ପଥୱୀ ମଞ୍ଞେ ଉଦ୍ରୀଯତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସମିଦ୍ଧି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଆଯସ୍ମା ସମିଦ୍ଧି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରାମି। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ଯସ୍ସ ମେ ସତ୍ଥା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ୟ୍ୱାହଂ ଏୱଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ପବ୍ବଜିତୋ। ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ଯସ୍ସ ମେ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା’ତି। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅୱିଦୂରେ ମହାଭଯଭେରୱସଦ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଅପିସ୍ସୁଦଂ ପଥୱୀ ମଞ୍ଞେ ଉଦ୍ରୀଯତୀ’’ତି।

‘‘ନେସା, ସମିଦ୍ଧି, ପଥୱୀ ଉଦ୍ରୀଯତି। ମାରୋ ଏସୋ ପାପିମା ତୁଯ୍ହଂ ୱିଚକ୍ଖୁକମ୍ମାଯ ଆଗତୋ। ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ସମିଦ୍ଧି, ତତ୍ଥେୱ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରାହୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସମିଦ୍ଧି ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସମିଦ୍ଧି ତତ୍ଥେୱ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହାସି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସମିଦ୍ଧିସ୍ସ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ…ପେ… ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଆଯସ୍ମତୋ ସମିଦ୍ଧିସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ…ପେ… ଅପିସ୍ସୁଦଂ ପଥୱୀ ମଞ୍ଞେ ଉଦ୍ରୀଯତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସମିଦ୍ଧି ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ସଦ୍ଧାଯାହଂ ପବ୍ବଜିତୋ, ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ;

ସତି ପଞ୍ଞା ଚ ମେ ବୁଦ୍ଧା, ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ସୁସମାହିତଂ;

କାମଂ କରସ୍ସୁ ରୂପାନି, ନେୱ ମଂ ବ୍ୟାଧଯିସ୍ସସୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ସମିଦ୍ଧି ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୩। ଗୋଧିକସୁତ୍ତଂ

୧୫୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଗୋଧିକୋ ଇସିଗିଲିପସ୍ସେ ୱିହରତି କାଳସିଲାଯଂ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଗୋଧିକୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ସାମଯିକଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଫୁସି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଗୋଧିକୋ ତମ୍ହା ସାମଯିକାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ପରିହାଯି । ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଗୋଧିକୋ

ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ସାମୟିକଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଫୁସି। ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଗୋଧିକୋ ତମ୍ହା ସାମୟିକାୟ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ପରିହାୟି। ତତିୟମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଗୋଧିକୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ସାମୟିକଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଫୁସି। ତତିୟମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଗୋଧିକୋ ତମ୍ହା…ପେ… ପରିହାୟି। ଚତୁତ୍ଥମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଗୋଧିକୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ…ପେ… ୱିମୁତ୍ତିଂ ଫୁସି । ଚତୁତ୍ଥମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଗୋଧିକୋ ତମ୍ହା…ପେ… ପରିହାୟି। ପଞ୍ଚମମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଗୋଧିକୋ…ପେ… ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଫୁସି। ପଞ୍ଚମମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା…ପେ… ୱିମୁତ୍ତିୟା ପରିହାୟି। ଛଟ୍ଠମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଗୋଧିକୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ସାମୟିକଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଫୁସି। ଛଟ୍ଠମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଗୋଧିକୋ ତମ୍ହା ସାମୟିକାୟ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ପରିହାୟି। ସତ୍ତମମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଗୋଧିକୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ସାମୟିକଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଫୁସି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଗୋଧିକସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଯାୱ ଛଟ୍ଠଂ ଖ୍ୱାହଂ ସାମୟିକାୟ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ପରିହୀନୋ। ଯଂନୂନାହଂ ସତ୍ଥଂ ଆହରେୟ୍ୟ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଆୟସ୍ମତୋ ଗୋଧିକସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାୟ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ମହାୱୀର ମହାପଞ୍ଞ, ଇଦ୍ଧିୟା ଯସସା ଜଲ;

ସବ୍ବୱେରଭୟାତୀତ, ପାଦେ ୱନ୍ଦାମି ଚକ୍ଖୁମ।

''ସାୱକୋ ତେ ମହାୱୀର, ମରଣଂ ମରଣାଭିଭୂ;

ଆକଙ୍ଖତି ଚେତୟତି, ତଂ ନିସେଧ ଜୁତିନ୍ଧର।

''କଥଞ୍ହି ଭଗୱା ତୁୟ୍ହଂ, ସାୱକୋ ସାସନେ ରତୋ;

ଅପ୍ପତ୍ତମାନସୋ ସେକ୍ଖୋ, କାଲଂ କୟିରା ଜନେସୁତା''ତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମତୋ ଗୋଧିକେନ ସତ୍ଥଂ ଆହରିତଂ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ''ମାରୋ ଅୟଂ ପାପିମା'' ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ଏୱଞ୍ହି ଧୀରା କୁବ୍ବନ୍ତି, ନାୱକଙ୍ଖନ୍ତି ଜୀୱିତଂ;

ସମୂଲଂ ତଣ୍ହମବ୍ବୁୟ୍ହ, ଗୋଧିକୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଆୟାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯେନ ଇସିଗିଲିପସ୍ସଂ କାଳସିଲା ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମ ଯତ୍ଥ ଗୋଧିକେନ କୁଲପୁତ୍ତେନ ସତ୍ଥଂ ଆହରିତ''ନ୍ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସମ୍ବହୁଲେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ଇସିଗିଲିପସ୍ସଂ କାଳସିଲା ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଗୋଧିକଂ ଦୂରତୋୱ ମଞ୍ଚକେ ୱିୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧଂ ସେମାନଂ [ସେୟ୍ୟମାନଂ (ସ୍ୟା। କଂ।), ସୋପ୍ପମାନଂ (କ।)]। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଧୂମାୟିତତ୍ତଂ ତିମିରାୟିତତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତେୱ ପୁରିମଂ ଦିସଂ, ଗଚ୍ଛତି ପଚ୍ଛିମଂ ଦିସଂ, ଗଚ୍ଛତି ଉତ୍ତରଂ ଦିସଂ, ଗଚ୍ଛତି ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ, ଗଚ୍ଛତି ଉଦ୍ଧଂ, ଗଚ୍ଛତି ଅଧୋ, ଗଚ୍ଛତି ଅନୁଦିସଂ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ପସ୍ସଥ ନୋ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତଂ ଧୂମାୟିତତ୍ତଂ ତିମିରାୟିତତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତେୱ ପୁରିମଂ ଦିସଂ, ଗଚ୍ଛତି ପଚ୍ଛିମଂ ଦିସଂ, ଗଚ୍ଛତି ଉତ୍ତରଂ ଦିସଂ, ଗଚ୍ଛତି ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ, ଗଚ୍ଛତି ଉଦ୍ଧଂ, ଗଚ୍ଛତି ଅଧୋ, ଗଚ୍ଛତି ଅନୁଦିସ''ନ୍ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଏସୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାରୋ ପାପିମା ଗୋଧିକସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସମନ୍ୱେସତି – 'କତ୍ଥ ଗୋଧିକସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପତିଟ୍ଠିତ'ନ୍ତି? ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତେନ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିଞ୍ଞାଣେନ ଗୋଧିକୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ''ତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ବେଲୁୱପଣ୍ଡୁୱୀଣଂ ଆଦାୟ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ଚ ତିରିୟଂ, ଦିସା ଅନୁଦିସା ସ୍ୱହଂ;

ଅନ୍ୱେସଂ ନାଧିଗଚ୍ଛାମି, ଗୋଧିକୋ ସୋ କୁହିଂ ଗତୋ’’ତି।

‘‘ୟୋ [ସୋ (ସୀ। ପୀ।)] ଧୀରୋ ଧିତିସମ୍ପନ୍ନୋ, ଝାୟୀ ଝାନରତୋ ସଦା;

ଅହୋରତ୍ତଂ ଅନୁୟୁଞ୍ଜଂ, ଜୀୱିତଂ ଅନିକାମୟଂ।

‘‘ଜେତ୍ୱାନ ମଚ୍ଚୁନୋ [ଭେତ୍ୱା ନମୁଚିନୋ (ସୀ।)] ସେନଂ, ଅନାଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନବ୍ଭୱଂ;

ସମୂଲଂ ତଣ୍ହମବ୍ବୁୟ୍ହ, ଗୋଧିକୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ’’ତି।

‘‘ତସ୍ସ ସୋକପରେତସ୍ସ, ୱୀଣା କଚ୍ଛା ଅଭସ୍ସଥ;

ତତୋ ସୋ ଦୁମ୍ମନୋ ୟକ୍ଖୋ, ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟଥା’’ତି [ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟିଥାତି (ସ୍ୟା। କଂ।), ତତ୍ଥେୱ ଅନ୍ତରଧାୟୀତି (କ।)]।

୪। ସତ୍ତୱସ୍ସାନୁବନ୍ଧସୁତ୍ତଂ

୧୬୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ଉରୁୱେଲାୟଂ ୱିହରତି ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାୟ ତୀରେ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ମାରୋ ପାପିମା ସତ୍ତୱସ୍ସାନି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅନୁବନ୍ଧୋ ହୋତି ଓତାରାପେକ୍ଖୋ ଓତାରଂ ଅଲଭମାନୋ। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ସୋକାୱତିଣ୍ଣୋ ନୁ ୱନମ୍ହି ଝାୟସି,

ୱିତ୍ତଂ ନୁ ଜୀନୋ ଉଦ ପତ୍ଥୟାନୋ;

ଆଗୁଂ ନୁ ଗାମସ୍ମିମକାସି କିଞ୍ଚି,

କସ୍ମା ଜନେନ ନ କରୋସି ସକ୍ଖିଂ;

ସକ୍ଖୀ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି କେନଚି ତେ’’ତି।

‘‘ସୋକସ୍ସ ମୂଲଂ ପଲିଖାୟ ସବ୍ବଂ,

ଅନାଗୁ ଝାୟାମି ଅସୋଚମାନୋ;

ଛେତ୍ୱାନ ସବ୍ବଂ ଭୱଲୋଭଜପ୍ପଂ,

ଅନାସୱୋ ଝାୟାମି ପମତ୍ତବନ୍ଧୂ’’ତି।

‘‘ୟଂ ୱଦନ୍ତି ମମ ୟିଦନ୍ତି, ୟେ ୱଦନ୍ତି ମମନ୍ତି ଚ;

ଏତ୍ଥ ଚେ ତେ ମନୋ ଅତ୍ଥି, ନ ମେ ସମଣ ମୋକ୍ଖସୀ’’ତି।

‘‘ୟଂ ୱଦନ୍ତି ନ ତଂ ମୟ୍ହଂ, ୟେ ୱଦନ୍ତି ନ ତେ ଅହଂ;

ଏୱଂ ପାପିମ ଜାନାହି, ନ ମେ ମଗ୍ଗମ୍ପି ଦକ୍ଖସୀ’’ତି।

‘‘ସଚେ ମଗ୍ଗଂ ଅନୁବୁଦ୍ଧଂ, ଖେମଂ ଅମତଗାମିନଂ;

ଅପେହି ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱମେୱେକୋ, କିମଞ୍ଞମନୁସାସସୀ’’ତି।

‘‘ଅମଚ୍ଚୁଧେୟ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଯେ ଜନା ପାରଗାମିନୋ;

ତେସାହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଅକ୍ଖାମି, ଯଂ ସଚ୍ଚଂ ତଂ ନିରୂପଧି’’ନ୍ତି।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ଗାମସ୍ସ ୱା ନିଗମସ୍ସ ୱା ଅୱିଦୂରେ ପୋକ୍ଖରଣୀ। ତତ୍ରସ୍ସ କକ୍କଟକୋ। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସମ୍ବହୁଲା କୁମାରକା ୱା କୁମାରିକାୟୋ ୱା ତମ୍ହା ଗାମା ୱା ନିଗମା ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଯେନ ସା ପୋକ୍ଖରଣୀ ତେନୁପସଙ୍କମେୟ୍ୟୁଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ କକ୍କଟକଂ ଉଦକା ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଥଲେ ପତିଟ୍ଠପେୟ୍ୟୁଂ। ଯଂ ଯଦେୱ ହି ସୋ, ଭନ୍ତେ, କକ୍କଟକୋ ଅଳଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେୟ୍ୟ ତଂ ତଦେୱ ତେ କୁମାରକା ୱା କୁମାରିକାୟୋ ୱା କଟ୍ଠେନ ୱା କଥଲାଯ ୱା ସଞ୍ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟୁଂ ସମ୍ଭଞ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ ସମ୍ପଲିଭଞ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ। ଏୱଞ୍ହି ସୋ, ଭନ୍ତେ, କକ୍କଟକୋ ସବ୍ବେହି ଅଳେହି ସଞ୍ଛିନ୍ନେହି ସମ୍ଭଗ୍ଗେହି ସମ୍ପଲିଭଗ୍ଗେହି ଅଭବ୍ବୋ ତଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତରିତୁଂ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଯାନି କାନିଚି ୱିସୂକାଯିକାନି [ଯାନି ୱିସୁକାଯିକାନି (ସୀ। ପୀ। କ।)] ୱିସେୱିତାନି ୱିପ୍ଫନ୍ଦିତାନି, ସବ୍ବାନି ତାନି [କାନିଚି କାନିଚି ସବ୍ବାନି (ସୀ। ପୀ। କ।)] ଭଗୱତା ସଞ୍ଛିନ୍ନାନି ସମ୍ଭଗ୍ଗାନି ସମ୍ପଲିଭଗ୍ଗାନି। ଅଭବ୍ବୋ ଦାନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ ଯଦିଦଂ ଓତାରାପେକ୍ଖୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ନିବ୍ବେଜନୀଯା ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି –

‘‘ମେଦୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ପାସାଣଂ, ୱାଯସୋ ଅନୁପରିଯଗା;

ଅପେତ୍ଥ ମୁଦୁଂ ୱିନ୍ଦେମ, ଅପି ଅସ୍ସାଦନା ସିଯା।

‘‘ଅଲଦ୍ଧା ତତ୍ଥ ଅସ୍ସାଦଂ, ୱାଯସେତ୍ତୋ ଅପକ୍କମେ;

କାକୋୱ ସେଲମାସଜ୍ଜ, ନିବ୍ବିଜ୍ଜାପେମ ଗୋତମା’’ତି।

୫। ମାରଧୀତୁସୁତ୍ତଂ

୧୬୧। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ନିବ୍ବେଜନୀଯା ଗାଥାୟୋ ଅଭାସିତ୍ୱା ତମ୍ହା ଠାନା ଅପକ୍କମ୍ମ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ପଥୱିଯଂ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ମଙ୍କୁଭୂତୋ ପତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅଧୋମୁଖୋ ପଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ ଅପ୍ପଟିଭାନୋ କଟ୍ଠେନ ଭୂମିଂ ୱିଲିଖନ୍ତୋ। ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ ଅରତି ଚ ରଗା ଚ ମାରଧୀତରୋ ଯେନ ମାରୋ ପାପିମା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସିଂସୁ –

‘‘କେନାସି ଦୁମ୍ମନୋ ତାତ, ପୁରିସଂ କଂ ନୁ ସୋଚସି;

ମଯଂ ତଂ ରାଗପାସେନ, ଆରଞ୍ଞମିୱ କୁଞ୍ଜରଂ;

ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆନଯିସ୍ସାମ, ୱସଗୋ ତେ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

‘‘ଅରହଂ ସୁଗତୋ ଲୋକେ, ନ ରାଗେନ ସୁୱାନଯୋ;

ମାରଧେୟ୍ୟଂ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ, ତସ୍ମା ସୋଚାମହଂ ଭୁସ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ ଅରତି ଚ ରଗା ଚ ମାରଧୀତରୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ପାଦେ ତେ, ସମଣ, ପରିଚାରେମା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ନ ମନସାକାସି, ଯଥା ତଂ ଅନୁତ୍ତରେ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ୱିମୁତ୍ତୋ।

ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ ଅରତି ଚ ରଗା ଚ ମାରଧୀତରୋ ଏକମନ୍ତଂ ଅପକ୍କମ୍ମ ଏୱଂ ସମଚିନ୍ତେସୁଂ – ‘‘ଉଚ୍ଚାୱଚା ଖୋ ପୁରିସାନଂ ଅଧିପ୍ପାଯା। ଯଂନୂନ

ମଯଂ ଏକସତଂ ଏକସତଂ କୁମାରିୱଣ୍ଣସତଂ ଅଭିନିମ୍ମିନେଯ୍ୟାମା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ ଅରତି ଚ ରଗା ଚ ମାରଧୀତରୋ ଏକସତଂ ଏକସତଂ କୁମାରିୱଣ୍ଣସତଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ପାଦେ ତେ, ସମଣ, ପରିଚାରେମା’’ତି। ତମ୍ପି ଭଗୱା ନ ମନସାକାସି, ଯଥା ତଂ ଅନୁତ୍ତରେ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ୱିମୁତ୍ତୋ।

ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ ଅରତି ଚ ରଗା ଚ ମାରଧୀତରୋ ଏକମନ୍ତଂ ଅପକ୍କମ୍ମ ଏୱଂ ସମଚିନ୍ତେସୁଂ – ‘‘ଉଚ୍ଚାୱଚା ଖୋ ପୁରିସାନଂ ଅଧିପ୍ପାଯା । ଯଂନୂନ ମଯଂ ଏକସତଂ ଏକସତଂ ଅୱିଜାତୱଣ୍ଣସତଂ ଅଭିନିମ୍ମିନେଯ୍ୟାମା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ ଅରତି ଚ ରଗା ଚ ମାରଧୀତରୋ ଏକସତଂ ଏକସତଂ ଅୱିଜାତୱଣ୍ଣସତଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ପାଦେ ତେ, ସମଣ, ପରିଚାରେମା’’ତି। ତମ୍ପି ଭଗୱା ନ ମନସାକାସି, ଯଥା ତଂ ଅନୁତ୍ତରେ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ୱିମୁତ୍ତୋ।

ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ…ପେ… ଯଂନୂନ ମଯଂ ଏକସତଂ ଏକସତଂ ସକିଂ ୱିଜାତୱଣ୍ଣସତଂ ଅଭିନିମ୍ମିନେଯ୍ୟାମାତି। ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ…ପେ… ସକିଂ ୱିଜାତୱଣ୍ଣସତଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ପାଦେ ତେ, ସମଣ, ପରିଚାରେମା’’ତି। ତମ୍ପି ଭଗୱା ନ ମନସାକାସି, ଯଥା ତଂ ଅନୁତ୍ତରେ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ୱିମୁତ୍ତୋ।

ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ…ପେ… ଯଂନୂନ ମଯଂ ଏକସତଂ ଏକସତଂ ଦୁୱିଜାତୱଣ୍ଣସତଂ ଅଭିନିମ୍ମିନେଯ୍ୟାମାତି। ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ…ପେ… ଦୁୱିଜାତୱଣ୍ଣସତଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା…ପେ… ଯଥା ତଂ ଅନୁତ୍ତରେ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ୱିମୁତ୍ତୋ। ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ…ପେ… ମଜ୍ଝିମିତ୍ଥିୱଣ୍ଣସତଂ ଅଭିନିମ୍ମିନେଯ୍ୟାମାତି। ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ…ପେ… ମଜ୍ଝିମିତ୍ଥିୱଣ୍ଣସତଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା…ପେ… ଅନୁତ୍ତରେ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ୱିମୁତ୍ତୋ।

ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ…ପେ… ମହିତ୍ଥିୱଣ୍ଣସତଂ ଅଭିନିମ୍ମିନେଯ୍ୟାମାତି । ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ…ପେ… ମହିତ୍ଥିୱଣ୍ଣସତଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା…ପେ… ଅନୁତ୍ତରେ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ୱିମୁତ୍ତୋ। ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ ଅରତି ଚ ରଗା ଚ ମାରଧୀତରୋ ଏକମନ୍ତଂ ଅପକ୍କମ୍ମ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ସଚ୍ଚଂ କିର ନୋ ପିତା ଅୱୋଚ –

‘‘ଅରହଂ ସୁଗତୋ ଲୋକେ, ନ ରାଗେନ ସୁୱାନଯୋ;

ମାରଧେଯ୍ୟଂ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ, ତସ୍ମା ସୋଚାମହଂ ଭୁସ’’ନ୍ତି।

‘‘ଯଞ୍ହି ମଯଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ଅୱୀତରାଗଂ ଇମିନା ଉପକ୍କମେନ ଉପକ୍କମେଯ୍ୟାମ ହଦଯଂ ୱାସ୍ସ ଫଲେଯ୍ୟ, ଉଣ୍ହଂ ଲୋହିତଂ ୱା ମୁଖତୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଉମ୍ମାଦଂ ୱା ପାପୁଣେଯ୍ୟ ଚିତ୍ତକ୍ଖେପଂ ୱା। ସେଯ୍ୟଥା ୱା ପନ ନଳୋ ହରିତୋ ଲୁତୋ ଉସ୍ସୁସ୍ସତି ୱିସୁସ୍ସତି ମିଲାଯତି; ଏୱମେୱ ଉସ୍ସୁସ୍ସେଯ୍ୟ ୱିସୁସ୍ସେଯ୍ୟ ମିଲାଯେଯ୍ୟା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ ଅରତି ଚ ରଗା ଚ ମାରଧୀତରୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ତଣ୍ହା ମାରଧୀତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ସୋକାୱତିଣ୍ଣୋ ନୁ ୱନମ୍ହି ଝାଯସି,

ୱିତ୍ତଂ ନୁ ଜୀନୋ ଉଦ ପତ୍ଥଯାନୋ;

ଆଗୁଂ ନୁ ଗାମସ୍ମିମକାସି କିଞ୍ଚି,

କସ୍ମା ଜନେନ ନ କରୋସି ସକ୍ଖିଂ;

ସକ୍ଖୀ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି କେନଚି ତେ’’ତି।

‘‘ଅତ୍ଥସ୍ସ ପତ୍ତିଂ ହଦଯସ୍ସ ସନ୍ତିଂ,

ଜେତ୍ୱାନ ସେନଂ ପିଯସାତରୂପଂ;

ଏକୋହଂ [ଏକାହଂ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କା।)] ଝାଯଂ ସୁଖମନୁବୋଧିଂ,

ତସ୍ମା ଜନେନ ନ କରୋମି ସକ୍ଖିଂ;

ସକ୍ଖୀ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି କେନଚି ମେ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅରତି [ଅରତି ଚ (କା।)] ମାରଧୀତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କଥଂ ୱିହାରୀବହୁଲୋଧ ଭିକ୍ଖୁ,

ପଞ୍ଚୋଘତିଣ୍ଣୋ ଅତରୀଧ ଛଟ୍ଠଂ;

କଥଂ ଝାଯିଂ [କଥଂ ଝାଯଂ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), କଥଜ୍ଝାଯଂ (କା।)] ବହୁଲଂ କାମସଞ୍ଞା,

ପରିବାହିରା ହୋନ୍ତି ଅଲଦ୍ଧ ଯୋ ତ’’ନ୍ତି।

‘‘ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ,

ଅସଙ୍ଖରାନୋ ସତିମା ଅନୋକୋ;

ଅଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମଂ ଅୱିତକ୍କଝାଯୀ,

ନ କୁପ୍ପତି ନ ସରତି ନ ଥିନୋ [ନ କୁପ୍ପତୀ ନସ୍ସରତୀ ନ ଥୀନୋ (ସୀ।)]।

‘‘ଏୱଂୱିହାରୀବହୁଲୋଧ ଭିକ୍ଖୁ,

ପଞ୍ଚୋଘତିଣ୍ଣୋ ଅତରୀଧ ଛଟ୍ଠଂ;

ଏୱଂ ଝାଯିଂ ବହୁଲଂ କାମସଞ୍ଞା,

ପରିବାହିରା ହୋନ୍ତି ଅଲଦ୍ଧ ଯୋ ତ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ରଗା [ରଗାଚ (କା।)] ମାରଧୀତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଅଚ୍ଛେଜ୍ଜ ତଣ୍ହଂ ଗଣସଙ୍ଘଚାରୀ,

ଅଦ୍ଧା ଚରିସ୍ସନ୍ତି [ତରିସ୍ସନ୍ତି (ସୀ।)] ବହୂ ଚ ସଦ୍ଧା;

ବହୁଂ ୱତାଯଂ ଜନତଂ ଅନୋକୋ,

ଅଚ୍ଛେଜ୍ଜ ନେସ୍ସତି ମଚ୍ଚୁରାଜସ୍ସ ପାର’’ନ୍ତି।

‘‘ନଯନ୍ତି ୱେ ମହାୱୀରା, ସଦ୍ଧମ୍ମେନ ତଥାଗତା;

ଧମ୍ମେନ ନୟମାନାନଂ, କା ଉସୂୟା ୱିଜାନତ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ତଣ୍ହା ଚ ଅରତି ଚ ରଗା ଚ ମାରଧୀତରୋ ଯେନ ମାରୋ ପାପିମା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ତଣ୍ହଞ୍ଚ ଅରତିଞ୍ଚ ରଗଞ୍ଚ ମାରଧୀତରୋ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିୟୋ। ଦିସ୍ୱାନ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ବାଲା କୁମୁଦନାଢେହି, ପଙ୍କଂ ଅଭିମନ୍ଥଥ [ଅଭିମଛଥ (ସୀ।)];

ଗିରିଂ ନଖେନ ଖନଥ, ଅୟୋ ଦନ୍ତେହି ଖାଦଥ।

‘‘ସେଲଂୱ ସିରସୂହଚ୍ଚ [ସିରସି ଊହଚ୍ଚ (ସୀ।), ସିରସି ଓହଚ୍ଚ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ପାତାଲେ ଗାଧମେସଥ;

ଖାଣୁଂୱ ଉରସାସଜ୍ଜ, ନିବ୍ବିଜ୍ଜାପେଥ ଗୋତମା’’ତି।

‘‘ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନା ଆଗଞ୍ଛୁଂ, ତଣ୍ହା ଚ ଅରତୀ ରଗା;

ତା ତତ୍ଥ ପନୁଦୀ ସତ୍ଥା, ତୂଲଂ ଭଟ୍ଠଂୱ ମାଲୁତୋ’’ତି।

ତତିୟୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସମ୍ବହୁଲା ସମିଦ୍ଧି ଚ, ଗୋଧିକଂ ସତ୍ତୱସ୍ସାନି;

ଧୀତରଂ ଦେସିତଂ ବୁଦ୍ଧ, ସେଟ୍ଠେନ ଇମଂ ମାରପଞ୍ଚକନ୍ତି।

ମାରସଂୟୁତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ।

୫। ଭିକ୍ଖୁନୀସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ଆଳଵିକାସୁତ୍ତଂ

୧୬୨। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆଳଵିକା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ସାଵତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାଵିସି। ସାଵତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ଵା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ଯେନ ଅନ୍ଧଵନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି ଵିଵେକତ୍ଥିନୀ। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଆଳଵିକାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ଵିଵେକମ୍ହା ଚାଵେତୁକାମୋ ଯେନ ଆଳଵିକା ଭିକ୍ଖୁନୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଆଳଵିକଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ନତ୍ଥି ନିସ୍ସରଣଂ ଲୋକେ, କିଂ ଵିଵେକେନ କାହସି;

ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୁ କାମରତିଯୋ, ମାହୁ ପଚ୍ଛାନୁତାପିନୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଳଵିକାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏତଦହୋସି – ''କୋ ନୁ ଖ୍ଵାଯଂ ମନୁସ୍ସୋ ଵା ଅମନୁସ୍ସୋ ଵା ଗାଥଂ ଭାସତୀ''ତି? ଅଥ ଖୋ ଆଳଵିକାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏତଦହୋସି – ''ମାରୋ ଖୋ ଅଯଂ ପାପିମା ମମ ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ଵିଵେକମ୍ହା ଚାଵେତୁକାମୋ ଗାଥଂ ଭାସତୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଳଵିକା ଭିକ୍ଖୁନୀ ''ମାରୋ ଅଯଂ ପାପିମା'' ଇତି ଵିଦିତ୍ଵା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାହି ପଚ୍ଚଭାସି –

''ଅତ୍ଥି ନିସ୍ସରଣଂ ଲୋକେ, ପଞ୍ଞାଯ ମେ ସୁଫୁସ୍ସିତଂ [ସୁଫସ୍ସିତଂ (ସୀ। ପୀ।)];

ପମତ୍ତବନ୍ଧୁ ପାପିମ, ନ ତ୍ଵଂ ଜାନାସି ତଂ ପଦଂ।

''ସତ୍ତିସୂଲୂପମା କାମା, ଖନ୍ଧାସଂ ଅଧିକୁଟ୍ଟନା;

ଯଂ ତ୍ଵଂ କାମରତିଂ ବ୍ରୂସି, ଅରତି ମଯ୍ହ ସା ଅହୂ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ''ଜାନାତି ମଂ ଆଳଵିକା ଭିକ୍ଖୁନୀ''ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାଯୀତି।

୨। ସୋମାସୁତ୍ତଂ

୧୬୩। ସାଵତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ସୋମା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ସାଵତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାଵିସି। ସାଵତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ଵା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ଯେନ ଅନ୍ଧଵନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି ଦିଵାଵିହାରାଯ। ଅନ୍ଧଵନଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ଵା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିଵାଵିହାରଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ସୋମାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ସମାଧିମ୍ହା ଚାଵେତୁକାମୋ ଯେନ ସୋମା ଭିକ୍ଖୁନୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ସୋମଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ଯଂ ତଂ ଇସୀହି ପତ୍ତବ୍ବଂ, ଠାନଂ ଦୁରଭିସମ୍ଭଵଂ;

ନ ତଂ ଦ୍ଵଙ୍ଗୁଲପଞ୍ଞାଯ, ସକ୍କା ପପ୍ପୋତୁମିତ୍ଥିଯା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋମାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏତଦହୋସି – ''କୋ ନୁ ଖ୍ଵାଯଂ ମନୁସ୍ସୋ ଵା ଅମନୁସ୍ସୋ ଵା ଗାଥଂ ଭାସତୀ''ତି? ଅଥ ଖୋ ସୋମାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏତଦହୋସି – ''ମାରୋ ଖୋ ଅଯଂ ପାପିମା ମମ ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ସମାଧିମ୍ହା ଚାଵେତୁକାମୋ ଗାଥଂ ଭାସତୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ସୋମା ଭିକ୍ଖୁନୀ ''ମାରୋ ଅଯଂ ପାପିମା'' ଇତି ଵିଦିତ୍ଵା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାହି ପଚ୍ଚଭାସି –

''ଇତ୍ଥିଭାଵୋ କିଂ କଯିରା, ଚିତ୍ତମ୍ହି ସୁସମାହିତେ;

ଞାଣମ୍ହି ୱତ୍ତମାନମ୍ହି, ସମ୍ମା ଧମ୍ମଂ ୱିପସ୍ସତୋ।

‘‘ଯସ୍ସ ନୂନ ସିଯା ଏୱଂ, ଇତ୍ଥାହଂ ପୁରିସୋତି ୱା;

କିଞ୍ଚି ୱା ପନ ଅଞ୍ଞସ୍ମି [ଅସ୍ମୀତି (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ତଂ ମାରୋ ୱତ୍ତୁମରହତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ସୋମା ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୩। କିସାଗୋତମୀସୁତ୍ତଂ

୧୬୪। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଅଥ ଖୋ କିସାଗୋତମୀ ଭିକ୍ଖୁନୀ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ଯେନ ଅନ୍ଧୱନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି , ଦିୱାୱିହାରାଯ। ଅନ୍ଧୱନଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା କିସାଗୋତମିଯା ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ସମାଧିମ୍ହା ଚାୱେତୁକାମୋ ଯେନ କିସାଗୋତମୀ ଭିକ୍ଖୁନୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା କିସାଗୋତମିଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କିଂ ନୁ ତ୍ୱଂ ମତପୁତ୍ତାୱ, ଏକମାସି ରୁଦମ୍ମୁଖୀ;

ୱନମଜ୍ଝଗତା ଏକା, ପୁରିସଂ ନୁ ଗୱେସସୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ କିସାଗୋତମିଯା ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏତଦହୋସି – ‘‘କୋ ନୁ ଖ୍ୱାଯଂ ମନୁସ୍ସୋ ୱା ଅମନୁସ୍ସୋ ୱା ଗାଥଂ ଭାସତୀ’’ତି? ଅଥ ଖୋ କିସାଗୋତମିଯା ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏତଦହୋସି – ‘‘ମାରୋ ଖୋ ଅଯଂ ପାପିମା ମମ ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ସମାଧିମ୍ହା ଚାୱେତୁକାମୋ ଗାଥଂ ଭାସତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ କିସାଗୋତମୀ ଭିକ୍ଖୁନୀ ‘‘ମାରୋ ଅଯଂ ପାପିମା’’ ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାହି ପଚ୍ଚଭାସି –

‘‘ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ମତପୁତ୍ତାମ୍ହି, ପୁରିସା ଏତଦନ୍ତିକା;

ନ ସୋଚାମି ନ ରୋଦାମି, ନ ତଂ ଭାଯାମି ଆୱୁସୋ।

‘‘ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିହତା ନନ୍ଦୀ, ତମୋକ୍ଖନ୍ଧୋ ପଦାଲିତୋ;

ଜେତ୍ୱାନ ମଚ୍ଚୁନୋ [ଜେତ୍ୱା ନମୁଚିନୋ (ସୀ।)] ସେନଂ, ୱିହରାମି ଅନାସୱା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ କିସାଗୋତମୀ ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୪। ୱିଜଯାସୁତ୍ତଂ

୧୬୫। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଅଥ ଖୋ ୱିଜଯା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ୱିଜଯାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ସମାଧିମ୍ହା ଚାୱେତୁକାମୋ ଯେନ ୱିଜଯା ଭିକ୍ଖୁନୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱିଜଯଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଦହରା ତ୍ୱଂ ରୂପୱତୀ, ଅହଞ୍ଚ ଦହରୋ ସୁସୁ;

ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେନ ତୁରିଯେନ, ଏହଯ୍ୟେଭିରମାମସେ’’ତି [ଏହି ଅଯ୍ୟେ ରମାମସେତି (ସୀ।)]।

ଅଥ ଖୋ ୱିଜଯାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏତଦହୋସି – ‘‘କୋ ନୁ ଖ୍ୱାଯଂ ମନୁସ୍ସୋ ୱା ଅମନୁସ୍ସୋ ୱା ଗାଥଂ ଭାସତୀ’’ତି? ଅଥ ଖୋ ୱିଜଯାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏତଦହୋସି – ‘‘ମାରୋ ଖୋ ଅଯଂ ପାପିମା ମମ ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ସମାଧିମ୍ହା ଚାୱେତୁକାମୋ ଗାଥଂ ଭାସତୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ୱିଜଯା ଭିକ୍ଖୁନୀ ‘‘ମାରୋ ଅଯଂ ପାପିମା’’ ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାହି ପଚ୍ଚଭାସି –

‘‘ରୂପା ସଦ୍ଦା ରସା ଗନ୍ଧା, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଚ ମନୋରମା;

ନିଯ୍ଯାତଯାମି ତୁଯ୍ହେୱ, ମାର ନାହଂ ତେନତ୍ଥିକା।

‘‘ଇମିନା ପୂତିକାଯେନ, ଭିନ୍ଦନେନ ପଭଙ୍ଗୁନା;

ଅଟ୍ଟୀଯାମି ହରାଯାମି, କାମତଣ୍ହା ସମୂହତା।

‘‘ଯେ ଚ ରୂପୂପଗା ସତ୍ତା, ଯେ ଚ ଅରୂପଟ୍ଠାଯିନୋ [ଆରୁପ୍ପଟ୍ଠାଯିନୋ (ସୀ। ପୀ।)];

ଯା ଚ ସନ୍ତା ସମାପତ୍ତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିହତୋ ତମୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ୱିଜଯା ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୫। ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣାସୁତ୍ତଂ

୧୬୬। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଅଥ ଖୋ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ସୁପୁପ୍ଫିତସାଲରୁକ୍ଖମୂଲେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ସମାଧିମ୍ହା ଚାୱେତୁକାମୋ ଯେନ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଭିକ୍ଖୁନୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ସୁପୁପ୍ଫିତଗ୍ଗଂ ଉପଗମ୍ମ ଭିକ୍ଖୁନି,

ଏକା ତୁୱଂ ତିଟ୍ଠସି ସାଲମୂଲେ;

ନ ଚତ୍ଥି ତେ ଦୁତିଯା ୱଣ୍ଣଧାତୁ,

ବାଲେ ନ ତ୍ୱଂ ଭାଯସି ଧୁତ୍ତକାନ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏତଦହୋସି – ‘‘କୋ ନୁ ଖ୍ୱାଯଂ ମନୁସ୍ସୋ ୱା ଅମନୁସ୍ସୋ ୱା ଗାଥଂ ଭାସତୀ’’ତି? ଅଥ ଖୋ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏତଦହୋସି – ‘‘ମାରୋ ଖୋ ଅଯଂ ପାପିମା ମମ ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ସମାଧିମ୍ହା ଚାୱେତୁକାମୋ ଗାଥଂ ଭାସତୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଭିକ୍ଖୁନୀ ‘‘ମାରୋ ଅଯଂ ପାପିମା’’ ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାହି ପଚ୍ଚଭାସି –

‘‘ସତଂ ସହସ୍ସାନିପି ଧୁତ୍ତକାନଂ,

ଇଧାଗତା ତାଦିସକା ଭୱେଯ୍ୟୁଂ;

ଲୋମଂ ନ ଇଞ୍ଜାମି ନ ସନ୍ତସାମି,

ନ ମାର ଭାଯାମି ତମେକିକାପି।

‘‘ଏସା ଅନ୍ତରଧାଯାମି, କୁଚ୍ଛିଂ ୱା ପୱିସାମି ତେ;

ପଖୁମନ୍ତରିକାଯମ୍ପି, ତିଟ୍ଠନ୍ତିଂ ମଂ ନ ଦକ୍ଖସି।

‘‘ଚିତ୍ତସ୍ମିଂ ୱସୀଭୂତାମ୍ହି, ଇଦ୍ଧିପାଦା ସୁଭାୱିତା;

ସବ୍ବବନ୍ଧନମୁତ୍ତାମ୍ହି, ନ ତଂ ଭାଯାମି ଆୱୁସୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୬। ଚାଲାସୁତ୍ତଂ

୧୬୭। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଅଥ ଖୋ ଚାଲା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ଚାଲା ଭିକ୍ଖୁନୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଚାଲଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କିଂ ନୁ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁନି, ନ ରୋଚେସୀ’’ତି? ‘‘ଜାତିଂ ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ନ ରୋଚେମୀ’’ତି।

‘‘କିଂ ନୁ ଜାତିଂ ନ ରୋଚେସି, ଜାତୋ କାମାନି ଭୁଞ୍ଜତି;

କୋ ନୁ ତଂ ଇଦମାଦପଯି, ଜାତିଂ ମା ରୋଚ [ମା ରୋଚେସି (ସୀ। ପୀ।)] ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି।

‘‘ଜାତସ୍ସ ମରଣଂ ହୋତି, ଜାତୋ ଦୁକ୍ଖାନି ଫୁସ୍ସତି [ପସ୍ସତି (ସୀ। ପୀ।)];

ବନ୍ଧଂ ୱଧଂ ପରିକ୍ଲେସଂ, ତସ୍ମା ଜାତିଂ ନ ରୋଚଯେ।

‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ଜାତିଯା ସମତିକ୍କମଂ;

ସବ୍ବଦୁକ୍ଖପ୍ପହାନାଯ, ସୋ ମଂ ସଚ୍ଚେ ନିୱେସଯି।

‘‘ଯେ ଚ ରୂପୂପଗା ସତ୍ତା, ଯେ ଚ ଅରୂପଟ୍ଠାଯିନୋ;

ନିରୋଧଂ ଅପ୍ପଜାନନ୍ତା, ଆଗନ୍ତାରୋ ପୁନବ୍ଭୱ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ଚାଲା ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୭। ଉପଚାଲାସୁତ୍ତଂ

୧୬୮। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ଉପଚାଲା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ଉପଚାଲା ଭିକ୍ଖୁନୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉପଚାଲଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କତ୍ଥ ନୁ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁନି, ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁକାମା’’ତି? ‘‘ନ ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, କତ୍ଥଚି ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁକାମା’’ତି।

‘‘ତାୱତିଂସା ଚ ଯାମା ଚ, ତୁସିତା ଚାପି ଦେୱତା;

ନିମ୍ମାନରତିନୋ ଦେୱା, ଯେ ଦେୱା ୱସୱତ୍ତିନୋ;

ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପଣିଧେହି, ରତିଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋସ୍ସସୀ’’ତି।

‘‘ତାୱତିଂସା ଚ ଯାମା ଚ, ତୁସିତା ଚାପି ଦେୱତା;

ନିବ୍ବାନରତିନୋ ଦେୱା, ଯେ ଦେୱା ୱସୱତ୍ତିନୋ;

କାମବନ୍ଧନବଦ୍ଧା ତେ, ଏନ୍ତି ମାରୱସଂ ପୁନ।

‘‘ସବ୍ବୋ ଆଦୀପିତୋ [ସବ୍ବୋୱ ଆଦିତ୍ତୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଲୋକୋ, ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ପଧୂପିତୋ;

ସବ୍ବୋ ପଜ୍ଜଲିତୋ [ପଜ୍ଜଲିତୋ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ଲୋକୋ, ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ପକମ୍ପିତୋ।

‘‘ଅକମ୍ପିତଂ ଅପଜ୍ଜଲିତଂ [ଅଚଲିତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଅପୁଥୁଜ୍ଜନସେୱିତଂ;

ଅଗତି ଯତ୍ଥ ମାରସ୍ସ, ତତ୍ଥ ମେ ନିରତୋ ମନୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ଉପଚାଲା ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୮। ସୀସୁପଚାଲାସୁତ୍ତଂ

୧୬୯। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ସୀସୁପଚାଲା [ସୀସୂପଚାଲା (ସୀ।)] ଭିକ୍ଖୁନୀ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା …ପେ… ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ସୀସୁପଚାଲା ଭିକ୍ଖୁନୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସୀସୁପଚାଲଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କସ୍ସ ନୁ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁନି, ପାସଣ୍ଡଂ ରୋଚେସୀ’’ତି? ‘‘ନ ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, କସ୍ସଚି ପାସଣ୍ଡଂ ରୋଚେମୀ’’ତି।

‘‘କଂ ନୁ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ମୁଣ୍ଡାସି, ସମଣୀ ୱିଯ ଦିସ୍ସସି;

ନ ଚ ରୋଚେସି ପାସଣ୍ଡଂ, କିମିୱ ଚରସି ମୋମୂହା’’ତି।

‘‘ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ପାସଣ୍ଡା, ଦିଟ୍ଠୀସୁ ପସୀଦନ୍ତି ତେ;

ନ ତେସଂ ଧମ୍ମଂ ରୋଚେମି, ତେ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦା।

‘‘ଅତ୍ଥି ସକ୍ୟକୁଲେ ଜାତୋ, ବୁଦ୍ଧୋ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ;

ସବ୍ବାଭିଭୂ ମାରନୁଦୋ, ସବ୍ବତ୍ଥମପରାଜିତୋ।

‘‘ସବ୍ବତ୍ଥ ମୁତ୍ତୋ ଅସିତୋ, ସବ୍ବଂ ପସ୍ସତି ଚକ୍ଖୁମା;

ସବ୍ବକମ୍ମକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ, ୱିମୁତ୍ତୋ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ;

ସୋ ମଯ୍ହଂ ଭଗୱା ସତ୍ଥା, ତସ୍ସ ରୋଚେମି ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ସୀସୁପଚାଲା ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୯। ସେଲାସୁତ୍ତଂ

୧୭୦। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ସେଲା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ସେଲାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ…ପେ… ସେଲଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କେନିଦଂ ପକତଂ ବିମ୍ବଂ, କ୍ୱନୁ [କ୍ୱନ୍ନୁ (ସୀ। ପୀ।), କ୍ୱଚି (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ବିମ୍ବସ୍ସ କାରକୋ;

କ୍ୱନୁ ବିମ୍ବଂ ସମୁପ୍ପନ୍ନଂ, କ୍ୱନୁ ବିମ୍ବଂ ନିରୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ସେଲାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏତଦହୋସି – ‘‘କୋ ନୁ ଖ୍ୱାଯଂ ମନୁସ୍ସୋ ୱା ଅମନୁସ୍ସୋ ୱା ଗାଥଂ ଭାସତୀ’’ତି? ଅଥ ଖୋ ସେଲାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏତଦହୋସି – ‘‘ମାରୋ ଖୋ ଅଯଂ ପାପିମା ମମ ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ସମାଧିମ୍ହା ଚାୱେତୁକାମୋ ଗାଥଂ ଭାସତୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ସେଲା ଭିକ୍ଖୁନୀ ‘‘ମାରୋ ଅଯଂ ପାପିମା’’ ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାହି ପଚ୍ଚଭାସି –

‘‘ନଯିଦଂ ଅତ୍ତକତଂ [ନଯିଦଂ ପକତଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ବିମ୍ବଂ, ନଯିଦଂ ପରକତଂ [ନଯିଦଂ ପକତଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଅଘଂ;

ହେତୁଂ ପଟିଚ୍ଚ ସମ୍ଭୂତଂ, ହେତୁଭଙ୍ଗା ନିରୁଜ୍ଝତି।

‘‘ଯଥା ଅଞ୍ଞତରଂ ବୀଜଂ, ଖେତ୍ତେ ୱୁତ୍ତଂ ୱିରୂହତି;

ପଥୱୀରସଞ୍ଚାଗମ୍ମ, ସିନେହଞ୍ଚ ତଦୂଭଯଂ।

‘‘ଏୱଂ ଖନ୍ଧା ଚ ଧାତୁଯୋ, ଛ ଚ ଆଯତନା ଇମେ;

ହେତୁଂ ପଟିଚ୍ଚ ସମ୍ଭୂତା, ହେତୁଭଙ୍ଗା ନିରୁଜ୍ଝରେ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ସେଲା ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୧୦। ୱଜିରାସୁତ୍ତଂ

୧୭୧। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ୱଜିରା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ଯେନ ଅନ୍ଧୱନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି ଦିୱାୱିହାରାଯ। ଅନ୍ଧୱନଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ୱଜିରାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ସମାଧିମ୍ହା ଚାୱେତୁକାମୋ ଯେନ ୱଜିରା ଭିକ୍ଖୁନୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱଜିରଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କେନାଯଂ ପକତୋ ସତ୍ତୋ, କୁୱଂ ସତ୍ତସ୍ସ କାରକୋ;

କୁୱଂ ସତ୍ତୋ ସମୁପ୍ପନ୍ନୋ, କୁୱଂ ସତ୍ତୋ ନିରୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ୱଜିରାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏତଦହୋସି – ‘‘କୋ ନୁ ଖ୍ୱାଯଂ ମନୁସ୍ସୋ ୱା ଅମନୁସ୍ସୋ ୱା ଗାଥଂ ଭାସତୀ’’ତି? ଅଥ ଖୋ ୱଜିରାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏତଦହୋସି – ‘‘ମାରୋ ଖୋ ଅଯଂ ପାପିମା ମମ ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମୋ ସମାଧିମ୍ହା ଚାୱେତୁକାମୋ ଗାଥଂ ଭାସତୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ୱଜିରା ଭିକ୍ଖୁନୀ ‘‘ମାରୋ ଅଯଂ ପାପିମା’’ ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା, ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଗାଥାହି ପଚ୍ଚଭାସି –

‘‘କିଂ ନୁ ସତ୍ତୋତି ପଚ୍ଚେସି, ମାର ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ନୁ ତେ;

ସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାରପୁଞ୍ଜୋଯଂ, ନଯିଧ ସତ୍ତୁପଲବ୍ଭତି।

‘‘ଯଥା ହି ଅଙ୍ଗସମ୍ଭାରା, ହୋତି ସଦ୍ଦୋ ରଥୋ ଇତି;

ଏୱଂ ଖନ୍ଧେସୁ ସନ୍ତେସୁ, ହୋତି ସତ୍ତୋତି ସମ୍ମୁତି [ସମ୍ମତି (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

‘‘ଦୁକ୍ଖମେୱ ହି ସମ୍ଭୋତି, ଦୁକ୍ଖଂ ତିଟ୍ଠତି ୱେତି ଚ;

ନାଞ୍ଞତ୍ର ଦୁକ୍ଖା ସମ୍ଭୋତି, ନାଞ୍ଞଂ ଦୁକ୍ଖା ନିରୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ‘‘ଜାନାତି ମଂ ୱଜିରା ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

ଭିକ୍ଖୁନୀସଂଯୁତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଆଳୱିକା ଚ ସୋମା ଚ, ଗୋତମୀ ୱିଜଯା ସହ;

ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଚ ଚାଲା, ଉପଚାଲା ସୀସୁପଚାଲା ଚ;

ସେଲା ୱଜିରାଯ ତେ ଦସାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୬। ବ୍ରହ୍ମସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ପଠମୱଗ୍ଗୋ

୧। ବ୍ରହ୍ମାଯାଚନସୁତ୍ତଂ

୧୭୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଉରୁୱେଲାଯଂ ୱିହରତି ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ''ଅଧିଗତୋ ଖୋ ମ୍ୟାଯଂ ଧମ୍ମୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଦୁଦ୍ଦସୋ ଦୁରନୁବୋଧୋ ସନ୍ତୋ ପଣୀତୋ ଅତକ୍କାୱଚରୋ ନିପୁଣୋ ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀଯୋ। ଆଲଯରାମା ଖୋ ପନାଯଂ ପଜା ଆଲଯରତା ଆଲଯସମ୍ମୁଦିତା। ଆଲଯରାମାଯ ଖୋ ପନ ପଜାଯ ଆଲଯରତାଯ ଆଲଯସମ୍ମୁଦିତାଯ ଦୁଦ୍ଦସଂ ଇଦଂ ଠାନଂ ଯଦିଦଂ ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ ଠାନଂ ଦୁଦ୍ଦସଂ ଯଦିଦଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହାକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟଂ; ପରେ ଚ ମେ ନ ଆଜାନେଯ୍ୟୁଂ; ସୋ ମମସ୍ସ କିଲମଥୋ, ସା ମମସ୍ସ ୱିହେସା''ତି। ଅପିସ୍ସୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଇମା ଅନଚ୍ଛରିଯା ଗାଥାଯୋ ପଟିଭଂସୁ ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା –

''କିଚ୍ଛେନ ମେ ଅଧିଗତଂ, ହଲଂ ଦାନି ପକାସିତୁଂ;

ରାଗଦୋସପରେତେହି, ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ ସୁସମ୍ବୁଧୋ।

''ପଟିସୋତଗାମିଂ ନିପୁଣଂ, ଗମ୍ଭୀରଂ ଦୁଦ୍ଦସଂ ଅଣୁଂ;

ରାଗରତ୍ତା ନ ଦକ୍ଖନ୍ତି, ତମୋଖନ୍ଧେନ ଆୱୁଟା''ତି [ତମୋକ୍ଖନ୍ଧେନ ଆୱୁତାତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]।

ଇତିହ ଭଗୱତୋ ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତୋ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମତି, ନୋ ଧମ୍ମଦେସନାଯ।

ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ସହମ୍ପତିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ ଏତଦହୋସି – ''ନସ୍ସତି ୱତ ଭୋ ଲୋକୋ, ୱିନସ୍ସତି ୱତ ଭୋ ଲୋକୋ, ଯତ୍ର ହି ନାମ ତଥାଗତସ୍ସ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମତି [ନମିସ୍ସତି (?)], ନୋ ଧମ୍ମଦେସନାଯା''ତି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି – ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ [ସମ୍ମିଞ୍ଜିତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱା ବାହଂ ପସାରେଯ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେଯ୍ୟ ଏୱମେୱ – ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଅନ୍ତରହିତୋ ଭଗୱତୋ ପୁରତୋ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଜାଣୁମଣ୍ଡଲଂ ପଥୱିଯଂ ନିହନ୍ତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଦେସେତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ, ଦେସେତୁ ସୁଗତୋ ଧମ୍ମଂ। ସନ୍ତି ସତ୍ତା ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକା, ଅସ୍ସୱନତା ଧମ୍ମସ୍ସ ପରିହାଯନ୍ତି। ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତାରୋ''ତି। ଇଦମୱୋଚ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି, ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ପାତୁରହୋସି ମଗଧେସୁ ପୁବ୍ବେ,

ଧମ୍ମୋ ଅସୁଦ୍ଧୋ ସମଲେହି ଚିନ୍ତିତୋ;

ଅପାପୁରେତଂ [ଅୱାପୁରେତଂ (ସୀ।)] ଅମତସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ,

ସୁଣନ୍ତୁ ଧମ୍ମଂ ୱିମଲେନାନୁବୁଦ୍ଧଂ।

''ସେଲେ ଯଥା ପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନିଟ୍ଠିତୋ,

ଯଥାପି ପସ୍ସେ ଜନତଂ ସମନ୍ତତୋ;

ତଥୂପମଂ ଧମ୍ମମଯଂ ସୁମେଧ,

ପାସାଦମାରୁଯ୍ହ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ;

ସୋକାୱତିଣ୍ଣଂ [ସୋକାୱକିଣ୍ଣଂ (ସୀ।)] ଜନତମପେତସୋକୋ,

ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୁ ଜାତିଜରାଭିଭୂତଂ।

‘‘ଉଟ୍ଠେହି ୱୀର ୱିଜିତସଙ୍ଗାମ,

ସତ୍ଥୱାହ ଅନଣ [ଅଣଣ (ରୂପସିଦ୍ଧିଟୀକା)] ୱିଚର ଲୋକେ;

ଦେସସ୍ସୁ [ଦେସେତୁ (ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ। କ।)] ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ,

ଅଞ୍ଞାତାରୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଚ ଅଜ୍ଝେସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତ୍ତେସୁ ଚ କାରୁଞ୍ଞତଂ ପଟିଚ୍ଚ ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ସତ୍ତେ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନେ ୱିହରନ୍ତେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନେ [ଦସ୍ସାୱିନୋ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ୱିହରନ୍ତେ। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଉପ୍ପଲିନିଯଂ ୱା ପଦୁମିନିଯଂ ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକିନିଯଂ ୱା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ୱା ପଦୁମାନି ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ୱା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢାନି ଉଦକାନୁଗ୍ଗତାନି ଅନ୍ତୋ ନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ୱା ପଦୁମାନି ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ୱା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢାନି ସମୋଦକଂ ଠିତାନି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ୱା ପଦୁମାନି ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ୱା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢାନି ଉଦକା ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମ ଠିତାନି [ତିଟ୍ଠନ୍ତି (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ଅନୁପଲିତ୍ତାନି ଉଦକେନ; ଏୱମେୱ ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ସତ୍ତେ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନେ ୱିହରନ୍ତେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନେ ୱିହରନ୍ତେ। ଦିସ୍ୱାନ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହମ୍ପତିଂ ଗାଥାଯ ପଚ୍ଚଭାସି –

‘‘ଅପାରୁତା ତେସଂ ଅମତସ୍ସ ଦ୍ୱାରା,

ଯେ ସୋତୱନ୍ତୋ ପମୁଞ୍ଚନ୍ତୁ ସଦ୍ଧଂ;

ୱିହିଂସସଞ୍ଞୀ ପଗୁଣଂ ନ ଭାସିଂ,

ଧମ୍ମଂ ପଣୀତଂ ମନୁଜେସୁ ବ୍ରହ୍ମେ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ‘‘କତାୱକାସୋ ଖୋମ୍ହି ଭଗୱତା ଧମ୍ମଦେସନାଯା’’ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୨। ଗାରୱସୁତ୍ତଂ

୧୭୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଉରୁୱେଲାଯଂ ୱିହରତି ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘‘ଦୁକ୍ଖଂ ଖୋ ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, କଂ ନୁ ଖ୍ୱାହଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା [ଗରୁକତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି?

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅପରିପୁଣ୍ଣସ୍ସ ଖୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ପାରିପୂରିଯା ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟଂ । ନ ଖୋ ପନାହଂ ପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଅତ୍ତନା

ସୀଲସମ୍ପନ୍ନତରଂ ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା, ଯମହଂ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେୟ୍ୟଂ।

''ଅପରିପୁଣ୍ଣସ୍ସ ଖୋ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ପାରିପୂରିଯା ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେୟ୍ୟଂ। ନ ଖୋ ପନାହଂ ପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ ଲୋକେ…ପେ… ଅତ୍ତନା ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନତରଂ ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା, ଯମହଂ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେୟ୍ୟଂ।

''ଅପରିପୁଣ୍ଣସ୍ସ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ପାରିପୂରିଯା ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେୟ୍ୟଂ। ନ ଖୋ ପନାହଂ ପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ…ପେ… ଅତ୍ତନା ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନତରଂ ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା, ଯମହଂ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେୟ୍ୟଂ।

''ଅପରିପୁଣ୍ଣସ୍ସ ଖୋ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ପାରିପୂରିଯା ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେୟ୍ୟଂ। ନ ଖୋ ପନାହଂ ପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ…ପେ… ଅତ୍ତନା ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନତରଂ ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା, ଯମହଂ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେୟ୍ୟଂ।

''ଅପରିପୁଣ୍ଣସ୍ସ ଖୋ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ପାରିପୂରିଯା ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେୟ୍ୟଂ। ନ ଖୋ ପନାହଂ ପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଅତ୍ତନା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନତରଂ ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା, ଯମହଂ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେୟ୍ୟଂ। ଯଂନୂନାହଂ ୟ୍ୱାଯଂ ଧମ୍ମୋ ମଯା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତମେୱ ଧମ୍ମଂ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେୟ୍ୟ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଭଗୱତୋ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ ଏୱମେୱ – ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଅନ୍ତରହିତୋ ଭଗୱତୋ ପୁରତୋ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଏୱମେତଂ , ଭଗୱା, ଏୱମେତଂ, ସୁଗତ! ଯେପି ତେ, ଭନ୍ତେ, ଅହେସୁଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ତେପି ଭଗୱନ୍ତୋ ଧମ୍ମଞ୍ଞେୱ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରିଂସୁ; ଯେପି ତେ, ଭନ୍ତେ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ତେପି ଭଗୱନ୍ତୋ ଧମ୍ମଞ୍ଞେୱ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି। ଭଗୱାପି, ଭନ୍ତେ, ଏତରହି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମଞ୍ଞେୱ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରତୂ''ତି। ଇଦମୱୋଚ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି, ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଯେ ଚ ଅତୀତା ସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ଯେ ଚ ବୁଦ୍ଧା ଅନାଗତା;

ଯୋ ଚେତରହି ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ବହୂନଂ [ବହୁନ୍ନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସୋକନାସନୋ।

''ସବ୍ବେ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁନୋ, ୱିହଂସୁ [ୱିହରିଂସୁ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱିହରନ୍ତି ଚ;

ତଥାପି ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି, ଏସା ବୁଦ୍ଧାନ ଧମ୍ମତା।

''ତସ୍ମା ହି ଅତ୍ତକାମେନ [ଅତ୍ଥକାମେନ (ସୀ। ପୀ। କ।)], ମହତ୍ତମଭିକଙ୍ଖତା;

ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଗରୁକାତବ୍ବୋ, ସରଂ ବୁଦ୍ଧାନ ସାସନ''ନ୍ତି।

୩। ବ୍ରହ୍ମଦେୱସୁତ୍ତଂ

୧୭୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରିସ୍ସା ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ବ୍ରହ୍ମଦେୱୋ ନାମ ପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଦେୱୋ ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତଦନୁତ୍ତରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। ''ଖୀଣା

ଜାତି , ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟା’’ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାୟସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଦେୱୋ ଅରହତଂ ଅହୋସି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଦେୱୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ସାୱତ୍ଥିୟଂ ସପଦାନଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରମାନୋ ୟେନ ସକମାତୁ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମତୋ ବ୍ରହ୍ମଦେୱସ୍ସ ମାତା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଆହୁତିଂ ନିଚ୍ଚଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି । ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ସହମ୍ପତିସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅୟଂ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ବ୍ରହ୍ମଦେୱସ୍ସ ମାତା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଆହୁତିଂ ନିଚ୍ଚଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ୟଂନୂନାହଂ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସଂୱେଜେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ ଏୱମେୱ – ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଅନ୍ତରହିତୋ ଆୟସ୍ମତୋ ବ୍ରହ୍ମଦେୱସ୍ସ ମାତୁ ନିୱେସନେ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ୱେହାସଂ ଠିତୋ ଆୟସ୍ମତୋ ବ୍ରହ୍ମଦେୱସ୍ସ ମାତରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଦୂରେ ଇତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣି ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ,

ୟସ୍ସାହୁତିଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହସି ନିଚ୍ଚଂ;

ନେତାଦିସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣି ବ୍ରହ୍ମଭକ୍ଖୋ,

କିଂ ଜପ୍ପସି ବ୍ରହ୍ମପଥଂ ଅଜାନଂ [ଅଜାନନ୍ତୀ (ସୀ। ପୀ। କ।)]।

‘‘ଏସୋ ହି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣି ବ୍ରହ୍ମଦେୱୋ,

ନିରୂପଧିକୋ ଅତିଦେୱପତ୍ତୋ;

ଅକିଞ୍ଚନୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅନଞ୍ଞପୋସୀ,

ୟୋ ତେ ସୋ [ତେ ସୋ (ସୀ। ପୀ।), ୟୋ ତେ ସ (?)] ପିଣ୍ଡାୟ ଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ।

‘‘ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ୱେଦଗୁ ଭାୱିତତ୍ତୋ,

ନରାନଂ ଦେୱାନଞ୍ଚ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ;

ବାହିତ୍ୱା ପାପାନି ଅନୂପଲିତ୍ତୋ,

ଘାସେସନଂ ଇରିୟତି ସୀତିଭୂତୋ।

‘‘ନ ତସ୍ସ ପଚ୍ଛା ନ ପୁରତ୍ଥମତ୍ଥି,

ସନ୍ତୋ ୱିଧୂମୋ ଅନିଘୋ ନିରାସୋ;

ନିକ୍ଖିତ୍ତଦଣ୍ଡୋ ତସଥାୱରେସୁ,

ସୋ ତ୍ୟାହୁତିଂ ଭୁଞ୍ଜତୁ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡଂ।

‘‘ୱିସେନିଭୂତୋ ଉପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ,

ନାଗୋୱ ଦନ୍ତୋ ଚରତି ଅନେଜୋ;

ଭିକ୍ଖୁ ସୁସୀଲୋ ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ,

ସୋ ତ୍ୱାହୁତିଂ ଭୁଞ୍ଜତୁ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡଂ।

‘‘ତସ୍ମିଂ ପସନ୍ନା ଅୱିକମ୍ପମାନା,

ପତିଟ୍ଠପେହି ଦକ୍ଖିଣଂ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟେ;

କରୋହି ପୁଞ୍ଞଂ ସୁଖମାୟତିକଂ,

ଦିସ୍ୱା ମୁନିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣି ଓଘତିଣ୍ଣ’’ନ୍ତି।

‘‘ତସ୍ମିଂ ପସନ୍ନା ଅୱିକମ୍ପମାନା,

ପତିଟ୍ଠପେସି ଦକ୍ଖିଣଂ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟେ;

ଅକାସି ପୁଞ୍ଞଂ ସୁଖମାୟତିକଂ,

ଦିସ୍ୱା ମୁନିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଓଘତିଣ୍ଣ’’ନ୍ତି।

୪। ବକବ୍ରହ୍ମସୁତ୍ତଂ

୧୭୫। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ବକସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଏୱରୂପଂ ପାପକଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି – ‘‘ଇଦଂ ନିଚ୍ଚଂ, ଇଦଂ ଧୁୱଂ, ଇଦଂ ସସ୍ସତଂ, ଇଦଂ କେୱଲଂ, ଇଦଂ ଅଚୱନଧମ୍ମଂ, ଇଦଞ୍ହି ନ ଜାୟତି ନ ଜୀୟତି ନ ମୀୟତି ନ ଚୱତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ଇତୋ ଚ ପନଞ୍ଞଂ ଉତ୍ତରିଂ [ଉତ୍ତରିଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ନିସ୍ସରଣଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ବକସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାୟ – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ ଏୱମେୱ – ଜେତୱନେ ଅନ୍ତରହିତୋ ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପାତୁରହୋସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ବକୋ ବ୍ରହ୍ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏହି ଖୋ ମାରିସ, ସ୍ୱାଗତଂ ତେ, ମାରିସ! ଚିରସ୍ସଂ ଖୋ ମାରିସ! ଇମଂ ପରିୟାୟମକାସି ୟଦିଦଂ ଇଧାଗମନାୟ। ଇଦଞ୍ହି, ମାରିସ, ନିଚ୍ଚଂ, ଇଦଂ ଧୁୱଂ, ଇଦଂ ସସ୍ସତଂ, ଇଦଂ କେୱଲଂ, ଇଦଂ ଅଚୱନଧମ୍ମଂ, ଇଦଞ୍ହି ନ ଜାୟତି ନ ଜୀୟତି ନ ମୀୟତି ନ ଚୱତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇତୋ ଚ ପନଞ୍ଞଂ ଉତ୍ତରି ନିସ୍ସରଣଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗୱା ବକଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାଗତୋ ୱତ, ଭୋ, ବକୋ ବ୍ରହ୍ମା; ଅୱିଜ୍ଜାଗତୋ ୱତ, ଭୋ, ବକୋ ବ୍ରହ୍ମା। ୟତ୍ର ହି ନାମ ଅନିଚ୍ଚଂୟେୱ ସମାନଂ ନିଚ୍ଚନ୍ତି ୱକ୍ଖତି, ଅଧୁୱଂୟେୱ ସମାନଂ ଧୁୱନ୍ତି ୱକ୍ଖତି, ଅସସ୍ସତଂୟେୱ ସମାନଂ ସସ୍ସତନ୍ତି ୱକ୍ଖତି, ଅକେୱଲଂୟେୱ ସମାନଂ କେୱଲନ୍ତି ୱକ୍ଖତି, ଚୱନଧମ୍ମଂୟେୱ ସମାନଂ ଅଚୱନଧମ୍ମନ୍ତି ୱକ୍ଖତି। ୟତ୍ଥ ଚ ପନ ଜାୟତି ଚ ଜୀୟତି ଚ ମୀୟତି ଚ ଚୱତି ଚ ଉପପଜ୍ଜତି ଚ, ତଞ୍ଚ ତଥା ୱକ୍ଖତି – ‘ଇଦଞ୍ହି ନ ଜାୟତି ନ ଜୀୟତି ନ ମୀୟତି ନ ଚୱତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି’। ସନ୍ତଞ୍ଚ ପନଞ୍ଞଂ ଉତ୍ତରି ନିସ୍ସରଣଂ, ‘ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ ଉତ୍ତରି ନିସ୍ସରଣ’ନ୍ତି ୱକ୍ଖତୀ’’ତି।

‘‘ଦ୍ୱାସତ୍ତତି ଗୋତମ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମା,

ୱସୱତ୍ତିନୋ ଜାତିଜରଂ ଅତୀତା;

ଅୟମନ୍ତିମା ୱେଦଗୂ ବ୍ରହ୍ମୁପପତ୍ତି,

ଅସ୍ମାଭିଜପ୍ପନ୍ତି ଜନା ଅନେକା’’ତି।

‘‘ଅପ୍ପଞ୍ଚି ଏତଂ ନ ହି ଦୀଘମାଯୁ,

ଯଂ ତ୍ୱଂ ବକ ମଞ୍ଞସି ଦୀଘମାଯୁଂ;

ସତଂ ସହସ୍ସାନଂ [ସହସ୍ସାନ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ନିରବ୍ବୁଦାନଂ,

ଆଯୁଂ ପଜାନାମି ତୱାହଂ ବ୍ରହ୍ମେ’’ତି।

‘‘ଅନନ୍ତଦସ୍ସୀ ଭଗୱାହମସ୍ମି,

ଜାତିଜରଂ ସୋକମୁପାତିୱତ୍ତୋ;

କିଂ ମେ ପୁରାଣଂ ୱତସୀଲୱତ୍ତଂ,

ଆଚିକ୍ଖ ମେ ତଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞା’’ତି।

‘‘ଯଂ ତ୍ୱଂ ଅପାଯେସି ବହୂ ମନୁସ୍ସେ,

ପିପାସିତେ ଘମ୍ମନି ସମ୍ପରେତେ;

ତଂ ତେ ପୁରାଣଂ ୱତସୀଲୱତ୍ତଂ,

ସୁତ୍ତପ୍ପବୁଦ୍ଧୋୱ ଅନୁସ୍ସରାମି।

‘‘ଯଂ ଏଣିକୂଲସ୍ମିଂ ଜନଂ ଗହୀତଂ,

ଅମୋଚଯୀ ଗଯ୍ହକଂ ନୀଯମାନଂ;

ତଂ ତେ ପୁରାଣଂ ୱତସୀଲୱତ୍ତଂ,

ସୁତ୍ତପ୍ପବୁଦ୍ଧୋୱ ଅନୁସ୍ସରାମି।

‘‘ଗଙ୍ଗାଯ ସୋତସ୍ମିଂ ଗହୀତନାୱଂ,

ଲୁଦ୍ଦେନ ନାଗେନ ମନୁସ୍ସକପ୍ୟା;

ପମୋଚଯିତ୍ଥ ବଲସା ପସଯ୍ହ,

ତଂ ତେ ପୁରାଣଂ ୱତସୀଲୱତ୍ତଂ,

ସୁତ୍ତପ୍ପବୁଦ୍ଧୋୱ ଅନୁସ୍ସରାମି।

‘‘କପ୍ପୋ ଚ ତେ ବଦ୍ଧଚରୋ ଅହୋସିଂ,

ସମ୍ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତଂ [ସମ୍ବୁଦ୍ଧିୱନ୍ତଂ (ବହୂସୁ)] ୱତିନଂ ଅମଞ୍ଞି;

ତଂ ତେ ପୁରାଣଂ ୱତସୀଲୱତ୍ତଂ,

ସୁଭଦ୍ଦବୁଦ୍ଧୋୱ ଅନୁସ୍ସରାମୀ’’ତି।

‘‘ଅଦ୍ଧା ପଜାନାସି ମମେତମାୟୁଂ,

ଅଞ୍ଞେପି [ଅଞ୍ଞମ୍ପି (ସୀ। ପୀ।)] ଜାନାସି ତଥା ହି ବୁଦ୍ଧୋ;

ତଥା ହି ତ୍ୟାୟଂ ଜଲିତାନୁଭାୱୋ,

ଓଭାସୟଂ ତିଟ୍ଠତି ବ୍ରହ୍ମଲୋକ’’ନ୍ତି।

୫। ଅଞ୍ଞତରବ୍ରହ୍ମସୁତ୍ତଂ

୧୭୬। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଏୱରୂପଂ ପାପକଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି – ‘‘ନତ୍ଥି ସୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଯୋ ଇଧ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ…ପେ… ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଉପରି ୱେହାସଂ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘କହଂ ନୁ ଖୋ ଭଗୱା ଏତରହି ୱିହରତୀ’’ତି? ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ [ମହାମୋଗ୍ଗଲାନୋ (କ।)] ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଉପରି ୱେହାସଂ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନଂ ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପନ୍ନଂ। ଦିସ୍ୱାନ – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ ଏୱମେୱ – ଜେତୱନେ ଅନ୍ତରହିତୋ ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସଂ ନିସ୍ସାଯ [ଉପନିସ୍ସାଯ (ସୀ।)] ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଉପରି ୱେହାସଂ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନୀଚତରଂ ଭଗୱତୋ।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାକସ୍ସପସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘କହଂ ନୁ ଖୋ ଭଗୱା ଏତରହି ୱିହରତୀ’’ତି? ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା…ପେ… ଦିସ୍ୱାନ – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ…ପେ… ଏୱମେୱ – ଜେତୱନେ ଅନ୍ତରହିତୋ ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ ନିସ୍ସାଯ ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଉପରି ୱେହାସଂ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନୀଚତରଂ ଭଗୱତୋ।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାକପ୍ପିନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘କହଂ ନୁ ଖୋ ଭଗୱା ଏତରହି ୱିହରତୀ’’ତି? ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକପ୍ପିନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା…ପେ… ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପନ୍ନଂ। ଦିସ୍ୱାନ – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ…ପେ… ଏୱମେୱ – ଜେତୱନେ ଅନ୍ତରହିତୋ ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକପ୍ପିନୋ ପଚ୍ଛିମଂ ଦିସଂ ନିସ୍ସାଯ ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଉପରି ୱେହାସଂ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନୀଚତରଂ ଭଗୱତୋ।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘କହଂ ନୁ ଖୋ ଭଗୱା ଏତରହି ୱିହରତୀ’’ତି? ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ…ପେ… ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପନ୍ନଂ। ଦିସ୍ୱାନ – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ…ପେ… ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଉତ୍ତରଂ ଦିସଂ ନିସ୍ସାଯ ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଉପରି ୱେହାସଂ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନୀଚତରଂ ଭଗୱତୋ।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଅଜ୍ଜାପି ତେ ଆୱୁସୋ ସା ଦିଟ୍ଠି, ଯା ତେ ଦିଟ୍ଠି ପୁରେ ଅହୁ;

ପସ୍ସସି ୱୀତିୱତ୍ତନ୍ତଂ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପଭସ୍ସର’’ନ୍ତି।

‘‘ନ ମେ ମାରିସ ସା ଦିଟ୍ଠି, ଯା ମେ ଦିଟ୍ଠି ପୁରେ ଅହୁ;

ପସ୍ସାମି ୱୀତିୱତ୍ତନ୍ତଂ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପଭସ୍ସରଂ;

ସ୍ୱାହଂ ଅଜ୍ଜ କଥଂ ୱଜ୍ଜଂ, ଅହଂ ନିଚ୍ଚୋମ୍ହି ସସ୍ସତୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସଂୱେଜେତ୍ୱା – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ ଏୱମେୱ – ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଅନ୍ତରହିତୋ ଜେତୱନେ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ଅଞ୍ଞତରଂ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏହି ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ଯେନାୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଏୱଂ ୱଦେହି – ‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଅଞ୍ଞେପି ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାୱକା ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକା ଏୱଂମହାନୁଭାୱା ; ସେୟ୍ୟଥାପି ଭୱଂ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ କସ୍ସପୋ କପ୍ପିନୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ’’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ମାରିସା’’ତି ଖୋ ସୋ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜୋ ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନାୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଅଞ୍ଞେପି ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାୱକା ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକା ଏୱଂମହାନୁଭାୱା; ସେୟ୍ୟଥାପି ଭୱଂ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ କସ୍ସପୋ କପ୍ପିନୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ’’ତି? ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତଂ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ତେୱିଜ୍ଜା ଇଦ୍ଧିପତ୍ତା ଚ, ଚେତୋପରିୟାୟକୋୱିଦା;

ଖୀଣାସୱା ଅରହନ୍ତୋ, ବହୂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାୱକା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜୋ ଆୟସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଯେନ ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଆୟସ୍ମା ମାରିସ, ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଏୱମାହ –

‘‘ତେୱିଜ୍ଜା ଇଦ୍ଧିପତ୍ତା ଚ, ଚେତୋପରିୟାୟକୋୱିଦା;

ଖୀଣାସୱା ଅରହନ୍ତୋ, ବହୂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାୱକା’’ତି।

ଇଦମୱୋଚ ସୋ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜୋ। ଅତ୍ତମନୋ ଚ ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜସ୍ସ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

୬। ବ୍ରହ୍ମଲୋକସୁତ୍ତଂ

୧୭୭। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଭଗୱା ଦିୱାୱିହାରଗତୋ ହୋତି ପଟିସଲ୍ଲୀନୋ। ଅଥ ଖୋ ସୁବ୍ରହ୍ମା ଚ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା ସୁଦ୍ଧାୱାସୋ ଚ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକଂ ଦ୍ୱାରବାହଂ [ପଚ୍ଚେକଦ୍ୱାରବାହଂ (ପୀ। କ।)] ଉପନିସ୍ସାୟ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ସୁବ୍ରହ୍ମା ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା ସୁଦ୍ଧାୱାସଂ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅକାଲୋ ଖୋ ତାୱ, ମାରିସ, ଭଗୱନ୍ତଂ ପୟିରୁପାସିତୁଂ; ଦିୱାୱିହାରଗତୋ ଭଗୱା ପଟିସଲ୍ଲୀନୋ ଚ। ଅସୁକୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ଇଦ୍ଧୋ ଚେୱ ଫୀତୋ ଚ, ବ୍ରହ୍ମା ଚ ତତ୍ର ପମାଦୱିହାରଂ ୱିହରତି। ଆୟାମ, ମାରିସ, ଯେନ ସୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସଂୱେଜେୟ୍ୟାମା’’ତି। ‘‘ଏୱଂ , ମାରିସା’’ତି ଖୋ ସୁଦ୍ଧାୱାସୋ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା ସୁବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି।

ଅଥ ଖୋ ସୁବ୍ରହ୍ମା ଚ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା ସୁଦ୍ଧାୱାସୋ ଚ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ…ପେ… ଏୱମେୱ – ଭଗୱତୋ ପୁରତୋ ଅନ୍ତରହିତା ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପାତୁରହେସୁଂ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ତେ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ। ଦିସ୍ୱାନ ତେ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ହନ୍ଦ କୁତୋ ନୁ ତୁମ୍ହେ, ମାରିସା, ଆଗଚ୍ଛଥା’’ତି? ‘‘ଆଗତା ଖୋ ମୟଂ, ମାରିସ, ଅମ୍ହ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକା ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ। ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାସି ପନ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା’’ତି?

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ [ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ଖୋ ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ତଂ ୱଚନଂ ଅନଧିୱାସେନ୍ତୋ ସହସ୍ସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଅତ୍ତାନଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ସୁବ୍ରହ୍ମାନଂ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ପସ୍ସସି ମେ ନୋ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ଏୱରୂପଂ ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱ’’ନ୍ତି? ‘‘ପସ୍ସାମି ଖୋ ତ୍ୟାହଂ, ମାରିସ, ଏୱରୂପଂ

ଇଦ୍ଧାନୁଭାଓ’’ନ୍ତି। ‘‘ସୋ ଖ୍ୱାହଂ, ମାରିସ, ଏଓଂମହିଦ୍ଧିକୋ ଏଓଂମହାନୁଭାଓୋ କସ୍ସ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସମଣସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି?

ଅଥ ଖୋ ସୁବ୍ରହ୍ମା ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା ଦ୍ୱିସହସ୍ସକ୍କତ୍ତୁଂ ଅତ୍ତାନଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ତଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ପସ୍ସସି ମେ ନୋ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ଏଓରୂପଂ ଇଦ୍ଧାନୁଭାଓ’’ନ୍ତି? ‘‘ପସ୍ସାମି ଖୋ ତ୍ୱାହଂ, ମାରିସ, ଏଓରୂପଂ ଇଦ୍ଧାନୁଭାଓ’’ନ୍ତି। ‘‘ତୟା ଚ ଖୋ, ମାରିସ, ମୟା ଚ ସ୍ୱେୱ ଭଗଓା ମହିଦ୍ଧିକତରୋ ଚେୱ ମହାନୁଭାଓତରୋ ଚ। ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ତସ୍ସ ଭଗଓତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା’’ତି? ଅଥ ଖୋ ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ସୁବ୍ରହ୍ମାନଂ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମାନଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ତୟୋ ସୁପଣ୍ଣା ଚତୁରୋ ଚ ହଂସା,

ବ୍ୟଗ୍ଘୀନିସା ପଞ୍ଚସତା ଚ ଝାୟିନୋ;

ତୟିଦଂ ୱିମାନଂ ଜଲତେ ଚ [ଜଲତେୱ (ପୀ। କ।)] ବ୍ରହ୍ମେ,

ଓଭାସୟଂ ଉତ୍ତରସ୍ସଂ ଦିସାୟ’’ନ୍ତି।

‘‘କିଞ୍ଚାପି ତେ ତଂ ଜଲତେ ୱିମାନଂ,

ଓଭାସୟଂ ଉତ୍ତରସ୍ସଂ ଦିସାୟଂ;

ରୂପେ ରଣଂ ଦିସ୍ୱା ସଦା ପୱେଧିତଂ,

ତସ୍ମା ନ ରୂପେ ରମତୀ ସୁମେଧୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୁବ୍ରହ୍ମା ଚ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା ସୁଦ୍ଧାୱାସୋ ଚ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା ତଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସଂୱେଜେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟିଂସୁ । ଅଗମାସି ଚ ଖୋ ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ଅପରେନ ସମୟେନ ଭଗଓତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସାତି।

୭। କୋକାଲିକସୁତ୍ତଂ

୧୭୮। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଭଗଓା ଦିୱାୱିହାରଗତୋ ହୋତି ପଟିସଲ୍ଲୀନୋ। ଅଥ ଖୋ ସୁବ୍ରହ୍ମା ଚ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା ସୁଦ୍ଧାୱାସୋ ଚ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା ଯେନ ଭଗଓା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକଂ ଦ୍ୱାରବାହଂ ନିସ୍ସାୟ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ସୁବ୍ରହ୍ମା ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା କୋକାଲିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ ଭଗଓତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଅପ୍ପମେୟ୍ୟଂ ପମିନନ୍ତୋ, କୋଧ ୱିଦ୍ୱା ୱିକପ୍ପୟେ;

ଅପ୍ପମେୟ୍ୟଂ ପମାୟିନଂ, ନିୱୁତଂ ତଂ ମଞ୍ଞେ ପୁଥୁଜ୍ଜନ’’ନ୍ତି।

୮। କତମୋଦକତିସ୍ସସୁତ୍ତଂ

୧୭୯। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଭଗଓା ଦିୱାୱିହାରଗତୋ ହୋତି ପଟିସଲ୍ଲୀନୋ। ଅଥ ଖୋ ସୁବ୍ରହ୍ମା ଚ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା ସୁଦ୍ଧାୱାସୋ ଚ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା ଯେନ ଭଗଓା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକଂ ଦ୍ୱାରବାହଂ ନିସ୍ସାୟ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ସୁଦ୍ଧାୱାସୋ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା କତମୋଦକତିସ୍ସକଂ [କତମୋରକତିସ୍ସକଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ ଭଗଓତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଅପ୍ପମେୟ୍ୟଂ ପମିନନ୍ତୋ, କୋଧ ୱିଦ୍ୱା ୱିକପ୍ପୟେ;

ଅପ୍ପମେୟ୍ୟଂ ପମାୟିନଂ, ନିୱୁତଂ ତଂ ମଞ୍ଞେ ଅକିସ୍ସଓ’’ନ୍ତି।

୯। ତୁରୁବ୍ରହ୍ମସୁତ୍ତଂ

୧୮୦। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ କୋକାଲିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆବାଧିକୋ ହୋତି ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ଅଥ ଖୋ ତୁରୁ [ତୁଦୁ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ କୋକାଲିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଠିତୋ କୋକାଲିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ପସାଦେହି, କୋକାଲିକ, ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେସୁ ଚିତ୍ତଂ। ପେସଲା ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା''ତି। ''କୋସି ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ''ତି? ''ଅହଂ ତୁରୁ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା''ତି। ''ନନୁ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତା ଅନାଗାମୀ ବ୍ୟାକତୋ, ଅଥ କିଞ୍ଚରହି ଇଧାଗତୋ? ପସ୍ସ, ଯାୱଞ୍ଚ ତେ ଇଦଂ ଅପରଦ୍ଧ''ନ୍ତି।

''ପୁରିସସ୍ସ ହି ଜାତସ୍ସ, କୁଠାରୀ [ଦୁଧାରୀ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଜାଯତେ ମୁଖେ;

ଯାଯ ଛିନ୍ଦତି ଅତ୍ତାନଂ, ବାଲୋ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଭଣଂ।

''ଯୋ ନିନ୍ଦିଯଂ ପସଂସତି,

ତଂ ୱା ନିନ୍ଦତି ଯୋ ପସଂସିଯୋ;

ୱିଚିନାତି ମୁଖେନ ସୋ କଲିଂ,

କଲିନା ତେନ ସୁଖଂ ନ ୱିନ୍ଦତି।

''ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ ଅଯଂ କଲି,

ଯୋ ଅକ୍ଖେସୁ ଧନପରାଜଯୋ;

ସବ୍ବସ୍ସାପି ସହାପି ଅତ୍ତନା,

ଅଯମେୱ ମହନ୍ତତରୋ କଲି;

ଯୋ ସୁଗତେସୁ ମନଂ ପଦୋସଯେ।

''ସତଂ ସହସ୍ସାନଂ ନିରବ୍ବୁଦାନଂ,

ଛତ୍ତିଂସତି ପଞ୍ଚ ଚ ଅବ୍ବୁଦାନି;

ଯମରିଯଗରହୀ [ଯମରିଯେ ଗରହୀ (ସ୍ୟା। କଂ।), ଯମରିଯଂ ଗରହଂ (କ।)] ନିରଯଂ ଉପେତି,

ୱାଚଂ ମନଞ୍ଚ ପଣିଧାଯ ପାପକ''ନ୍ତି।

୧୦। କୋକାଲିକସୁତ୍ତଂ

୧୮୧। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ କୋକାଲିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ କୋକାଲିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ପାପିଚ୍ଛା, ଭନ୍ତେ, ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା ପାପିକାନଂ ଇଚ୍ଛାନଂ ୱସଂ ଗତା''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗୱା କୋକାଲିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ମା ହେୱଂ, କୋକାଲିକ, ଅୱଚ; ମା ହେୱଂ, କୋକାଲିକ, ଅୱଚ। ପସାଦେହି, କୋକାଲିକ, ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେସୁ ଚିତ୍ତଂ। ପେସଲା ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା''ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ କୋକାଲିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କିଞ୍ଚାପି ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସଦ୍ଧାଯିକୋ ପଚ୍ଚଯିକୋ; ଅଥ ଖୋ ପାପିଚ୍ଛାୱ ଭନ୍ତେ, ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା ପାପିକାନଂ ଇଚ୍ଛାନଂ ୱସଂ ଗତା''ତି।

ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗଵା କୋକାଲିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ମା ହେଵଂ, କୋକାଲିକ, ଅଵଚ; ମା ହେଵଂ, କୋକାଲିକ, ଅଵଚ। ପସାଦେହି, କୋକାଲିକ, ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେସୁ ଚିତ୍ତଂ। ପେସଲା ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା’’ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ କୋକାଲିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘କିଞ୍ଚାପି…ପେ… ଇଚ୍ଛାନଂ ଵସଂ ଗତା’’ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗଵା କୋକାଲିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ମା ହେଵଂ…ପେ… ପେସଲା ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ କୋକାଲିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ପକ୍କାମି। ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ଚ କୋକାଲିକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସାସପମତ୍ତୀହି ପୀଳକାହି [ପିଳକାହି (ସୀ। ପୀ।)] ସବ୍ବୋ କାଯୋ ଫୁଟୋ ଅହୋସି। ସାସପମତ୍ତିଯୋ ହୁତ୍ଵା ମୁଗ୍ଗମତ୍ତିଯୋ ଅହେସୁଂ, ମୁଗ୍ଗମତ୍ତିଯୋ ହୁତ୍ଵା କଲାଯମତ୍ତିଯୋ ଅହେସୁଂ, କଲାଯମତ୍ତିଯୋ ହୁତ୍ଵା କୋଲଟ୍ଠିମତ୍ତିଯୋ ଅହେସୁଂ, କୋଲଟ୍ଠିମତ୍ତିଯୋ ହୁତ୍ଵା କୋଲମତ୍ତିଯୋ ଅହେସୁଂ, କୋଲମତ୍ତିଯୋ ହୁତ୍ଵା ଆମଲକମତ୍ତିଯୋ ଅହେସୁଂ, ଆମଲକମତ୍ତିଯୋ ହୁତ୍ଵା ବେଲୁଵସଲାଟୁକମତ୍ତିଯୋ ଅହେସୁଂ, ବେଲୁଵସଲାଟୁକମତ୍ତିଯୋ ହୁତ୍ଵା ବିଲ୍ଲମତ୍ତିଯୋ ଅହେସୁଂ, ବିଲ୍ଲମତ୍ତିଯୋ ହୁତ୍ଵା ପଭିଜ୍ଜିଂସୁ। ପୁବ୍ବଞ୍ଚ ଲୋହିତଞ୍ଚ ପଗ୍ଘରିଂସୁ। ଅଥ ଖୋ କୋକାଲିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନେଵ ଆବାଧେନ କାଲମକାସି । କାଲଙ୍କତୋ ଚ କୋକାଲିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଦୁମଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜି ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେସୁ ଚିତ୍ତଂ ଆଘାତେତ୍ଵା।

ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତଵଣ୍ଣୋ କେଵଲକପ୍ପଂ ଜେତଵନଂ ଓଭାସେତ୍ଵା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘କୋକାଲିକୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଲଙ୍କତୋ। କାଲଙ୍କତୋ ଚ, ଭନ୍ତେ, କୋକାଲିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଦୁମଂ ନିରଯଂ ଉପପନ୍ନୋ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେସୁ ଚିତ୍ତଂ ଆଘାତେତ୍ଵା’’ତି। ଇଦମଵୋଚ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି, ଇଦଂ ଵତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାଯୀତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଇମଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରତ୍ତିଂ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତଵଣ୍ଣୋ କେଵଲକପ୍ପଂ ଜେତଵନଂ ଓଭାସେତ୍ଵା ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ମଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ମଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘କୋକାଲିକୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଲଙ୍କତୋ। କାଲଙ୍କତୋ ଚ, ଭନ୍ତେ, କୋକାଲିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଦୁମଂ ନିରଯଂ ଉପପନ୍ନୋ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେସୁ ଚିତ୍ତଂ ଆଘାତେତ୍ଵା’ତି। ଇଦମଵୋଚ, ଭିକ୍ଖଵେ , ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି, ଇଦଂ ଵତ୍ଵା ମଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାଯୀ’’ତି।

ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘କୀଵଦୀଘଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ପଦୁମେ ନିରଯେ ଆଯୁପ୍ପମାଣ’’ନ୍ତି? ‘‘ଦୀଘଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ପଦୁମେ ନିରଯେ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ। ତଂ ନ ସୁକରଂ ସଙ୍ଖାତୁଂ – ଏତ୍ତକାନି ଵସ୍ସାନି ଇତି ଵା, ଏତ୍ତକାନି ଵସ୍ସସତାନି ଇତି ଵା, ଏତ୍ତକାନି ଵସ୍ସସହସ୍ସାନି ଇତି ଵା, ଏତ୍ତକାନି ଵସ୍ସସତସହସ୍ସାନି ଇତି ଵା’’ତି। ‘‘ସକ୍କା ପନ, ଭନ୍ତେ, ଉପମଂ କାତୁ’’ନ୍ତି? ‘‘ସକ୍କା , ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ଭଗଵା ଅଵୋଚ –

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୁ ଵୀସତିଖାରିକୋ କୋସଲକୋ ତିଲଵାହୋ। ତତୋ ପୁରିସୋ ଵସ୍ସସତସ୍ସ ଵସ୍ସସତସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ଏକମେକଂ ତିଲଂ ଉଦ୍ଧରେଯ୍ୟ; ଖିପ୍ପତରଂ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଵୀସତିଖାରିକୋ କୋସଲକୋ ତିଲଵାହୋ ଇମିନା ଉପକ୍କମେନ ପରିକ୍ଖଯଂ ପରିଯାଦାନଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ନ ତ୍ଵେଵ ଏକୋ ଅବ୍ବୁଦୋ ନିରଯୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୁ, ଵୀସତି ଅବ୍ବୁଦା ନିରଯା, ଏଵମେକୋ ନିରବ୍ବୁଦନିରଯୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୁ, ଵୀସତି ନିରବ୍ବୁଦା ନିରଯା, ଏଵମେକୋ ଅବବୋ ନିରଯୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୁ, ଵୀସତି ଅବବା ନିରଯା, ଏଵମେକୋ ଅଟଟୋ ନିରଯୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୁ, ଵୀସତି ଅଟଟା ନିରଯା, ଏଵମେକୋ ଅହହୋ ନିରଯୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୁ, ଵୀସତି ଅହହା ନିରଯା, ଏଵମେକୋ କୁମୁଦୋ ନିରଯୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୁ, ଵୀସତି କୁମୁଦା ନିରଯା, ଏଵମେକୋ ସୋଗନ୍ଧିକୋ ନିରଯୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୁ, ଵୀସତି ସୋଗନ୍ଧିକା ନିରଯା, ଏଵମେକୋ ଉପ୍ପଲନିରଯୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୁ, ଵୀସତି ଉପ୍ପଲା ନିରଯା, ଏଵମେକୋ ପୁଣ୍ଡରିକୋ ନିରଯୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି , ଭିକ୍ଖୁ, ଵୀସତି ପୁଣ୍ଡରିକା ନିରଯା, ଏଵମେକୋ ପଦୁମୋ ନିରଯୋ। ପଦୁମେ ପନ, ଭିକ୍ଖୁ, ନିରଯେ କୋକାଲିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉପପନ୍ନୋ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେସୁ ଚିତ୍ତଂ ଆଘାତେତ୍ଵା’’ତି। ଇଦମଵୋଚ ଭଗଵା, ଇଦଂ ଵତ୍ଵାନ ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦଵୋଚ ସତ୍ଥା –

‘‘ପୁରିସସ୍ସ ହି ଜାତସ୍ସ,

କୁଠାରୀ ଜାଯତେ ମୁଖେ;

ଯାଯ ଛିନ୍ଦତି ଅତ୍ତାନଂ,

ବାଲୋ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଭଣଂ।

‘‘ଯୋ ନିନ୍ଦିଯଂ ପସଂସତି,

ତଂ ୱା ନିନ୍ଦତି ଯୋ ପସଂସିଯୋ;

ୱିଚିନାତି ମୁଖେନ ସୋ କଲିଂ,

କଲିନା ତେନ ସୁଖଂ ନ ୱିନ୍ଦତି।

‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ ଅଯଂ କଲି,

ଯୋ ଅକ୍ଖେସୁ ଧନପରାଜଯୋ;

ସବ୍ବସ୍ସାପି ସହାପି ଅତ୍ତନା,

ଅଯମେୱ ମହନ୍ତରୋ କଲି;

ଯୋ ସୁଗତେସୁ ମନଂ ପଦୋସଯେ।

‘‘ସତଂ ସହସ୍ସାନଂ ନିରବ୍ବୁଦାନଂ,

ଛତ୍ତିଂସତି ପଞ୍ଚ ଚ ଅବ୍ବୁଦାନି;

ଯମରିଯଗରହୀ ନିରଯଂ ଉପେତି,

ୱାଚଂ ମନଞ୍ଚ ପଣିଧାଯ ପାପକ’’ନ୍ତି।

ପଠମୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଆଯାଚନଂ ଗାରୱୋ ବ୍ରହ୍ମଦେୱୋ,

ବକୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମା ଅପରା ଚ ଦିଟ୍ଠି;

ପମାଦକୋକାଲିକତିସ୍ସକୋ ଚ,

ତୁରୂ ଚ ବ୍ରହ୍ମା ଅପରୋ ଚ କୋକାଲିକୋତି।

୨। ଦୁତିଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ସନଙ୍କୁମାରସୁତ୍ତଂ

୧୮୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ସପ୍ପିନୀତୀରେ। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସନଙ୍କୁମାରୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା

ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ସପ୍ପିନୀତୀରଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସନଙ୍କୁମାରୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

''ଖତ୍ତିଯୋ ସେଟ୍ଠୋ ଜନେତସ୍ମିଂ, ଯେ ଗୋତ୍ତପଟିସାରିନୋ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ, ସୋ ସେଟ୍ଠୋ ଦେୱମାନୁସେ''ତି।

ଇଦମୱୋଚ ବ୍ରହ୍ମା ସନଙ୍କୁମାରୋ। ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସନଙ୍କୁମାରୋ ''ସମନୁଞ୍ଞୋ ମେ ସତ୍ଥା''ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀତି।

୨। ଦେୱଦତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୧୮୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେ ଦେୱଦତ୍ତେ। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ଗିଜ୍ଝକୂଟଂ ପବ୍ବତଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

''ଫଲଂ ୱେ କଦଲିଂ ହନ୍ତି, ଫଲଂ ୱେଳୁଂ ଫଲଂ ନଳଂ;

ସକ୍କାରୋ କାପୁରିସଂ ହନ୍ତି, ଗବ୍ଭୋ ଅସ୍ସତରିଂ ଯଥା''ତି।

୩। ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୧୮୪। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ମାଗଧେସୁ ୱିହରତି ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାଯଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ଦେୱୋ ଚ ଏକମେକଂ ଫୁସାଯତି। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

''ସେୱେଥ ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି,

ଚରେଯ୍ଯ ସଂଯୋଜନୱିପ୍ପମୋକ୍ଖା;

ସଚେ ରତିଂ ନାଧିଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ତତ୍ଥ,

ସଙ୍ଘେ ୱସେ ରକ୍ଖିତତ୍ତୋ ସତୀମା।

''କୁଲାକୁଲଂ ପିଣ୍ଡିକାଯ ଚରନ୍ତୋ,

ଇନ୍ଦ୍ରିଯଗୁତ୍ତୋ ନିପକୋ ସତୀମା;

ସେୱେଥ ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି,

ଭଯା ପମୁତ୍ତୋ ଅଭଯେ ୱିମୁତ୍ତୋ।

''ଯତ୍ଥ ଭେରୱା ସରୀସପା [ସିରିଂସପା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)],

ୱିଜ୍ଜୁ ସଞ୍ଚରତି ଥନଯତି ଦେୱୋ;

ଅନ୍ଧକାରତିମିସାୟ ରତ୍ତିୟା,

ନିସୀଦି ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁ ୱିଗତଲୋମହଂସୋ।

''ଇଦଞ୍ହି ଜାତୁ ମେ ଦିଟ୍ଠଂ, ନୟିଦଂ ଇତିହୀତିହଂ;

ଏକସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ମିଂ, ସହସ୍ସଂ ମଚ୍ଚୁହାୟିନଂ।

''ଭିୟ୍ୟୋ [ଭୀୟୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପଞ୍ଚସତା ସେକ୍ଖା, ଦସା ଚ ଦସଧା ଦସ;

ସବ୍ବେ ସୋତସମାପନ୍ନା, ଅତିରଚ୍ଛାନଗାମିନୋ।

''ଅଥାୟଂ [ଅତ୍ଥାୟଂ-ଇତିପି ଦୀ। ନି। ୨।୨୯୦] ଇତରା ପଜା, ପୁଞ୍ଞଭାଗାତି ମେ ମନୋ;

ସଙ୍ଖାତୁଂ ନୋପି ସକ୍କୋମି, ମୁସାୱାଦସ୍ସ ଓତ୍ତପ''ନ୍ତି [ଓତ୍ତପେତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ଓତ୍ତପ୍ପେତି (କ।)]।

୪। ଅରୁଣୱତୀସୁତ୍ତଂ

୧୮୫। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି...ପେ... ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି। ''ଭଦନ୍ତେ''ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଅହୋସି ଅରୁଣୱା ନାମ। ରଞ୍ଞୋ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରୁଣୱତୋ ଅରୁଣୱତୀ ନାମ ରାଜଧାନୀ ଅହୋସି। ଅରୁଣୱତିଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜଧାନିଂ [ଅରୁଣୱତିୟଂ ଖୋ ପନ ଭିକ୍ଖୱେ ରାଜଧାନିୟଂ (ପୀ। କ।)] ସିଖୀ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହାସି। ସିଖିସ୍ସ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅଭିଭୂସମ୍ଭୱଂ ନାମ ସାୱକୟୁଗଂ ଅହୋସି ଅଗ୍ଗଂ ଭଦ୍ଦୟୁଗଂ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିଖୀ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଭିଭୁଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେସି – 'ଆୟାମ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ୟେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମ, ୟାୱ ଭତ୍ତସ୍ସ କାଲୋ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି। 'ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ'ତି ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଭୂ ଭିକ୍ଖୁ ସିଖିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିଖୀ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଭିଭୂ ଚ ଭିକ୍ଖୁ – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ ଏୱମେୱ – ଅରୁଣୱତିୟା ରାଜଧାନିୟା ଅନ୍ତରହିତା ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପାତୁରହେସୁଂ।

''ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିଖୀ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଭିଭୁଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେସି – 'ପଟିଭାତୁ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଂ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମପରିସାୟ ଚ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମୀ କଥା'ତି। 'ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଭୂ ଭିକ୍ଖୁ ସିଖିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା, ବ୍ରହ୍ମାନଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମପରିସଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜେ ଚ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସେସି ସମାଦପେସି ସମୁତ୍ତେଜେସି ସମ୍ପହଂସେସି। ତତ୍ର ସୁଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରହ୍ମା ଚ ବ୍ରହ୍ମପରିସା ଚ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜା ଚ ଉଜ୍ଝାୟନ୍ତି ଖିୟ୍ୟନ୍ତି [ଖୀୟନ୍ତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱିପାଚେନ୍ତି – 'ଅଚ୍ଛରିୟଂ ୱତ , ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ ଭୋ, କଥଞ୍ହି ନାମ ସତ୍ଥରି ସମ୍ମୁଖୀଭୂତେ ସାୱକୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସତୀ'''ତି !

''ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିଖୀ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଭିଭୁଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେସି – 'ଉଜ୍ଝାୟନ୍ତି ଖୋ ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବ୍ରହ୍ମା ଚ ବ୍ରହ୍ମପରିସା ଚ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜା ଚ – ଅଚ୍ଛରିୟଂ ୱତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ, ଭୋ, କଥଞ୍ହି ନାମ ସତ୍ଥରି ସମ୍ମୁଖୀଭୂତେ ସାୱକୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସତୀତି! ତେନ ହି ତ୍ୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାୟ ବ୍ରହ୍ମାନଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମପରିସଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜେ ଚ ସଂୱେଜେହୀ'ତି। 'ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଭୂ ଭିକ୍ଖୁ ସିଖିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଦିସ୍ସମାନେନପି କାୟେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ଅଦିସ୍ସମାନେନପି କାୟେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ଦିସ୍ସମାନେନପି ହେଟ୍ଠିମେନ ଉପଡ୍ଢକାୟେନ ଅଦିସ୍ସମାନେନ ଉପରିମେନ ଉପଡ୍ଢକାୟେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ଦିସ୍ସମାନେନପି ଉପରିମେନ ଉପଡ୍ଢକାୟେନ ଅଦିସ୍ସମାନେନ ହେଟ୍ଠିମେନ ଉପଡ୍ଢକାୟେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ତତ୍ର ସୁଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରହ୍ମା ଚ ବ୍ରହ୍ମପରିସା ଚ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜା ଚ ଅଚ୍ଛରିୟବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତା ଅହେସୁଂ – 'ଅଚ୍ଛରିୟଂ ୱତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ, ଭୋ, ସମଣସ୍ସ ମହିଦ୍ଧିକତା ମହାନୁଭାୱତା'''ତି!

‘‘ଅଥ ଖୋ ଅଭିଭୂ ଭିକ୍ଖୁ ସିଖିଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘ଅଭିଜାନାମି ଖ୍ଵାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଏଵରୂପିଂ ଵାଚଂ ଭାସିତା – ପହୋମି ଖ୍ଵାହଂ ଆଵୁସୋ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତୋ ସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ [ସହସ୍ସୀଲୋକଧାତୁଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସରେନ ଵିଞ୍ଞାପେତୁ’ନ୍ତି। ‘ଏତସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କାଲୋ, ଏତସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କାଲୋ; ଯଂ ତ୍ଵଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତୋ ସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ସରେନ ଵିଞ୍ଞାପେୟ୍ୟାସୀ’ତି। ‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଭିଭୂ ଭିକ୍ଖୁ ସିଖିସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ଵା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତୋ ଇମା ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି –

‘‘ଆରମ୍ଭଥ [ଆରବ୍ଭଥ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ନିକ୍କମଥ [ନିକ୍ଖମଥ (ସୀ। ପୀ।)], ଯୁଞ୍ଜଥ ବୁଦ୍ଧସାସନେ;

ଧୁନାଥ ମଚ୍ଚୁନୋ ସେନଂ, ନଳାଗାରଂଵ କୁଞ୍ଜରୋ।

‘‘ଯୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନୟେ, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଵିହସ୍ସତି;

ପହାୟ ଜାତିସଂସାରଂ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସିଖୀ ଚ ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଭିଭୂ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ବ୍ରହ୍ମାନଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମପରିସଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜେ ଚ ସଂଵେଜେତ୍ଵା – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ…ପେ… ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଅନ୍ତରହିତା ଅରୁଣଵତିୟା ରାଜଧାନିୟା ପାତୁରହେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସିଖୀ ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘ଅସ୍ସୁତ୍ଥ ନୋ, ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଭିଭୁସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତସ୍ସ ଗାଥାୟୋ ଭାସମାନସ୍ସା’ତି? ‘ଅସ୍ସୁମ୍ହ ଖୋ ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଭିଭୁସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତସ୍ସ ଗାଥାୟୋ ଭାସମାନସ୍ସା’ତି। ‘ଯଥା କଥଂ ପନ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅସ୍ସୁତ୍ଥ ଅଭିଭୁସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତସ୍ସ ଗାଥାୟୋ ଭାସମାନସ୍ସା’’’ତି? ଏଵଂ ଖୋ ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଅସ୍ସୁମ୍ହ ଅଭିଭୁସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତସ୍ସ ଗାଥାୟୋ ଭାସମାନସ୍ସ –

‘‘ଆରମ୍ଭଥ ନିକ୍କମଥ, ଯୁଞ୍ଜଥ ବୁଦ୍ଧସାସନେ;

ଧୁନାଥ ମଚ୍ଚୁନୋ ସେନଂ, ନଳାଗାରଂଵ କୁଞ୍ଜରୋ।

‘‘ଯୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନୟେ, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଵିହସ୍ସତି;

ପହାୟ ଜାତିସଂସାରଂ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି।

‘‘‘ଏଵଂ ଖୋ ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଅସ୍ସୁମ୍ହ ଅଭିଭୁସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତସ୍ସ ଗାଥାୟୋ ଭାସମାନସ୍ସା’ତି। ‘ସାଧୁ ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖଵେ; ସାଧୁ ଖୋ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖଵେ! ଅସ୍ସୁତ୍ଥ ଅଭିଭୁସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତସ୍ସ ଗାଥାୟୋ ଭାସମାନସ୍ସା’’’ତି।

ଇଦମଵୋଚ ଭଗଵା, ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

୫। ପରିନିବ୍ବାନସୁତ୍ତଂ

୧୮୬। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା କୁସିନାରାୟଂ ଵିହରତି ଉପଵତ୍ତନେ ମଲ୍ଲାନଂ ସାଲଵନେ ଅନ୍ତରେନ ଯମକସାଲାନଂ ପରିନିବ୍ବାନସମୟେ। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ହନ୍ଦ ଦାନି, ଭିକ୍ଖଵେ , ଆମନ୍ତୟାମି ଵୋ – ‘ଵୟଧମ୍ମା ସଙ୍ଖାରା, ଅପ୍ପମାଦେନ ସମ୍ପାଦେଥା’ତି। ଅୟଂ ତଥାଗତସ୍ସ ପଚ୍ଛିମା ଵାଚା’’।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ପଠମଂ ଝାନଂ [ପଠମଜ୍ଝାନଂ (ସ୍ୟା। କଂ।) ଏଵଂ ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଇଚ୍ଚାଦୀସୁପି] ସମାପଜ୍ଜି। ପଠମା ଝାନା [ପଠମଜ୍ଝାନା (ସ୍ୟା। କଂ।) ଏଵଂ ଦୁତିୟା ଝାନା ଇଚ୍ଚାଦୀସୁପି] ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଦୁତିୟା ଝାନା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ତତିୟଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ତତିୟା ଝାନା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଚତୁତ୍ଥା ଝାନା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ଵିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଵିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ସଞ୍ଞାଵେଦୟିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜି।

ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଚତୁତ୍ଥା ଝାନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ତତିଯା ଝାନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଦୁତିଯା ଝାନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ପଠମା ଝାନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଦୁତିଯା ଝାନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ତତିଯା ଝାନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଚତୁତ୍ଥା ଝାନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସମନନ୍ତରଂ ଭଗୱା ପରିନିବ୍ବାଯି। ପରିନିବ୍ବୁତେ ଭଗୱତି ସହ ପରିନିବ୍ବାନା ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ସବ୍ବେୱ ନିକ୍ଖିପିସ୍ସନ୍ତି, ଭୂତା ଲୋକେ ସମୁସ୍ସଯଂ;

ଯତ୍ଥ ଏତାଦିସୋ ସତ୍ଥା, ଲୋକେ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ;

ତଥାଗତୋ ବଲପ୍ପତ୍ତୋ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ’’ତି।

ପରିନିବ୍ବୁତେ ଭଗୱତି ସହ ପରିନିବ୍ବାନା ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଅନିଚ୍ଚା ୱତ ସଙ୍ଖାରା, ଉପ୍ପାଦୱଯଧମ୍ମିନୋ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ତେସଂ ୱୂପସମୋ ସୁଖୋ’’ତି।

ପରିନିବ୍ବୁତେ ଭଗୱତି ସହ ପରିନିବ୍ବାନା ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ତଦାସି ଯଂ ଭିଂସନକଂ, ତଦାସି ଲୋମହଂସନଂ;

ସବ୍ବାକାରୱରୂପେତେ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ପରିନିବ୍ବୁତେ’’ତି।

ପରିନିବ୍ବୁତେ ଭଗୱତି ସହ ପରିନିବ୍ବାନା ଆଯସ୍ମା ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ନାହୁ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୋ, ଠିତଚିତ୍ତସ୍ସ ତାଦିନୋ;

ଅନେଜୋ ସନ୍ତିମାରବ୍ଭ, ଚକ୍ଖୁମା ପରିନିବ୍ବୁତୋ [ଯଂ କାଲମକରୀ ମୁନି (ମହାପରିନିବ୍ବାନସୁତ୍ତେ)]।

‘‘ଅସଲ୍ଲୀନେନ ଚିତ୍ତେନ, ୱେଦନଂ ଅଜ୍ଝୱାସଯି;

ପଜ୍ଜୋତସ୍ସେୱ ନିବ୍ବାନଂ, ୱିମୋକ୍ଖୋ ଚେତସୋ ଅହୂ’’ତି।

ଦୁତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ବ୍ରହ୍ମାସନଂ ଦେୱଦତ୍ତୋ, ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦୋ ଅରୁଣୱତୀ;

ପରିନିବ୍ବାନେନ ଚ ଦେସିତଂ, ଇଦଂ ବ୍ରହ୍ମପଞ୍ଚକନ୍ତି।

ବ୍ରହ୍ମସଂଯୁତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ। [ଇତୋ ପରଂ ମରମ୍ମପୋତ୍ଥକେସୁ ଏୱମ୍ପି ଦିସ୍ସତି –ବ୍ରହ୍ମାଯାଚନଂ ଅଗାରୱଞ୍ଚ, ବ୍ରହ୍ମଦେୱୋ ବକୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମା।ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମାକୋକାଲିକଞ୍ଚ, ତିସ୍ସକଞ୍ଚ ତୁରୂ ଚ।ବ୍ରହ୍ମା କୋକାଲିକଭିକ୍ଖୁ, ସନଙ୍କୁମାରେନ ଦେୱଦତ୍ତଂ।ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦଂ ଅରୁଣୱତି, ପରିନିବ୍ବାନେନ ପନ୍ନରସାତି]

୭। ବ୍ରାହ୍ମଣସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ଅରହନ୍ତୱଗ୍ଗୋ

୧। ଧନଞ୍ଜାନୀସୁତ୍ତଂ

୧୮୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧନଞ୍ଜାନୀ [ଧାନଞ୍ଜାନୀ (ପୀ। ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)] ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନା ହୋତି ବୁଦ୍ଧେ ଚ ଧମ୍ମେ ଚ ସଙ୍ଘେ ଚ। ଅଥ ଖୋ ଧନଞ୍ଜାନୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଭତ୍ତଂ ଉପସଂହରନ୍ତୀ ଉପକ୍ଖଲିତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ;

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ;

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଧନଞ୍ଜାନିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଏୱମେୱଂ ପନାଯଂ ୱସଲୀ ଯସ୍ମିଂ ୱା ତସ୍ମିଂ ୱା ତସ୍ସ ମୁଣ୍ଡକସ୍ସ ସମଣସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି। ଇଦାନି ତ୍ୟାହଂ, ୱସଲି, ତସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ୱାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସାମୀ''ତି। ''ନ ଖ୍ୱାହଂ ତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ, ଯୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱାଦଂ ଆରୋପେଯ୍ୟ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ। ଅପି ଚ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗଚ୍ଛ, ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିଜାନିସ୍ସସୀ''ତି [ଗନ୍ତ୍ୱାପି ଜାନିସ୍ସସୀତି (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

ଅଥ ଖୋ ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''କିଂସୁ ଛେତ୍ୱା ସୁଖଂ ସେତି, କିଂସୁ ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତି;

କିସ୍ସସ୍ସୁ ଏକଧମ୍ମସ୍ସ, ୱଧଂ ରୋଚେସି ଗୋତମା''ତି।

''କୋଧଂ ଛେତ୍ୱା ସୁଖଂ ସେତି, କୋଧଂ ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତି;

କୋଧସ୍ସ ୱିସମୂଲସ୍ସ, ମଧୁରଗ୍ଗସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ୱଧଂ ଅରିଯା ପସଂସନ୍ତି, ତଞ୍ହି ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତୀ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭୋ ଗୋତମ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେଯ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେଯ୍ୟ – ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି; ଏୱମେୱଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଲଭେଯ୍ୟାହଂ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଲଭେଯ୍ୟଂ ଉପସମ୍ପଦ''ନ୍ତି।

ଅଲତ୍ଥ ଖୋ ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଅଲତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦଂ। ଅଚିରୂପସମ୍ପନ୍ନୋ ଖୋ ପନାଯସ୍ମା ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। ''ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ,

ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା’’ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାଯସ୍ମା ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀତି।

୨। ଅକ୍କୋସସୁତ୍ତଂ

୧୮୮। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଅକ୍କୋସକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ‘‘ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତୋ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ’’ତି କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅସବ୍ଭାହି ଫରୁସାହି ୱାଚାହି ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗଵା ଅକ୍କୋସକଭାରଦ୍ୱାଜଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅପି ନୁ ଖୋ ତେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା ଅତିଥିଯୋ [ଅତିଥଯୋ (?)]’’ତି? ‘‘ଅପ୍ପେକଦା ମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା ଅତିଥିଯୋ’’ତି। ‘‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅପି ନୁ ତେସଂ ଅନୁପ୍ପଦେସି ଖାଦନୀଯଂ ୱା ଭୋଜନୀଯଂ ୱା ସାଯନୀଯଂ ୱା’’’ତି? ‘‘‘ଅପ୍ପେକଦା ନେସାହଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅନୁପ୍ପଦେମି ଖାଦନୀଯଂ ୱା ଭୋଜନୀଯଂ ୱା ସାଯନୀଯଂ ୱା’’’ତି। ‘‘‘ସଚେ ଖୋ ପନ ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ନପ୍ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି , କସ୍ସ ତଂ ହୋତୀ’’’ତି? ‘‘‘ସଚେ ତେ, ଭୋ ଗୋତମ, ନପ୍ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଅମ୍ହାକମେୱ ତଂ ହୋତୀ’’’ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହେ ଅନକ୍କୋସନ୍ତେ ଅକ୍କୋସସି, ଅରୋସେନ୍ତେ ରୋସେସି, ଅଭଣ୍ଡନ୍ତେ ଭଣ୍ଡସି, ତଂ ତେ ମଯଂ ନପ୍ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମ। ତୱେୱେତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ହୋତି; ତୱେୱେତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ହୋତି’’।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅକ୍କୋସନ୍ତଂ ପଚ୍ଚକ୍କୋସତି, ରୋସେନ୍ତଂ ପଟିରୋସେତି, ଭଣ୍ଡନ୍ତଂ ପଟିଭଣ୍ଡତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସମ୍ଭୁଞ୍ଜତି ୱୀତିହରତୀତି। ତେ ମଯଂ ତଯା ନେୱ ସମ୍ଭୁଞ୍ଜାମ ନ ୱୀତିହରାମ। ତୱେୱେତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ହୋତି; ତୱେୱେତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ହୋତୀ’’ତି। ‘‘ଭଵନ୍ତଂ ଖୋ ଗୋତମଂ ସରାଜିକା ପରିସା ଏୱଂ ଜାନାତି – ‘ଅରହଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’ତି। ଅଥ ଚ ପନ ଭଵଂ ଗୋତମୋ କୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

‘‘ଅକ୍କୋଧସ୍ସ କୁତୋ କୋଧୋ, ଦନ୍ତସ୍ସ ସମଜୀୱିନୋ;

ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତସ୍ସ, ଉପସନ୍ତସ୍ସ ତାଦିନୋ।

‘‘ତସ୍ସେୱ ତେନ ପାପିଯୋ, ଯୋ କୁଦ୍ଧଂ ପଟିକୁଜ୍ଝତି;

କୁଦ୍ଧଂ ଅପ୍ପଟିକୁଜ୍ଝନ୍ତୋ, ସଙ୍ଗାମଂ ଜେତି ଦୁଜ୍ଜଯଂ।

‘‘ଉଭିନ୍ନମତ୍ଥଂ ଚରତି, ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ;

ପରଂ ସଙ୍କୁପିତଂ ଞତ୍ୱା, ଯୋ ସତୋ ଉପସମ୍ମତି।

‘‘ଉଭିନ୍ନଂ ତିକିଚ୍ଛନ୍ତାନଂ, ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ;

ଜନା ମଞ୍ଞନ୍ତି ବାଲୋତି, ଯେ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦା’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅକ୍କୋସକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଏସାହଂ ଭଵନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଲଭେଯ୍ୟାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଲଭେଯ୍ୟଂ ଉପସମ୍ପଦ’’ନ୍ତି।

ଅଲତ୍ଥ ଖୋ ଅକ୍କୋସକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଅଲତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦଂ। ଅଚିରୂପସମ୍ପନ୍ନୋ ଖୋ ପନାଯସ୍ମା ଅକ୍କୋସକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। ‘‘ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା’’ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାଯସ୍ମା ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀତି।

୩। ଅସୁରିନ୍ଦକସୁତ୍ତଂ

୧୮୯। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ଵେଳୁଵନେ କଲନ୍ଦକନିଵାପେ। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଅସୁରିନ୍ଦକଭାରଦ୍ଵାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ‘‘ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କିର ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ’’ତି କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅସବ୍ଭାହି ଫରୁସାହି ଵାଚାହି ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଭଗଵା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ଅସୁରିନ୍ଦକଭାରଦ୍ଵାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଜିତୋସି, ସମଣ, ଜିତୋସି, ସମଣା’’ତି।

‘‘ଜଯଂ ଵେ ମଞ୍ଞତି ବାଲୋ, ଵାଚାଯ ଫରୁସଂ ଭଣଂ;

ଜଯଞ୍ଚେଵସ୍ସ ତଂ ହୋତି, ଯା ତିତିକ୍ଖା ଵିଜାନତୋ।

‘‘ତସ୍ସେଵ ତେନ ପାପିଯୋ, ଯୋ କୁଦ୍ଧଂ ପଟିକୁଜ୍ଝତି;

କୁଦ୍ଧଂ ଅପ୍ପଟିକୁଜ୍ଝନ୍ତୋ, ସଙ୍ଗାମଂ ଜେତି ଦୁଜ୍ଜଯଂ।

‘‘ଉଭିନ୍ନମତ୍ଥଂ ଚରତି, ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ;

ପରଂ ସଙ୍କୁପିତଂ ଞତ୍ଵା, ଯୋ ସତୋ ଉପସମ୍ମତି।

‘‘ଉଭିନ୍ନଂ ତିକିଚ୍ଛନ୍ତାନଂ, ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ;

ଜନା ମଞ୍ଞନ୍ତି ବାଲୋତି, ଯେ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋଵିଦା’’ତି।

ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଅସୁରିନ୍ଦକଭାରଦ୍ଵାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାଯସ୍ମା ଭାରଦ୍ଵାଜୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀ’’ତି।

୪। ବିଲଙ୍ଗିକସୁତ୍ତଂ

୧୯୦। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ଵେଳୁଵନେ କଲନ୍ଦକନିଵାପେ। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ବିଲଙ୍ଗିକଭାରଦ୍ଵାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ‘‘ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତୋ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ’’ତି କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ବିଲଙ୍ଗିକସ୍ସ ଭାରଦ୍ଵାଜସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋପରିଵିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ ବିଲଙ୍ଗିକଂ ଭାରଦ୍ଵାଜଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଯୋ ଅପ୍ପଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ନରସ୍ସ ଦୁସ୍ସତି,

ସୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୋସସ୍ସ ଅନଙ୍ଗଣସ୍ସ;

ତମେଵ ବାଲଂ ପଚ୍ଚେତି ପାପଂ,

ସୁଖୁମୋ ରଜୋ ପଟିଵାତଂଵ ଖିତ୍ତୋ’’ତି।

ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଵିଲଙ୍ଗିକଭାରଦ୍ଵାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାଯସ୍ମା ଭାରଦ୍ଵାଜୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀ’’ତି।

୫। ଅହିଂସକସୁତ୍ତଂ

୧୯୧। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଅଥ ଖୋ ଅହିଂସକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଅହିଂସକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅହିଂସକାହଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅହିଂସକାହଂ, ଭୋ ଗୋତମା''ତି।

''ଯଥା ନାମଂ ତଥା ଚସ୍ସ, ସିଯା ଖୋ ତ୍ୱଂ ଅହିଂସକୋ;

ଯୋ ଚ କାଯେନ ୱାଚାଯ, ମନସା ଚ ନ ହିଂସତି;

ସ ୱେ ଅହିଂସକୋ ହୋତି, ଯୋ ପରଂ ନ ୱିହିଂସତୀ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅହିଂସକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାଯସ୍ମା ଅହିଂସକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀ''ତି।

୬। ଜଟାସୁତ୍ତଂ

୧୯୨। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ଜଟାଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଜଟାଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ଅନ୍ତୋଜଟା ବହିଜଟା, ଜଟାଯ ଜଟିତା ପଜା;

ତଂ ତଂ ଗୋତମ ପୁଚ୍ଛାମି, କୋ ଇମଂ ୱିଜଟଯେ ଜଟ''ନ୍ତି।

''ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ନରୋ ସପଞ୍ଞୋ, ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱଯଂ;

ଆତାପୀ ନିପକୋ ଭିକ୍ଖୁ, ସୋ ଇମଂ ୱିଜଟଯେ ଜଟଂ।

''ଯେସଂ ରାଗୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ, ଅୱିଜ୍ଜା ଚ ୱିରାଜିତା;

ଖୀଣାସୱା ଅରହନ୍ତୋ, ତେସଂ ୱିଜଟିତା ଜଟା।

''ଯତ୍ଥ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଅସେସଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି;

ପଟିଘଂ ରୂପସଞ୍ଞା ଚ, ଏତ୍ଥେସା ଛିଜ୍ଜତେ ଜଟା''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଜଟାଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାଯସ୍ମା ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀ''ତି।

୭। ସୁଦ୍ଧିକସୁତ୍ତଂ

୧୯୩। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ସୁଦ୍ଧିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୁଦ୍ଧିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ [ନାବ୍ରାହ୍ମଣୋ (?)] ସୁଜ୍ଝତି କୋଚି, ଲୋକେ ସୀଲୱାପି ତପୋକରଂ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ, ସୋ ସୁଜ୍ଝତି ନ ଅଞ୍ଞା ଇତରା ପଜା’’ତି।

‘‘ବହୁମ୍ପି ପଲପଂ ଜପ୍ପଂ, ନ ଜଚ୍ଚା ହୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ଅନ୍ତୋକସମ୍ବୁ ସଙ୍କିଲିଟ୍ଠୋ, କୁହନଂ ଉପନିସ୍ସିତୋ।

‘‘ଖତ୍ତିୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱେସ୍ସୋ, ସୁଦ୍ଦୋ ଚଣ୍ଡାଲପୁକ୍କୁସୋ;

ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ପହିତତ୍ତୋ, ନିଚ୍ଚଂ ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ;

ପପ୍ପୋତି ପରମଂ ସୁଦ୍ଧିଂ, ଏୱଂ ଜାନାହି ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସୁଦ୍ଧିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାୟସ୍ମା ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀ’’ତି।

୮। ଅଗ୍ଗିକସୁତ୍ତଂ

୧୯୪। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଅଗ୍ଗିକଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସପ୍ପିନା ପାୟସୋ ସନ୍ନିହିତୋ ହୋତି – ‘‘ଅଗ୍ଗିଂ ଜୁହିସ୍ସାମି, ଅଗ୍ଗିହୁତ୍ତଂ ପରିଚରିସ୍ସାମୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ରାଜଗହେ ସପଦାନଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରମାନୋ ଯେନ ଅଗ୍ଗିକଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଅଗ୍ଗିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଠିତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହି ସମ୍ପନ୍ନୋ, ଜାତିମା ସୁତୱା ବହୂ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ, ସୋମଂ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ ପାୟସ’’ନ୍ତି।

‘‘ବହୁମ୍ପି ପଲପଂ ଜପ୍ପଂ, ନ ଜଚ୍ଚା ହୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ଅନ୍ତୋକସମ୍ବୁ ସଂକିଲିଟ୍ଠୋ, କୁହନାପରିୱାରିତୋ।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଯୋ ୱେଦୀ, ସଗ୍ଗାପାୟଞ୍ଚ ପସ୍ସତି;

ଅଥୋ ଜାତିକ୍ଖୟଂ ପତ୍ତୋ, ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସିତୋ ମୁନି।

‘‘ଏତାହି ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହି, ତେୱିଜ୍ଜୋ ହୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ, ସୋମଂ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ ପାୟସ’’ନ୍ତି।

‘‘ଭୁଞ୍ଜତୁ ଭୱଂ ଗୋତମୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭୱ’’ନ୍ତି।

‘‘ଗାଥାଭିଗୀତଂ ମେ ଅଭୋଜନେୟ୍ୟଂ,

ସମ୍ପସ୍ସତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନେସ ଧମ୍ମୋ;

ଗାଥାଭିଗୀତଂ ପନୁଦନ୍ତି ବୁଦ୍ଧା,

ଧମ୍ମେ ସତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ୱୁତ୍ତିରେସା।

‘‘ଅଞ୍ଞେନ ଚ କେୱଲିନଂ ମହେସିଂ,

ଖୀଣାସୱଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚୱୂପସନ୍ତଂ;

ଅନ୍ନେନ ପାନେନ ଉପଟ୍ଠହସ୍ସୁ,

ଖେତ୍ତଞ୍ହି ତଂ ପୁଞ୍ଞପେକ୍ଖସ୍ସ ହୋତୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅଗ୍ଗିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାୟସ୍ମା ଅଗ୍ଗିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀ’’ତି।

୯। ସୁନ୍ଦରିକସୁତ୍ତଂ

୧୯୫। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ସୁନ୍ଦରିକାୟ ନଦିୟା ତୀରେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସୁନ୍ଦରିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୁନ୍ଦରିକାୟ ନଦିୟା ତୀରେ ଅଗ୍ଗିଂ ଜୁହତି, ଅଗ୍ଗିହୁତ୍ତଂ ପରିଚରତି। ଅଥ ଖୋ ସୁନ୍ଦରିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଗ୍ଗିଂ ଜୁହିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିହୁତ୍ତଂ ପରିଚରିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ସମନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେସି – ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ଇମଂ ହବ୍ୟସେସଂ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟା’’ତି? ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସୁନ୍ଦରିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ସସୀସଂ ପାରୁତଂ ନିସିନ୍ନଂ। ଦିସ୍ୱାନ ୱାମେନ ହତ୍ଥେନ ହବ୍ୟସେସଂ ଗହେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ହତ୍ଥେନ କମଣ୍ଡଲୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସୁନ୍ଦରିକଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପଦସଦ୍ଦେନ ସୀସଂ ୱିୱରି। ଅଥ ଖୋ ସୁନ୍ଦରିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘ମୁଣ୍ଡୋ ଅୟଂ ଭୱଂ, ମୁଣ୍ଡକୋ ଅୟଂ ଭୱ’ନ୍ତି ତତୋୱ ପୁନ ନିୱତ୍ତିତୁକାମୋ ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ସୁନ୍ଦରିକଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘ମୁଣ୍ଡାପି ହି ଇଧେକଚ୍ଚେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଭୱନ୍ତି; ୟଂନୂନାହଂ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଜାତିଂ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟ’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୁନ୍ଦରିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘କିଂଜଚ୍ଚୋ ଭୱ’ନ୍ତି?

‘‘ମା ଜାତିଂ ପୁଚ୍ଛ ଚରଣଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛ,

କଟ୍ଠା ହୱେ ଜାୟତି ଜାତୱେଦୋ;

ନୀଚାକୁଲୀନୋପି ମୁନି ଧିତିମା,

ଆଜାନୀୟୋ ହୋତି ହିରୀନିସେଧୋ।

‘‘ସଚ୍ଚେନ ଦନ୍ତୋ ଦମସା ଉପେତୋ,

ୱେଦନ୍ତଗୂ ୱୁସିତବ୍ରହ୍ମଚରିୟୋ;

ୟଞ୍ଞୋପନୀତୋ ତମୁପୱ୍ହୟେଥ,

କାଲେନ ସୋ ଜୁହତି ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟେ’’ତି।

‘‘ଅଦ୍ଧା ସୁୟିଟ୍ଠଂ ସୁହୁତଂ ମମ ୟିଦଂ,

ୟଂ ତାଦିସଂ ୱେଦଗୁମଦ୍ଦସାମି;

ତୁମ୍ହାଦିସାନଞ୍ଚ ଅଦସ୍ସନେନ,

ଅଞ୍ଞୋ ଜନୋ ଭୁଞ୍ଜତି ହବ୍ୟସେସ’’ନ୍ତି।

‘‘ଭୁଞ୍ଜତୁ ଭଵଂ ଗୋତମୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଵ’’ନ୍ତି।

‘‘ଗାଥାଭିଗୀତଂ ମେ ଅଭୋଜନେୟ୍ୟଂ,

ସମ୍ପସ୍ସତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନେସ ଧମ୍ମୋ;

ଗାଥାଭିଗୀତଂ ପନୁଦନ୍ତି ବୁଦ୍ଧା,

ଧମ୍ମେ ସତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଵୁତ୍ତିରେସା।

‘‘ଅଞ୍ଞେନ ଚ କେଵଲିନଂ ମହେସିଂ,

ଖୀଣାସଵଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଵୂପସନ୍ତଂ;

ଅନ୍ନେନ ପାନେନ ଉପଟ୍ଠହସ୍ସୁ,

ଖେତ୍ତଞ୍ହି ତଂ ପୁଞ୍ଞପେକ୍ଖସ୍ସ ହୋତୀ’’ତି।

‘‘ଅଥ କସ୍ସ ଚାହଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଇମଂ ହବ୍ୟସେସଂ ଦମ୍ମୀ’’ତି? ‘‘ନ ଖ୍ଵାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପସ୍ସାମି ସଦେଵକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେଵମନୁସ୍ସାଯ ଯସ୍ସେସୋ ହବ୍ୟସେସୋ ଭୁତ୍ତୋ ସମ୍ମା ପରିଣାମଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଅଞ୍ଞତ୍ର, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଥାଗତସ୍ସ ଵା ତଥାଗତସାଵକସ୍ସ ଵା। ତେନ ହି ତ୍ଵଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଂ ହବ୍ୟସେସଂ ଅପ୍ପହରିତେ ଵା ଛଡ୍ଡେହି ଅପ୍ପାଣକେ ଵା ଉଦକେ ଓପିଲାପେହୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୁନ୍ଦରିକଭାରଦ୍ଵାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ହବ୍ୟସେସଂ ଅପ୍ପାଣକେ ଉଦକେ ଓପିଲାପେସି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ହବ୍ୟସେସୋ ଉଦକେ ପକ୍ଖିତ୍ତୋ ଚିଚ୍ଚିଟାଯତି ଚିଟିଚିଟାଯତି ସନ୍ଧୂପାଯତି ସମ୍ପଧୂପାଯତି । ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଫାଲୋ [ଲୋହୋ (କ।)] ଦିଵସଂସନ୍ତତ୍ତୋ [ଦିଵସସନ୍ତତ୍ତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଉଦକେ ପକ୍ଖିତ୍ତୋ ଚିଚ୍ଚିଟାଯତି ଚିଟିଚିଟାଯତି ସନ୍ଧୂପାଯତି ସମ୍ପଧୂପାଯତି; ଏଵମେଵ ସୋ ହବ୍ୟସେସୋ ଉଦକେ ପକ୍ଖିତ୍ତୋ ଚିଚ୍ଚିଟାଯତି ଚିଟିଚିଟାଯତି ସନ୍ଧୂପାଯତି ସମ୍ପଧୂପାଯତି।

ଅଥ ଖୋ ସୁନ୍ଦରିକଭାରଦ୍ଵାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଂଵିଗ୍ଗୋ ଲୋମହଟ୍ଠଜାତୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତଂ ଖୋ ସୁନ୍ଦରିକଭାରଦ୍ଵାଜଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଭଗଵା ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ମା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦାରୁ ସମାଦହାନୋ,

ସୁଦ୍ଧିଂ ଅମଞ୍ଞି ବହିଦ୍ଧା ହି ଏତଂ;

ନ ହି ତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ କୁସଲା ଵଦନ୍ତି,

ଯୋ ବାହିରେନ ପରିସୁଦ୍ଧିମିଚ୍ଛେ।

‘‘ହିତ୍ଵା ଅହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦାରୁଦାହଂ

ଅଜ୍ଝତ୍ତମେଵୁଜ୍ଜଲଯାମି [ଅଜ୍ଝତ୍ତମେଵ ଜଲଯାମି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଜୋତିଂ;

ନିଚ୍ଚଗ୍ଗିନୀ ନିଚ୍ଚସମାହିତତ୍ତୋ,

ଅରହଂ ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରାମି।

''ମାନୋ ହି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଖାରିଭାରୋ,

କୋଧୋ ଧୁମୋ ଭସ୍ମନି ମୋସଓଜ୍ଜଂ;

ଜିଵ୍ହା ସୁଜା ହଦଯଂ ଜୋତିଠାନଂ,

ଅତ୍ତା ସୁଦନ୍ତୋ ପୁରିସସ୍ସ ଜୋତି।

''ଧମ୍ମୋ ରହଦୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସୀଲତିତ୍ଥୋ,

ଅନାଵିଲୋ ସବ୍ଭି ସତଂ ପସତ୍ଥୋ;

ଯତ୍ଥ ହଵେ ଵେଦଗୁନୋ ସିନାତା,

ଅନଲ୍ଲଗତ୍ତାଵ [ଅନଲ୍ଲୀନଗତ୍ତାଵ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ତରନ୍ତି ପାରଂ।

''ସଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମୋ ସଂଯମୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ,

ମଜ୍ଝେ ସିତା ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ରହ୍ମପତ୍ତି;

ସ ତୁଜ୍ଜୁଭୂତେସୁ ନମୋ କରୋହି,

ତମହଂ ନରଂ ଧମ୍ମସାରୀତି ବ୍ରୂମୀ''ତି।

ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ସୁନ୍ଦରିକଭାରଦ୍ଵାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାଯସ୍ମା ଭାରଦ୍ଵାଜୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀ''ତି।

୧୦। ବହୁଧୀତରସୁତ୍ତଂ

୧୯୬। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା କୋସଲେସୁ ଵିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଵନସଣ୍ଡେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚତୁଦ୍ଦସ ବଲୀବଦ୍ଦା ନଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭାରଦ୍ଵାଜଗୋତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତେ ବଲୀବଦ୍ଦେ ଗଵେସନ୍ତୋ ଯେନ ସୋ ଵନସଣ୍ଡୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଅଦ୍ଦସ ଭଗଵନ୍ତଂ ତସ୍ମିଂ ଵନସଣ୍ଡେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ଵା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ଵା। ଦିସ୍ଵାନ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

''ନ ହି ନୂନିମସ୍ସ [ନହନୂନିମସ୍ସ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ସମଣସ୍ସ, ବଲୀବଦ୍ଦା ଚତୁଦ୍ଦସ;

ଅଜ୍ଜସଟ୍ଠିଂ ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ତେନାଯଂ ସମଣୋ ସୁଖୀ।

''ନ ହି ନୂନିମସ୍ସ ସମଣସ୍ସ, ତିଲାଖେତ୍ତସ୍ମି ପାପକା;

ଏକପଣ୍ଣା ଦୁପଣ୍ଣା [ଦ୍ଵିପଣ୍ଣା (ସୀ। ପୀ।)] ଚ, ତେନାଯଂ ସମଣୋ ସୁଖୀ।

‘‘ନ ହି ନୂନିମସ୍ସ ସମଣସ୍ସ, ତୁଚ୍ଛକୋଟ୍ଠସ୍ମି ମୂସିକା;

ଉସ୍ସୋଠହିକାଯ ନଚ୍ଚନ୍ତି, ତେନାଯଂ ସମଣୋ ସୁଖୀ।

‘‘ନ ହି ନୂନିମସ୍ସ ସମଣସ୍ସ, ସଙ୍ଘାରୋ ସତ୍ତମାସିକୋ;

ଉପ୍ପାଟକେହି ସଞ୍ଛନ୍ନୋ, ତେନାଯଂ ସମଣୋ ସୁଖୀ।

‘‘ନ ହି ନୂନିମସ୍ସ ସମଣସ୍ସ, ୱିଧୱା ସତ୍ତ ଧୀତରୋ;

ଏକପୁତ୍ତା ଦ୍ୱିପୁତ୍ତା [ଦ୍ୱିପୁତ୍ତା (ସୀ। ପୀ।)] ଚ, ତେନାଯଂ ସମଣୋ ସୁଖୀ।

‘‘ନ ହି ନୂନିମସ୍ସ ସମଣସ୍ସ, ପିଙ୍ଗଲା ତିଲକାହତା;

ସୋତ୍ତଂ ପାଦେନ ବୋଧେତି, ତେନାଯଂ ସମଣୋ ସୁଖୀ।

‘‘ନ ହି ନୂନିମସ୍ସ ସମଣସ୍ସ, ପଚ୍ଚୂସମ୍ହି ଇଣାଯିକା;

ଦେଥ ଦେଥାତି ଚୋଦେନ୍ତି, ତେନାଯଂ ସମଣୋ ସୁଖୀ’’ତି।

‘‘ନ ହି ମଯ୍ହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବଲୀବଦ୍ଦା ଚତୁଦ୍ଦସ;

ଅଜ୍ଜସଟ୍ଠିଂ ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ତେନାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଖୀ।

‘‘ନ ହି ମଯ୍ହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତିଲାଖେତ୍ତସ୍ମି ପାପକା;

ଏକପଣ୍ଣା ଦ୍ୱିପଣ୍ଣା ଚ, ତେନାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଖୀ।

‘‘ନ ହି ମଯ୍ହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତୁଚ୍ଛକୋଟ୍ଠସ୍ମି ମୂସିକା;

ଉସ୍ସୋଠହିକାଯ ନଚ୍ଚନ୍ତି, ତେନାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଖୀ।

‘‘ନ ହି ମଯ୍ହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସଙ୍ଘାରୋ ସତ୍ତମାସିକୋ;

ଉପ୍ପାଟକେହି ସଞ୍ଛନ୍ନୋ, ତେନାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଖୀ।

‘‘ନ ହି ମଯ୍ହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ୱିଧୱା ସତ୍ତ ଧୀତରୋ;

ଏକପୁତ୍ତା ଦ୍ୱିପୁତ୍ତା ଚ, ତେନାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଖୀ।

‘‘ନ ହି ମଯ୍ହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପିଙ୍ଗଲା ତିଲକାହତା;

ସୋତ୍ତଂ ପାଦେନ ବୋଧେତି, ତେନାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଖୀ।

‘‘ନ ହି ମଯ୍ହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପଚ୍ଚୂସମ୍ହି ଇଣାଯିକା;

ଦେଥ ଦେଥାତି ଚୋଦେନ୍ତି, ତେନାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଖୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ ଗୋତମ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେୟ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେୟ୍ୟ – ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି; ଏୱମେୱ ଭୋତା ଗୋତମେନ ଅନେକପରିୟାୟେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଲଭେୟ୍ୟାହଂ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଲଭେୟ୍ୟଂ ଉପସମ୍ପଦ’’ନ୍ତି।

ଅଲତ୍ଥ ଖୋ ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଅଲତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦଂ। ଅଚିରୂପସମ୍ପନ୍ନୋ ପନାୟସ୍ମା ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। ‘‘ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟା’’ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାୟସ୍ମା ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀତି।

ଅରହନ୍ତୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଧନଞ୍ଜାନୀ ଚ ଅକ୍କୋସଂ, ଅସୁରିନ୍ଦଂ ବିଲଙ୍ଗିକଂ;

ଅହିଂସକଂ ଜଟା ଚେୱ, ସୁଦ୍ଧିକଞ୍ଚେୱ ଅଗ୍ଗିକା;

ସୁନ୍ଦରିକଂ ବହୁଧୀତରେନ ଚ ତେ ଦସାତି।

୨। ଉପାସକୱଗ୍ଗୋ

୧। କସିଭାରଦ୍ୱାଜସୁତ୍ତଂ

୧୯୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ମଗଧେସୁ ୱିହରତି ଦକ୍ଖିଣାଗିରିସ୍ମିଂ ଏକନାଳାୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ କସିଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ [କସିକଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ (କ।)] ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ନଙ୍ଗଲସତାନି ପୟୁତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି ୱପ୍ପକାଲେ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ୟେନ କସିଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ କମ୍ମନ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ କସିଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପରିୱେସନା ୱତ୍ତତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ୟେନ ପରିୱେସନା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ କସିଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଠିତଂ। ଦିସ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅହଂ ଖୋ, ସମଣ, କସାମି ଚ ୱପାମି ଚ, କସିତ୍ୱା ଚ ୱପିତ୍ୱା ଚ ଭୁଞ୍ଜାମି। ତ୍ୱମ୍ପି, ସମଣ, କସସ୍ସୁ ଚ ୱପସ୍ସୁ ଚ, କସିତ୍ୱା ଚ ୱପିତ୍ୱା ଚ ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୂ’’ତି। ‘‘ଅହମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କସାମି ଚ ୱପାମି ଚ, କସିତ୍ୱା ଚ ୱପିତ୍ୱା ଚ ଭୁଞ୍ଜାମୀ’’ତି। ନ ଖୋ ମୟଂ ପସ୍ସାମ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ୟୁଗଂ ୱା ନଙ୍ଗଲଂ ୱା ଫାଲଂ ୱା ପାଚନଂ ୱା ବଲୀବଦ୍ଦେ ୱା, ଅଥ ଚ ପନ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଏୱମାହ – ‘‘ଅହମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କସାମି ଚ ୱପାମି ଚ, କସିତ୍ୱା ଚ ୱପିତ୍ୱା ଚ ଭୁଞ୍ଜାମୀ’’ତି । ଅଥ ଖୋ କସିଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କସ୍ସକୋ ପଟିଜାନାସି, ନ ଚ ପସ୍ସାମି ତେ କସିଂ;

କସ୍ସକୋ ପୁଚ୍ଛିତୋ ବ୍ରୂହି, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ କସି’’ନ୍ତି।

‘‘ସଦ୍ଧା ବୀଜଂ ତପୋ ୱୁଟ୍ଠି, ପଞ୍ଞା ମେ ୟୁଗନଙ୍ଗଲଂ;

ହିରୀ ଈସା ମନୋ ୟୋତ୍ତଂ, ସତି ମେ ଫାଲପାଚନଂ।

‘‘କାୟଗୁତ୍ତୋ ୱଚୀଗୁତ୍ତୋ, ଆହାରେ ଉଦରେ ୟତୋ;

ସଙ୍ଗଂ କରୋମି ନିବ୍ବାନଂ, ସୋରଚ୍ଚଂ ମେ ପମୋଚନଂ।

''ୱୀରିଯଂ ମେ ଧୁରଧୋରଯ୍ହଂ, ଯୋଗକ୍ଖେମାଧିୱାହନଂ;

ଗଚ୍ଛତି ଅନିୱତ୍ତନ୍ତଂ, ଯତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ ସୋଚତି।

''ଏୱମେସା କସୀ କଟ୍ଠା, ସା ହୋତି ଅମତପ୍ଫଲା;

ଏତଂ କସିଂ କସିତ୍ୱାନ, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

''ଭୁଞ୍ଜତୁ ଭୱଂ ଗୋତମୋ। କସ୍ସକୋ ଭୱଂ। ଯଞ୍ହି ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଅମତପ୍ଫଲମ୍ପି କସିଂ କସତୀ''ତି [ଭାସତୀତି (କ।)]।

''ଗାଥାଭିଗୀତଂ ମେ ଅଭୋଜନେଯ୍ୟଂ,

ସମ୍ପସ୍ସତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନେସ ଧମ୍ମୋ;

ଗାଥାଭିଗୀତଂ ପନୁଦନ୍ତି ବୁଦ୍ଧା,

ଧମ୍ମେ ସତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ୱୁତ୍ତିରେସା।

''ଅଞ୍ଞେନ ଚ କେୱଲିନଂ ମହେସିଂ,

ଖୀଣାସୱଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚୱୂପସନ୍ତଂ;

ଅନ୍ନେନ ପାନେନ ଉପଟ୍ଠହସ୍ସୁ,

ଖେତ୍ତଞ୍ହି ତଂ ପୁଞ୍ଞପେକ୍ଖସ୍ସ ହୋତୀ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, କସିଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ''ନ୍ତି।

୨। ଉଦଯସୁତ୍ତଂ

୧୯୮। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଯେନ ଉଦଯସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ଉଦଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ ପତ୍ତଂ ଓଦନେନ ପୂରେସି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଯେନ ଉଦଯସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଉଦଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ ପତ୍ତଂ ଓଦନେନ ପୂରେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ପକଟ୍ଠକୋଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି।

''ପୁନପ୍ପୁନଞ୍ଚେୱ ୱପନ୍ତି ବୀଜଂ, ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱସ୍ସତି ଦେୱରାଜା;

ପୁନପ୍ପୁନଂ ଖେତ୍ତଂ କସନ୍ତି କସ୍ସକା, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଧଞ୍ଞମୁପେତି ରଟ୍ଠଂ।

''ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚକା ଯାଚଯନ୍ତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଦାନପତୀ ଦଦନ୍ତି;

ପୁନପ୍ପୁନଂ ଦାନପତୀ ଦଦିତ୍ୱା, ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଗ୍ଗମୁପେନ୍ତି ଠାନଂ।

''ପୁନପ୍ପୁନଂ ଖୀରନିକା ଦୁହନ୍ତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱଚ୍ଛୋ ଉପେତି ମାତରଂ;

ପୁନପ୍ପୁନଂ କିଲମତି ଫନ୍ଦତି ଚ, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଗବ୍ଭମୁପେତି ମନ୍ଦୋ।

''ପୁନପ୍ପୁନଂ ଜାଯତି ମୀଯତି ଚ, ପୁନପ୍ପୁନଂ ସିୱଥିକଂ [ସୀୱଥିକଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ହରନ୍ତି;

ମଗ୍ଗଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧା ଅପୁନବ୍ଭୱାଯ, ନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଜାଯତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋ''ତି [ପୁନପ୍ପୁନଂ ଜାଯତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋତି (ସ୍ୟା। କଂ। କା।)]।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଉଦଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ''ନ୍ତି।

୩। ଦେୱହିତସୁତ୍ତଂ

୧୯୯। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ୱାତେହାବାଧିକୋ ହୋତି; ଆଯସ୍ମା ଚ ଉପୱାଣୋ ଭଗୱତୋ ଉପଟ୍ଠାକୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉପୱାଣଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଇଙ୍ଘ ମେ ତ୍ୱଂ, ଉପୱାଣ, ଉଣ୍ହୋଦକଂ ଜାନାହୀ''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଉପୱାଣୋ ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଯେନ ଦେୱହିତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଦେୱହିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉପୱାଣଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ ଏକମନ୍ତଂ ଠିତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉପୱାଣଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ଭୱଂ ତିଟ୍ଠଂ, ମୁଣ୍ଡୋ ସଙ୍ଘାଟିପାରୁତୋ;

କିଂ ପତ୍ଥଯାନୋ କିଂ ଏସଂ, କିଂ ନୁ ଯାଚିତୁମାଗତୋ''ତି।

''ଅରହଂ ସୁଗତୋ ଲୋକେ, ୱାତେହାବାଧିକୋ ମୁନି;

ସଚେ ଉଣ୍ହୋଦକଂ ଅତ୍ଥି, ମୁନିନୋ ଦେହି ବ୍ରାହ୍ମଣ।

''ପୂଜିତୋ ପୂଜନେଯ୍ୟାନଂ, ସକ୍କରେଯ୍ୟାନ ସକ୍କତୋ;

ଅପଚିତୋ ଅପଚେଯ୍ୟାନଂ [ଅପଚିନେଯ୍ୟାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।) ଟୀକା ଓଲୋକେତବ୍ବା], ତସ୍ସ ଇଚ୍ଛାମି ହାତୱେ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଦେୱହିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉଣ୍ହୋଦକସ୍ସ କାଜଂ ପୁରିସେନ ଗାହାପେତ୍ୱା ଫାଣିତସ୍ସ ଚ ପୁଟଂ ଆଯସ୍ମତୋ ଉପୱାଣସ୍ସ ପାଦାସି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଉପୱାଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଣ୍ହୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା [ନହାପେତ୍ୱା (ସୀ। ପୀ।)] ଉଣ୍ହୋଦକେନ ଫାଣିତଂ ଆଲୋଲେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦାସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ଆବାଧୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭି।

ଅଥ ଖୋ ଦେୱହିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଦେୱହିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''କତ୍ଥ ଦଜ୍ଜା ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ, କତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ;

କଥଞ୍ହି ଯଜମାନସ୍ସ, କଥଂ ଇଜ୍ଝତି ଦକ୍ଖିଣା''ତି।

''ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଯୋ ୱେଦୀ, ସଗ୍ଗାପାଯଞ୍ଚ ପସ୍ସତି;

ଅଥୋ ଜାତିକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ, ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସିତୋ ମୁନି।

''ଏତ୍ଥ ଦଜ୍ଜା ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ, ଏତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ;

ଏଓଞ୍ହି ଯଜମାନସ୍ସ, ଏଓଂ ଇଜ୍ଝତି ଦକ୍ଖିଣା’’ତି।

ଏଓଂ ଓ୍ୱୁତ୍ତେ, ଦେଓହିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଓନ୍ତଂ ଏତଦଓୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭଓଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

୪। ମହାସାଲସୁତ୍ତଂ

୨୦୦। ସାଓତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲୋ ଲୂଖୋ ଲୂଖପାଓୁରଣୋ [ଲୂଖପାପୁରଣୋ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ଯେନ ଭଗଓା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଓତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ଓ୍ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲଂ ଭଗଓା ଏତଦଓୋଚ – ‘‘କିନ୍ନୁ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଲୂଖୋ ଲୂଖପାଓୁରଣୋ’’ତି? ‘‘ଇଧ ମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁତ୍ତା। ତେ ମଂ ଦାରେହି ସଂପୁଚ୍ଛ ଘରା ନିକ୍ଖାମେନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମା ଗାଥାଯୋ ପରିଯାପୁଣିତ୍ୱା ସଭାଯଂ ମହାଜନକାଯେ ସନ୍ନିପତିତେ ପୁତ୍ତେସୁ ଚ ସନ୍ନିସିନ୍ନେସୁ ଭାସସ୍ସୁ –

‘‘ଯେହି ଜାତେହି ନନ୍ଦିସ୍ସଂ, ଯେସଞ୍ଚ ଭଓମିଚ୍ଛିସଂ;

ତେ ମଂ ଦାରେହି ସଂପୁଚ୍ଛ, ସାଓ ଓ୍ୱାରେନ୍ତି ସୂକରଂ।

‘‘ଅସନ୍ତା କିର ମଂ ଜମ୍ମା, ତାତ ତାତାତି ଭାସରେ;

ରକ୍ଖସା ପୁତ୍ତରୂପେନ, ତେ ଜହନ୍ତି ଓଯୋଗତଂ।

‘‘ଅସ୍ସୋଓ ଜିଣ୍ଣୋ ନିବ୍ଭୋଗୋ, ଖାଦନା ଅପନୀଯତି;

ବାଲକାନଂ ପିତା ଥେରୋ, ପରାଗାରେସୁ ଭିକ୍ଖତି।

‘‘ଦଣ୍ଡୋଓ କିର ମେ ସେଯ୍ୟୋ, ଯଞ୍ଚେ ପୁତ୍ତା ଅନସ୍ସଓା;

ଚଣ୍ଡମ୍ପି ଗୋଣଂ ଓ୍ୱାରେତି, ଅଥୋ ଚଣ୍ଡମ୍ପି କୁକ୍କୁରଂ।

‘‘ଅନ୍ଧକାରେ ପୁରେ ହୋତି, ଗମ୍ଭୀରେ ଗାଧମେଧତି;

ଦଣ୍ଡସ୍ସ ଆନୁଭାଓେନ, ଖଲିତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲୋ ଭଗଓତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମା ଗାଥାଯୋ ପରିଯାପୁଣିତ୍ୱା ସଭାଯଂ ମହାଜନକାଯେ ସନ୍ନିପତିତେ ପୁତ୍ତେସୁ ଚ ସନ୍ନିସିନ୍ନେସୁ ଅଭାସି –

‘‘ଯେହି ଜାତେହି ନନ୍ଦିସ୍ସଂ, ଯେସଞ୍ଚ ଭଓମିଚ୍ଛିସଂ;

ତେ ମଂ ଦାରେହି ସଂପୁଚ୍ଛ, ସାଓ ଓ୍ୱାରେନ୍ତି ସୂକରଂ।

‘‘ଅସନ୍ତା କିର ମଂ ଜମ୍ମା, ତାତ ତାତାତି ଭାସରେ;

ରକ୍ଖସା ପୁତ୍ତରୂପେନ, ତେ ଜହନ୍ତି ଓଯୋଗତଂ।

‘‘ଅସ୍ସୋଓ ଜିଣ୍ଣୋ ନିବ୍ଭୋଗୋ, ଖାଦନା ଅପନୀଯତି;

ବାଲକାନଂ ପିତା ଥେରୋ, ପରାଗାରେସୁ ଭିକ୍ଖତି।

‘‘ଦଣ୍ଡୋଵ କିର ମେ ସେୟ୍ୟୋ, ଯଞ୍ଚେ ପୁତ୍ତା ଅନସ୍ସଵା;

ଚଣ୍ଡମ୍ପି ଗୋଣଂ ଵାରେତି, ଅଥୋ ଚଣ୍ଡମ୍ପି କୁକ୍କୁରଂ।

‘‘ଅନ୍ଧକାରେ ପୁରେ ହୋତି, ଗମ୍ଭୀରେ ଗାଧମେଧତି;

ଦଣ୍ଡସ୍ସ ଆନୁଭାଵେନ, ଖଲିତ୍ଵା ପତିତିଟ୍ଠତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲଂ ପୁତ୍ତା ଘରଂ ନେତ୍ଵା ନ୍ହାପେତ୍ଵା ପଚ୍ଚେକଂ ଦୁସ୍ସଯୁଗେନ ଅଚ୍ଛାଦେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲୋ ଏକଂ ଦୁସ୍ସଯୁଗଂ ଆଦାଯ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ଵୀତିସାରେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ମଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ନାମ ଆଚରିଯସ୍ସ ଆଚରିଯଧନଂ ପରିଯେସାମ। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହତୁ ମେ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଆଚରିଯଧନ’’ନ୍ତି। ପଟିଗ୍ଗହେସି ଭଗଵା ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ। ଅଥ ଖୋ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

୫। ମାନତ୍ଥଦ୍ଧସୁତ୍ତଂ

୨୦୧। ସାଵତ୍ଥିନିଦାନଂ । ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ମାନତ୍ଥଦ୍ଧୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସାଵତ୍ଥିଯଂ ପଟିଵସତି। ସୋ ନେଵ ମାତରଂ ଅଭିଵାଦେତି, ନ ପିତରଂ ଅଭିଵାଦେତି, ନ ଆଚରିଯଂ ଅଭିଵାଦେତି, ନ ଜେଟ୍ଠଭାତରଂ ଅଭିଵାଦେତି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗଵା ମହତିଯା ପରିସାଯ ପରିଵୁତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଅଥ ଖୋ ମାନତ୍ଥଦ୍ଧସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ମହତିଯା ପରିସାଯ ପରିଵୁତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତେନୁପସଙ୍କମେୟ୍ୟଂ। ସଚେ ମଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଆଲପିସ୍ସତି, ଅହମ୍ପି ତଂ ଆଲପିସ୍ସାମି। ନୋ ଚେ ମଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଆଲପିସ୍ସତି, ଅହମ୍ପି ନାଲପିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ମାନତ୍ଥଦ୍ଧୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ତଂ ନାଲପି। ଅଥ ଖୋ ମାନତ୍ଥଦ୍ଧୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ‘ନାଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ କିଞ୍ଚି ଜାନାତୀ’ତି ତତୋଵ ପୁନ ନିଵତ୍ତିତୁକାମୋ ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ମାନତ୍ଥଦ୍ଧସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋପରିଵିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ ମାନତ୍ଥଦ୍ଧଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ନ ମାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସାଧୁ, ଅତ୍ଥିକସ୍ସୀଧ ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଯେନ ଅତ୍ଥେନ ଆଗଚ୍ଛି, ତମେଵମନୁବ୍ରୂହଯେ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ମାନତ୍ଥଦ୍ଧୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ‘‘ଚିତ୍ତଂ ମେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଜାନାତୀ’’ତି ତତ୍ଥେଵ ଭଗଵତୋ ପାଦେସୁ ସିରସା ନିପତିତ୍ଵା ଭଗଵତୋ ପାଦାନି ମୁଖେନ ଚ ପରିଚୁମ୍ବତି ପାଣୀହି ଚ ପରିସମ୍ବାହତି, ନାମଞ୍ଚ ସାଵେତି – ‘‘ମାନତ୍ଥଦ୍ଧାହଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ମାନତ୍ଥଦ୍ଧାହଂ, ଭୋ ଗୋତମା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ସା ପରିସା ଅବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତା [ଅବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତା (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।), ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତା (କ।)] ଅହୋସି – ‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଵତ ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ଵତ ଭୋ! ଅଯଞ୍ହି ମାନତ୍ଥଦ୍ଧୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନେଵ ମାତରଂ ଅଭିଵାଦେତି, ନ ପିତରଂ ଅଭିଵାଦେତି, ନ ଆଚରିଯଂ ଅଭିଵାଦେତି, ନ ଜେଟ୍ଠଭାତରଂ ଅଭିଵାଦେତି; ଅଥ ଚ ପନ ସମଣେ ଗୋତମେ ଏଵରୂପଂ ପରମନିପଚ୍ଚକାରଂ କରୋତୀ’ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ମାନତ୍ଥଦ୍ଧଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅଲଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ , ଉଟ୍ଠେହି, ସକେ ଆସନେ ନିସୀଦ। ଯତୋ ତେ ମଯି ଚିତ୍ତଂ ପସନ୍ନ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ମାନତ୍ଥଦ୍ଧୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସକେ ଆସନେ ନିସୀଦିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କେସୁ ନ ମାନଂ କଯିରାଥ, କେସୁ ଚସ୍ସ ସଗାରଵୋ;

କ୍ୟସ୍ସ ଅପଚିତା ଅସ୍ସୁ, କ୍ୟସ୍ସୁ ସାଧୁ ସୁପୂଜିତା’’ତି।

‘‘ମାତରି ପିତରି ଚାପି, ଅଥୋ ଜେଟ୍ଠମ୍ହି ଭାତରି;

ଆଚରିଯେ ଚତୁତ୍ଥମ୍ହି,

ତେସୁ ନ ମାନଂ କଯିରାଥ;

ତେସୁ ଅସ୍ସ ସଗାରୱୋ,

ତ୍ୟସ୍ସ ଅପଚିତା ଅସ୍ସୁ;

ତ୍ୟସ୍ସୁ ସାଧୁ ସୁପୂଜିତା।

‘‘ଅରହନ୍ତେ ସୀତୀଭୂତେ, କତକିଚ୍ଚେ ଅନାସୱେ;

ନିହଚ୍ଚ ମାନଂ ଅଥଦ୍ଧୋ, ତେ ନମସ୍ସେ ଅନୁତ୍ତରେ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ମାନତ୍ଥଦ୍ଧୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

୬। ପଚ୍ଚନୀକସୁତ୍ତଂ

୨୦୨। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ପଚ୍ଚନୀକସାତୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପଟିୱସତି। ଅଥ ଖୋ ପଚ୍ଚନୀକସାତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ୟଂ। ଯଂ ଯଦେୱ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଭାସିସ୍ସତି ତଂ ତଦେୱସ୍ସାହଂ [ତଦେୱ ସାହଂ (କ।)] ପଚ୍ଚନୀକାସ୍ସ’’ନ୍ତି [ପଚ୍ଚନୀକସ୍ସନ୍ତି (ପୀ।), ପଚ୍ଚନୀକସାତନ୍ତି (କ।)]। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମତି। ଅଥ ଖୋ ପଚ୍ଚନୀକସାତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଚଙ୍କମନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଭଣ ସମଣଧମ୍ମ’ନ୍ତି।

‘‘ନ ପଚ୍ଚନୀକସାତେନ, ସୁୱିଜାନଂ ସୁଭାସିତଂ;

ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠଚିତ୍ତେନ, ସାରମ୍ଭବହୁଲେନ ଚ।

‘‘ଯୋ ଚ ୱିନେଯ୍ୟ ସାରମ୍ଭଂ, ଅପ୍ପସାଦଞ୍ଚ ଚେତସୋ;

ଆଘାତଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜ, ସ ୱେ [ସଚେ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଜଞ୍ଞା ସୁଭାସିତ’’ନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ପଚ୍ଚନୀକସାତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

୭। ନୱକମ୍ମିକସୁତ୍ତଂ

୨୦୩। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ । ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ନୱକମ୍ମିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ କମ୍ମନ୍ତଂ କାରାପେତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ନୱକମ୍ମିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ସାଲରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। ଦିସ୍ୱାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅହଂ ଖୋ ଇମସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ କମ୍ମନ୍ତଂ କାରାପେନ୍ତୋ ରମାମି। ଅଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ କିଂ କାରାପେନ୍ତୋ ରମତୀ’’ତି? ଅଥ ଖୋ ନୱକମ୍ମିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି।

ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କେ ନୁ କମ୍ମନ୍ତା କରୀଯନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୁ ସାଲଵନେ ତଵ;

ଯଦେକକୋ ଅରଞ୍ଞସ୍ମିଂ, ରତିଂ ଵିନ୍ଦତି ଗୋତମୋ’’ତି।

‘‘ନ ମେ ଵନସ୍ମିଂ କରଣୀଯମତ୍ଥି,

ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲଂ ମେ ଵନଂ ଵିସୂକଂ;

ସ୍ୱାହଂ ଵନେ ନିବ୍ବନଥୋ ଵିସଲ୍ଲୋ,

ଏକୋ ରମେ ଅରତିଂ ଵିପ୍ପହାଯା’’ତି।

ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ନଵକମ୍ମିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

୮। କଟ୍ଠହାରସୁତ୍ତଂ

୨୦୪। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା କୋସଲେସୁ ଵିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଵନସଣ୍ଡେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସମ୍ବହୁଲା ଅନ୍ତେଵାସିକା କଟ୍ଠହାରକା ମାଣଵକା ଯେନ ଵନସଣ୍ଡୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଦ୍ଦସଂସୁ ଭଗଵନ୍ତଂ ତସ୍ମିଂ ଵନସଣ୍ଡେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। ଦିସ୍ୱାନ ଯେନ ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦଵୋଚୁଂ – ‘‘ଯଗ୍ଘେ, ଭଵଂ ଜାନେଯ୍ୟାସି! ଅସୁକସ୍ମିଂ ଵନସଣ୍ଡେ ସମଣୋ ନିସିନ୍ନୋ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା’’। ଅଥ ଖୋ ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତେହି ମାଣଵକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ସୋ ଵନସଣ୍ଡୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ତସ୍ମିଂ ଵନସଣ୍ଡେ ନିସିନ୍ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। ଦିସ୍ୱାନ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଗମ୍ଭୀରରୂପେ ବହୁଭେରଵେ ଵନେ,

ସୁଞ୍ଞଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଵିଜନଂ ଵିଗାହିଯ;

ଅନିଞ୍ଜମାନେନ ଠିତେନ ଵଗ୍ଗୁନା,

ସୁଚାରୁରୂପଂ ଵତ ଭିକ୍ଖୁ ଝାଯସି।

‘‘ନ ଯତ୍ଥ ଗୀତଂ ନପି ଯତ୍ଥ ଵାଦିତଂ,

ଏକୋ ଅରଞ୍ଞେ ଵନଵସ୍ସିତୋ ମୁନି;

ଅଚ୍ଛେରରୂପଂ ପଟିଭାତି ମଂ ଇଦଂ,

ଯଦେକକୋ ପୀତିମନୋ ଵନେ ଵସେ।

‘‘ମଞ୍ଞାମହଂ ଲୋକାଧିପତିସହବ୍ୟତଂ,

ଆକଙ୍ଖମାନୋ ତିଦିଵଂ ଅନୁତ୍ତରଂ;

କସ୍ମା ଭଵଂ ୱିଜନମରଞ୍ଞମସ୍ସିତୋ,

ତପୋ ଇଧ କୁବ୍ବସି ବ୍ରହ୍ମପତ୍ତିଯା’’ତି।

‘‘ଯା କାଚି କଙ୍ଖା ଅଭିନନ୍ଦନା ୱା,

ଅନେକଧାତୂସୁ ପୁଥୂ ସଦାସିତା;

ଅଞ୍ଞାଣମୂଲପ୍ପଭଵା ପଜପ୍ପିତା,

ସବ୍ବା ମଯା ବ୍ଯନ୍ତିକତା ସମୂଲିକା।

‘‘ସ୍ୱାହଂ ଅକଙ୍ଖୋ ଅସିତୋ ଅନୂପଯୋ,

ସବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱିସୁଦ୍ଧଦସ୍ସନୋ;

ପପ୍ପୁଯ୍ଯ ସମ୍ବୋଧିମନୁତ୍ତରଂ ସିଵଂ,

ଝାଯାମହଂ ବ୍ରହ୍ମ ରହୋ ୱିସାରଦୋ’’ତି।

ଏଵଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

୯। ମାତୁପୋସକସୁତ୍ତଂ

୨୦୫। ସାଵତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଅଥ ଖୋ ମାତୁପୋସକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ମାତୁପୋସକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅହଞ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଧମ୍ମେନ ଭିକ୍ଖଂ ପରିଯେସାମି, ଧମ୍ମେନ ଭିକ୍ଖଂ ପରିଯେସିତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ପୋସେମି। କଚ୍ଚାହଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଏଵଂକାରୀ କିଚ୍ଚକାରୀ ହୋମୀ’’ତି? ‘‘ତଗ୍ଘ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏଵଂକାରୀ କିଚ୍ଚକାରୀ ହୋସି। ଯୋ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଧମ୍ମେନ ଭିକ୍ଖଂ ପରିଯେସତି, ଧମ୍ମେନ ଭିକ୍ଖଂ ପରିଯେସିତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ପୋସେତି, ବହୁଂ ସୋ ପୁଞ୍ଞଂ ପସଵତୀ’’ତି।

‘‘ଯୋ ମାତରଂ ପିତରଂ ୱା, ମଚ୍ଚୋ ଧମ୍ମେନ ପୋସତି;

ତାଯ ନଂ ପାରିଚରିଯାଯ, ମାତାପିତୂସୁ ପଣ୍ଡିତା;

ଇଧେଵ ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ପେଚ୍ଚ ସଗ୍ଗେ ପମୋଦତୀ’’ତି।

ଏଵଂ ୱୁତ୍ତେ, ମାତୁପୋସକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

୧୦। ଭିକ୍ଖକସୁତ୍ତଂ

୨୦୬। ସାଵତ୍ଥିନିଦାନଂ। ଅଥ ଖୋ ଭିକ୍ଖକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଭିକ୍ଖକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଅହମ୍ପି ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଭିକ୍ଖକୋ, ଭଵମ୍ପି ଭିକ୍ଖକୋ, ଇଧ ନୋ କିଂ ନାନାକରଣ’’ନ୍ତି?

‘‘ନ ତେନ ଭିକ୍ଖୁକୋ ହୋତି, ଯାଓତା ଭିକ୍ଖତେ ପରେ;

ଓିସ୍ସଂ ଧମ୍ମଂ ସମାଦାୟ, ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି ନ ତାଓତା।

‘‘ଯୋଧ ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପାପଞ୍ଚ, ବାହିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ;

ସଙ୍ଖାୟ ଲୋକେ ଚରତି, ସ ୱେ ଭିକ୍ଖୂତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

୧୧। ସଙ୍ଗାରୱସୁତ୍ତଂ

୨୦୭। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସଙ୍ଗାରୱୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପଟିୱସତି ଉଦକସୁଦ୍ଧିକୋ, ଉଦକେନ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଚେତି, ସାୟଂ ପାତଂ ଉଦକୋରୋହନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଗାରୱୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପଟିୱସତି ଉଦକସୁଦ୍ଧିକୋ , ଉଦକେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଚେତି, ସାୟଂ ପାତଂ ଉଦକୋରୋହନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଯେନ ସଙ୍ଗାରୱସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାୟା’’ତି। ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଯେନ ସଙ୍ଗାରୱସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ସଙ୍ଗାରୱୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ସଙ୍ଗାରୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦକସୁଦ୍ଧିକୋ, ଉଦକେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଚେସି, ସାୟଂ ପାତଂ ଉଦକୋରୋହନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରସୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭୋ ଗୋତମ’’। ‘‘କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅତ୍ଥୱସଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଉଦକସୁଦ୍ଧିକୋ, ଉଦକସୁଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଚେସି, ସାୟଂ ପାତଂ ଉଦକୋରୋହନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରସୀ’’ତି? ‘‘ଇଧ ମେ, ଭୋ ଗୋତମ [ଇଧ ମେ ଭୋ ଗୋତମ ଅହଂ (ପୀ। କ।)], ଯଂ ଦିୱା ପାପକମ୍ମଂ କତଂ ହୋତି, ତଂ ସାୟଂ ନ୍ହାନେନ [ନହାନେନ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପୱାହେମି, ଯଂ ରତ୍ତିଂ ପାପକମ୍ମଂ କତଂ ହୋତି ତଂ ପାତଂ ନ୍ହାନେନ ପୱାହେମି। ଇମଂ ଖ୍ୱାହଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅତ୍ଥୱସଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଉଦକସୁଦ୍ଧିକୋ, ଉଦକେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଚେମି, ସାୟଂ ପାତଂ ଉଦକୋରୋହନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରାମୀ’’ତି।

‘‘ଧମ୍ମୋ ରହଦୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସୀଲତିତ୍ଥୋ,

ଅନାୱିଲୋ ସବ୍ଭି ସତଂ ପସତ୍ଥୋ;

ଯତ୍ଥ ହୱେ ୱେଦଗୁନୋ ସିନାତା,

ଅନଲ୍ଲଗତ୍ତାୱ [ଅନଲ୍ଲୀନଗତ୍ତାୱ (କ।)] ତରନ୍ତି ପାର’’ନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସଙ୍ଗାରୱୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

୧୨। ଖୋମଦୁସ୍ସସୁତ୍ତଂ

୨୦୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସକ୍କେସୁ ୱିହରତି ଖୋମଦୁସ୍ସଂ ନାମଂ ସକ୍ୟାନଂ ନିଗମୋ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଖୋମଦୁସ୍ସଂ ନିଗମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଖୋମଦୁସ୍ସକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତା ହୋନ୍ତି କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ, ଦେୱୋ ଚ ଏକମେକଂ ଫୁସାଯତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଯେନ ସା ସଭା ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସଂସୁ ଖୋମଦୁସ୍ସକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ଭଗୱନ୍ତଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘କେ ଚ ମୁଣ୍ଡକା ସମଣକା, କେ ଚ ସଭାଧମ୍ମଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି? ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଖୋମଦୁସ୍ସକେ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ନେସା ସଭା ଯତ୍ଥ ନ ସନ୍ତି ସନ୍ତୋ,

ସନ୍ତୋ ନ ତେ ଯେ ନ ୱଦନ୍ତି ଧମ୍ମଂ;

ରାଗଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ପହାଯ ମୋହଂ,

ଧମ୍ମଂ ୱଦନ୍ତା ଚ ଭୱନ୍ତି ସନ୍ତୋ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଖୋମଦୁସ୍ସକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ; ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭୋ ଗୋତମ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେଯ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେଯ୍ୟ – ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି, ଏୱମେୱଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏତେ ମଯଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକେ ନୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତେ ସରଣଂ ଗତେ’’ତି।

ଉପାସକୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

କସି ଉଦଯୋ ଦେୱହିତୋ, ଅଞ୍ଞତରମହାସାଲଂ;

ମାନଥଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚନୀକଂ, ନୱକମ୍ମିକକଟ୍ଠହାରଂ;

ମାତୁପୋସକଂ ଭିକ୍ଖକୋ, ସଙ୍ଗାରୱୋ ଚ ଖୋମଦୁସ୍ସେନ ଦ୍ୱାଦସାତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣସଂଯୁତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ।

୮। ୱଙ୍ଗୀସସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ନିକ୍ଖନ୍ତସୁତ୍ତଂ

୨୦୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଆଳୱିଯଂ ୱିହରତି ଅଗ୍ଗାଳୱେ ଚେତିଯେ ଆଯସ୍ମତା ନିଗ୍ରୋଧକପ୍ପେନ ଉପଜ୍ଝାଯେନ ସଦ୍ଧିଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ନୱକୋ ହୋତି ଅଚିରପବ୍ବଜିତୋ ଓହିଯ୍ୟକୋ ୱିହାରପାଲୋ। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଇତ୍ଥିଯୋ ସମଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଯେନ ଅଗ୍ଗାଳୱକୋ ଆରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ ୱିହାରପେକ୍ଖିକାଯୋ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ୱଙ୍ଗୀସସ୍ସ ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ଦିସ୍ୱା ଅନଭିରତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ୱଙ୍ଗୀସସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଲାଭା ୱତ ମେ, ନ ୱତ ମେ ଲାଭା; ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ନ ୱତ ମେ ସୁଲଦ୍ଧଂ; ଯସ୍ସ ମେ ଅନଭିରତି ଉପ୍ପନ୍ନା, ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି, ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭା, ଯଂ ମେ ପରୋ ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଅଭିରତିଂ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ୟ। ଯଂନୂନାହଂ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଅଭିରତିଂ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଅଭିରତିଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ୱତ ମଂ ସନ୍ତଂ, ଅଗାରସ୍ମାନଗାରିଯଂ;

ୱିତକ୍କା ଉପଧାୱନ୍ତି, ପଗବ୍ଭା କଣ୍ହତୋ ଇମେ।

‘‘ଉଗ୍ଗପୁତ୍ତା ମହିସ୍ସାସା, ସିକ୍ଖିତା ଦଳ୍ହଧମ୍ମିନୋ;

ସମନ୍ତା ପରିକିରେଯ୍ୟୁଂ, ସହସ୍ସଂ ଅପଲାଯିନଂ।

‘‘ସଚେପି ଏତତୋ [ଏତ୍ତତୋ (ସୀ। ପୀ। କ।), ଏତ୍ତକା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଭିଯ୍ୟୋ, ଆଗମିସ୍ସନ୍ତି ଇତ୍ଥିଯୋ;

ନେୱ ମଂ ବ୍ୟାଧଯିସ୍ସନ୍ତି [ବ୍ୟାଥଯିସ୍ସନ୍ତି (?)], ଧମ୍ମେ ସମ୍ହି ପତିଟ୍ଠିତଂ।

‘‘ସକ୍ଖୀ ହି ମେ ସୁତଂ ଏତଂ, ବୁଦ୍ଧସ୍ସାଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନୋ;

ନିବ୍ବାନଗମନଂ ମଗ୍ଗଂ, ତତ୍ଥ ମେ ନିରତୋ ମନୋ।

‘‘ଏୱଞ୍ଚେ ମଂ ୱିହରନ୍ତଂ, ପାପିମ ଉପଗଚ୍ଛସି;

ତଥା ମଚ୍ଚୁ କରିସ୍ସାମି, ନ ମେ ମଗ୍ଗମ୍ପି ଦକ୍ଖସୀ’’ତି।

୨। ଅରତିସୁତ୍ତଂ

୨୧୦। ଏକଂ ସମଯଂ…ପେ… ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଆଳୱିଯଂ ୱିହରତି ଅଗ୍ଗାଳୱେ ଚେତିଯେ ଆଯସ୍ମତା ନିଗ୍ରୋଧକପ୍ପେନ ଉପଜ୍ଝାଯେନ ସଦ୍ଧିଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ନିଗ୍ରୋଧକପ୍ପୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ୱିହାରଂ ପୱିସତି, ସାଯଂ ୱା ନିକ୍ଖମତି ଅପରଜ୍ଜୁ ୱା କାଲେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମତୋ ୱଙ୍ଗୀସସ୍ସ ଅନଭିରତି ଉପ୍ପନ୍ନା ହୋତି, ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ୱଙ୍ଗୀସସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଲାଭା ୱତ ମେ, ନ ୱତ ମେ ଲାଭା; ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ନ ୱତ ମେ ସୁଲଦ୍ଧଂ; ଯସ୍ସ ମେ ଅନଭିରତି ଉପ୍ପନ୍ନା, ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି; ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭା, ଯଂ ମେ ପରୋ ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଅଭିରତିଂ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ୟ। ଯଂନୂନାହଂ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଅଭିରତିଂ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଅଭିରତିଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ଅରତିଞ୍ଚ ରତିଞ୍ଚ ପହାଯ, ସବ୍ବସୋ ଗେହସିତଞ୍ଚ ୱିତକ୍କଂ;

ୱନଥଂ ନ କରେୟ୍ୟ କୁହିଞ୍ଚି, ନିକ୍ଖନଥୋ ଅରତୋ ସ ହି ଭିକ୍ଖୁ [ସ ଭିକ୍ଖୁ (କ।)]।

‘‘ଯମିଧ ପଥୱିଞ୍ଚ ୱେହାସଂ, ରୂପଗତଞ୍ଚ ଜଗତୋଗଧଂ;

କିଞ୍ଚି ପରିଜୀୟତି ସବ୍ବମନିଚ୍ଚଂ, ଏୱଂ ସମେଚ୍ଚ ଚରନ୍ତି ମୁତତ୍ତା।

‘‘ଉପଧୀସୁ ଜନା ଗଧିତାସେ [ଗଥିତାସେ (ସୀ।)], ଦିଟ୍ଠସୁତେ ପଟିଘେ ଚ ମୁତେ ଚ;

ଏତ୍ଥ ୱିନୋଦୟ ଛନ୍ଦମନେଜୋ, ଯୋ ଏତ୍ଥ ନ ଲିମ୍ପତି ତଂ ମୁନିମାହୁ।

‘‘ଅଥ ସଟ୍ଠିନିସ୍ସିତା ସୱିତକ୍କା, ପୁଥୂ ଜନତାୟ ଅଧମ୍ମା ନିୱିଟ୍ଠା;

ନ ଚ ୱଗ୍ଗଗତସ୍ସ କୁହିଞ୍ଚି, ନୋ ପନ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଭାଣୀ ସ ଭିକ୍ଖୁ।

‘‘ଦବ୍ବୋ ଚିରରତ୍ତସମାହିତୋ, ଅକୁହକୋ ନିପକୋ ଅପିହାଲୁ;

ସନ୍ତଂ ପଦଂ ଅଜ୍ଝଗମା ମୁନି ପଟିଚ୍ଚ, ପରିନିବ୍ବୁତୋ କଙ୍ଖତି କାଲ’’ନ୍ତି।

୩। ପେସଲସୁତ୍ତଂ

୨୧୧। ଏକଂ ସମୟଂ ଆୟସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଆଳୱିୟଂ ୱିହରତି ଅଗ୍ଗାଳୱେ ଚେତିୟେ ଆୟସ୍ମତା ନିଗ୍ରୋଧକପ୍ପେନ ଉପଜ୍ଝାୟେନ ସଦ୍ଧିଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଅତ୍ତନୋ ପଟିଭାନେନ ଅଞ୍ଞେ ପେସଲେ ଭିକ୍ଖୂ ଅତିମଞ୍ଞତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ୱଙ୍ଗୀସସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଲାଭା ୱତ ମେ, ନ ୱତ ମେ ଲାଭା; ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ନ ୱତ ମେ ସୁଲଦ୍ଧଂ; ୟ୍ୱାହଂ ଅତ୍ତନୋ ପଟିଭାନେନ ଅଞ୍ଞେ ପେସଲେ ଭିକ୍ଖୂ ଅତିମଞ୍ଞାମୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ୱିପ୍ପଟିସାରଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମା ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି –

‘‘ମାନଂ ପଜହସ୍ସୁ ଗୋତମ, ମାନପଥଞ୍ଚ ପଜହସ୍ସୁ;

ଅସେସଂ ମାନପଥସ୍ମିଂ, ସମୁଚ୍ଛିତୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୀହୁୱା ଚିରରତ୍ତଂ।

‘‘ମକ୍ଖେନ ମକ୍ଖିତା ପଜା, ମାନହତା ନିରୟଂ ପପତନ୍ତି;

ସୋଚନ୍ତି ଜନା ଚିରରତ୍ତଂ, ମାନହତା ନିରୟଂ ଉପପନ୍ନା।

‘‘ନ ହି ସୋଚତି ଭିକ୍ଖୁ କଦାଚି, ମଗ୍ଗଜିନୋ ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ;

କିତ୍ତିଞ୍ଚ ସୁଖଞ୍ଚ ଅନୁଭୋତି, ଧମ୍ମଦସୋତି ତମାହୁ ପହିତତ୍ତଂ।

‘‘ତସ୍ମା ଅଖିଲୋଧ ପଧାନୱା, ନୀୱରଣାନି ପହାୟ ୱିସୁଦ୍ଧୋ;

ମାନଞ୍ଚ ପହାୟ ଅସେସଂ, ୱିଜ୍ଜାୟନ୍ତକରୋ ସମିତାୱୀ’’ତି।

୪। ଆନନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୨୧୨। ଏକଂ ସମୟଂ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି ଆୟସ୍ମତା ୱଙ୍ଗୀସେନ ପଚ୍ଛାସମଣେନ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମତୋ ୱଙ୍ଗୀସସ୍ସ

ଅନଭିରତି ଉପ୍ପନ୍ନା ହୋତି, ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''କାମରାଗେନ ଡୟ୍ହାମି, ଚିତ୍ତଂ ମେ ପରିଡୟ୍ହତି;

ସାଧୁ ନିବ୍ବାପନଂ ବ୍ରୂହି, ଅନୁକମ୍ପାୟ ଗୋତମା''ତି।

''ସଞ୍ଞାୟ ୱିପରିୟେସା, ଚିତ୍ତଂ ତେ ପରିଡୟ୍ହତି;

ନିମିତ୍ତଂ ପରିୱଜ୍ଜେହି, ସୁଭଂ ରାଗୂପସଂହିତଂ।

''ସଙ୍ଖାରେ ପରତୋ ପସ୍ସ, ଦୁକ୍ଖତୋ ମା ଚ ଅତ୍ତତୋ;

ନିବ୍ବାପେହି ମହାରାଗଂ, ମା ଡୟ୍ହିତ୍ଥୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ।

''ଅସୁଭାୟ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେହି, ଏକଗ୍ଗଂ ସୁସମାହିତଂ;

ସତି କାୟଗତା ତ୍ୟତ୍ଥୁ, ନିବ୍ବିଦାବହୁଲୋ ଭୱ।

''ଅନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଭାୱେହି, ମାନାନୁସୟମୁଜ୍ଜହ;

ତତୋ ମାନାଭିସମୟା, ଉପସନ୍ତୋ ଚରିସ୍ସସୀ''ତି।

୫। ସୁଭାସିତସୁତ୍ତଂ

୨୧୩। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି। ''ଭଦନ୍ତେ''ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତା ୱାଚା ସୁଭାସିତା ହୋତି, ନୋ ଦୁବ୍ଭାସିତା; ଅନୱଜ୍ଜା ଚ ଅନନୁୱଜ୍ଜା ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଭାସିତଂୟେୱ ଭାସତି ନୋ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ, ଧମ୍ମଂୟେୱ ଭାସତି ନୋ ଅଧମ୍ମଂ, ପିୟଂୟେୱ ଭାସତି ନୋ ଅପ୍ପିୟଂ, ସଚ୍ଚଂୟେୱ ଭାସତି ନୋ ଅଲିକଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତା ୱାଚା ସୁଭାସିତା ହୋତି, ନୋ ଦୁବ୍ଭାସିତା, ଅନୱଜ୍ଜା ଚ ଅନନୁୱଜ୍ଜା ଚ ୱିଞ୍ଞୂନ''ନ୍ତି। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା, ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ ସତ୍ଥା –

''ସୁଭାସିତଂ ଉତ୍ତମମାହୁ ସନ୍ତୋ,

ଧମ୍ମଂ ଭଣେ ନାଧମ୍ମଂ ତଂ ଦୁତିୟଂ;

ପିୟଂ ଭଣେ ନାପ୍ପିୟଂ ତଂ ତତିୟଂ,

ସଚ୍ଚଂ ଭଣେ ନାଲିକଂ ତଂ ଚତୁତ୍ଥ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ପଟିଭାତି ମଂ ଭଗୱା, ପଟିଭାତି ମଂ ସୁଗତା''ତି। ''ପଟିଭାତୁ ତଂ ୱଙ୍ଗୀସା''ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାହି ଗାଥାହି ଅଭିତ୍ଥୱି –

''ତମେୱ ୱାଚଂ ଭାସେୟ୍ୟ, ଯାୟତ୍ତାନଂ ନ ତାପୟେ;

ପରେ ଚ ନ ୱିହିଂସେୟ୍ୟ, ସା ୱେ ୱାଚା ସୁଭାସିତା।

‘‘ପିଯୱାଚଂୱ ଭାସେୟ୍ୟ, ଯା ୱାଚା ପଟିନନ୍ଦିତା;

ଯଂ ଅନାଦାଯ ପାପାନି, ପରେସଂ ଭାସତେ ପିଯଂ।

‘‘ସଚ୍ଚଂ ୱେ ଅମତା ୱାଚା, ଏସ ଧମ୍ମୋ ସନନ୍ତନୋ;

ସଚ୍ଚେ ଅତ୍ଥେ ଚ ଧମ୍ମେ ଚ, ଆହୁ ସନ୍ତୋ ପତିଟ୍ଠିତା।

‘‘ଯଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭାସତେ ୱାଚଂ, ଖେମଂ ନିବ୍ବାନପତ୍ତିଯା;

ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକିରିଯାଯ, ସା ୱେ ୱାଚାନମୁତ୍ତମା’’ତି।

୬। ସାରିପୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୨୧୪। ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି ପୋରିଯା ୱାଚାଯ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଯ ଅନେଲଗଲାଯ [ଅନେଳଗଲାଯ (ସୀ। କ।), ଅନେଲଗଳାଯ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିଯା। ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଚେତସା ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ୱଙ୍ଗୀସସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି ପୋରିଯା ୱାଚାଯ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଯ ଅନେଲଗଲାଯ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିଯା। ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଚେତସା ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି। ଯଂନୂନାହଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାହି ଗାଥାହି ଅଭିତ୍ଥୱେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ପଟିଭାତି ମଂ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ପଟିଭାତି ମଂ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତା’’ତି। ‘‘ପଟିଭାତୁ ତଂ, ଆୱୁସୋ ୱଙ୍ଗୀସା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାହି ଗାଥାହି ଅଭିତ୍ଥୱି –

‘‘ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞୋ ମେଧାୱୀ, ମଗ୍ଗାମଗ୍ଗସ୍ସ କୋୱିଦୋ;

ସାରିପୁତ୍ତୋ ମହାପଞ୍ଞୋ, ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଭିକ୍ଖୁନଂ।

‘‘ସଂଖିତ୍ତେନପି ଦେସେତି, ୱିତ୍ଥାରେନପି ଭାସତି;

ସାଳିକାଯିୱ ନିଗ୍ଘୋସୋ, ପଟିଭାନଂ ଉଦୀରଯି [ଉଦୀରିଯି (ସ୍ୟା। କଂ।) ଉଦୀରିଯତି (ସାମଞ୍ଞଫଲସୁତ୍ତଟୀକାନୁରୂପଂ)]।

‘‘ତସ୍ସ ତଂ ଦେସଯନ୍ତସ୍ସ, ସୁଣନ୍ତି ମଧୁରଂ ଗିରଂ;

ସରେନ ରଜନୀଯେନ, ସୱନୀଯେନ ୱଗ୍ଗୁନା;

ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତା ମୁଦିତା, ସୋତଂ ଓଧେନ୍ତି ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି।

୭। ପୱାରଣାସୁତ୍ତଂ

୨୧୫। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ପୁବ୍ବାରାମେ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି

ସଙ୍ଖେହେୱ ଅରହନ୍ତେହି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ତଦହୁପୋସଥେ ପନ୍ନରସେ ପୱାରଣାଯ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ହନ୍ଦ ଦାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୱାରେମି ୱୋ। ନ ଚ ମେ କିଞ୍ଚି ଗରହଥ କାଯିକଂ ୱା ୱାଚସିକଂ ୱା''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ନ ଖୋ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ କିଞ୍ଚି ଗରହାମ କାଯିକଂ ୱା ୱାଚସିକଂ ୱା। ଭଗୱା ହି , ଭନ୍ତେ, ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦେତା, ଅସଞ୍ଜାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ସଞ୍ଜନେତା, ଅନକ୍ଖାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅକ୍ଖାତା, ମଗ୍ଗଞ୍ଞୂ ମଗ୍ଗୱିଦୂ ମଗ୍ଗକୋୱିଦୋ। ମଗ୍ଗାନୁଗା ଚ, ଭନ୍ତେ, ଏତରହି ସାୱକା ୱିହରନ୍ତି ପଚ୍ଛା ସମନ୍ନାଗତା; ଅହଞ୍ଚ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ପୱାରେମି। ନ ଚ ମେ ଭଗୱା କିଞ୍ଚି ଗରହତି କାଯିକଂ ୱା ୱାଚସିକଂ ୱା''ତି।

''ନ ଖ୍ୱାହଂ ତେ, ସାରିପୁତ୍ତ, କିଞ୍ଚି ଗରହାମି କାଯିକଂ ୱା ୱାଚସିକଂ ୱା। ପଣ୍ଡିତୋ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ମହାପଞ୍ଞୋ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ , ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ହାସପଞ୍ଞୋ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଜୱନପଞ୍ଞୋ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ସାରିପୁତ୍ତ, ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତୋ ପିତରା ପୱତ୍ତିତଂ ଚକ୍କଂ ସମ୍ମଦେୱ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତେତି; ଏୱମେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ମଯା ଅନୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତିତଂ ସମ୍ମଦେୱ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତେସୀ''ତି।

''ନୋ ଚେ କିର ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା କିଞ୍ଚି ଗରହତି କାଯିକଂ ୱା ୱାଚସିକଂ ୱା। ଇମେସଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ନ କିଞ୍ଚି ଗରହତି କାଯିକଂ ୱା ୱାଚସିକଂ ୱା''ତି। ''ଇମେସମ୍ପି ଖ୍ୱାହଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ନ କିଞ୍ଚି ଗରହାମି କାଯିକଂ ୱା ୱାଚସିକଂ ୱା। ଇମେସଞ୍ହି, ସାରିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୂ ତେୱିଜ୍ଜା, ସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୂ ଛଳଭିଞ୍ଞା, ସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୂ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତା, ଅଥ ଇତରେ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ପଟିଭାତି ମଂ ଭଗୱା, ପଟିଭାତି ମଂ ସୁଗତା''ତି। ''ପଟିଭାତୁ ତଂ, ୱଙ୍ଗୀସା''ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାହି ଗାଥାହି ଅଭିତ୍ଥୱି –

''ଅଜ୍ଜ ପନ୍ନରସେ ୱିସୁଦ୍ଧିଯା, ଭିକ୍ଖୂ ପଞ୍ଚସତା ସମାଗତା;

ସଂଯୋଜନବନ୍ଧନଚ୍ଛିଦା , ଅନୀଘା ଖୀଣପୁନବ୍ଭୱା ଇସୀ।

''ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଯଥା ରାଜା, ଅମଚ୍ଚପରିୱାରିତୋ;

ସମନ୍ତା ଅନୁପରିଯେତି, ସାଗରନ୍ତଂ ମହିଂ ଇମଂ।

''ଏୱଂ ୱିଜିତସଙ୍ଗାମଂ, ସତ୍ଥୱାହଂ ଅନୁତ୍ତରଂ;

ସାୱକା ପଯିରୁପାସନ୍ତି, ତେୱିଜ୍ଜା ମଚ୍ଚୁହାଯିନୋ।

''ସବ୍ବେ ଭଗୱତୋ ପୁତ୍ତା, ପଲାପେତ୍ଥ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ତଣ୍ହାସଲ୍ଲସ୍ସ ହନ୍ତାରଂ, ୱନ୍ଦେ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନ''ନ୍ତି।

୮। ପରୋସହସ୍ସସୁତ୍ତଂ

୨୧୬। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଡ୍ଢତେଳସେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି। ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଚେତସା ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ୱଙ୍ଗୀସସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଅଯଂ ଖୋ

ଭଗଵା ଭିକ୍ଖୂ ନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି। ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଚେତସା ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି। ଯଂନୂନାହଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାହି ଗାଥାହି ଅଭିତ୍ଥଵେଯ୍ୟ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଵଙ୍ଗୀସୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗଵା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ପଟିଭାତି ମଂ ଭଗଵା, ପଟିଭାତି ମଂ ସୁଗତା''ତି। ''ପଟିଭାତୁ ତଂ, ଵଙ୍ଗୀସା''ତି ଭଗଵା ଅଵୋଚ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଵଙ୍ଗୀସୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାହି ଗାଥାହି ଅଭିତ୍ଥଵି –

''ପରୋସହସ୍ସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ, ସୁଗତଂ ପଯିରୁପାସତି;

ଦେସେନ୍ତଂ ଵିରଜଂ ଧମ୍ମଂ, ନିବ୍ବାନଂ ଅକୁତୋଭଯଂ।

''ସୁଣନ୍ତି ଧମ୍ମଂ ଵିମଲଂ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଦେସିତଂ;

ସୋଭତି ଵତ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପୁରକ୍ଖତୋ।

''ନାଗନାମୋସି ଭଗଵା, ଇସୀନଂ ଇସିସତ୍ତମୋ;

ମହାମେଘୋଵ ହୁତ୍ୱାନ, ସାଵକେ ଅଭିଵସ୍ସତି।

''ଦିଵାଵିହାରା ନିକ୍ଖମ୍ମ, ସତ୍ଥୁଦସ୍ସନକମ୍ୟତା [ସତ୍ଥୁଦସ୍ସନକାମତା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)];

ସାଵକୋ ତେ ମହାଵୀର, ପାଦେ ଵନ୍ଦତି ଵଙ୍ଗୀସୋ''ତି।

''କିଂ ନୁ ତେ, ଵଙ୍ଗୀସ, ଇମା ଗାଥାଯୋ ପୁବ୍ବେ ପରିଵିତକ୍କିତା, ଉଦାହୁ ଠାନସୋଵ ତଂ ପଟିଭନ୍ତୀ''ତି? 'ନ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଇମା ଗାଥାଯୋ ପୁବ୍ବେ ପରିଵିତକ୍କିତା, ଅଥ ଖୋ ଠାନସୋଵ ମଂ ପଟିଭନ୍ତୀ'ତି। 'ତେନ ହି ତଂ, ଵଙ୍ଗୀସ, ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ପୁବ୍ବେ ଅପରିଵିତକ୍କିତା ଗାଥାଯୋ ପଟିଭନ୍ତୂ'ତି। 'ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ'ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଵଙ୍ଗୀସୋ ଭଗଵତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଭଗଵନ୍ତଂ ପୁବ୍ବେ ଅପରିଵିତକ୍କିତାହି ଗାଥାହି ଅଭିତ୍ଥଵି –

''ଉମ୍ମଗ୍ଗପଥଂ [ଉମ୍ମଗ୍ଗସତଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ମାରସ୍ସ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ, ଚରତି ପଭିଜ୍ଜ ଖିଲାନି;

ତଂ ପସ୍ସଥ ବନ୍ଧପମୁଞ୍ଚକରଂ, ଅସିତଂ ଭାଗସୋ ପଵିଭଜଂ।

''ଓଘସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣତ୍ଥଂ, ଅନେକଵିହିତଂ ମଗ୍ଗଂ ଅକ୍ଖାସି;

ତସ୍ମିଞ୍ଚେ ଅମତେ ଅକ୍ଖାତେ, ଧମ୍ମଦ୍ଦସା ଠିତା ଅସଂହୀରା।

''ପଜ୍ଜୋତକରୋ ଅତିଵିଜ୍ଝ [ଅତିଵିଜ୍ଝ ଧମ୍ମଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)], ସବ୍ବଟ୍ଠିତୀନଂ ଅତିକ୍କମମଦ୍ଦସ;

ଞତ୍ୱା ଚ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଚ, ଅଗ୍ଗଂ ସୋ ଦେସଯି ଦସଦ୍ଧାନଂ।

''ଏଵଂ ସୁଦେସିତେ ଧମ୍ମେ,

କୋ ପମାଦୋ ଵିଜାନତଂ ଧମ୍ମଂ [କୋ ପମାଦୋ ଵିଜାନତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)];

ତସ୍ମା ହି ତସ୍ସ ଭଗଵତୋ ସାସନେ;

ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ସଦା ନମସ୍ସମନୁସିକ୍ଖେ''ତି।

୯. କୋଣ୍ଡଞ୍ଞସୁତ୍ତଂ

୨୧୭. ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ. ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ [ଅଞ୍ଞାକୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ (ସୀ. ସ୍ୟା. କଂ.)] ସୁଚିରସ୍ସେୱ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦେସୁ ସିରସା ନିପତିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦାନି ମୁଖେନ ଚ ପରିଚୁମ୍ବତି, ପାଣୀହି ଚ ପରିସମ୍ବାହତି, ନାମଞ୍ଚ ସାୱେତି – ‘‘କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋହଂ, ଭଗୱା, କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋହଂ, ସୁଗତା’’ତି. ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ୱଙ୍ଗୀସସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ସୁଚିରସ୍ସେୱ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦେସୁ ସିରସା ନିପତିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦାନି ମୁଖେନ ଚ ପରିଚୁମ୍ବତି, ପାଣୀହି ଚ ପରିସମ୍ବାହତି, ନାମଞ୍ଚ ସାୱେତି – ‘କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋହଂ, ଭଗୱା, କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋହଂ, ସୁଗତା’ତି. ଯଂନୂନାହଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞଂ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାହି ଗାଥାହି ଅଭିତ୍ଥୱେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି.

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ପଟିଭାତି ମଂ, ଭଗୱା, ପଟିଭାତି ମଂ, ସୁଗତା’’ତି. ‘‘ପଟିଭାତୁ ତଂ, ୱଙ୍ଗୀସା’’ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ. ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞଂ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାହି ଗାଥାହି ଅଭିତ୍ଥୱି –

‘‘ବୁଦ୍ଧାନୁବୁଦ୍ଧୋ ସୋ ଥେରୋ, କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ତିବ୍ବନିକ୍କମୋ;

ଲାଭୀ ସୁଖୱିହାରାନଂ, ୱିୱେକାନଂ ଅଭିଣ୍ହସୋ.

‘‘ଯଂ ସାୱକେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ, ସତ୍ଥୁସାସନକାରିନା;

ସବ୍ବସ୍ସ ତଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତଂ, ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ସିକ୍ଖତୋ.

‘‘ମହାନୁଭାୱୋ ତେୱିଜ୍ଜୋ, ଚେତୋପରିଯାଯକୋୱିଦୋ;

କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ବୁଦ୍ଧଦାଯାଦୋ [ବୁଦ୍ଧସାୱକୋ (ପୀ.)], ପାଦେ ୱନ୍ଦତି ସତ୍ଥୁନୋ’’ତି.

୧୦. ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସୁତ୍ତଂ

୨୧୮. ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଇସିଗିଲିପସ୍ସେ କାଳସିଲାଯଂ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସବ୍ବେହେୱ ଅରହନ୍ତେହି. ତେସଂ ସୁଦଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଚେତସା ଚିତ୍ତଂ ସମନ୍ନେସତି [ସମନ୍ୱେସତି (ସ୍ୟା. ଅଟ୍ଠ.)] ୱିପ୍ପମୁତ୍ତଂ ନିରୁପଧିଂ. ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ୱଙ୍ଗୀସସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଇସିଗିଲିପସ୍ସେ କାଳସିଲାଯଂ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସବ୍ବେହେୱ ଅରହନ୍ତେହି. ତେସଂ ସୁଦଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଚେତସା ଚିତ୍ତଂ ସମନ୍ନେସତି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତଂ ନିରୁପଧିଂ. ଯଂନୂନାହଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାହି ଗାଥାହି ଅଭିତ୍ଥୱେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି.

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ପଟିଭାତି ମଂ, ଭଗୱା, ପଟିଭାତି ମଂ, ସୁଗତା’’ତି. ‘‘ପଟିଭାତୁ ତଂ, ୱଙ୍ଗୀସା’’ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ. ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାହି ଗାଥାହି ଅଭିତ୍ଥୱି –

‘‘ନଗସ୍ସ ପସ୍ସେ ଆସୀନଂ, ମୁନିଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପାରଗୁଂ;

ସାୱକା ପଯିରୁପାସନ୍ତି, ତେୱିଜ୍ଜା ମଚ୍ଚୁହାଯିନୋ.

‘‘ତେ ଚେତସା ଅନୁପରିଯେତି [ଅନୁପରିଯେସତି (ସୀ. ସ୍ୟା. କଂ.)], ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ମହିଦ୍ଧିକୋ;

ଚିତ୍ତଂ ନେସଂ ସମନ୍ନେସଂ [ସମନ୍ୱେସଂ (ସ୍ୟା. ଅଟ୍ଠ.)], ୱିପ୍ପମୁତ୍ତଂ ନିରୂପଧିଂ.

‘‘ଏୱଂ ସଵ୍ବଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନଂ, ମୁନିଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପାରଗୁଂ;

ଅନେକାକାରସମ୍ପନ୍ନଂ, ପଯିରୁପାସନ୍ତି ଗୋତମ’’ନ୍ତି।

୧୧। ଗଗ୍ଗରାସୁତ୍ତଂ

୨୧୯। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଚମ୍ପାଯଂ ୱିହରତି ଗଗ୍ଗରାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ତୀରେ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସତ୍ତହି ଚ ଉପାସକସତେହି ସତ୍ତହି ଚ ଉପାସିକାସତେହି ଅନେକେହି ଚ ଦେୱତାସହସ୍ସେହି। ତ୍ୟାସ୍ସୁଦଂ ଭଗୱା ଅତିରୋଚତି [ଅତିୱିରୋଚତି (କ।)] ୱଣ୍ଣେନ ଚେୱ ଯସସା ଚ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ୱଙ୍ଗୀସସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ଭଗୱା ଚମ୍ପାଯଂ ୱିହରତି ଗଗ୍ଗରାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ତୀରେ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସତ୍ତହି ଚ ଉପାସକସତେହି ସତ୍ତହି ଚ ଉପାସିକାସତେହି ଅନେକେହି ଚ ଦେୱତାସହସ୍ସେହି। ତ୍ୟାସ୍ସୁଦଂ ଭଗୱା ଅତିରୋଚତି ୱଣ୍ଣେନ ଚେୱ ଯସସା ଚ। ଯଂନୂନାହଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାଯ ଗାଥାଯ ଅଭିତ୍ଥୱେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ପଟିଭାତି ମଂ, ଭଗୱା, ପଟିଭାତି ମଂ, ସୁଗତା’’ତି। ‘‘ପଟିଭାତୁ ତଂ, ୱଙ୍ଗୀସା’’ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାଯ ଗାଥାଯ ଅଭିତ୍ଥୱି –

‘‘ଚନ୍ଦୋ ଯଥା ୱିଗତୱଲାହକେ ନଭେ,

ୱିରୋଚତି ୱିଗତମଲୋୱ ଭାଣୁମା;

ଏୱମ୍ପି ଅଙ୍ଗୀରସ ତ୍ୱଂ ମହାମୁନି,

ଅତିରୋଚସି ଯସସା ସଵ୍ବଲୋକ’’ନ୍ତି।

୧୨। ୱଙ୍ଗୀସସୁତ୍ତଂ

୨୨୦। ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ । ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଅଚିରଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା [ହୋତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ୱିମୁତ୍ତିସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦୀ [ୱିମୁତ୍ତିସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ (ସୀ। ପୀ।)] ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘କାୱେଯ୍ଯମତ୍ତା ୱିଚରିମ୍ହ ପୁଵ୍ବେ, ଗାମା ଗାମଂ ପୁରା ପୁରଂ;

ଅଥଦ୍ଦସାମ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ସଦ୍ଧା ନୋ ଉପପଜ୍ଜଥ।

‘‘ସୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ଖନ୍ଧାଯତନଧାତୁଯୋ [ଖନ୍ଧେ ଆଯତନାନି ଧାତୁଯୋ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।)];

ତସ୍ସାହଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱାନ, ପଵ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ।

‘‘ବହୁନ୍ନଂ ୱତ ଅତ୍ଥାଯ, ବୋଧିଂ ଅଜ୍ଝଗମା ମୁନି;

ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଞ୍ଚ, ଯେ ନିଯାମଗତଦ୍ଦସା।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ୱତ ମେ ଆସି, ମମ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ;

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ୱିସୋଧିତଂ;

ତେୱିଜ୍ଜୋ ଇଦ୍ଧିପତ୍ତୋମ୍ହି, ଚେତୋପରିଯାଯକୋୱିଦୋ’’ତି।

ୱଙ୍ଗୀସସଂଯୁତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ଅରତି ଚେୱ, ପେସଲା ଅତିମଞ୍ଞନା;

ଆନନ୍ଦେନ ସୁଭାସିତା, ସାରିପୁତ୍ତପୱାରଣା;

ପରୋସହସ୍ସଂ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ଗଗ୍ଗରା;

ୱଙ୍ଗୀସେନ ଦ୍ୱାଦସାତି।

୯। ୱନସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ୱିୱେକସୁତ୍ତଂ

୨୨୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦିୱାୱିହାରଗତୋ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ୱିତକ୍କେ ୱିତକ୍କେତି ଗେହନିସ୍ସିତେ। ଅଥ ଖୋ ଯା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନୁକମ୍ପିକା ଅତ୍ଥକାମା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସଂୱେଜେତୁକାମା ଯେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ୱିୱେକକାମୋସି ୱନଂ ପୱିଟ୍ଠୋ,

ଅଥ ତେ ମନୋ ନିଚ୍ଛରତୀ ବହିଦ୍ଧା;

ଜନୋ ଜନସ୍ମିଂ ୱିନଯସ୍ସୁ ଛନ୍ଦଂ,

ତତୋ ସୁଖୀ ହୋହିସି ୱୀତରାଗୋ।

‘‘ଅରତିଂ ପଜହାସି ସତୋ, ଭୱାସି ସତଂ ତଂ ସାରଯାମସେ;

ପାତାଲରଜୋ ହି ଦୁତ୍ତରୋ, ମା ତଂ କାମରଜୋ ଅୱାହରି।

‘‘ସକୁଣୋ ଯଥା ପଂସୁକୁଛିତୋ [ପଂସୁକୁଣ୍ଠିତୋ (କ।), ପଂସୁକୁଣ୍ଡିତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ୱିଧୁନଂ ପାତଯତି ସିତଂ ରଜଂ;

ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ପଧାନୱା ସତିମା, ୱିଧୁନଂ ପାତଯତି ସିତଂ ରଜ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତାଯ ଦେୱତାଯ ସଂୱେଜିତୋ ସଂୱେଗମାପାଦୀତି।

୨। ଉପଟ୍ଠାନସୁତ୍ତଂ

୨୨୨। ଏକଂ ସମଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦିୱାୱିହାରଗତୋ ସୁପତି। ଅଥ ଖୋ ଯା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନୁକମ୍ପିକା ଅତ୍ଥକାମା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସଂୱେଜେତୁକାମା ଯେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଉଟ୍ଠେହି ଭିକ୍ଖୁ କିଂ ସେସି, କୋ ଅତ୍ଥୋ ସୁପିତେନ [ସୁପିନେନ (ସୀ।)] ତେ;

ଆତୁରସ୍ସ ହି କା ନିଦ୍ଦା, ସଲ୍ଲୱିଦ୍ଧସ୍ସ ରୁପ୍ପତୋ।

‘‘ଯାଯ ସଦ୍ଧାଯ ପବ୍ବଜିତୋ [ଯାଯ ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)], ଅଗାରସ୍ମାନଗାରିଯଂ;

ତମେୱ ସଦ୍ଧଂ ବ୍ରୂହେହି, ମା ନିଦ୍ଦାଯ ୱସଂ ଗମୀ’’ତି।

‘‘ଅନିଚ୍ଚା ଅଦ୍ଧୁୱା କାମା, ଯେସୁ ମନ୍ଦୋୱ ମୁଚ୍ଛିତୋ;

ବଦ୍ଧେସୁ [ଖନ୍ଧେସୁ (ସୀ।)] ମୁତ୍ତଂ ଅସିତଂ, କସ୍ମା ପବ୍ବଜିତଂ ତପେ।

‘‘ଛନ୍ଦରାଗସ୍ସ ୱିନଯା, ଅୱିଜ୍ଜାସମତିକ୍କମା;

ତଂ ଞାଣଂ ପରମୋଦାନଂ [ପରିଯୋଦାତଂ (ସୀ। ପୀ।), ପରମୋଦାତଂ (ସ୍ଯା। କଂ।), ପରମୱୋଦାନଂ (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)], କସ୍ମା ପଵ୍ଵଜିତଂ ତପେ।

‘‘ଛେତ୍ୱା [ଭେତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ଅୱିଜ୍ଜଂ ୱିଜ୍ଜାଯ, ଆସୱାନଂ ପରିକ୍ଖଯା;

ଅସୋକଂ ଅନୁପାଯାସଂ, କସ୍ମା ପଵ୍ଵଜିତଂ ତପେ।

‘‘ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯଂ ପହିତତ୍ତଂ, ନିଚ୍ଚଂ ଦଳ୍ହପରକ୍କମଂ;

ନିଵ୍ଵାନଂ ଅଭିକଙ୍ଖନ୍ତଂ, କସ୍ମା ପଵ୍ଵଜିତଂ ତପେ’’ତି।

୩। କସ୍ସପଗୋତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୨୨୩। ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା କସ୍ସପଗୋତ୍ତୋ କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା କସ୍ସପଗୋତ୍ତୋ ଦିୱାୱିହାରଗତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଛେତଂ ଓୱଦତି। ଅଥ ଖୋ ଯା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ କସ୍ସପଗୋତ୍ତଂ ସଂୱେଜେତୁକାମା ଯେନାଯସ୍ମା କସ୍ସପଗୋତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ କସ୍ସପଗୋତ୍ତଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଗିରିଦୁଗ୍ଗଚରଂ ଛେତଂ, ଅପ୍ପପଞ୍ଞଂ ଅଚେତସଂ;

ଅକାଲେ ଓୱଦଂ ଭିକ୍ଖୁ, ମନ୍ଦୋୱ ପଟିଭାତି ମଂ।

‘‘ସୁଣାତି ନ ୱିଜାନାତି, ଆଲୋକେତି ନ ପସ୍ସତି;

ଧମ୍ମସ୍ମିଂ ଭଞ୍ଞମାନସ୍ମିଂ, ଅତ୍ଥଂ ବାଲୋ ନ ବୁଜ୍ଝତି।

‘‘ସଚେପି ଦସ ପଜ୍ଜୋତେ, ଧାରଯିସ୍ସସି କସ୍ସପ;

ନେୱ ଦକ୍ଖତି ରୂପାନି, ଚକ୍ଖୁ ହିସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା କସ୍ସପଗୋତ୍ତୋ ତାଯ ଦେୱତାଯ ସଂୱେଜିତୋ ସଂୱେଗମାପାଦୀତି।

୪। ସମ୍ବହୁଲସୁତ୍ତଂ

୨୨୪। ଏକଂ ସମଯଂ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ କୋସଲେସୁ ୱିହରନ୍ତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ। ଅଥ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠା [ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥା (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ତେମାସଚ୍ଚଯେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କମିଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ଯା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ପରିଦେୱମାନା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଅରତି ୱିଯ ମେଜ୍ଜ ଖାଯତି,

ବହୁକେ ଦିସ୍ୱାନ ୱିୱିତ୍ତେ ଆସନେ;

ତେ ଚିତ୍ତକଥା ବହୁସ୍ସୁତା,

କୋମେ ଗୋତମସାୱକା ଗତା’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ତଂ ଦେୱତଂ ଗାଥାଯ ପଚ୍ଚଭାସି –

‘‘ମାଗଧଂ ଗତା କୋସଲଂ ଗତା, ଏକଚ୍ଚିଯା ପନ ୱଜ୍ଜିଭୂମିଯା;

ମଗା ୱିଯ ଅସଙ୍ଗଚାରିନୋ, ଅନିକେତା ୱିହରନ୍ତି ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି।

୫। ଆନନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୨୨୫। ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅତିୱେଲଂ ଗିହିସଞ୍ଞତ୍ତିବହୁଲୋ ୱିହରତି। ଅଥ ଖୋ ଯା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଅନୁକମ୍ପିକା ଅତ୍ଥକାମା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ସଂୱେଜେତୁକାମା ଯେନାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ରୁକ୍ଖମୂଲଗହନଂ ପସକ୍କିଯ, ନିବ୍ବାନଂ ହଦଯସ୍ମିଂ ଓପିଯ;

ଝା ଗୋତମ ମା ପମାଦୋ [ମା ଚ ପମାଦୋ (ସୀ। ପୀ।)], କିଂ ତେ ବିଳିଭିଳିକା କରିସ୍ସତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତାଯ ଦେୱତାଯ ସଂୱେଜିତୋ ସଂୱେଗମାପାଦୀତି।

୬। ଅନୁରୁଦ୍ଧସୁତ୍ତଂ

୨୨୬। ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରା ତାୱତିଂସକାଯିକା ଦେୱତା ଜାଲିନୀ ନାମ ଆଯସ୍ମତୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା ଯେନାଯସ୍ମା ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଅନୁରୁଦ୍ଧଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପଣିଧେହି, ଯତ୍ଥ ତେ ୱୁସିତଂ ପୁରେ;

ତାୱତିଂସେସୁ ଦେୱେସୁ, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିସୁ;

ପୁରକ୍ଖତୋ ପରିୱୁତୋ, ଦେୱକଞ୍ଞାହି ସୋଭସୀ’’ତି।

‘‘ଦୁଗ୍ଗତା ଦେୱକଞ୍ଞାଯୋ, ସକ୍କାଯସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠିତା;

ତେ ଚାପି ଦୁଗ୍ଗତା ସତ୍ତା, ଦେୱକଞ୍ଞାହି ପତ୍ଥିତା’’ତି।

‘‘ନ ତେ ସୁଖଂ ପଜାନନ୍ତି, ଯେ ନ ପସ୍ସନ୍ତି ନନ୍ଦନଂ;

ଆୱାସଂ ନରଦେୱାନଂ, ତିଦସାନଂ ଯସସ୍ସିନ’’ନ୍ତି।

‘‘ନ ତ୍ୱଂ ବାଲେ ୱିଜାନାସି, ଯଥା ଅରହତଂ ୱଚୋ;

ଅନିଚ୍ଚା ସବ୍ବସଙ୍ଖାରା, ଉପ୍ପାଦୱଯଧମ୍ମିନୋ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ତେସଂ ୱୂପସମୋ ସୁଖୋ।

‘‘ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନାୱାସୋ, ଦେୱକାଯସ୍ମି ଜାଲିନି;

ୱିକ୍ଖୀଣୋ ଜାତିସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ’’ତି।

୭। ନାଗଦତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୨୨୭। ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ନାଗଦତ୍ତୋ କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ନାଗଦତ୍ତୋ ଅତିକାଲେନ ଗାମଂ ପୱିସତି, ଅତିଦିୱା ପଟିକ୍କମତି। ଅଥ ଖୋ ଯା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ଆଯସ୍ମତୋ ନାଗଦତ୍ତସ୍ସ ଅନୁକମ୍ପିକା ଅତ୍ଥକାମା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାଗଦତ୍ତଂ ସଂୱେଜେତୁକାମା ଯେନାଯସ୍ମା ନାଗଦତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାଗଦତ୍ତଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କାଲେ ପୱିସ ନାଗଦତ୍ତ, ଦିୱା ଚ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅତିୱେଲଚାରୀ;

ସଂସଟ୍ଠୋ ଗହଟ୍ଠେହି, ସମାନସୁଖଦୁକ୍ଖୋ।

‘‘ଭାଯାମି ନାଗଦତ୍ତଂ ସୁପ୍ପଗବ୍ଭଂ, କୁଲେସୁ ୱିନିବଦ୍ଧଂ;

ମା ହେୱ ମଚ୍ଚୁରଞ୍ଞୋ ବଲୱତୋ, ଅନ୍ତକସ୍ସ ୱସଂ ଉପେସୀ’’ତି [ୱସମେଯ୍ୟାତି (ସୀ। ପୀ।), ୱସମେସୀତି (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ନାଗଦତ୍ତୋ ତାଯ ଦେୱତାଯ ସଂୱେଜିତୋ ସଂୱେଗମାପାଦୀତି।

୮। କୁଲଘରଣୀସୁତ୍ତଂ

୨୨୮। ଏକଂ ସମଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ କୁଲେ ଅତିୱେଲଂ ଅଜ୍ଝୋଗାଳ୍ହପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଅଥ ଖୋ ଯା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନୁକମ୍ପିକା ଅତ୍ଥକାମା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସଂୱେଜେତୁକାମା ଯା ତସ୍ମିଂ କୁଲେ କୁଲଘରଣୀ, ତସ୍ସା ୱଣ୍ଣଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଯେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ନଦୀତୀରେସୁ ସଣ୍ଠାନେ, ସଭାସୁ ରଥିଯାସୁ ଚ;

ଜନା ସଙ୍ଗମ୍ମ ମନ୍ତେନ୍ତି, ମଞ୍ଚ ତଞ୍ଚ [ତ୍ୱଞ୍ଚ (କ।)] କିମନ୍ତର’’ନ୍ତି।

‘‘ବହୂହି ସଦ୍ଦା ପଚ୍ଚୂହା, ଖମିତବ୍ବା ତପସ୍ସିନା;

ନ ତେନ ମଙ୍କୁ ହୋତବ୍ବଂ, ନ ହି ତେନ କିଲିସ୍ସତି।

‘‘ଯୋ ଚ ସଦ୍ଦପରିତ୍ତାସୀ, ୱନେ ୱାତମିଗୋ ଯଥା;

ଲହୁଚିତ୍ତୋତି ତଂ ଆହୁ, ନାସ୍ସ ସମ୍ପଜ୍ଜତେ ୱତ’’ନ୍ତି।

୯। ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୨୨୯। ଏକଂ ସମଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ୱେସାଲିଯଂ ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକୋ ସବ୍ବରତ୍ତିଚାରୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱେସାଲିଯା ତୂରିଯ-ତାଳିତ-ୱାଦିତ-ନିଗ୍ଘୋସସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ପରିଦେୱମାନୋ ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଏକକା ମଯଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରାମ,

ଅପୱିଦ୍ଧଂୱ [ଅପୱିଟ୍ଟଂୱ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ୱନସ୍ମିଂ ଦାରୁକଂ;

ଏତାଦିସିକାଯ ରତିଯା,

କୋ ସୁ ନାମମ୍ହେହି [ନାମ ଅମ୍ହେହି (ସୀ। ପୀ।)] ପାପିଯୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଯା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନୁକମ୍ପିକା ଅତ୍ଥକାମା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସଂୱେଜେତୁକାମା ଯେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଏକକୋୱ ତ୍ୱଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରସି, ଅପୱିଦ୍ଧଂୱ ୱନସ୍ମିଂ ଦାରୁକଂ;

ତସ୍ସ ତେ ବହୁକା ପିହଯନ୍ତି, ନେରଯିକା ୱିଯ ସଗ୍ଗଗାମିନ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତାଯ ଦେୱତାଯ ସଂୱେଜିତୋ ସଂୱେଗମାପାଦୀତି।

୧୦। ସଜ୍ଝାଯସୁତ୍ତଂ

୨୩୦। ଏକଂ ସମଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଂ ସୁଦଂ ପୁବ୍ବେ ଅତିୱେଲଂ ସଜ୍ଝାଯବହୁଲୋ ୱିହରତି ସୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ସଙ୍କସାଯତି। ଅଥ ଖୋ ଯା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଧମ୍ମଂ ଅସୁଣନ୍ତୀ ଯେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କସ୍ମା ତୁୱଂ ଧମ୍ମପଦାନି ଭିକ୍ଖୁ, ନାଧୀଯସି ଭିକ୍ଖୁହି ସଂୱସନ୍ତୋ;

ସୁତ୍ୱାନ ଧମ୍ମଂ ଲଭତିପ୍ପସାଦଂ, ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଲଭତିପ୍ପସଂସ’’ନ୍ତି।

‘‘ଅହୁ ପୁରେ ଧମ୍ମପଦେସୁ ଛନ୍ଦୋ, ଯାୱ ୱିରାଗେନ ସମାଗମିମ୍ହ;

ଯତୋ ୱିରାଗେନ ସମାଗମିମ୍ହ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠଂୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା;

ଅଞ୍ଞାଯ ନିକ୍ଖେପନମାହୁ ସନ୍ତୋ’’ତି।

୧୧। ଅକୁସଲୱିତକ୍କସୁତ୍ତଂ

୨୩୧। ଏକଂ ସମଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦିୱାୱିହାରଗତୋ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ୱିତକ୍କେ ୱିତକ୍କେତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – କାମୱିତକ୍କଂ, ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କଂ, ୱିହିଂସାୱିତକ୍କଂ। ଅଥ ଖୋ ଯା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନୁକମ୍ପିକା ଅତ୍ଥକାମା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସଂୱେଜେତୁକାମା ଯେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଅଯୋନିସୋ ମନସିକାରା, ସୋ ୱିତକ୍କେହି ଖଜ୍ଜସି;

ଅଯୋନିସୋ [ଅଯୋନିଂ (ପୀ। କ।)] ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜ, ଯୋନିସୋ ଅନୁଚିନ୍ତଯ।

‘‘ସତ୍ଥାରଂ ଧମ୍ମମାରବ୍ଭ, ସଙ୍ଘଂ ସୀଲାନି ଅତ୍ତନୋ;

ଅଧିଗଚ୍ଛସି ପାମୋଜ୍ଜଂ, ପୀତିସୁଖମସଂସଯଂ;

ତତୋ ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସସୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତାଯ ଦେୱତାଯ ସଂୱେଜିତୋ ସଂୱେଗମାପାଦୀତି।

୧୨। ମଜ୍ଝନ୍ହିକସୁତ୍ତଂ

୨୩୨। ଏକଂ ସମଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ। ଅଥ ଖୋ ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ଯେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଠିତେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ କାଲେ, ସନ୍ନିସୀୱେସୁ [ସନ୍ନିସିନ୍ନେସୁ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପକ୍ଖିସୁ;

ସଣତେୱ ବ୍ରହାରଞ୍ଞଂ, ତଂ ଭଯଂ ପଟିଭାତି ମଂ।

‘‘ଠିତେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ କାଲେ, ସନ୍ନିସୀୱେସୁ ପକ୍ଖିସୁ;

ସଣତେୱ ବ୍ରହାରଞ୍ଞଂ, ସା ରତି ପଟିଭାତି ମ’’ନ୍ତି।

୧୩। ପାକତିନ୍ଦ୍ରିଯସୁତ୍ତଂ

୨୩୩। ଏକଂ ସମଯଂ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ କୋସଲେସୁ ୱିହରନ୍ତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଉଦ୍ଧତା ଉନ୍ନଳା ଚପଲା ମୁଖରା ୱିକିଣ୍ଣୱାଚା ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିନୋ ଅସମ୍ପଜାନା ଅସମାହିତା ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତା ପାକତିନ୍ଦ୍ରିଯା। ଅଥ ଖୋ ଯା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନୁକମ୍ପିକା ଅତ୍ଥକାମା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ସଂୱେଜେତୁକାମା ଯେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ସୁଖଜୀୱିନୋ ପୁରେ ଆସୁଂ, ଭିକ୍ଖୂ ଗୋତମସାୱକା;

ଅନିଚ୍ଛା ପିଣ୍ଡମେସନା, ଅନିଚ୍ଛା ସଯନାସନଂ;

ଲୋକେ ଅନିଚ୍ଚତଂ ଞତ୍ୱା, ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ ଅକଂସୁ ତେ।

‘‘ଦୁପ୍ପୋସଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ, ଗାମେ ଗାମଣିକା ୱିଯ;

ଭୁତ୍ୱା ଭୁତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜନ୍ତି, ପରାଗାରେସୁ ମୁଚ୍ଛିତା।

‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା, ଇଧେକଚ୍ଚେ ୱଦାମହଂ;

ଅପୱିଦ୍ଧା [ଅପୱିଟ୍ଟା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଅନାଥା ତେ, ଯଥା ପେତା ତଥେୱ ତେ।

‘‘ଯେ ଖୋ ପମତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ତେ ମେ ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ;

ଯେ ଅପ୍ପମତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ନମୋ ତେସଂ କରୋମହ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତାଯ ଦେୱତାଯ ସଂୱେଜିତା ସଂୱେଗମାପାଦୁନ୍ତି।

୧୪। ଗନ୍ଧତ୍ଥେନସୁତ୍ତଂ

୨୩୪। ଏକଂ ସମଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ କୋସଲେସୁ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ

ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓଗାହେତ୍ୱା ପଦୁମଂ ଉପସିଙ୍ଘତି। ଅଥ ଖୋ ଯା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନୁକମ୍ପିକା ଅତ୍ଥକାମା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସଂୱେଜେତୁକାମା ଯେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ଯମେତଂ ୱାରିଜଂ ପୁପ୍ଫଂ, ଅଦିନ୍ନଂ ଉପସିଙ୍ଘସି;

ଏକଙ୍ଗମେତଂ ଥେଯ୍ୟାନଂ, ଗନ୍ଧତ୍ଥେନୋସି ମାରିସା''ତି।

''ନ ହରାମି ନ ଭଞ୍ଜାମି, ଆରା ସିଙ୍ଘାମି ୱାରିଜଂ;

ଅଥ କେନ ନୁ ୱଣ୍ଣେନ, ଗନ୍ଧତ୍ଥେନୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

''ଯ୍ୱାଯଂ ଭିସାନି ଖନତି, ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ଭଞ୍ଜତି;

ଏୱଂ ଆକିଣ୍ଣକମ୍ମନ୍ତୋ, କସ୍ମା ଏସୋ ନ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

''ଆକିଣ୍ଣଲୁଦ୍ଦୋ ପୁରିସୋ, ଧାତିଚେଲଂୱ ମକ୍ଖିତୋ;

ତସ୍ମିଂ ମେ ୱଚନଂ ନତ୍ଥି, ତ୍ୱଞ୍ଚାରହାମି ୱତ୍ତୱେ।

''ଅନଙ୍ଗଣସ୍ସ ପୋସସ୍ସ, ନିଚ୍ଚଂ ସୁଚିଗୱେସିନୋ;

ୱାଲଗ୍ଗମତ୍ତଂ ପାପସ୍ସ, ଅବ୍ଭାମତ୍ତଂୱ ଖାଯତୀ''ତି।

''ଅଦ୍ଧା ମଂ ଯକ୍ଖ ଜାନାସି, ଅଥୋ ମେ ଅନୁକମ୍ପସି;

ପୁନପି ଯକ୍ଖ ୱଜ୍ଜାସି, ଯଦା ପସ୍ସସି ଏଦିସ''ନ୍ତି।

''ନେୱ ତଂ ଉପଜୀୱାମ, ନପି ତେ ଭତକାମ୍ହସେ;

ତ୍ୱମେୱ ଭିକ୍ଖୁ ଜାନେଯ୍ୟ, ଯେନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ସୁଗ୍ଗତି''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତାଯ ଦେୱତାଯ ସଂୱେଜିତୋ ସଂୱେଗମାପାଦୀତି।

ୱନସଂଯୁତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ୱିୱେକଂ ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚ, କସ୍ସପଗୋତ୍ତେନ ସମ୍ବହୁଲା;

ଆନନ୍ଦୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଚ, ନାଗଦତ୍ତଞ୍ଚ କୁଲଘରଣୀ।

ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତୋ ଚ ୱେସାଲୀ, ସଜ୍ଝାଯେନ ଅଯୋନିସୋ;

ମଜ୍ଝନ୍ହିକାଲମ୍ହି ପାକତିନ୍ଦ୍ରିଯ, ପଦୁମପୁପ୍ଫେନ ଚୁଦ୍ଦସ ଭୱେତି।

୧୦। ଯକ୍ଖସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ଇନ୍ଦକସୁତ୍ତଂ

୨୩୫। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଇନ୍ଦକୂଟେ ପବ୍ବତେ, ଇନ୍ଦକସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଭୱନେ। ଅଥ ଖୋ ଇନ୍ଦକୋ ଯକ୍ଖୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ରୂପଂ ନ ଜୀୱନ୍ତି ୱଦନ୍ତି ବୁଦ୍ଧା, କଥଂ ନ୍ୱଯଂ ୱିନ୍ଦତିମଂ ସରୀରଂ;

କୁତସ୍ସ ଅଟ୍ଠୀଯକପିଣ୍ଡମେତି, କଥଂ ନ୍ୱଯଂ ସଜ୍ଜତି ଗବ୍ଭରସ୍ମି''ନ୍ତି।

''ପଠମଂ କଲଲଂ ହୋତି, କଲଲା ହୋତି ଅବ୍ବୁଦଂ;

ଅବ୍ବୁଦା ଜାଯତେ ପେସି, ପେସି ନିବ୍ବତ୍ତତୀ ଘନୋ;

ଘନା ପସାଖା ଜାଯନ୍ତି, କେସା ଲୋମା ନଖାପି ଚ।

''ଯଞ୍ଚସ୍ସ ଭୁଞ୍ଜତୀ ମାତା, ଅନ୍ନଂ ପାନଞ୍ଚ ଭୋଜନଂ;

ତେନ ସୋ ତତ୍ଥ ଯାପେତି, ମାତୁକୁଚ୍ଛିଗତୋ ନରୋ''ତି।

୨। ସକ୍କନାମସୁତ୍ତଂ

୨୩୬। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ଅଥ ଖୋ ସକ୍କନାମକୋ ଯକ୍ଖୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ସବ୍ବଗନ୍ଥପ୍ପହୀନସ୍ସ , ୱିପ୍ପମୁତ୍ତସ୍ସ ତେ ସତୋ;

ସମଣସ୍ସ ନ ତଂ ସାଧୁ, ଯଦଞ୍ଞମନୁସାସସୀ''ତି [ଯଦଞ୍ଞମନୁସାସତୀତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]।

''ଯେନ କେନଚି ୱଣ୍ଣେନ, ସଂୱାସୋ ସକ୍କ ଜାଯତି;

ନ ତଂ ଅରହତି ସପ୍ପଞ୍ଞୋ, ମନସା ଅନୁକମ୍ପିତୁଂ।

''ମନସା ଚେ ପସନ୍ନେନ, ଯଦଞ୍ଞମନୁସାସତି;

ନ ତେନ ହୋତି ସଂଯୁତ୍ତୋ, ଯାନୁକମ୍ପା [ସାନୁକମ୍ପା (ସୀ। ପୀ।)] ଅନୁଦ୍ଦଯା''ତି।

୩। ସୂଚିଲୋମସୁତ୍ତଂ

୨୩୭। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଗଯାଯଂ ୱିହରତି ଟଙ୍କିତମଞ୍ଚେ ସୂଚିଲୋମସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଭୱନେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଖରୋ ଚ ଯକ୍ଖୋ ସୂଚିଲୋମୋ ଚ ଯକ୍ଖୋ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ଅତିକ୍କମନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଖରୋ ଯକ୍ଖୋ ସୂଚିଲୋମଂ ଯକ୍ଖଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଏସୋ ସମଣୋ''ତି! ''ନେସୋ ସମଣୋ, ସମଣକୋ ଏସୋ''। ''ଯାୱ ଜାନାମି ଯଦି ୱା ସୋ ସମଣୋ ଯଦି ୱା ପନ ସୋ ସମଣକୋ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୂଚିଲୋମୋ ଯକ୍ଖୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵତୋ କାଯଂ ଉପନାମେସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା କାଯଂ ଅପନାମେସି। ଅଥ ଖୋ ସୂଚିଲୋମୋ ଯକ୍ଖୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଭାଯସି ମଂ ସମଣା''ତି? ''ନ ଖ୍ୱାହଂ ତଂ, ଆଵୁସୋ, ଭାଯାମି; ଅପି ଚ ତେ ସମ୍ଫସ୍ସୋ ପାପକୋ''ତି। ''ପଞ୍ହଂ ତଂ, ସମଣ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି। ସଚେ ମେ ନ ବ୍ୟାକରିସ୍ସସି, ଚିତ୍ତଂ ଵା ତେ ଖିପିସ୍ସାମି, ହଦଯଂ ଵା ତେ ଫାଲେସ୍ସାମି, ପାଦେସୁ ଵା ଗହେତ୍ୱା ପାରଗଙ୍ଗାଯ [ପାରଂ ଗଙ୍ଗାଯ (କ।)] ଖିପିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ନ ଖ୍ୱାହଂ ତଂ, ଆଵୁସୋ, ପସ୍ସାମି ସଦେଵକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେଵମନୁସ୍ସାଯ, ଯୋ ମେ ଚିତ୍ତଂ ଵା ଖିପେଯ୍ୟ ହଦଯଂ ଵା ଫାଲେଯ୍ୟ ପାଦେସୁ ଵା ଗହେତ୍ୱା ପାରଗଙ୍ଗାଯ ଖିପେଯ୍ୟ; ଅପି ଚ ତ୍ୱଂ, ଆଵୁସୋ, ପୁଚ୍ଛ ଯଦା କଙ୍ଖସୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ସୂଚିଲୋମୋ ଯକ୍ଖୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି – ( ) [(ଅଥ ଖୋ ସୂଚିଲୋମୋ ଯକ୍ଖୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି।) (ସୀ।)]

''ରାଗୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ କୁତୋନିଦାନା,

ଅରତୀ ରତୀ ଲୋମହଂସୋ କୁତୋଜା;

କୁତୋ ସମୁଟ୍ଠାଯ ମନୋଵିତକ୍କା,

କୁମାରକା ଧଙ୍କମିଵୋସ୍ସଜନ୍ତୀ''ତି।

''ରାଗୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ ଇତୋନିଦାନା,

ଅରତୀ ରତୀ ଲୋମହଂସୋ ଇତୋଜା;

ଇତୋ ସମୁଟ୍ଠାଯ ମନୋଵିତକ୍କା,

କୁମାରକା ଧଙ୍କମିଵୋସ୍ସଜନ୍ତି।

''ସ୍ନେହଜା ଅତ୍ତସମ୍ଭୂତା, ନିଗ୍ରୋଧସ୍ସେଵ ଖନ୍ଧଜା;

ପୁଥୂ ଵିସତ୍ତା କାମେସୁ, ମାଲୁଵାଵ ଵିତତା [ଵିତ୍ଥତା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଵନେ।

''ଯେ ନଂ ପଜାନନ୍ତି ଯତୋନିଦାନଂ,

ତେ ନଂ ଵିନୋଦେନ୍ତି ସୁଣୋହି ଯକ୍ଖ;

ତେ ଦୁତ୍ତରଂ ଓଘମିମଂ ତରନ୍ତି,

ଅତିଣ୍ଣପୁବ୍ବଂ ଅପୁନବ୍ଭଵାଯା''ତି।

୪। ମଣିଭଦ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୨୩୮। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ମଗଧେସୁ ଵିହରତି ମଣିମାଳିକେ ଚେତିଯେ ମଣିଭଦ୍ଦସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଭଵନେ। ଅଥ ଖୋ ମଣିଭଦ୍ଦୋ ଯକ୍ଖୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

''ସତୀମତୋ ସଦା ଭଦ୍ଦଂ, ସତିମା ସୁଖମେଧତି;

ସତୀମତୋ ସୁଵେ ସେଯ୍ୟୋ, ଵେରା ଚ ପରିମୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

''ସତୀମତୋ ସଦା ଭଦ୍ଦଂ, ସତିମା ସୁଖମେଧତି;

ସତୀମତୋ ସୁଣ୍ଡେ ସେଦ୍ଧୋ, ୱେରା ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଯସ୍ସ ସଙ୍କମହୋରତ୍ତଂ [ରତ୍ତିଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], ଅହିଂସାଯ ରତୋ ମନୋ;

ମେତ୍ତଂ ସୋ ସଙ୍କଭୂତେସୁ, ୱେରଂ ତସ୍ସ ନ କେନଚୀ’’ତି।

୫। ସାନୁସୁତ୍ତଂ

୨୩୯। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରିସ୍ସା ଉପାସିକାଯ ସାନୁ ନାମ ପୁତ୍ତୋ ଯକ୍ଖେନ ଗହିତୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ସା ଉପାସିକା ପରିଦେୱମାନା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ, ଯା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିଯପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତଂ।

‘‘ଉପୋସଥଂ ଉପୱସନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତି ଯେ;

ନ ତେହି ଯକ୍ଖା କୀଳନ୍ତି, ଇତି ମେ ଅରହତଂ ସୁତଂ;

ସା ଦାନି ଅଜ୍ଜ ପସ୍ସାମି, ଯକ୍ଖା କୀଳନ୍ତି ସାନୁନା’’ତି।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ, ଯା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିଯପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତଂ;

ଉପୋସଥଂ ଉପୱସନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତି ଯେ।

‘‘ନ ତେହି ଯକ୍ଖା କୀଳନ୍ତି, ସାହୁ ତେ ଅରହତଂ ସୁତଂ;

ସାନୁଂ ପବୁଦ୍ଧଂ ୱଜ୍ଜାସି, ଯକ୍ଖାନଂ ୱଚନଂ ଇଦଂ;

ମାକାସି ପାପକଂ କମ୍ମଂ, ଆୱି ୱା ଯଦି ୱା ରହୋ।

‘‘ସଚେ ଚ [ସଚେୱ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।), ଯଞ୍ଚେୱ (ସୀ।)] ପାପକଂ କମ୍ମଂ, କରିସ୍ସସି କରୋସି ୱା;

ନ ତେ ଦୁକ୍ଖା ପମୁତ୍ୟତ୍ଥି, ଉପ୍ପଚ୍ଚାପି ପଲାଯତୋ’’ତି।

‘‘ମତଂ ୱା ଅମ୍ମ ରୋଦନ୍ତି, ଯୋ ୱା ଜୀୱଂ ନ ଦିସ୍ସତି;

ଜୀୱନ୍ତଂ ଅମ୍ମ ପସ୍ସନ୍ତୀ, କସ୍ମା ମଂ ଅମ୍ମ ରୋଦସୀ’’ତି।

‘‘ମତଂ ୱା ପୁତ୍ତ ରୋଦନ୍ତି, ଯୋ ୱା ଜୀୱଂ ନ ଦିସ୍ସତି;

ଯୋ ଚ କାମେ ଚଜିତ୍ୱାନ, ପୁନରାଗଚ୍ଛତେ ଇଧ;

ତଂ ୱାପି ପୁତ୍ତ ରୋଦନ୍ତି, ପୁନ ଜୀୱଂ ମତୋ ହି ସୋ।

‘‘କୁକ୍କୁଳଆ ଉବ୍ଭୂତୋ ତାତ, କୁକ୍କୁଳଅଂ [କୁକ୍କୁଳଏ (ସୀ।)] ପତିତୁମିଚ୍ଛସି;

ନରକା ଉବ୍ଭୂତୋ ତାତ, ନରକଂ ପତିତୁମିଚ୍ଛସି।

‘‘ଅଭିଧାୱଥ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, କସ୍ସ ଉଜ୍ଝାପଯାମସେ;

ଆଦିତ୍ତା ନୀହଟଂ [ନିବ୍ବୁତଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।), ନିଭତଂ (ପୀ। କ।)] ଭଣ୍ଡଂ, ପୁନ ଡଯ୍ହିତୁମିଚ୍ଛସୀ’’ତି।

୬। ପିଯଙ୍କରସୁତ୍ତଂ

୨୪୦। ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାଯ ଧମ୍ମପଦାନି ଭାସତି। ଅଥ ଖୋ ପିଯଙ୍କରମାତା ଯକ୍ଖିନୀ ପୁତ୍ତକଂ ଏୱଂ ତୋସେସି –

‘‘ମା ସଦ୍ଦଂ କରି ପିଯଙ୍କର, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମପଦାନି ଭାସତି;

ଅପି [ଅପି (ସୀ।)] ଚ ଧମ୍ମପଦଂ ୱିଜାନିଯ, ପଟିପଜ୍ଜେମ ହିତାଯ ନୋ ସିଯା।

‘‘ପାଣେସୁ ଚ ସଂଯମାମସେ, ସମ୍ପଜାନମୁସା ନ ଭଣାମସେ;

ସିକ୍ଖେମ ସୁସୀଲ୍ୟମତ୍ତନୋ [ସୁସୀଲମତ୍ତନୋ (ସୀ। କ।)], ଅପି ମୁଚ୍ଚେମ ପିସାଚଯୋନିଯା’’ତି।

୭। ପୁନବ୍ବସୁସୁତ୍ତଂ

୨୪୧। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି। ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଚେତସା ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ପୁନବ୍ବସୁମାତା ଯକ୍ଖିନୀ ପୁତ୍ତକେ ଏୱଂ ତୋସେସି –

‘‘ତୁଣ୍ହୀ ଉତ୍ତରିକେ ହୋହି, ତୁଣ୍ହୀ ହୋହି ପୁନବ୍ବସୁ;

ଯାୱାହଂ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ, ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମି ସତ୍ଥୁନୋ।

‘‘ନିବ୍ବାନଂ ଭଗୱା ଆହ, ସବ୍ବଗନ୍ଥପ୍ପମୋଚନଂ;

ଅତିୱେଲା ଚ ମେ ହୋତି, ଅସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ପିଯାଯନା।

‘‘ପିଯୋ ଲୋକେ ସକୋ ପୁତ୍ତୋ, ପିଯୋ ଲୋକେ ସକୋ ପତି;

ତତୋ ପିଯତରା ମଯ୍ହଂ, ଅସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ମଗ୍ଗନା।

‘‘ନ ହି ପୁତ୍ତୋ ପତି ୱାପି, ପିଯୋ ଦୁକ୍ଖା ପମୋଚଯେ;

ଯଥା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ, ଦୁକ୍ଖା ମୋଚେତି ପାଣିନଂ।

‘‘ଲୋକେ ଦୁକ୍ଖପରେତସ୍ମିଂ, ଜରାମରଣସଂଯୁତେ;

ଜରାମରଣମୋକ୍ଖାଯ, ଯଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିସମ୍ବୁଧଂ;

ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୋତୁମିଚ୍ଛାମି, ତୁଣ୍ହୀ ହୋହି ପୁନବ୍ବସୂ’’ତି।

‘‘ଅମ୍ମା ନ ବ୍ଯାହରିସ୍ସାମି, ତୁଣ୍ହୀଭୂତାଯମୁତ୍ତରା;

ଧମ୍ମମେୱ ନିସାମେହି, ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ସୁଖଂ;

ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନଞ୍ଞାଯ, ଅମ୍ମା ଦୁକ୍ଖଂ ଚରାମସେ।

‘‘ଏସ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ, ସମ୍ମୂଳ୍ହାନଂ ପଭଙ୍କରୋ;

ବୁଦ୍ଧୋ ଅନ୍ତିମସାରୀରୋ, ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଚକ୍ଖୁମା’’ତି।

‘‘ସାଧୁ ଖୋ ପଣ୍ଡିତୋ ନାମ, ପୁତ୍ତୋ ଜାତୋ ଉରେସଯୋ;

ପୁତ୍ତୋ ମେ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ, ଧମ୍ମଂ ସୁଦ୍ଧଂ ପିଯାଯତି।

‘‘ପୁନବ୍ବସୁ ସୁଖୀ ହୋହି, ଅଜ୍ଜାହମ୍ହି ସମୁଗ୍ଗତା;

ଦିଟ୍ଠାନି ଅରିଯସଚ୍ଚାନି, ଉତ୍ତରାପି ସୁଣାତୁ ମେ’’ତି।

୮। ସୁଦତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୨୪୨। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ସୀତୱନେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ରାଜଗହଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି – ‘‘ବୁଦ୍ଧୋ କିର ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ’’ତି। ତାୱଦେୱ ଚ ପନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁକାମୋ ହୋତି। ଅଥସ୍ସ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅକାଲୋ ଖୋ ଅଜ୍ଜ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ। ସ୍ୱେ ଦାନାହଂ କାଲେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ବୁଦ୍ଧଗତାଯ ସତିଯା ନିପଜ୍ଜି। ରତ୍ତିଯା ସୁଦଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱୁଟ୍ଠାସି ପଭାତନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋ। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ଯେନ ସିୱଥିକଦ୍ୱାରଂ [ସୀୱଥିକଦ୍ୱାରଂ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅମନୁସ୍ସା ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ନଗରମ୍ହା ନିକ୍ଖମନ୍ତସ୍ସ ଆଲୋକୋ ଅନ୍ତରଧାଯି, ଅନ୍ଧକାରୋ ପାତୁରହୋସି, ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସୋ ଉଦପାଦି, ତତୋୱ ପୁନ ନିୱତ୍ତିତୁକାମୋ ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ସିୱକୋ [ସୀୱକୋ (ସୀ। ପୀ।)] ଯକ୍ଖୋ ଅନ୍ତରହିତୋ ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେସି –

‘‘ସତଂ ହତ୍ଥୀ ସତଂ ଅସ୍ସା, ସତଂ ଅସ୍ସତରୀରଥା;

ସତଂ କଞ୍ଞାସହସ୍ସାନି, ଆମୁକ୍କମଣିକୁଣ୍ଡଲା;

ଏକସ୍ସ ପଦୱୀତିହାରସ୍ସ, କଲଂ ନାଗ୍ଘନ୍ତି ସୋଳସିଂ।

‘‘ଅଭିକ୍କମ ଗହପତି, ଅଭିକ୍କମ ଗହପତି;

ଅଭିକ୍କମନଂ ତେ ସେଯ୍ଯୋ, ନୋ ପଟିକ୍କମନ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ଅନ୍ଧକାରୋ ଅନ୍ତରଧାଯି, ଆଲୋକୋ ପାତୁରହୋସି, ଯଂ ଅହୋସି ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସୋ, ସୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ଆଲୋକୋ ଅନ୍ତରଧାଯି, ଅନ୍ଧକାରୋ ପାତୁରହୋସି, ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସୋ ଉଦପାଦି, ତତୋୱ ପୁନ ନିୱତ୍ତିତୁକାମୋ ଅହୋସି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ସିୱକୋ ଯକ୍ଖୋ ଅନ୍ତରହିତୋ ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେସି –

‘‘ସତଂ ହତ୍ଥୀ ସତଂ ଅସ୍ସା…ପେ…

କଲଂ ନାଗ୍ଘନ୍ତି ସୋଳସିଂ।

‘‘ଅଭିକ୍କମ ଗହପତି, ଅଭିକ୍କମ ଗହପତି;

ଅଭିକ୍କମନଂ ତେ ସେୟ୍ୟୋ, ନୋ ପଟିକ୍କମନ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ଅନ୍ଧକାରୋ ଅନ୍ତରଧାୟି , ଆଲୋକୋ ପାତୁରହୋସି, ଯଂ ଅହୋସି ଭୟଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସୋ, ସୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭି। ତତିୟମ୍ପି ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ଆଲୋକୋ ଅନ୍ତରଧାୟି, ଅନ୍ଧକାରୋ ପାତୁରହୋସି, ଭୟଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସୋ ଉଦପାଦି, ତତୋୱ ପୁନ ନିୱତ୍ତିତୁକାମୋ ଅହୋସି। ତତିୟମ୍ପି ଖୋ ସିୱକୋ ଯକ୍ଖୋ ଅନ୍ତରହିତୋ ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେସି –

‘‘ସତଂ ହତ୍ଥୀ ସତଂ ଅସ୍ସା…ପେ…

କଲଂ ନାଗ୍ଘନ୍ତି ସୋଳସିଂ।

‘‘ଅଭିକ୍କମ ଗହପତି, ଅଭିକ୍କମ ଗହପତି;

ଅଭିକ୍କମନଂ ତେ ସେୟ୍ୟୋ, ନୋ ପଟିକ୍କମନ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ଅନ୍ଧକାରୋ ଅନ୍ତରଧାୟି, ଆଲୋକୋ ପାତୁରହୋସି, ଯଂ ଅହୋସି ଭୟଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସୋ, ସୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭି। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ଯେନ ସୀତୱନଂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଭଗୱା ରତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୂସସମୟଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାୟ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଗହପତିଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଚଙ୍କମା ଓରୋହିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଗହପତିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏହି ସୁଦତ୍ତା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି, ନାମେନ ମଂ ଭଗୱା ଆଲପତୀତି, ହଟ୍ଠୋ ଉଦଗ୍ଗୋ ତତ୍ଥେୱ ଭଗୱତୋ ପାଦେସୁ ସିରସା ନିପତିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କଚ୍ଚି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସୁଖମସୟିତ୍ଥା’’ତି?

‘‘ସବ୍ବଦା ୱେ ସୁଖଂ ସେତି, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ;

ଯୋ ନ ଲିମ୍ପତି କାମେସୁ, ସୀତିଭୂତୋ ନିରୂପଧି।

‘‘ସବ୍ବା ଆସତ୍ତିୟୋ ଛେତ୍ୱା, ୱିନେୟ୍ୟ ହଦୟେ ଦରଂ;

ଉପସନ୍ତୋ ସୁଖଂ ସେତି, ସନ୍ତିଂ ପପ୍ପୁୟ୍ୟ ଚେତସା’’ତି [ଚେତସୋତି (ସୀ।)]।

୯। ପଠମସୁକ୍କାସୁତ୍ତଂ

୨୪୩। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସୁକ୍କା ଭିକ୍ଖୁନୀ ମହତିୟା ପରିସାୟ ପରିୱୁତା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଅଥ ଖୋ ସୁକ୍କାୟ ଭିକ୍ଖୁନିୟା ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ ଯକ୍ଖୋ ରାଜଗହେ ରଥିକାୟ ରଥିକଂ ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମା ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି –

‘‘କିଂ ମେ କତା ରାଜଗହେ ମନୁସ୍ସା, ମଧୁପୀତାୱ ସେୟରେ;

ଯେ ସୁକ୍କଂ ନ ପୟିରୁପାସନ୍ତି, ଦେସେନ୍ତିଂ ଅମତଂ ପଦଂ।

‘‘ତଞ୍ଚ ପନ ଅପ୍ପଟିୱାନୀୟଂ, ଅସେଚନକମୋଜୱଂ;

ପିୱନ୍ତି ମଞ୍ଞେ ସପ୍ପଞ୍ଞା, ୱଲାହକମିୱ ପନ୍ଥଗୂ’’ତି [ୱଲାହକମିୱଦ୍ଧଗୂତି (ସୀ।)]।

୧୦। ଦୁତିଯସୁକ୍କାସୁତ୍ତଂ

୨୪୪। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋ ସୁକ୍କାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଭୋଜନଂ ଅଦାସି। ଅଥ ଖୋ ସୁକ୍କାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ ଯକ୍ଖୋ ରାଜଗହେ ରଥିକାଯ ରଥିକଂ ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ପୁଞ୍ଞଂ ୱତ ପସୱି ବହୁଂ, ସପ୍ପଞ୍ଞୋ ୱତାଯଂ ଉପାସକୋ;

ଯୋ ସୁକ୍କାଯ ଅଦାସି ଭୋଜନଂ, ସବ୍ବଗନ୍ଥେହି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତିଯା’’ତି [ୱିପ୍ପମୁତ୍ତାଯାତି (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

୧୧। ଚୀରାସୁତ୍ତଂ

୨୪୫। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋ ଚୀରାଯ [ଚିରାଯ (କ।)] ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଚୀୱରଂ ଅଦାସି। ଅଥ ଖୋ ଚୀରାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ ଯକ୍ଖୋ ରାଜଗହେ ରଥିକାଯ ରଥିକଂ ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ପୁଞ୍ଞଂ ୱତ ପସୱି ବହୁଂ, ସପ୍ପଞ୍ଞୋ ୱତାଯଂ ଉପାସକୋ;

ଯୋ ଚୀରାଯ ଅଦାସି ଚୀୱରଂ, ସବ୍ବଯୋଗେହି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତିଯା’’ତି [ୱିପ୍ପମୁତ୍ତାଯାତି (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

୧୨। ଆଳୱକସୁତ୍ତଂ

୨୪୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଆଳୱିଯଂ ୱିହରତି ଆଳୱକସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଭୱନେ। ଅଥ ଖୋ ଆଳୱକୋ ଯକ୍ଖୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ନିକ୍ଖମ, ସମଣା’’ତି। ‘‘ସାଧାୱୁସୋ’’ତି ଭଗୱା ନିକ୍ଖମି। ‘‘ପୱିସ, ସମଣା’’ତି। ‘‘ସାଧାୱୁସୋ’’ତି ଭଗୱା ପାୱିସି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଳୱକୋ ଯକ୍ଖୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ନିକ୍ଖମ, ସମଣା’’ତି। ‘‘ସାଧାୱୁସୋ’’ତି ଭଗୱା ନିକ୍ଖମି। ‘‘ପୱିସ, ସମଣା’’ତି। ‘‘ସାଧାୱୁସୋ’’ତି ଭଗୱା ପାୱିସି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଳୱକୋ ଯକ୍ଖୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ନିକ୍ଖମ, ସମଣା’’ତି। ‘‘ସାଧାୱୁସୋ’’ତି ଭଗୱା ନିକ୍ଖମି। ‘‘ପୱିସ, ସମଣା’’ତି। ‘‘ସାଧାୱୁସୋ’’ତି ଭଗୱା ପାୱିସି। ଚତୁତ୍ଥମ୍ପି ଖୋ ଆଳୱକୋ ଯକ୍ଖୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ନିକ୍ଖମ, ସମଣା’’ତି। ‘‘ନ ଖ୍ୱାହଂ ତଂ, ଆୱୁସୋ, ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି। ଯଂ ତେ କରଣୀଯଂ ତଂ କରୋହୀ’’ତି। ‘‘ପଞ୍ହଂ ତଂ, ସମଣ, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି। ସଚେ ମେ ନ ବ୍ୟାକରିସ୍ସସି, ଚିତ୍ତଂ ୱା ତେ ଖିପିସ୍ସାମି, ହଦଯଂ ୱା ତେ ଫାଲେସ୍ସାମି, ପାଦେସୁ ୱା ଗହେତ୍ୱା ପାରଗଙ୍ଗାଯ ଖିପିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ନ ଖ୍ୱାହଂ ତଂ, ଆୱୁସୋ, ପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ, ଯୋ ମେ ଚିତ୍ତଂ ୱା ଖିପେଯ୍ୟ ହଦଯଂ ୱା ଫାଲେଯ୍ୟ, ପାଦେସୁ ୱା ଗହେତ୍ୱା ପାରଗଙ୍ଗାଯ ଖିପେଯ୍ୟ। ଅପି ଚ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ, ପୁଚ୍ଛ ଯଦା କଙ୍ଖସୀ’’ତି [(ଅଥ ଖୋ ଆଳୱକୋ ଯକ୍ଖୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି।) (ସୀ।)]।

‘‘କିଂସୂଧ ୱିତ୍ତଂ ପୁରିସସ୍ସ ସେଟ୍ଠଂ, କିଂସୁ ସୁଚିଣ୍ଣଂ ସୁଖମାୱହାତି;

କିଂସୁ ହୱେ ସାଦୁତରଂ ରସାନଂ, କଥଂଜୀୱିଂ ଜୀୱିତମାହୁ ସେଟ୍ଠ’’ନ୍ତି।

‘‘ସଦ୍ଧୀଧ ୱିତ୍ତଂ ପୁରିସସ୍ସ ସେଟ୍ଠଂ, ଧମ୍ମୋ ସୁଚିଣ୍ଣୋ ସୁଖମାୱହାତି;

ସଚ୍ଚଂ ହୱେ ସାଦୁତରଂ ରସାନଂ, ପଞ୍ଞାଜୀୱିଂ ଜୀୱିତମାହୁ ସେଟ୍ଠ’’ନ୍ତି।

‘‘କଥଂସୁ ତରତି ଓଘଂ, କଥଂସୁ ତରତି ଅଣ୍ଣଵଂ;

କଥଂସୁ ଦୁକ୍ଖମଚ୍ଚେତି, କଥଂସୁ ପରିସୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

‘‘ସଦ୍ଧାଯ ତରତି ଓଘଂ, ଅପ୍ପମାଦେନ ଅଣ୍ଣଵଂ;

ଵୀରିଯେନ ଦୁକ୍ଖମଚ୍ଚେତି, ପଞ୍ଞାଯ ପରିସୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

‘‘କଥଂସୁ ଲଭତେ ପଞ୍ଞଂ, କଥଂସୁ ଵିନ୍ଦତେ ଧନଂ;

କଥଂସୁ କିତ୍ତିଂ ପପ୍ପୋତି, କଥଂ ମିତ୍ତାନି ଗନ୍ଥତି;

ଅସ୍ମା ଲୋକା ପରଂ ଲୋକଂ, କଥଂ ପେଚ୍ଚ ନ ସୋଚତୀ’’ତି।

‘‘ସଦ୍ଦହାନୋ ଅରହତଂ, ଧମ୍ମଂ ନିବ୍ବାନପତ୍ତିଯା;

ସୁସ୍ସୂସଂ [ସୁସ୍ସୂସା (ସୀ। ପୀ।)] ଲଭତେ ପଞ୍ଞଂ, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଵିଚକ୍ଖଣୋ।

‘‘ପତିରୂପକାରୀ ଧୁରଵା, ଉଟ୍ଠାତା ଵିନ୍ଦତେ ଧନଂ;

ସଚ୍ଚେନ କିତ୍ତିଂ ପପ୍ପୋତି, ଦଦଂ ମିତ୍ତାନି ଗନ୍ଥତି;

ଅସ୍ମା ଲୋକା ପରଂ ଲୋକଂ, ଏଵଂ ପେଚ୍ଚ ନ ସୋଚତି।

‘‘ଯସ୍ସେତେ ଚତୁରୋ ଧମ୍ମା, ସଦ୍ଧସ୍ସ ଘରମେସିନୋ;

ସଚ୍ଚଂ ଦମ୍ମୋ ଧିତି ଚାଗୋ, ସ ଵେ ପେଚ୍ଚ ନ ସୋଚତି।

‘‘ଇଙ୍ଘ ଅଞ୍ଞେପି ପୁଚ୍ଛସ୍ସୁ, ପୁଥୂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ;

ଯଦି ସଚ୍ଚା ଦମ୍ମା ଚାଗା, ଖନ୍ତ୍ୟା ଭିୟ୍ୟୋଧ ଵିଜ୍ଜତୀ’’ତି।

‘‘କଥଂ ନୁ ଦାନି ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ, ପୁଥୂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ;

ଯୋହଂ [ସୋହଂ (ସୀ।), ସ୍ଵାହଂ (କ।)] ଅଜ୍ଜ ପଜାନାମି, ଯୋ ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ।

‘‘ଅତ୍ଥାଯ ଵତ ମେ ବୁଦ୍ଧୋ, ଵାସାଯାଳଵିମାଗମା [ମାଗତୋ (ପୀ। କ।)];

ଯୋହଂ [ସୋହଂ (ସୀ।)] ଅଜ୍ଜ ପଜାନାମି, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

‘‘ସୋ ଅହଂ ଵିଚରିସ୍ସାମି, ଗାମା ଗାମଂ ପୁରା ପୁରଂ;

ନମସ୍ସମାନୋ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ସୁଧମ୍ମତ’’ନ୍ତି।

ଯକ୍ଖସଂଯୁତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଇନ୍ଦକୋ ସକ୍କ ସୂଚି ଚ, ମଣିଭଦ୍ଦୋ ଚ ସାନୁ ଚ;

ପିୟଙ୍କର ପୁନବ୍ବସୁ ସୁଦତ୍ତୋ ଚ, ଦ୍ୱେ ସୁକ୍କା ଚୀରଆଢଅୱୀତି ଦ୍ୱାଦସା।

୧୧। ସକ୍କସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ପଠମୱଗ୍ଗୋ

୧। ସୁୱୀରସୁତ୍ତଂ

୨୪୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସୁରା ଦେୱେ ଅଭିଯଂସୁ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସୁୱୀରଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘ଏତେ, ତାତ ସୁୱୀର, ଅସୁରା ଦେୱେ ଅଭିଯନ୍ତି। ଗଚ୍ଛ, ତାତ ସୁୱୀର, ଅସୁରେ ପଚ୍ଚୁଯ୍ଯାହୀ’ତି। ‘ଏୱଂ ଭଦ୍ଦନ୍ତୱା’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁୱୀରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ପମାଦଂ ଆପାଦେସି [ଆହରେସି (କତ୍ଥଚି) ନୱଙ୍ଗୁତ୍ତରେ ସୀହନାଦସୁତ୍ତେପି]। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସୁୱୀରଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘ଏତେ, ତାତ ସୁୱୀର, ଅସୁରା ଦେୱେ ଅଭିଯନ୍ତି। ଗଚ୍ଛ, ତାତ ସୁୱୀର, ଅସୁରେ ପଚ୍ଚୁଯ୍ଯାହୀ’ତି। ‘ଏୱଂ ଭଦ୍ଦନ୍ତୱା’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁୱୀରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଦୁତିଯମ୍ପି ପମାଦଂ ଆପାଦେସି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସୁୱୀରଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘ଏତେ, ତାତ ସୁୱୀର, ଅସୁରା ଦେୱେ ଅଭିଯନ୍ତି। ଗଚ୍ଛ, ତାତ ସୁୱୀର, ଅସୁରେ ପଚ୍ଚୁଯ୍ଯାହୀ’ତି । ‘ଏୱଂ ଭଦ୍ଦନ୍ତୱା’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁୱୀରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ତତିଯମ୍ପି ପମାଦଂ ଆପାଦେସି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସୁୱୀରଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଅନୁଟ୍ଠହଂ ଅୱାଯାମଂ, ସୁଖଂ ଯତ୍ରାଧିଗଚ୍ଛତି;

ସୁୱୀର ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାହି, ମଞ୍ଚ ତତ୍ଥେୱ ପାପଯା’’ତି।

‘‘ଅଲସ୍ୱସ୍ସ [ଅଲସ’ସ୍ସ (ସୀ। ପୀ।), ଅଲସ୍ୱାଯଂ (ସ୍ଯା। କଂ।)] ଅନୁଟ୍ଠାତା, ନ ଚ କିଚ୍ଚାନି କାରଯେ;

ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧସ୍ସ, ତଂ ମେ ସକ୍କ ୱରଂ ଦିସା’’ତି।

‘‘ଯତ୍ଥାଲସୋ ଅନୁଟ୍ଠାତା, ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ସୁଖମେଧତି;

ସୁୱୀର ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାହି, ମଞ୍ଚ ତତ୍ଥେୱ ପାପଯା’’ତି।

‘‘ଅକମ୍ମୁନା [ଅକମ୍ମନା (ସୀ। ପୀ।)] ଦେୱସେଟ୍ଠ, ସକ୍କ ୱିନ୍ଦେମୁ ଯଂ ସୁଖଂ;

ଅସୋକଂ ଅନୁପାଯାସଂ, ତଂ ମେ ସକ୍କ ୱରଂ ଦିସା’’ତି।

‘‘ସଚେ ଅତ୍ଥି ଅକମ୍ମେନ, କୋଚି କ୍ୱଚି ନ ଜୀୱତି;

ନିବ୍ବାନସ୍ସ ହି ସୋ ମଗ୍ଗୋ, ସୁୱୀର ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାହି;

ମଞ୍ଚ ତତ୍ଥେୱ ପାପଯା’’ତି।

‘‘ସୋ ହି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସକଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ଉପଜୀୱମାନୋ ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ଇସ୍ସରିଯାଧିପଚ୍ଚଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ ଭୱିସ୍ସତି। ଇଧ ଖୋ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋଭେଥ, ଯଂ ତୁମ୍ହେ ଏୱଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ପବ୍ବଜିତା ସମାନା ଉଟ୍ଠହେଯ୍ଯାଥ ଘଟେଯ୍ଯାଥ ୱାଯମେଯ୍ଯାଥ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ, ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା’’ତି।

୨। ସୁସୀମସୁତ୍ତଂ

୨୪୮। ସାୱତ୍ଥିୟଂ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସୁରା ଦେୱେ ଅଭିୟଂସୁ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସୁସୀମଂ [ସୁସିମଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘ଏତେ, ତାତ ସୁସୀମ, ଅସୁରା ଦେୱେ ଅଭିୟନ୍ତି। ଗଚ୍ଛ, ତାତ ସୁସୀମ, ଅସୁରେ ପଚ୍ଚୁୟ୍ୟାହୀ’ତି। ‘ଏୱଂ ଭଦ୍ଦନ୍ତୱା’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁସୀମୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ପମାଦଂ ଆପାଦେସି। ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସୁସୀମଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି…ପେ… ଦୁତିୟମ୍ପି ପମାଦଂ ଆପାଦେସି। ତତିୟମ୍ପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସୁସୀମଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି…ପେ… ତତିୟମ୍ପି ପମାଦଂ ଆପାଦେସି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସୁସୀମଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଅନୁଟ୍ଠହଂ ଅୱାୟାମଂ, ସୁଖଂ ୟତ୍ରାଧିଗଚ୍ଛତି;

ସୁସୀମ ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାହି, ମଞ୍ଚ ତତ୍ଥେୱ ପାପୟା’’ତି।

‘‘ଅଲସ୍ୱସ୍ସ ଅନୁଟ୍ଠାତା, ନ ଚ କିଚ୍ଚାନି କାରୟେ;

ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧସ୍ସ, ତଂ ମେ ସକ୍କ ୱରଂ ଦିସା’’ତି।

‘‘ୟତ୍ଥାଲସୋ ଅନୁଟ୍ଠାତା, ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ସୁଖମେଧତି;

ସୁସୀମ ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାହି, ମଞ୍ଚ ତତ୍ଥେୱ ପାପୟା’’ତି।

‘‘ଅକମ୍ମୁନା ଦେୱସେଟ୍ଠ, ସକ୍କ ୱିନ୍ଦେମୁ ୟଂ ସୁଖଂ;

ଅସୋକଂ ଅନୁପାୟାସଂ, ତଂ ମେ ସକ୍କ ୱରଂ ଦିସା’’ତି।

‘‘ସଚେ ଅତ୍ଥି ଅକମ୍ମେନ, କୋଚି କ୍ୱଚି ନ ଜୀୱତି;

ନିବ୍ବାନସ୍ସ ହି ସୋ ମଗ୍ଗୋ, ସୁସୀମ ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାହି;

ମଞ୍ଚ ତତ୍ଥେୱ ପାପୟା’’ତି।

‘‘ସୋ ହି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସକଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ଉପଜୀୱମାନୋ ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ଇସ୍ସରିୟାଧିପଚ୍ଚଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ ଭୱିସ୍ସତି। ଇଧ ଖୋ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋଭେଥ, ୟଂ ତୁମ୍ହେ ଏୱଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନୟେ ପବ୍ବଜିତା ସମାନା ଉଟ୍ଠହେୟ୍ୟାଥ ଘଟେୟ୍ୟାଥ ୱାୟମେୟ୍ୟାଥ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା, ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ, ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟା’’ତି।

୩। ଧଜଗ୍ଗସୁତ୍ତଂ

୨୪୯। ସାୱତ୍ଥିୟଂ । ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି । ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାସୁରସଙ୍ଗାମୋ ସମୁପବ୍ୟୂଳ୍ହୋ ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଦେୱେ ତାୱତିଂସେ ଆମନ୍ତେସି –

‘ସଚେ, ମାରିସା, ଦେୱାନଂ ସଙ୍ଗାମଗତାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ ଭୟଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଲୋମହଂସୋ ୱା, ମମେୱ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକେୟ୍ୟାଥ। ମମଞ୍ହି ୱୋ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକୟତଂ ୟଂ ଭୱିସ୍ସତି ଭୟଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଲୋମହଂସୋ ୱା, ସୋ ପହୀୟିସ୍ସତି’।

‘ନୋ ଚେ ମେ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକେୟ୍ୟାଥ, ଅଥ ପଜାପତିସ୍ସ ଦେୱରାଜସ୍ସ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକେୟ୍ୟାଥ। ପଜାପତିସ୍ସ ହି ୱୋ ଦେୱରାଜସ୍ସ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକୟତଂ ଯଂ ଭୱିସ୍ସତି ଭୟଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଲୋମହଂସୋ ୱା, ସୋ ପହୀୟିସ୍ସତି’।

‘ନୋ ଚେ ପଜାପତିସ୍ସ ଦେୱରାଜସ୍ସ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକେୟ୍ୟାଥ, ଅଥ ୱରୁଣସ୍ସ ଦେୱରାଜସ୍ସ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକେୟ୍ୟାଥ। ୱରୁଣସ୍ସ ହି ୱୋ ଦେୱରାଜସ୍ସ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକୟତଂ ଯଂ ଭୱିସ୍ସତି ଭୟଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଲୋମହଂସୋ ୱା, ସୋ ପହୀୟିସ୍ସତି’।

‘ନୋ ଚେ ୱରୁଣସ୍ସ ଦେୱରାଜସ୍ସ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକେୟ୍ୟାଥ, ଅଥ ଈସାନସ୍ସ ଦେୱରାଜସ୍ସ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକେୟ୍ୟାଥ। ଈସାନସ୍ସ ହି ୱୋ ଦେୱରାଜସ୍ସ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକୟତଂ ଯଂ ଭୱିସ୍ସତି ଭୟଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଲୋମହଂସୋ ୱା, ସୋ ପହୀୟିସ୍ସତୀ’’ତି।

‘‘ତଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କସ୍ସ ୱା ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକୟତଂ, ପଜାପତିସ୍ସ ୱା ଦେୱରାଜସ୍ସ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକୟତଂ, ୱରୁଣସ୍ସ ୱା ଦେୱରାଜସ୍ସ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକୟତଂ, ଈସାନସ୍ସ ୱା ଦେୱରାଜସ୍ସ ଧଜଗ୍ଗଂ ଉଲ୍ଲୋକୟତଂ ଯଂ ଭୱିସ୍ସତି ଭୟଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଲୋମହଂସୋ ୱା, ସୋ ପହୀୟେଥାପି ନୋପି ପହୀୟେଥ [ନୋ ପହୀୟେଥ (କ।)]।

‘‘ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ସକ୍କୋ ହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଅୱୀତରାଗୋ ଅୱୀତଦୋସୋ ଅୱୀତମୋହୋ ଭୀରୁ ଛମ୍ଭୀ ଉତ୍ରାସୀ ପଲାୟୀତି।

‘‘ଅହଞ୍ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱଂ ୱଦାମି – ‘ସଚେ ତୁମ୍ହାକଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରଞ୍ଞଗତାନଂ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଗତାନଂ ୱା ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତାନଂ ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ ଭୟଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଲୋମହଂସୋ ୱା, ମମେୱ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଅନୁସ୍ସରେୟ୍ୟାଥ – ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’ତି। ମମଞ୍ହି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁସ୍ସରତଂ ଯଂ ଭୱିସ୍ସତି ଭୟଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଲୋମହଂସୋ ୱା, ସୋ ପହୀୟିସ୍ସତି।

‘‘ନୋ ଚେ ମଂ ଅନୁସ୍ସରେୟ୍ୟାଥ, ଅଥ ଧମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସରେୟ୍ୟାଥ – ‘ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେୟ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ’ତି। ଧମ୍ମଞ୍ହି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁସ୍ସରତଂ ଯଂ ଭୱିସ୍ସତି ଭୟଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଲୋମହଂସୋ ୱା, ସୋ ପହୀୟିସ୍ସତି।

‘‘ନୋ ଚେ ଧମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସରେୟ୍ୟାଥ, ଅଥ ସଙ୍ଘଂ ଅନୁସ୍ସରେୟ୍ୟାଥ – ‘ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଉଜୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଞାୟପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ଯଦିଦଂ ଚତ୍ତାରି ପୁରିସୟୁଗାନି ଅଟ୍ଠ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲା ଏସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’ତି। ସଙ୍ଘଞ୍ହି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁସ୍ସରତଂ ଯଂ ଭୱିସ୍ସତି ଭୟଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଲୋମହଂସୋ ୱା, ସୋ ପହୀୟିସ୍ସତି।

‘‘ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥାଗତୋ ହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱୀତରାଗୋ ୱୀତଦୋସୋ ୱୀତମୋହୋ ଅଭୀରୁ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାୟୀ’’ତି। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ ସତ୍ଥା –

‘‘ଅରଞ୍ଞେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱା, ସୁଞ୍ଞାଗାରେୱ ଭିକ୍ଖୱୋ;

ଅନୁସ୍ସରେଥ [ଅନୁସ୍ସରେୟ୍ୟାଥ (କ।) ପଦସିଦ୍ଧି ପନ ଚିନ୍ତେତବ୍ବା] ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ଭୟଂ ତୁମ୍ହାକ ନୋ ସିୟା।

‘‘ନୋ ଚେ ବୁଦ୍ଧଂ ସରେୟ୍ୟାଥ, ଲୋକଜେଟ୍ଠଂ ନରାସଭଂ;

ଅଥ ଧମ୍ମଂ ସରେୟ୍ୟାଥ, ନିୟ୍ୟାନିକଂ ସୁଦେସିତଂ।

‘‘ନୋ ଚେ ଧମ୍ମଂ ସରେୟ୍ୟାଥ, ନିୟ୍ୟାନିକଂ ସୁଦେସିତଂ;

ଅଥ ସଙ୍ଘଂ ସରେୟ୍ୟାଥ, ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ।

‘‘ଏୱଂ ବୁଦ୍ଧଂ ସରନ୍ତାନଂ, ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୱୋ;

ଭଯଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା, ଲୋମହଂସୋ ନ ହେସ୍ସତୀ’’ତି।

୪। ୱେପଚିତ୍ତିସୁତ୍ତଂ

୨୫୦। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାସୁରସଙ୍ଗାମୋ ସମୁପବ୍ୟୂଳ୍ହୋ ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ଅସୁରେ ଆମନ୍ତେସି – ‘ସଚେ, ମାରିସା, ଦେୱାନଂ ଅସୁରସଙ୍ଗାମେ ସମୁପବ୍ୟୂଳ୍ହେ ଅସୁରା ଜିନେଯ୍ୟୁଂ ଦେୱା ପରାଜିନେଯ୍ୟୁଂ [ପରାଜେଯ୍ୟୁଂ (ସୀ। ପୀ।)], ଯେନ ନଂ ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ କଣ୍ଠପଞ୍ଚମେହି ବନ୍ଧନେହି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମମ ସନ୍ତିକେ ଆନେଯ୍ୟାଥ ଅସୁରପୁର’ନ୍ତି। ସକ୍କୋପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଦେୱେ ତାୱତିଂସେ ଆମନ୍ତେସି – ‘ସଚେ, ମାରିସା, ଦେୱାନଂ ଅସୁରସଙ୍ଗାମେ ସମୁପବ୍ୟୂଳ୍ହେ ଦେୱା ଜିନେଯ୍ୟୁଂ ଅସୁରା ପରାଜିନେଯ୍ୟୁଂ, ଯେନ ନଂ ୱେପଚିତ୍ତିଂ ଅସୁରିନ୍ଦଂ କଣ୍ଠପଞ୍ଚମେହି ବନ୍ଧନେହି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମମ ସନ୍ତିକେ ଆନେଯ୍ୟାଥ ସୁଧମ୍ମସଭ’’’ନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଗାମେ ଦେୱା ଜିନିଂସୁ , ଅସୁରା ପରାଜିନିଂସୁ [ପରାଜିଂସୁ (ସୀ। ପୀ।)]। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱା ତାୱତିଂସା ୱେପଚିତ୍ତିଂ ଅସୁରିନ୍ଦଂ କଣ୍ଠପଞ୍ଚମେହି ବନ୍ଧନେହି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଆନେସୁଂ ସୁଧମ୍ମସଭଂ। ତତ୍ର ସୁଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ କଣ୍ଠପଞ୍ଚମେହି ବନ୍ଧନେହି ବଦ୍ଧୋ ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ସୁଧମ୍ମସଭଂ ପୱିସନ୍ତଞ୍ଚ ନିକ୍ଖମନ୍ତଞ୍ଚ ଅସବ୍ଭାହି ଫରୁସାହି ୱାଚାହି ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତଲି ସଙ୍ଗାହକୋ ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଭଯା ନୁ ମଘୱା ସକ୍କ, ଦୁବ୍ବଲ୍ୟା ନୋ ତିତିକ୍ଖସି;

ସୁଣନ୍ତୋ ଫରୁସଂ ୱାଚଂ, ସମ୍ମୁଖା ୱେପଚିତ୍ତିନୋ’’ତି।

‘‘ନାହଂ ଭଯା ନ ଦୁବ୍ବଲ୍ୟା, ଖମାମି ୱେପଚିତ୍ତିନୋ;

କଥଞ୍ହି ମାଦିସୋ ୱିଞ୍ଞୂ, ବାଲେନ ପଟିସଂଯୁଜେ’’ତି।

‘‘ଭିଯ୍ୟୋ ବାଲା ପଭିଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ନୋ ଚସ୍ସ ପଟିସେଧକୋ;

ତସ୍ମା ଭୁସେନ ଦଣ୍ଡେନ, ଧୀରୋ ବାଲଂ ନିସେଧଯେ’’ତି।

‘‘ଏତଦେୱ ଅହଂ ମଞ୍ଞେ, ବାଲସ୍ସ ପଟିସେଧନଂ;

ପରଂ ସଙ୍କୁପିତଂ ଞତ୍ୱା, ଯୋ ସତୋ ଉପସମ୍ମତୀ’’ତି।

‘‘ଏତଦେୱ ତିତିକ୍ଖାଯ, ୱଜ୍ଜଂ ପସ୍ସାମି ୱାସୱ;

ଯଦା ନଂ ମଞ୍ଞତି ବାଲୋ, ଭଯା ମ୍ୟାଯଂ ତିତିକ୍ଖତି;

ଅଜ୍ଝାରୁହତି ଦୁମ୍ମେଧୋ, ଗୋୱ ଭିଯ୍ୟୋ ପଲାଯିନ’’ନ୍ତି।

‘‘କାମଂ ମଞ୍ଞତୁ ୱା ମା ୱା, ଭଯା ମ୍ୟାଯଂ ତିତିକ୍ଖତି;

ସଦତ୍ଥପରମା ଅତ୍ଥା, ଖନ୍ତ୍ୟା ଭିଯ୍ୟୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ଯୋ ହୱେ ବଲୱା ସନ୍ତୋ, ଦୁବ୍ବଲସ୍ସ ତିତିକ୍ଖତି;

ତମାହୁ ପରମଂ ଖନ୍ତିଂ, ନିଚ୍ଚଂ ଖମତି ଦୁବ୍ବଲୋ।

‘‘ଅବଲଂ ତଂ ବଲଂ ଆହୁ, ଯସ୍ସ ବାଲବଲଂ ବଲଂ;

ବଲସ୍ସ ଧମ୍ମଗୁତ୍ତସ୍ସ, ପଟିୱତ୍ତା ନ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ତସ୍ସେୱ ତେନ ପାପିୟୋ, ୟୋ କୁଦ୍ଧଂ ପଟିକୁଜ୍ଝତି;

କୁଦ୍ଧଂ ଅପ୍ପଟିକୁଜ୍ଝନ୍ତୋ, ସଙ୍ଗାମଂ ଜେତି ଦୁଜ୍ଜୟଂ।

‘‘ଉଭିନ୍ନମତ୍ଥଂ ଚରତି, ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ;

ପରଂ ସଙ୍କୁପିତଂ ଞତ୍ୱା, ୟୋ ସତୋ ଉପସମ୍ମତି।

‘‘ଉଭିନ୍ନଂ ତିକିଚ୍ଛନ୍ତାନଂ, ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ;

ଜନା ମଞ୍ଞନ୍ତି ବାଲୋତି, ୟେ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦା’’ତି।

‘‘ସୋ ହି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସକଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ଉପଜୀୱମାନୋ ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ଇସ୍ସରିୟାଧିପଚ୍ଚଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ଖନ୍ତିସୋରଚ୍ଚସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ ଭୱିସ୍ସତି। ଇଧ ଖୋ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋଭେଥ ୟଂ ତୁମ୍ହେ ଏୱଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନୟେ ପବ୍ବଜିତା ସମାନା ଖମା ଚ ଭୱେୟ୍ୟାଥ ସୋରତା ଚା’’ତି।

୫। ସୁଭାସିତଜୟସୁତ୍ତଂ

୨୫୧। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାସୁରସଙ୍ଗାମୋ ସମୁପବ୍ୟୂଳ୍ହୋ ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ହୋତୁ, ଦେୱାନମିନ୍ଦ, ସୁଭାସିତେନ ଜୟୋ’ତି। ‘ହୋତୁ, ୱେପଚିତ୍ତି, ସୁଭାସିତେନ ଜୟୋ’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱା ଚ ଅସୁରା ଚ ପାରିସଜ୍ଜେ ଠପେସୁଂ – ‘ଇମେ ନୋ ସୁଭାସିତଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଆଜାନିସ୍ସନ୍ତୀ’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତିଂ ଅସୁରିନ୍ଦୋ ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଭଣ, ଦେୱାନମିନ୍ଦ, ଗାଥ’ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ତୁମ୍ହେ ଖ୍ୱେତ୍ଥ, ୱେପଚିତ୍ତି, ପୁବ୍ବଦେୱା। ଭଣ, ୱେପଚିତ୍ତି, ଗାଥ’ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଭିୟ୍ୟୋ ବାଲା ପଭିଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ନୋ ଚସ୍ସ ପଟିସେଧକୋ;

ତସ୍ମା ଭୁସେନ ଦଣ୍ଡେନ, ଧୀରୋ ବାଲଂ ନିସେଧୟେ’’ତି।

‘‘ଭାସିତାୟ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତିନା ଅସୁରିନ୍ଦେନ ଗାଥାୟ ଅସୁରା ଅନୁମୋଦିଂସୁ, ଦେୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଭଣ, ଦେୱାନମିନ୍ଦ, ଗାଥ’ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଏତଦେୱ ଅହଂ ମଞ୍ଞେ, ବାଲସ୍ସ ପଟିସେଧନଂ;

ପରଂ ସଙ୍କୁପିତଂ ଞତ୍ୱା, ୟୋ ସତୋ ଉପସମ୍ମତୀ’’ତି।

‘‘ଭାସିତାୟ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କେନ ଦେୱାନମିନ୍ଦେନ ଗାଥାୟ, ଦେୱା ଅନୁମୋଦିଂସୁ, ଅସୁରା ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ୱେପଚିତ୍ତିଂ ଅସୁରିନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଭଣ, ୱେପଚିତ୍ତି, ଗାଥ’ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଏତଦେୱ ତିତିକ୍ଖାୟ, ୱଜ୍ଜଂ ପସ୍ସାମି ୱାସୱ;

ୟଦା ନଂ ମଞ୍ଞତି ବାଲୋ, ଭୟା ମ୍ୟାୟଂ ତିତିକ୍ଖତି;

ଅଜ୍ଝାରୁହତି ଦୁମ୍ମେଧୋ, ଗୋୱ ଭିୟ୍ୟୋ ପଲାୟିନ’’ନ୍ତି।

‘‘ଭାସିତାଯ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତିନା ଅସୁରିନ୍ଦେନ ଗାଥାଯ ଅସୁରା ଅନୁମୋଦିଂସୁ, ଦେୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଭଣ, ଦେୱାନମିନ୍ଦ, ଗାଥ’ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘କାମଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୁ ୱା ମା ୱା, ଭଯା ମ୍ୟାଯଂ ତିତିକ୍ଖତି;

ସଦତ୍ଥପରମା ଅତ୍ଥା, ଖନ୍ତ୍ୟା ଭିୟ୍ୟୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ଯୋ ହୱେ ବଲୱା ସନ୍ତୋ, ଦୁବ୍ବଲସ୍ସ ତିତିକ୍ଖତି;

ତମାହୁ ପରମଂ ଖନ୍ତିଂ, ନିଚ୍ଚଂ ଖମତି ଦୁବ୍ବଲୋ।

‘‘ଅବଲଂ ତଂ ବଲଂ ଆହୁ, ଯସ୍ସ ବାଲବଲଂ ବଲଂ;

ବଲସ୍ସ ଧମ୍ମଗୁତ୍ତସ୍ସ, ପଟିୱତ୍ତା ନ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ତସ୍ସେୱ ତେନ ପାପିଯୋ, ଯୋ କୁଦ୍ଧଂ ପଟିକୁଜ୍ଝତି;

କୁଦ୍ଧଂ ଅପ୍ପଟିକୁଜ୍ଝନ୍ତୋ, ସଙ୍ଗାମଂ ଜେତି ଦୁଜ୍ଜଯଂ।

‘‘ଉଭିନ୍ନମତ୍ଥଂ ଚରତି, ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ;

ପରଂ ସଙ୍କୁପିତଂ ଞତ୍ୱା, ଯୋ ସତୋ ଉପସମ୍ମତି।

‘‘ଉଭିନ୍ନଂ ତିକିଚ୍ଛନ୍ତାନଂ, ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ;

ଜନା ମଞ୍ଞନ୍ତି ବାଲୋତି, ଯେ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦା’’ତି।

‘‘ଭାସିତାସୁ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କେନ ଦେୱାନମିନ୍ଦେନ ଗାଥାସୁ, ଦେୱା ଅନୁମୋଦିଂସୁ, ଅସୁରା ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନଞ୍ଚ ଅସୁରାନଞ୍ଚ ପାରିସଜ୍ଜା ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ଭାସିତା ଖୋ ୱେପଚିତ୍ତିନା ଅସୁରିନ୍ଦେନ ଗାଥାଯୋ। ତା ଚ ଖୋ ସଦଣ୍ଡାୱଚରା ସସତ୍ଥାୱଚରା, ଇତି ଭଣ୍ଡନଂ ଇତି ୱିଗ୍ଗହୋ ଇତି କଲହୋ। ଭାସିତା ଖୋ [ଭାସିତା ଖୋ ପନ (ସୀ।)] ସକ୍କେନ ଦେୱାନମିନ୍ଦେନ ଗାଥାଯୋ। ତା ଚ ଖୋ ଅଦଣ୍ଡାୱଚରା ଅସତ୍ଥାୱଚରା, ଇତି ଅଭଣ୍ଡନଂ ଇତି ଅୱିଗ୍ଗହୋ ଇତି ଅକଲହୋ। ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ସୁଭାସିତେନ ଜଯୋ’ତି। ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ସୁଭାସିତେନ ଜଯୋ ଅହୋସୀ’’ତି।

୬। କୁଲାୱକସୁତ୍ତଂ

୨୫୨। ସାୱତ୍ଥିଯଂ। ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାସୁରସଙ୍ଗାମୋ ସମୁପବ୍ୟୂଳ୍ହୋ ଅହୋସି। ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଗାମେ ଅସୁରା ଜିନିଂସୁ, ଦେୱା ପରାଜିନିଂସୁ। ପରାଜିତା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱା ଅପାଯଂସ୍ୱେୱ ଉତ୍ତରେନମୁଖା, ଅଭିଯଂସ୍ୱେୱ ନେ ଅସୁରା। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ମାତଲିଂ ସଙ୍ଗାହକଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କୁଲାୱକା ମାତଲି ସିମ୍ବଲିସ୍ମିଂ,

ଈସାମୁଖେନ ପରିୱଜ୍ଜଯସ୍ସୁ;

କାମଂ ଚଜାମ ଅସୁରେସୁ ପାଣଂ,

ମାୟିମେ ଦିଜା ୱିକୁଲାୱକା [ୱିକୁଲାୱା (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଅହେସୁ’’ନ୍ତି।

‘‘‘ଏୱଂ ଭଦନ୍ତୱା’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତଲି ସଙ୍ଗାହକୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ସହସ୍ସୟୁତ୍ତଂ ଆଜଞ୍ଞରଥଂ ପଚ୍ଚୁଦାୱତ୍ତେସି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସୁରାନଂ ଏତଦହୋସି – ‘ପଚ୍ଚୁଦାୱତ୍ତୋ ଖୋ ଦାନି ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ସହସ୍ସୟୁତ୍ତୋ ଆଜଞ୍ଞରଥୋ । ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋ ଦେୱା ଅସୁରେହି ସଙ୍ଗାମେସ୍ସନ୍ତୀତି ଭୀତା ଅସୁରପୁରମେୱ ପାୱିସିଂସୁ। ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ଧମ୍ମେନ ଜୟୋ ଅହୋସୀ’’’ତି।

୭। ନଦୁବ୍ଭିୟସୁତ୍ତଂ

୨୫୩। ସାୱତ୍ଥିୟଂ। ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘ୟୋପି ମେ ଅସ୍ସ ସୁପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ତସ୍ସପାହଂ ନ ଦୁବ୍ଭେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାୟ ୟେନ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ୱେପଚିତ୍ତିଂ ଅସୁରିନ୍ଦଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ୱେପଚିତ୍ତିଂ ଅସୁରିନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ତିଟ୍ଠ, ୱେପଚିତ୍ତି, ଗହିତୋସୀ’’’ତି।

‘‘ୟଦେୱ ତେ, ମାରିସ, ପୁବ୍ବେ ଚିତ୍ତଂ, ତଦେୱ ତ୍ୱଂ ମା ପଜହାସୀ’’ତି [ତଦେୱ ତ୍ୱଂ ମାରିସ ପହାସୀତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)]।

‘‘ସପସ୍ସୁ ଚ ମେ, ୱେପଚିତ୍ତି, ଅଦୁବ୍ଭାୟା’’ତି [ଅଦ୍ରୁବ୍ଭାୟ (କ।)]।

‘‘ୟଂ ମୁସା ଭଣତୋ ପାପଂ, ୟଂ ପାପଂ ଅରିୟୂପୱାଦିନୋ;

ମିତ୍ତଦ୍ଦୁନୋ ଚ ୟଂ ପାପଂ, ୟଂ ପାପଂ ଅକତଞ୍ଞୁନୋ;

ତମେୱ ପାପଂ ଫୁସତୁ [ଫୁସତି (ସୀ। ପୀ।)], ୟୋ ତେ ଦୁବ୍ଭେ ସୁଜମ୍ପତୀ’’ତି।

୮। ୱେରୋଚନଅସୁରିନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୨୫୪। ସାୱତ୍ଥିୟଂ ଜେତୱନେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଭଗୱା ଦିୱାୱିହାରଗତୋ ହୋତି ପଟିସଲ୍ଲୀନୋ। ଅଥ ଖୋ ସକ୍କୋ ଚ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ୱେରୋଚନୋ ଚ ଅସୁରିନ୍ଦୋ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକଂ ଦ୍ୱାରବାହଂ ନିସ୍ସାୟ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ୱେରୋଚନୋ ଅସୁରିନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ୱାୟମେଥେୱ ପୁରିସୋ, ୟାୱ ଅତ୍ଥସ୍ସ ନିପ୍ଫଦା;

ନିପ୍ଫନ୍ନସୋଭନୋ [ସୋଭିନୋ (ସୀ।), ସୋଭଣୋ (ପୀ। କ।)] ଅତ୍ଥୋ [ଅତ୍ଥା (ସୀ।)], ୱେରୋଚନୱଚୋ ଇଦ’’ନ୍ତି।

‘‘ୱାୟମେଥେୱ ପୁରିସୋ, ୟାୱ ଅତ୍ଥସ୍ସ ନିପ୍ଫଦା;

ନିପ୍ଫନ୍ନସୋଭନୋ ଅତ୍ଥୋ [ନିପ୍ଫନ୍ନସୋଭିନୋ ଅତ୍ଥା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)], ଖନ୍ତ୍ୟା ଭିୟ୍ୟୋ ନ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି।

‘‘ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅତ୍ଥଜାତା, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୟଥାରହଂ;

ସଂୟୋଗପରମା ତ୍ୱେୱ, ସମ୍ଭୋଗା ସବ୍ବପାଣିନଂ;

ନିପ୍ଫନ୍ନସୋଭନୋ ଅତ୍ଥୋ, ୱେରୋଚନୱଚୋ ଇଦ’’ନ୍ତି।

‘‘ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅତ୍ଥଜାତା, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଯଥାରହଂ;

ସଂଯୋଗପରମା ତ୍ୱେୱ, ସମ୍ଭୋଗା ସବ୍ବପାଣିନଂ;

ନିପ୍ଫନ୍ନସୋଭନୋ ଅତ୍ଥୋ, ଖନ୍ତ୍ୟା ଭିୟ୍ୟୋ ନ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି।

୯। ଅରଞ୍ଞାୟତନଇସିସୁତ୍ତଂ

୨୫୫। ସାୱତ୍ଥିୟଂ । ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ବହୁଲା ଇସୟୋ ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ଅରଞ୍ଞାୟତନେ ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ସମ୍ମନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଚ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ୱେପଚିତ୍ତି ଚ ଅସୁରିନ୍ଦୋ ଯେନ ତେ ଇସୟୋ ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ପଟଲିଯୋ [ଅଟଲିଯୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ଆଟଲିଯୋ (କ।) ମ। ନି। ୨।୪୧୦] ଉପାହନା ଆରୋହିତ୍ୱା ଖଗ୍ଗଂ ଓଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ଛତ୍ତେନ ଧାରିୟମାନେନ ଅଗ୍ଗଦ୍ୱାରେନ ଅସ୍ସମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତେ ଇସୟୋ ସୀଲୱନ୍ତେ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେ ଅପବ୍ୟାମତୋ କରିତ୍ୱା ଅତିକ୍କମି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ପଟଲିଯୋ ଉପାହନା ଓରୋହିତ୍ୱା ଖଗ୍ଗଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ଦତ୍ୱା ଛତ୍ତଂ ଅପନାମେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେନେୱ ଅସ୍ସମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତେ ଇସୟୋ ସୀଲୱନ୍ତେ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେ ଅନୁୱାତଂ ପଞ୍ଜଲିକୋ ନମସ୍ସମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି’’। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତେ ଇସୟୋ ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସିଂସୁ –

‘‘ଗନ୍ଧୋ ଇସୀନଂ ଚିରଦିକ୍ଖିତାନଂ,

କାୟା ଚୁତୋ ଗଚ୍ଛତି ମାଲୁତେନ;

ଇତୋ ପଟିକ୍କମ୍ମ ସହସ୍ସନେତ୍ତ,

ଗନ୍ଧୋ ଇସୀନଂ ଅସୁଚି ଦେୱରାଜା’’ତି।

‘‘ଗନ୍ଧୋ ଇସୀନଂ ଚିରଦିକ୍ଖିତାନଂ,

କାୟା ଚୁତୋ ଗଚ୍ଛତୁ [ଗଚ୍ଛତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ମାଲୁତେନ,

ସୁଚିତ୍ରପୁପ୍ଫଂ ସିରସ୍ମିଂୱ ମାଲଂ;

ଗନ୍ଧଂ ଏତଂ ପଟିକଙ୍ଖାମ ଭନ୍ତେ,

ନ ହେତ୍ଥ ଦେୱା ପଟିକୂଲସଞ୍ଞିନୋ’’ତି।

୧୦। ସମୁଦ୍ଦକସୁତ୍ତଂ

୨୫୬। ସାୱତ୍ଥିୟଂ। ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ବହୁଲା ଇସୟୋ ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ସମୁଦ୍ଦତୀରେ ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ସମ୍ମନ୍ତି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଦେୱାସୁରସଙ୍ଗାମୋ ସମୁପବ୍ୟୂଳ୍ହୋ ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତେସଂ ଇସୀନଂ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମାନଂ ଏତଦହୋସି – ‘ଧମ୍ମିକା ଖୋ ଦେୱା, ଅଧମ୍ମିକା ଅସୁରା। ସିୟାପି ନୋ ଅସୁରତୋ ଭୟଂ। ୟଂନୂନ ମୟଂ ସମ୍ବରଂ ଅସୁରିନ୍ଦଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଭୟଦକ୍ଖିଣଂ ୟାଚେୟ୍ୟାମା’’’ତି। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତେ ଇସୟୋ ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ ଏୱମେୱ – ସମୁଦ୍ଦତୀରେ ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ଅନ୍ତରହିତା ସମ୍ବରସ୍ସ ଅସୁରିନ୍ଦସ୍ସ ସମ୍ମୁଖେ ପାତୁରହେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତେ ଇସୟୋ ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ସମ୍ବରଂ ଅସୁରିନ୍ଦଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସିଂସୁ –

‘‘ଇସୟୋ ସମ୍ବରଂ ପତ୍ତା, ୟାଚନ୍ତି ଅଭୟଦକ୍ଖିଣଂ;

କାମଂକରୋ ହି ତେ ଦାତୁଂ, ଭଯସ୍ସ ଅଭଯସ୍ସ ୱା’’ତି।

‘‘ଇସୀନଂ ଅଭଯଂ ନତ୍ଥି, ଦୁଟ୍ଠାନଂ ସକ୍କସେୱିନଂ;

ଅଭଯଂ ଯାଚମାନାନଂ, ଭଯମେୱ ଦଦାମି ୱୋ’’ତି।

‘‘ଅଭଯଂ ଯାଚମାନାନଂ, ଭଯମେୱ ଦଦାସି ନୋ;

ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମ ତେ ଏତଂ, ଅକ୍ଖଯଂ ହୋତୁ ତେ ଭଯଂ।

‘‘ଯାଦିସଂ ୱପତେ ବୀଜଂ, ତାଦିସଂ ହରତେ ଫଲଂ;

କଲ୍ଯାଣକାରୀ କଲ୍ଯାଣଂ, ପାପକାରୀ ଚ ପାପକଂ;

ପୱୁତ୍ତଂ ତାତ ତେ ବୀଜଂ, ଫଲଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋସ୍ସସୀ’’ତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତେ ଇସଯୋ ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ଯାଣଧମ୍ମା ସମ୍ବରଂ ଅସୁରିନ୍ଦଂ ଅଭିସପିତ୍ୱା – ସେଯ୍ଯଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେଯ୍ଯ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେଯ୍ଯ ଏୱମେୱ – ସମ୍ବରସ୍ସ ଅସୁରିନ୍ଦସ୍ସ ସମ୍ମୁଖେ ଅନ୍ତରହିତା ସମୁଦ୍ଦତୀରେ ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ପାତୁରହେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ବରୋ ଅସୁରିନ୍ଦୋ ତେହି ଇସୀହି ସୀଲୱନ୍ତେହି କଲ୍ଯାଣଧମ୍ମେହି ଅଭିସପିତୋ ରତ୍ତିଯା ସୁଦଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉବ୍ବିଜ୍ଜୀ’’ତି।

ପଠମୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସୁୱୀରଂ ସୁସୀମଞ୍ଚେୱ, ଧଜଗ୍ଗଂ ୱେପଚିତ୍ତିନୋ;

ସୁଭାସିତଂ ଜଯଞ୍ଚେୱ, କୁଲାୱକଂ ନଦୁବ୍ଭିଯଂ;

ୱେରୋଚନ ଅସୁରିନ୍ଦୋ, ଇସଯୋ ଅରଞ୍ଞକଞ୍ଚେୱ;

ଇସଯୋ ଚ ସମୁଦ୍ଦକାତି।

୨। ଦୁତିଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ୱତପଦସୁତ୍ତଂ

୨୫୭। ସାୱତ୍ଥିଯଂ । ‘‘ସକ୍କସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସ ସତ୍ତ ୱତପଦାନି [ୱତ୍ତପଦାନି (କ।)] ସମତ୍ତାନି ସମାଦିନ୍ନାନି ଅହେସୁଂ, ଯେସଂ ସମାଦିନ୍ନତ୍ତା ସକ୍କୋ ସକ୍କତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝଗା। କତମାନି ସତ୍ତ ୱତପଦାନି? ଯାୱଜୀୱଂ ମାତାପେତ୍ତିଭରୋ ଅସ୍ସଂ, ଯାୱଜୀୱଂ କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯୀ ଅସ୍ସଂ, ଯାୱଜୀୱଂ ସଣ୍ହୱାଚୋ ଅସ୍ସଂ, ଯାୱଜୀୱଂ ଅପିସୁଣୱାଚୋ ଅସ୍ସଂ, ଯାୱଜୀୱଂ ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସେଯ୍ଯଂ ମୁତ୍ତଚାଗୋ ପଯତପାଣି ୱୋସ୍ସଗ୍ଗରତୋ ଯାଚଯୋଗୋ ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋ, ଯାୱଜୀୱଂ ସଚ୍ଚୱାଚୋ ଅସ୍ସଂ, ଯାୱଜୀୱଂ ଅକ୍କୋଧନୋ ଅସ୍ସଂ – ସଚେପି ମେ କୋଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ଖିପ୍ପମେୱ ନଂ ପଟିୱିନେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି। ‘‘ସକ୍କସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସ ଇମାନି ସତ୍ତ ୱତପଦାନି ସମତ୍ତାନି ସମାଦିନ୍ନାନି ଅହେସୁଂ, ଯେସଂ ସମାଦିନ୍ନତ୍ତା ସକ୍କୋ ସକ୍କତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝଗା’’ତି।

‘‘ମାତାପେତ୍ତିଭରଂ ଜନ୍ତୁଂ, କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିନଂ;

ସଣ୍ହଂ ସଖିଲସମ୍ଭାସଂ, ପେସୁଣେୟ୍ୟପ୍ପହାୟିନଂ।

‘‘ମଚ୍ଛେରୱିନୟେ ୟୁତ୍ତଂ, ସଚ୍ଚଂ କୋଧାଭିଭୁଂ ନରଂ;

ତଂ ୱେ ଦେୱା ତାୱତିଂସା, ଆହୁ ସପ୍ପୁରିସୋ ଇତୀ’’ତି।

୨। ସକ୍କନାମସୁତ୍ତଂ

୨୫୮। ସାୱତ୍ଥିୟଂ ଜେତୱନେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସକ୍କୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ମଘୋ ନାମ ମାଣୱୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ମଘୱାତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସକ୍କୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ପୁରେ [ପୁରେ ପୁରେ (ସୀ। ପୀ।)] ଦାନଂ ଅଦାସି, ତସ୍ମା ପୁରିନ୍ଦଦୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସକ୍କୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦାନଂ ଅଦାସି, ତସ୍ମା ସକ୍କୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସକ୍କୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ଆୱସଥଂ ଅଦାସି, ତସ୍ମା ୱାସୱୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସକ୍କୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସହସ୍ସମ୍ପି ଅତ୍ଥାନଂ ମୁହୁତ୍ତେନ ଚିନ୍ତେତି, ତସ୍ମା ସହସ୍ସକ୍ଖୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସକ୍କସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ସୁଜା ନାମ ଅସୁରକଞ୍ଞା ପଜାପତି, ତସ୍ମା ସୁଜମ୍ପତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସକ୍କୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ଇସ୍ସରିୟାଧିପଚ୍ଚଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେତି, ତସ୍ମା ଦେୱାନମିନ୍ଦୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସକ୍କସ୍ସ , ଭିକ୍ଖୱେ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସ ସତ୍ତ ୱତପଦାନି ସମତ୍ତାନି ସମାଦିନ୍ନାନି ଅହେସୁଂ, ୟେସଂ ସମାଦିନ୍ନତ୍ତା ସକ୍କୋ ସକ୍କତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝଗା। କତମାନି ସତ୍ତ ୱତପଦାନି? ୟାୱଜୀୱଂ ମାତାପେତ୍ତିଭରୋ ଅସ୍ସଂ, ୟାୱଜୀୱଂ କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାୟୀ ଅସ୍ସଂ, ୟାୱଜୀୱଂ ସଣ୍ହୱାଚୋ ଅସ୍ସଂ, ୟାୱଜୀୱଂ ଅପିସୁଣୱାଚୋ ଅସ୍ସଂ, ୟାୱଜୀୱଂ ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସେୟ୍ୟଂ ମୁତ୍ତଚାଗୋ ପୟତପାଣି ୱୋସ୍ସଗ୍ଗରତୋ ୟାଚୟୋଗୋ ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋ, ୟାୱଜୀୱଂ ସଚ୍ଚୱାଚୋ ଅସ୍ସଂ, ୟାୱଜୀୱଂ ଅକ୍କୋଧନୋ ଅସ୍ସଂ – ସଚେପି ମେ କୋଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଖିପ୍ପମେୱ ନଂ ପଟିୱିନେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ‘‘ସକ୍କସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସ ଇମାନି ସତ୍ତ ୱତପଦାନି ସମତ୍ତାନି ସମାଦିନ୍ନାନି ଅହେସୁଂ, ୟେସଂ ସମାଦିନ୍ନତ୍ତା ସକ୍କୋ ସକ୍କତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝଗା’’ତି।

‘‘ମାତାପେତ୍ତିଭରଂ ଜନ୍ତୁଂ, କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାୟିନଂ;

ସଣ୍ହଂ ସଖିଲସମ୍ଭାସଂ, ପେସୁଣେୟ୍ୟପ୍ପହାୟିନଂ।

‘‘ମଚ୍ଛେରୱିନୟେ ୟୁତ୍ତଂ, ସଚ୍ଚଂ କୋଧାଭିଭୁଂ ନରଂ;

ତଂ ୱେ ଦେୱା ତାୱତିଂସା, ଆହୁ ସପ୍ପୁରିସୋ ଇତୀ’’ତି।

୩। ମହାଲିସୁତ୍ତଂ

୨୫୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ୱେସାଲିୟଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାୟଂ। ଅଥ ଖୋ ମହାଲି ଲିଚ୍ଛୱୀ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ମହାଲି ଲିଚ୍ଛୱୀ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଦିଟ୍ଠୋ ଖୋ , ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ’’ତି?

‘‘ଦିଟ୍ଠୋ ଖୋ ମେ, ମହାଲି, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ’’ତି।

‘‘ସୋ ହି ନୂନ, ଭନ୍ତେ, ସକ୍କପତିରୂପକୋ ଭଓିସ୍ସତି। ଦୁଦ୍ଦସୋ ହି, ଭନ୍ତେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ’’ତି।

‘‘ସକ୍କଞ୍ଚ ଖ୍ୱାହଂ, ମହାଲି, ପଜାନାମି ସକ୍କକରଣେ ଚ ଧମ୍ମେ, ଯେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାଦିନ୍ନତ୍ତା ସକ୍କୋ ସକ୍କତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝଗା, ତଞ୍ଚ ପଜାନାମି।

‘‘ସକ୍କୋ, ମହାଲି, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ମଘୋ ନାମ ମାଣୱୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ମଘୱାତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସକ୍କୋ, ମହାଲି, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦାନଂ ଅଦାସି, ତସ୍ମା ସକ୍କୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସକ୍କୋ, ମହାଲି, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ପୁରେ ଦାନଂ ଅଦାସି, ତସ୍ମା ପୁରିନ୍ଦଦୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସକ୍କୋ, ମହାଲି, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ଆୱସଥଂ ଅଦାସି, ତସ୍ମା ୱାସୱୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସକ୍କୋ, ମହାଲି, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସହସ୍ସମ୍ପି ଅତ୍ଥାନଂ ମୁହୁତ୍ତେନ ଚିନ୍ତେତି, ତସ୍ମା ସହସ୍ସକ୍ଖୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସକ୍କସ୍ସ , ମହାଲି, ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ସୁଜା ନାମ ଅସୁରକଞ୍ଞା ପଜାପତି, ତସ୍ମା ସୁଜମ୍ପତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସକ୍କୋ, ମହାଲି, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ଇସ୍ସରିଯାଧିପଚ୍ଚଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେତି, ତସ୍ମା ଦେୱାନମିନ୍ଦୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସକ୍କସ୍ସ, ମହାଲି, ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସ ସତ୍ତ ୱତପଦାନି ସମତ୍ତାନି ସମାଦିନ୍ନାନି ଅହେସୁଂ, ଯେସଂ ସମାଦିନ୍ନତ୍ତା ସକ୍କୋ ସକ୍କତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝଗା। କତମାନି ସତ୍ତ ୱତପଦାନି? ଯାୱଜୀୱଂ ମାତାପେତ୍ତିଭରୋ ଅସ୍ସଂ, ଯାୱଜୀୱଂ କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯୀ ଅସ୍ସଂ, ଯାୱଜୀୱଂ ସଣ୍ହୱାଚୋ ଅସ୍ସଂ, ଯାୱଜୀୱଂ ଅପିସୁଣୱାଚୋ ଅସ୍ସଂ, ଯାୱଜୀୱଂ ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସେଯ୍ୟଂ ମୁତ୍ତଚାଗୋ ପଯତପାଣି ୱୋସ୍ସଗ୍ଗରତୋ ଯାଚଯୋଗୋ ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋ, ଯାୱଜୀୱଂ ସଚ୍ଚୱାଚୋ ଅସ୍ସଂ, ଯାୱଜୀୱଂ ଅକ୍କୋଧନୋ ଅସ୍ସଂ – ସଚେପି ମେ କୋଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ଖିପ୍ପମେୱ ନଂ ପଟିୱିନେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ‘‘ସକ୍କସ୍ସ, ମହାଲି, ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସ ଇମାନି ସତ୍ତ ୱତପଦାନି ସମତ୍ତାନି ସମାଦିନ୍ନାନି ଅହେସୁଂ, ଯେସଂ ସମାଦିନ୍ନତ୍ତା ସକ୍କୋ ସକ୍କତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝଗା’’ତି।

‘‘ମାତାପେତ୍ତିଭରଂ ଜନ୍ତୁଂ, କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିନଂ;

ସଣ୍ହଂ ସଖିଲସମ୍ଭାସଂ, ପେସୁଣେଯ୍ୟପ୍ପହାଯିନଂ।

‘‘ମଚ୍ଛେରୱିନଯେ ଯୁତ୍ତଂ, ସଚ୍ଚଂ କୋଧାଭିଭୁଂ ନରଂ;

ତଂ ୱେ ଦେୱା ତାୱତିଂସା, ଆହୁ ସପ୍ପୁରିସୋ ଇତୀ’’ତି।

୪। ଦଲିଦ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୨୬୦। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ରାଜଗହେ ମନୁସ୍ସଦଲିଦ୍ଦୋ [ମନୁସ୍ସଦଳିଦ୍ଦୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ଅହୋସି ମନୁସ୍ସକପଣୋ ମନୁସ୍ସୱରାକୋ। ସୋ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ସଦ୍ଧଂ ସମାଦିଯି, ସୀଲଂ ସମାଦିଯି, ସୁତଂ ସମାଦିଯି, ଚାଗଂ ସମାଦିଯି, ପଞ୍ଞଂ ସମାଦିଯି। ସୋ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ସଦ୍ଧଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ସୀଲଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ସୁତଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଚାଗଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ପଞ୍ଞଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜି ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ସହବ୍ୟତଂ। ସୋ ଅଞ୍ଞେ ଦେୱେ ଅତିରୋଚତି ୱଣ୍ଣେନ ଚେୱ ଯସସା ଚ। ତତ୍ର ସୁଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱା ତାୱତିଂସା ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି ଖିୟ୍ୟନ୍ତି ୱିପାଚେନ୍ତି – ‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ ଭୋ! ଅଯଞ୍ହି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ମନୁସ୍ସଦଲିଦ୍ଦୋ ଅହୋସି ମନୁସ୍ସକପଣୋ ମନୁସ୍ସୱରାକୋ; ସୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ

ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନୋ ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ସହବ୍ୟତଂ। ସୋ ଅଞ୍ଞେ ଦେୱେ ଅତିରୋଚତି ୱଣ୍ଣେନ ଚେୱ ଯସସା ଚା’’’ତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଦେୱେ ତାୱତିଂସେ ଆମନ୍ତେସି – ‘ମା ଖୋ ତୁମ୍ହେ, ମାରିସା, ଏତସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଉଜ୍ଝାଯିତ୍ଥ। ଏସୋ ଖୋ, ମାରିସା, ଦେୱପୁତ୍ତୋ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ସଦ୍ଧଂ ସମାଦିଯି, ସୀଲଂ ସମାଦିଯି, ସୁତଂ ସମାଦିଯି, ଚାଗଂ ସମାଦିଯି, ପଞ୍ଞଂ ସମାଦିଯି। ସୋ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ସଦ୍ଧଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ସୀଲଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ସୁତଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଚାଗଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ପଞ୍ଞଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନୋ ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ସହବ୍ୟତଂ । ସୋ ଅଞ୍ଞେ ଦେୱେ ଅତିରୋଚତି ୱଣ୍ଣେନ ଚେୱ ଯସସା ଚା’’’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଦେୱେ ତାୱତିଂସେ ଅନୁନଯମାନୋ ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ଯସ୍ସ ସଦ୍ଧା ତଥାଗତେ, ଅଚଲା ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତା;

ସୀଲଞ୍ଚ ଯସ୍ସ କଲ୍ୟାଣଂ, ଅରିଯକନ୍ତଂ ପସଂସିତଂ।

‘‘ସଙ୍ଘେ ପସାଦୋ ଯସ୍ସତ୍ଥି, ଉଜୁଭୂତଞ୍ଚ ଦସ୍ସନଂ;

ଅଦଲିଦ୍ଦୋତି ତଂ ଆହୁ, ଅମୋଘଂ ତସ୍ସ ଜୀୱିତଂ।

‘‘ତସ୍ମା ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ, ପସାଦଂ ଧମ୍ମଦସ୍ସନଂ;

ଅନୁଯୁଞ୍ଜେଥ ମେଧାୱୀ, ସରଂ ବୁଦ୍ଧାନ ସାସନ’’ନ୍ତି।

୫। ରାମଣେଯ୍ୟକସୁତ୍ତଂ

୨୬୧। ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଜେତୱନେ। ଅଥ ଖୋ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭୂମିରାମଣେଯ୍ୟକ’’ନ୍ତି?

‘‘ଆରାମଚେତ୍ୟା ୱନଚେତ୍ୟା, ପୋକ୍ଖରଞ୍ଞୋ ସୁନିମ୍ମିତା;

ମନୁସ୍ସରାମଣେଯ୍ୟସ୍ସ, କଲଂ ନାଗ୍ଘନ୍ତି ସୋଳସିଂ।

‘‘ଗାମେ ୱା ଯଦି ୱାରଞ୍ଞେ, ନିନ୍ନେ ୱା ଯଦି ୱା ଥଲେ;

ଯତ୍ଥ ଅରହନ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତି, ତଂ ଭୂମିରାମଣେଯ୍ୟକ’’ନ୍ତି।

୬। ଯଜମାନସୁତ୍ତଂ

୨୬୨। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ଅଥ ଖୋ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଯଜମାନାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ, ପୁଞ୍ଞପେକ୍ଖାନ ପାଣିନଂ;

କରୋତଂ ଓପଧିକଂ ପୁଞ୍ଞଂ, କତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲ’’ନ୍ତି।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଚ ପଟିପନ୍ନା, ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଫଲେ ଠିତା;

ଏସ ସଙ୍ଘୋ ଉଜୁଭୂତୋ, ପଞ୍ଞାସୀଲସମାହିତୋ।

‘‘ଯଜମାନାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ, ପୁଞ୍ଞପେକ୍ଖାନ ପାଣିନଂ;

କରୋତଂ ଓପଧିକଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲ’’ନ୍ତି।

୭। ବୁଦ୍ଧୱନ୍ଦନାସୁତ୍ତଂ

୨୬୩। ସାୱତ୍ଥିୟଂ ଜେତୱନେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଭଗୱା ଦିୱାୱିହାରଗତୋ ହୋତି ପଟିସଲ୍ଲୀନୋ। ଅଥ ଖୋ ସକ୍କୋ ଚ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ବ୍ରହ୍ମା ଚ ସହମ୍ପତି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକଂ ଦ୍ୱାରବାହଂ ନିସ୍ସାୟ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଉଟ୍ଠେହି ୱୀର ୱିଜିତସଙ୍ଗାମ,

ପନ୍ନଭାର ଅନଣ ୱିଚର ଲୋକେ;

ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ତେ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ,

ଚନ୍ଦୋ ଯଥା ପନ୍ନରସାୟ ରତ୍ତି’’ନ୍ତି।

‘‘ନ ଖୋ, ଦେୱାନମିନ୍ଦ, ତଥାଗତା ଏୱଂ ୱନ୍ଦିତବ୍ବା। ଏୱଞ୍ଚ ଖୋ, ଦେୱାନମିନ୍ଦ, ତଥାଗତା ୱନ୍ଦିତବ୍ବା –

‘‘ଉଟ୍ଠେହି ୱୀର ୱିଜିତସଙ୍ଗାମ,

ସତ୍ଥୱାହ ଅନଣ ୱିଚର ଲୋକେ;

ଦେସସ୍ସୁ ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ,

ଅଞ୍ଞାତାରୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି।

୮। ଗହଟ୍ଠୱନ୍ଦନାସୁତ୍ତଂ

୨୬୪। ସାୱତ୍ଥିୟଂ। ତତ୍ର…ପେ… ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ମାତଲିଂ ସଙ୍ଗାହକଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘ଯୋଜେହି, ସମ୍ମ ମାତଲି, ସହସ୍ସଯୁତ୍ତଂ ଆଜଞ୍ଞରଥଂ। ଉୟ୍ୟାନଭୂମିଂ ଗଚ୍ଛାମ ସୁଭୂମିଂ ଦସ୍ସନାୟା’ତି। ‘ଏୱଂ ଭଦ୍ଦନ୍ତୱା’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତଲି ସଙ୍ଗାହକୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ସହସ୍ସଯୁତ୍ତଂ ଆଜଞ୍ଞରଥଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିୱେଦେସି – ‘ଯୁତ୍ତୋ ଖୋ ତେ, ମାରିସ, ସହସ୍ସଯୁତ୍ତୋ ଆଜଞ୍ଞରଥୋ। ଯସ୍ସ ଦାନି କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ’’’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ୱେଜୟନ୍ତପାସାଦା ଓରୋହନ୍ତୋ ଅଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା [ପଞ୍ଜଲିକୋ (ପୀ।), ପଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା (କ।)] ସୁଦଂ ପୁଥୁଦ୍ଦିସା ନମସ୍ସତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତଲି ସଙ୍ଗାହକୋ ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ତଂ ନମସ୍ସନ୍ତି ତେୱିଜ୍ଜା, ସବ୍ବେ ଭୁମ୍ମା ଚ ଖତ୍ତିୟା;

ଚତ୍ତାରୋ ଚ ମହାରାଜା, ତିଦସା ଚ ଯସସ୍ସିନୋ;

ଅଥ କୋ ନାମ ସୋ ଯକ୍ଖୋ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ସକ୍କ ନମସ୍ସସୀ’’ତି।

‘‘ମଂ ନମସ୍ସନ୍ତି ତେୱିଜ୍ଜା, ସବ୍ବେ ଭୁମ୍ମା ଚ ଖତ୍ତିୟା;

ଚତ୍ତାରୋ ଚ ମହାରାଜା, ତିଦସା ଚ ଯସସ୍ସିନୋ।

‘‘ଅହଞ୍ଚ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନେ, ଚିରରତ୍ତସମାହିତେ;

ସମ୍ମାପଜ୍ଜିତେ ୱନ୍ଦେ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରାଯନେ।

‘‘ଯେ ଗହଟ୍ଠା ପୁଞ୍ଞକରା, ସୀଲୱନ୍ତୋ ଉପାସକା;

ଧମ୍ମେନ ଦାରଂ ପୋସେନ୍ତି, ତେ ନମସ୍ସାମି ମାତଲୀ’’ତି।

‘‘ସେଟ୍ଠା ହି କିର ଲୋକସ୍ମିଂ, ଯେ ତ୍ୱଂ ସକ୍କ ନମସ୍ସସି;

ଅହମ୍ପି ତେ ନମସ୍ସାମି, ଯେ ନମସ୍ସସି ୱାସୱା’’ତି।

‘‘ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ମଘୱା, ଦେୱରାଜା ସୁଜମ୍ପତି;

ପୁଥୁଦ୍ଦିସା ନମସ୍ସିତ୍ୱା, ପମୁଖୋ ରଥମାରୁହୀ’’ତି।

୯। ସତ୍ଥାରୱନ୍ଦନାସୁତ୍ତଂ

୨୬୫। ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଜେତୱନେ। ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ମାତଲିଂ ସଙ୍ଗାହକଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘ଯୋଜେହି, ସମ୍ମ ମାତଲି, ସହସ୍ସଯୁତ୍ତଂ ଆଜଞ୍ଞରଥଂ, ଉଯ୍ଯାନଭୂମିଂ ଗଚ୍ଛାମ ସୁଭୂମିଂ ଦସ୍ସନାଯା’ତି। ‘ଏୱଂ ଭଦ୍ଦନ୍ତୱା’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତଲି ସଙ୍ଗାହକୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ସହସ୍ସଯୁତ୍ତଂ ଆଜଞ୍ଞରଥଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିୱେଦେସି – ‘ଯୁତ୍ତୋ ଖୋ ତେ, ମାରିସ, ସହସ୍ସଯୁତ୍ତୋ ଆଜଞ୍ଞରଥୋ। ଯସ୍ସ ଦାନି କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ’’’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ୱେଜଯନ୍ତପାସାଦା ଓରୋହନ୍ତୋ ଅଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା ସୁଦଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ନମସ୍ସତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତଲି ସଙ୍ଗାହକୋ ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ଯଞ୍ହି ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଚ, ତଂ ନମସ୍ସନ୍ତି ୱାସୱ;

ଅଥ କୋ ନାମ ସୋ ଯକ୍ଖୋ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ସକ୍କ ନମସ୍ସସୀ’’ତି।

‘‘ଯୋ ଇଧ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେ ସଦେୱକେ;

ଅନୋମନାମଂ ସତ୍ଥାରଂ, ତଂ ନମସ୍ସାମି ମାତଲି।

‘‘ଯେସଂ ରାଗୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ, ଅୱିଜ୍ଜା ଚ ୱିରାଜିତା;

ଖୀଣାସୱା ଅରହନ୍ତୋ, ତେ ନମସ୍ସାମି ମାତଲି।

‘‘ଯେ ରାଗଦୋସୱିନଯା, ଅୱିଜ୍ଜାସମତିକ୍କମା;

ସେକ୍ଖା ଅପଚଯାରାମା, ଅପ୍ପମତ୍ତାନୁସିକ୍ଖରେ;

ତେ ନମସ୍ସାମି ମାତଲୀ’’ତି।

‘‘ସେଟ୍ଠା ହି କିର ଲୋକସ୍ମିଂ, ଯେ ତ୍ୱଂ ସକ୍କ ନମସ୍ସସି;

ଅହମ୍ପି ତେ ନମସ୍ସାମି, ଯେ ନମସ୍ସସି ୱାସୱା’’ତି।

‘‘ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ମଘୱା, ଦେୱରାଜା ସୁଜମ୍ପତି;

ଭଗୱନ୍ତଂ ନମସ୍ସିତ୍ୱା, ପମୁଖୋ ରଥମାରୁହୀ’’ତି।

୧୦। ସଙ୍ଘୱନ୍ଦନାସୁତ୍ତଂ

୨୬୬। ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଜେତୱନେ। ତତ୍ର ଖୋ…ପେ… ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ମାତଲିଂ ସଙ୍ଗାହକଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘ଯୋଜେହି, ସମ୍ମ ମାତଲି, ସହସ୍ସଯୁତ୍ତଂ ଆଜଞ୍ଞରଥଂ , ଉଯ୍ୟାନଭୂମିଂ ଗଚ୍ଛାମ ସୁଭୂମିଂ ଦସ୍ସନାଯା’ତି। ‘ଏୱଂ ଭଦନ୍ତୱା’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତଲି ସଙ୍ଗାହକୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା, ସହସ୍ସଯୁତ୍ତଂ ଆଜଞ୍ଞରଥଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିୱେଦେସି – ‘ଯୁତ୍ତୋ ଖୋ ତେ, ମାରିସ, ସହସ୍ସଯୁତ୍ତୋ ଆଜଞ୍ଞରଥୋ, ଯସ୍ସ ଦାନି କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ’’’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ , ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ୱେଜଯନ୍ତପାସାଦା ଓରୋହନ୍ତୋ ଅଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା ସୁଦଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନମସ୍ସତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତଲି ସଙ୍ଗାହକୋ ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ତଞ୍ହି ଏତେ ନମସ୍ସେଯ୍ୟୁଂ, ପୂତିଦେହସଯା ନରା;

ନିମୁଗ୍ଗା କୁଣପମ୍ହେତେ, ଖୁପ୍ପିପାସସମପ୍ପିତା।

‘‘କିଂ ନୁ ତେସଂ ପିହଯସି, ଅନାଗାରାନ ୱାସୱ;

ଆଚାରଂ ଇସିନଂ ବ୍ରୂହି, ତଂ ସୁଣୋମ ୱଚୋ ତୱା’’ତି।

‘‘ଏତଂ ତେସଂ ପିହଯାମି, ଅନାଗାରାନ ମାତଲି;

ଯମ୍ହା ଗାମା ପକ୍କମନ୍ତି, ଅନପେକ୍ଖା ୱଜନ୍ତି ତେ।

‘‘ନ ତେସଂ କୋଟ୍ଠେ ଓପେନ୍ତି, ନ କୁମ୍ଭି [ନ କୁମ୍ଭା (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।)] ନ କଳୋପିଯଂ [ଖଳୋପିଯଂ (ସୀ।)];

ପରନିଟ୍ଠିତମେସାନା [ପରନିଟ୍ଠିତମେସନା (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], ତେନ ଯାପେନ୍ତି ସୁବ୍ବତା।

‘‘ସୁମନ୍ତମନ୍ତିନୋ ଧୀରା, ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ସମଞ୍ଚରା;

ଦେୱା ୱିରୁଦ୍ଧା ଅସୁରେହି, ପୁଥୁ ମଚ୍ଚା ଚ ମାତଲି।

‘‘ଅୱିରୁଦ୍ଧା ୱିରୁଦ୍ଧେସୁ, ଅତ୍ତଦଣ୍ଡେସୁ ନିବ୍ବୁତା;

ସାଦାନେସୁ ଅନାଦାନା, ତେ ନମସ୍ସାମି ମାତଲୀ’’ତି।

‘‘ସେଟ୍ଠା ହି କିର ଲୋକସ୍ମିଂ, ଯେ ତ୍ୱଂ ସକ୍କ ନମସ୍ସସି;

ଅହମ୍ପି ତେ ନମସ୍ସାମି, ଯେ ନମସ୍ସସି ୱାସୱା’’ତି।

‘‘ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ମଘୱା, ଦେୱରାଜା ସୁଜମ୍ପତି;

ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନମସ୍ସିତ୍ୱା, ପମୁଖୋ ରଥମାରୁହୀ’’ତି।

ଦୁତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦେୱା ପନ [ୱ ତପଦେନ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ତଯୋ ୱୁତ୍ତା, ଦଲିଦ୍ଦଞ୍ଚ ରାମଣେଯ୍ୟକଂ;

ଯଜମାନଞ୍ଚ ୱନ୍ଦନା, ତଯୋ ସକ୍କନମସ୍ସନାତି।

୩। ତତିଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ଛେତ୍ୱାସୁତ୍ତଂ

୨୬୭। ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଜେତୱନେ। ଅଥ ଖୋ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କିଂସୁ ଛେତ୍ୱା ସୁଖଂ ସେତି, କିଂସୁ ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତି;

କିସ୍ସସ୍ସୁ ଏକଧମ୍ମସ୍ସ, ୱଧଂ ରୋଚେସି ଗୋତମା’’ତି।

‘‘କୋଧଂ ଛେତ୍ୱା ସୁଖଂ ସେତି, କୋଧଂ ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତି;

କୋଧସ୍ସ ୱିସମୂଲସ୍ସ, ମଧୁରଗ୍ଗସ୍ସ ୱାସୱ;

ୱଧଂ ଅରିଯା ପସଂସନ୍ତି, ତଞ୍ହି ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତୀ’’ତି।

୨। ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିଯସୁତ୍ତଂ

୨୬୮। ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଜେତୱନେ। ତତ୍ର ଖୋ…ପେ… ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞତରୋ ଯକ୍ଖୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଓକୋଟିମକୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ଆସନେ ନିସିନ୍ନୋ ଅହୋସି। ତତ୍ର ସୁଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱା ତାୱତିଂସା ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି ଖିଯ୍ୟନ୍ତି ୱିପାଚେନ୍ତି – ‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ, ଭୋ! ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଓକୋଟିମକୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ଆସନେ ନିସିନ୍ନୋ’’’ତି! ଯଥା ଯଥା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱା ତାୱତିଂସା ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି ଖିଯ୍ୟନ୍ତି ୱିପାଚେନ୍ତି, ତଥା ତଥା ସୋ ଯକ୍ଖୋ ଅଭିରୂପତରୋ ଚେୱ ହୋତି ଦସ୍ସନୀଯତରୋ ଚ ପାସାଦିକତରୋ ଚ।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱା ତାୱତିଂସା ଯେନ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ଇଧ ତେ, ମାରିସ, ଅଞ୍ଞତରୋ ଯକ୍ଖୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଓକୋଟିମକୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ଆସନେ ନିସିନ୍ନୋ। ତତ୍ର ସୁଦଂ, ମାରିସ, ଦେୱା ତାୱତିଂସା ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି ଖିଯ୍ୟନ୍ତି ୱିପାଚେନ୍ତି – ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ, ଭୋ! ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଓକୋଟିମକୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ଆସନେ ନିସିନ୍ନୋତି। ଯଥା ଯଥା ଖୋ, ମାରିସ, ଦେୱା ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି ଖିଯ୍ୟନ୍ତି ୱିପାଚେନ୍ତି, ତଥା ତଥା ସୋ ଯକ୍ଖୋ ଅଭିରୂପତରୋ ଚେୱ ହୋତି ଦସ୍ସନୀଯତରୋ ଚ ପାସାଦିକତରୋ ଚାତି। ସୋ ହି ନୂନ, ମାରିସ, କୋଧଭକ୍ଖୋ ଯକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’’ତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଯେନ ସୋ କୋଧଭକ୍ଖୋ ଯକ୍ଖୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଜାଣୁମଣ୍ଡଲଂ ପଥୱିଯଂ ନିହନ୍ତ୍ୱା ଯେନ ସୋ କୋଧଭକ୍ଖୋ ଯକ୍ଖୋ ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ନାମଂ ସାୱେତି – ‘ସକ୍କୋହଂ ମାରିସ, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ, ସକ୍କୋହଂ, ମାରିସ, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ’ତି। ଯଥା ଯଥା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ନାମଂ ସାୱେସି, ତଥା ତଥା ସୋ ଯକ୍ଖୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣତରୋ ଚେୱ ଅହୋସି ଓକୋଟିମକତରୋ ଚ। ଦୁବ୍ବଣ୍ଣତରୋ ଚେୱ ହୁତ୍ୱା ଓକୋଟିମକତରୋ ଚ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସକେ ଆସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଦେୱେ ତାୱତିଂସେ ଅନୁନଯମାନୋ ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

‘‘ନ ସୂପହତଚିତ୍ତୋମ୍ହି, ନାୱତ୍ତେନ ସୁୱାନଯୋ;

ନ ୱୋ ଚିରାହଂ କୁଜ୍ଝାମି, କୋଧୋ ମଯି ନାୱତିଟ୍ଠତି।

''କୁଦ୍ଧାହଂ ନ ଫରୁସଂ ବ୍ରୂମି, ନ ଚ ଧମ୍ମାନି କିତ୍ତଯେ;

ସନ୍ନିଗ୍ଗଣ୍ହାମି ଅତ୍ତାନଂ, ସମ୍ପସ୍ସଂ ଅତ୍ଥମତ୍ତନୋ''ତି।

୩। ସମ୍ବରିମାଯାସୁତ୍ତଂ

୨୬୯। ସାୱତ୍ଥିଯଂ...ପେ... ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ଆବାଧିକୋ ଅହୋସି ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ଅଥ ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଯେନ ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି ଗିଲାନପୁଚ୍ଛକୋ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ତିକିଚ୍ଛ ମଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦା'ତି। 'ୱାଚେହି ମଂ, ୱେପଚିତ୍ତି, ସମ୍ବରିମାଯ'ନ୍ତି। 'ନ ତାୱାହଂ ୱାଚେମି, ଯାୱାହଂ, ମାରିସ, ଅସୁରେ ପଟିପୁଚ୍ଛାମୀ'''ତି। ''ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ଅସୁରେ ପଟିପୁଚ୍ଛି – 'ୱାଚେମହଂ, ମାରିସା, ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ସମ୍ବରିମାଯ'ନ୍ତି? 'ମା ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ୱାଚେସି ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ସମ୍ବରିମାଯ'''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେପଚିତ୍ତି ଅସୁରିନ୍ଦୋ ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ମାଯାୱୀ ମଘୱା ସକ୍କ, ଦେୱରାଜ ସୁଜମ୍ପତି;

ଉପେତି ନିରଯଂ ଘୋରଂ, ସମ୍ବରୋୱ ସତଂ ସମ''ନ୍ତି।

୪। ଅଚ୍ଚଯସୁତ୍ତଂ

୨୭୦। ସାୱତ୍ଥିଯଂ...ପେ... ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୂ ସମ୍ପଯୋଜେସୁଂ। ତତ୍ରେକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଚ୍ଚସରା। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତିକେ ଅଚ୍ଚଯଂ ଅଚ୍ଚଯତୋ ଦେସେତି; ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ନପ୍ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୂ ସମ୍ପଯୋଜେସୁଂ, ତତ୍ରେକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଚ୍ଚସରା । ଅଥ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତିକେ ଅଚ୍ଚଯଂ ଅଚ୍ଚଯତୋ ଦେସେତି, ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ନପ୍ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀ''ତି।

''ଦ୍ୱେମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବାଲା। ଯୋ ଚ ଅଚ୍ଚଯଂ ଅଚ୍ଚଯତୋ ନ ପସ୍ସତି, ଯୋ ଚ ଅଚ୍ଚଯଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ଯଥାଧମ୍ମଂ ନପ୍ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହା''ତି – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦ୍ୱେ ବାଲା। ''ଦ୍ୱେମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଣ୍ଡିତା। ଯୋ ଚ ଅଚ୍ଚଯଂ ଅଚ୍ଚଯତୋ ପସ୍ସତି, ଯୋ ଚ ଅଚ୍ଚଯଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ଯଥାଧମ୍ମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହା''ତି – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦ୍ୱେ ପଣ୍ଡିତା।

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସୁଧମ୍ମାଯଂ ସଭାଯଂ ଦେୱେ ତାୱତିଂସେ ଅନୁନଯମାନୋ ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

''କୋଧୋ ୱୋ ୱସମାଯାତୁ, ମା ଚ ମିତ୍ତେହି ୱୋ ଜରା;

ଅଗରହିଯଂ ମା ଗରହିତ୍ଥ, ମା ଚ ଭାସିତ୍ଥ ପେସୁଣଂ;

ଅଥ ପାପଜନଂ କୋଧୋ, ପବ୍ବତୋୱାଭିମଦ୍ଦତୀ''ତି।

୫। ଅକ୍କୋଧସୁତ୍ତଂ

୨୭୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ...ପେ... ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସୁଧମ୍ମାଯଂ ସଭାଯଂ ଦେୱେ ତାୱତିଂସେ ଅନୁନଯମାନୋ ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ମା ୱୋ କୋଧୋ ଅଜ୍ଝଭୱି, ମା ଚ କୁଜ୍ଝିତ୍ଥ କୁଜ୍ଝତଂ;

ଅକ୍କୋଧୋ ଅୱିହିଂସା ଚ, ଅରିଯେସୁ ଚ ପଟିପଦା [ୱସତୀ ସଦା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)];

ଅଥ ପାପଜନଂ କୋଧୋ, ପବ୍ବତୋୱାଭିମଦ୍ଦତୀ’’ତି।

ତତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଛେତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିଯମାଯା, ଅଚ୍ଚଯେନ ଅକୋଧନୋ;

ଦେସିତଂ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠେନ, ଇଦଞ୍ହି ସକ୍କପଞ୍ଚକନ୍ତି।

ସକ୍କସଂଯୁତ୍ତଂ ସମତ୍ତଂ।

ସଗାଥାୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦେୱତା ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଚ, ରାଜା ମାରୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀ;

ବ୍ରହ୍ମା ବ୍ରାହ୍ମଣ ୱଙ୍ଗୀସୋ, ୱନଯକ୍ଖେନ ୱାସୱୋତି।

ସଗାଥାୱଗ୍ଗସଂଯୁତ୍ତପାଳି ନିଟ୍ଠିତା।